

รายงานการวิจัย

แนวทางการปรับปรุงกฎระเบียบและมาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการดำเนินงาน
ของสหกรณ์การเกษตรในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคเนื้อในประเทศไทย

Direction of Improving the Legal Measurement Supporting Agricultural
Cooperative in Driving the Beef Cattle Industry in Thailand

โดย

ผศ.ดร.สุวรรณา สายรวมญาติ

คณะเศรษฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผศ.ดร.ศุภรัช ศรีวิวัฒน์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

พ.ศ. 2566

รายงานการวิจัย

แนวทางการปรับปรุงกฎระเบียบและมาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการดำเนินงาน
ของสหกรณ์การเกษตรในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคเนื้อในประเทศไทย

Direction of Improving the Legal Measurement Supporting Agricultural
Cooperative in Driving the Beef Cattle Industry in Thailand

คณะผู้วิจัย

ผศ.ดร.สุวรรณา สายรวมญาติ

ผศ.ดร.ศุภฉัช ศรีวิวัฒน์

สังกัด

คณะเศรษฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

พ.ศ. 2566

กิตติกรรมประกาศ

(Acknowledgement)

โครงการวิจัยเรื่อง แนวทางการปรับปรุงกฎระเบียบและมาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคเนื้อในประเทศไทย ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2565 ภายใต้การประสานงานของสถาบันคลังสมองของชาติ ในการวิจัยครั้งนี้ได้สำเร็จลุล่วงด้วยดีจากความร่วมมือของนักวิจัยจากคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ สมาชิกสหกรณ์การเกษตร เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์วิสาหกิจชุมชน เจ้าหน้าที่สหกรณ์ เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ รวมทั้งบุคลากรภาครัฐจากส่วนกลาง ไม่ว่าจะเป็นกรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และนักวิชาการที่กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์และให้ความช่วยเหลือทางด้านข้อมูลต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ รวมถึงคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่ได้เอื้อเฟื้อสถานที่พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนร่วมในงานวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณคณะกรรมการ และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่กรุณาให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไขแนวทางมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้งานวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์ และที่ขาดเสียมิได้ขอขอบคุณ คุณธวัชรัตน์ ศรีวิวัฒน์ ผู้ช่วยนักวิจัยกำลังสำคัญของการวิจัยในครั้งนี้

สุดท้ายคณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้เพื่อวิจัยการส่งเสริมการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคเนื้อในประเทศไทย

คณะผู้วิจัย

กุมภาพันธ์ 2566

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการวิจัยเรื่อง แนวทางการปรับปรุงกฎระเบียบและมาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคเนื้อในประเทศไทย
Direction of Improving the Legal Measurement Supporting Agricultural Cooperative in Driving the Beef Cattle Industry in Thailand

หัวหน้าโครงการ: นางสาวสุวรรณา สายรวมญาติ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โทรศัพท์ 0-2942-8649-51 ต่อ 109 E-mail: suwanna.s@ku.ac.th

ผู้ร่วมวิจัย: นายศุภรัช ศรีวิวัฒน์ สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ E-mail: suphatut.s@hotmail.co.th

ได้รับงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 734,000 บาท

ระยะเวลาทำวิจัย 12 เดือน ตั้งแต่ มกราคม 2565 ถึง มกราคม 2566

สรุปโครงการวิจัย

เพื่อสนองตอบต่ออุปสงค์การบริโภคเนื้อโคคุณภาพของผู้บริโภคในประเทศที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จำเป็นอย่างยิ่งต้องสนับสนุนการขับเคลื่อนการผลิตและการตลาดของสหกรณ์โคเนื้อ เพื่อให้การผลิตโคขุนคุณภาพของประเทศไทยได้มาตรฐานและคุณภาพเป็นที่ยอมรับ งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาปัญหาและอุปสรรคมาตรการทางกฎหมายที่ ไม่เอื้ออำนวยต่อการแข่งขันการผลิตโคเนื้อและผลิตภัณฑ์เนื้อโคของสหกรณ์ ให้สามารถดำเนินงานคล่องตัว โดยการวิจัยมีวัตถุประสงค์ 4 ข้อ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาข้อจำกัดการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการค้าโคเนื้อมีชีวิต 2) เพื่อวิเคราะห์เงื่อนไขและข้อจำกัดของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการปัจจุบันที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและการค้าโคเนื้อมีชีวิต 3) เพื่อเสนอนโยบายในการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ และ 4) เพื่อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการ ในการการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคเนื้อมีชีวิตในประเทศไทย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาเงื่อนไขและข้อจำกัดที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมาย ที่มีต่อการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ โดยเก็บข้อมูลจากสัมภาษณ์เชิงลึก เกษตรกร และผู้ที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการสังเกต แล้วจัดประชุมกลุ่มผู้ใช้กฎหมายและกลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมาย เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในการการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคเนื้อมีชีวิตในประเทศไทย

เมื่อเปรียบเทียบกฎหมายสหกรณ์ของแต่ละประเทศ พบว่า พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรการที่รัฐใช้อำนาจเหนือสหกรณ์ แม้จะมีข้อบังคับสหกรณ์เป็นแนวทางในการดำเนินงาน แต่ก็อยู่ภายใต้การดูแลอย่างใกล้ชิดจากนายทะเบียน ขณะที่กฎหมายต่างประเทศ นโยบายสำคัญของรัฐ คือ ไม่เข้ามาแทรกแซงการดำเนินงานของสหกรณ์และพยายามลดบทบาทในการควบคุมสหกรณ์เพื่อให้สหกรณ์สามารถประกอบธุรกิจได้อย่างอิสระ ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มีสหกรณ์เพียงประเภทเดียว คือ ‘สหกรณ์จำกัด’ และได้กำหนดประเภทของสหกรณ์เป็นไปตามกฎกระทรวงแยกต่างหากออกไป แต่ไม่มีบทกฎหมายเฉพาะสำหรับใช้กับสหกรณ์ประเภทใดเป็นพิเศษ (ไม่รวมถึงกลุ่มเกษตรกร) ซึ่งต่างจากกฎหมายสหกรณ์ต่างประเทศที่มีการแบ่งแยกประเภทสหกรณ์โดยจะแยกบทบัญญัติออกไปให้เป็นสัดส่วนหรือแยกออกไปเป็นกฎหมายเฉพาะเลยก็มี เช่น ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

บทบาทของสหกรณ์โคเนื้อทำหน้าที่เป็นฝ่ายสนับสนุนทั้งด้านการผลิตและการตลาดให้แก่สมาชิกผู้ผลิตโคเนื้อ โดยจัดหา/จำหน่ายปัจจัยการผลิต ให้การช่วยเหลือด้านเงินทุนหมุนเวียนให้แก่สมาชิก และรวบรวมโคมีชีวิต บางสหกรณ์โคเนื้อขยายธุรกิจรวบรวมโคมีชีวิตปาลายน้ำจากสมาชิกแล้วจำหน่ายให้กับคู่ค้าทางธุรกิจซึ่งมีทั้งสหกรณ์และเอกชนที่รับซื้อโคมีชีวิต มีธุรกิจโรงแปรรูปเพื่อชำแหละและตัดแต่งเนื้อโคแล้วจำหน่ายเนื้อโคสด ขณะที่บางสหกรณ์ทำธุรกิจครบวงจรตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำโดยเพิ่มธุรกิจด้านการตลาดเพื่อจำหน่ายเนื้อโคในรูปแบบต่างๆ ทั้งแบบ B2C และ B2B และมีธุรกิจบริการร้านอาหาร การดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อแต่ละแห่งจึงมีความหลากหลายกันไป ตามธุรกิจของสหกรณ์

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ ดังนี้

ด้านการผลิต

1) **สานต่อนโยบายส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตโคเนื้อ** ของกรมปศุสัตว์ให้มีความต่อเนื่อง โดยเน้นการเพิ่มจำนวนแม่โคคุณภาพที่ได้รับการรับรองสายพันธุ์โดยสหกรณ์โคเนื้อ กรมปศุสัตว์ทำความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สหกรณ์เพื่อให้ทำหน้าที่อาสาปศุสัตว์คอยติดตามผลการผสมเทียมและจัดทำฐานข้อมูลโคได้

2) **พัฒนาระบบตรวจสอบย้อนกลับตลอดห่วงโซ่การผลิตโคขุนคุณภาพ** โดยกรมปศุสัตว์ต้องเร่งขึ้นทะเบียน (NID) โคเนื้อมีชีวิตทุกตัวและปรับปรุงคุณภาพเบอร์หูให้มีความคงทนสะดวกต่อการใช้งาน ควรเชื่อมต่อกับระบบการขึ้นทะเบียนโคแบบดิจิทัล ช่วยลดขั้นตอนด้านเอกสารในการ

เคลื่อนย้ายโคมีชีวิต ช่วยลดภาระของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ท้องถิ่นทั้งด้านเวลาและกำลังคน และกรมปศุสัตว์ควรร่วมมือกับสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) และมหาวิทยาลัยพัฒนาและส่งเสริมให้มีการใช้ระบบ IoT มาใช้ในการจัดการฟาร์มเพื่อให้กระบวนการตรวจสอบย้อนกลับมีความรวดเร็ว ซึ่งกรมปศุสัตว์ควรได้รับการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอในการพัฒนาระบบและดูแลระบบเพื่อให้การบริการมีความต่อเนื่อง

3) เพื่อให้ได้เนื้อโคที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานจำเป็นต้องผลิตโคปลายน้ำให้ได้คุณภาพหนึ่งและมาตรฐานเดียวกัน **รัฐบาลควรส่งเสริมสมาชิกสหกรณ์ที่มีศักยภาพปรับปรุงคอกกลางให้ได้มาตรฐาน GAP** โดยสนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำและระยะพักชำระเงินต้นในช่วงปีแรก เพื่อให้เกิดสภาพคล่องในการบริหารจัดการฟาร์มใน

4) การจัดทำมาตรฐาน GAP และ GFM สำหรับฟาร์มโคเนื้อ ควรพิจารณาตามขนาดฟาร์ม ตามจำนวนโคขุน และเป้าหมายในการดำเนินงาน เช่น ฟาร์มโคเนื้อขนาดใหญ่และฟาร์มโคเนื้อที่ส่งออกควรบังคับให้ขอรับรองมาตรฐานฟาร์ม GAP เป็นต้น

5) ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างสหกรณ์และวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตโคเนื้อ เพื่อให้สมาชิกที่เป็นเกษตรกรรายย่อยและมีเงินทุนน้อยเน้นการผลิตโคต้นน้ำและโคกลางน้ำสายพันธุ์ที่ดีได้รับการรับรองพันธุ์ ส่งต่อให้กับสมาชิกสหกรณ์หรือวิสาหกิจชุมชนที่เน้นการผลิตโคปลายน้ำและมีธุรกิจจำหน่ายเนื้อโค โดยปรับแก้กฎหมายให้วิสาหกิจชุมชนสามารถเป็นสมาชิกสหกรณ์เครือข่ายได้ในรูปแบบสมาชิกสมทบประเภทนิติบุคคล และมีการปันผลตามขนาดการดำเนินงานของธุรกิจ

ด้านการค้า

1) ส่งเสริมการสร้างเอกลักษณ์การผลิตโคขุนคุณภาพภายใต้แบรนด์สหกรณ์ โดยเป็นนโยบายระดับจังหวัดสนับสนุนให้สหกรณ์โคเนื้อ ร่วมมือกับหอการค้าจังหวัดในพื้นที่ส่งเสริมการใช้เนื้อโคจากโคขุนที่สมาชิกสหกรณ์ผลิตได้ และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รับรู้ของประชาชนเพื่อกระตุ้นการบริโภคเนื้อโคที่ผลิตในจังหวัด

2) เพิ่มศักยภาพการผลิตโคและระบบโลจิสติกส์ตลอดห่วงโซ่การผลิตโคขุนคุณภาพ และควบคุม ป้องกัน และเฝ้าระวังโรคเป้าหมายในชายแดน ทั้งยังช่วยอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายโคมีชีวิต ภาครัฐควรสนับสนุนให้เกิด **‘คอมพาร์ทเมนต์’ โคเนื้อ** ซึ่งกรมปศุสัตว์สามารถร่วมมือกับสหกรณ์ในจังหวัดหรือจังหวัดใกล้เคียงที่มีด่านชายแดนที่มีการนำเข้าและส่งออกโคเนื้อ

ชีวิต มีกระบวนการตรวจสอบรับรองที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลเพื่อกำหนดเขตปลอดโรคปาก และเท้าเปื่อยและโรคสัตว์อื่นที่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขทางการค้าที่มีไข่ภาชี

3) เนื่องจากโรงฆ่าสัตว์ที่ได้มาตรฐาน GMP ของสหกรณ์มีน้อย จำเป็นต้องปรับปรุงโรงฆ่า ของสหกรณ์ที่มีอยู่ให้ได้มาตรฐาน ภาครัฐจำเป็นต้องสนับสนุนเงินทุนหรือจัดหาสินเชื่อปลอดดอกเบี้ย และมีระยะเวลาผ่อนชำระคืนเพียงพอที่จะไม่เป็นภาระของสหกรณ์ หรือนำร่องโรงฆ่าสัตว์เคลื่อนที่ ดังเช่นประเทศออสเตรเลีย

ด้านการบริหารจัดการสหกรณ์

กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และ สหกรณ์โคนม ร่วมจัดทำคู่มือระบบบัญชี เฉพาะสำหรับสหกรณ์โคนม เพื่อให้การตรวจสอบบัญชีสหกรณ์โคนมเป็นมาตรฐานเดียวกัน มีความ เข้าใจตรงกันทั้งผู้ตรวจสอบบัญชีและผู้จัดทำบัญชีสหกรณ์ แล้วถ่ายทอดให้กับบุคลากรของสหกรณ์ ผ่านอบรมการทำบัญชี การคำนวณต้นทุนสินค้าประเภทโคนม และผลิตภัณฑ์แปรรูปเนื้อโค อย่าง ต่อเนื่อง

เงื่อนไขและข้อจำกัดของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการปัจจุบันที่ส่งผลต่อ การดำเนินงานของสหกรณ์โคนม ที่ควรได้รับการแก้ไข ประกอบด้วย

1. พระราชบัญญัติสหกรณ์ มาตรา 33/1 เรื่อง การคุณสมบัติสมาชิกสมทบ ตามประกาศ นายทะเบียนสหกรณ์เรื่องความสัมพันธ์ของสมาชิกสมทบกับสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์ ทำให้ สหกรณ์โคนมไม่สามารถรับเกษตรกรที่อยู่นอกเขตแดนดำเนินงานเข้าเป็นสมาชิกสมทบได้ตาม ข้อบังคับที่มีอยู่เดิมของสหกรณ์ กฎหมายข้อนี้จึงเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการประกอบ อาชีพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 40 บัญญัติว่า “บุคคล ย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ”

2. กฎหมายเกี่ยวกับการประชุมใหญ่ในปัจจุบันมีความล่าช้าต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ โคนม ซึ่งในปัจจุบันได้มีการแก้ไขสถานการณ์โดยการออกระเบียบชั่วคราวเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เฉพาะหน้าเพื่อให้สหกรณ์โคนมดำเนินงานไปได้เพียงชั่วคราวเท่านั้น

3. พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่ม พ.ศ. 2562 มาตรา 33 แบ่งประเภท สหกรณ์ออกเป็น 7 ประเภท โดยมีมาตรการเดียวกันในการดำเนินการเดียวกัน แต่ในทางปฏิบัติการ

ดำเนินการสหกรณ์แต่ละประเภทจะมีความแตกต่างกันตามรูปแบบการดำเนินธุรกิจโดยเฉพาะสหกรณ์ออมทรัพย์กับสหกรณ์การเกษตร

4. **พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551** และประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคเนื้อ โดยอาศัยมาตรา 5 มาตรา 15 และมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 กฎหมายกำหนดให้บุคลากร: การจัดการฟาร์มมีสัตวแพทย์ที่มีใบอนุญาตเป็นสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มโคเนื้อกำกับดูแลด้านสุขภาพโคเนื้อ ตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 อุปสรรคสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายข้อนี้ คือ **จำนวนสัตวแพทย์มีไม่เพียงพอต่อการให้บริการและดูแลจัดการฟาร์มมาตรฐาน GAP**

5. **พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวบาล พ.ศ. 2565** ให้อำนาจแก่สัตวบาลวิชาชีพในการผลิตสัตว์เลี้ยงและการดูแลจัดการฟาร์มให้สัตว์คุณภาพและมีความปลอดภัย แต่ไม่รวมถึงการประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการสัตวแพทย์ ซึ่งปัจจุบันมิได้มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ในกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคเนื้อในส่วนของบุคลากร ซึ่ง**ควรกำหนดบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบระหว่างสองวิชาชีพให้ชัดเจน**

6. **กระบวนการขออนุญาตในการจัดตั้งฟาร์มโคเนื้อ** มีกฎหมาย 3 ฉบับเหตุผลที่กฎหมายต้องให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคต้องขออนุญาตจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัญหาคือ แต่ละท้องถิ่นมีการกำหนดระเบียบวิธีการยื่นขออนุญาตจัดตั้งฟาร์มแตกต่างกัน อีกทั้งการออกใบอนุญาตขึ้นอยู่กับอำนาจดุลยพินิจของผู้บริหารท้องถิ่นก่อให้เกิดความเลื่อมล้ำในการประกอบอาชีพของสมาชิกสหกรณ์และเกษตรกร

7. **พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482** อยู่ภายใต้การบังคับใช้ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย กำหนดให้ “**สัตว์พาหนะ**” หมายความว่า ช้าง ม้า โค กระบือ ล่อ ลา ซึ่งได้ทำหรือต้องทำตัวรูปพรรณ แต่ปัจจุบันเน้นการผลิตเพื่อการบริโภค อีกทั้งกฎหมายฉบับนี้มีลักษณะเป็นกฎหมายอาญา ก่อให้เกิดโทษแก่บุคคลที่ไม่ปฏิบัติตาม จึงไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันและก่อให้เกิดการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐได้

8. **พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558** กำหนดโคเนื้อที่มีอายุมากกว่า 4 เดือนทุกตัวต้องมีเครื่องหมายประจำตัว กฎหมายนี้มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดการโซ่อุปทานโคเนื้อ **สมควรกำหนดให้โคทุกตัวให้มีทะเบียนโดยจัดทำตั้งแต่โคแรกเกิด** ซึ่งกฎหมายกำหนดให้เครื่องหมาย

ประจำตัวสัตว์ที่ได้นำมาใช้แล้วจะต้องไม่มีการนำมาใช้ซ้ำ แต่เนื่องจากเบอร์หูของกรมปศุสัตว์หลุดง่าย ไม่เอื้อต่อการใช้งานจึงทำให้หลายครั้งที่มีการเคลื่อนย้ายโคเนื้อ และเมื่อเบอร์หูหลุด เกษตรกรต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เพื่อขอเบอร์หูใหม่ จึงเกิดข้อมูลจำนวนโคซ้ำซ้อน ควรต้องแก้ไข

เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและมาตรการทางกฎหมายให้มีบทบัญญัติที่ยืดหยุ่น ไม่เคร่งครัดจนเกินไป และต้องยกเลิกหลักการบางประการ เพื่อให้เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ โดยมาตรา 77 วรรคหนึ่ง ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดหลักการเกี่ยวกับการยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจน เหตุหนึ่งของกฎหมายที่เป็นปัญหาและอุปสรรคเกิดจากความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติตามกฎหมายที่มีหลายฉบับและมีหน่วยงานที่บังคับใช้หลายหน่วยงาน จึงควรรวมไว้ในกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งหรือเพียงหน่วยงานหนึ่ง เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการประกอบธุรกิจและเพื่อให้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ เมื่อมีกฎหมายแล้ว รัฐจะต้องดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายได้โดยสะดวก ซึ่งหน่วยงานที่เหมาะสมในการรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจโคเนื้อคือ กรมปศุสัตว์

แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขที่เป็นอุปสรรค มี 2 แนวทางคือ ได้แก่ **แนวทางที่ 1 ปรับปรุงประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัติเกิดประโยชน์แก่การดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ** อย่างรวดเร็วและง่ายที่สุด โดยแก้ไขกฎหมายที่เพิ่มเติม ยกเลิก ปรับปรุง ในส่วนของกฎหมายลำดับรองจากพระราชบัญญัติซึ่งเป็นกฎหมายแม่บท อันได้แก่ (1) ประกาศนายทะเบียนสหกรณ์เรื่องความสัมพันธ์ของสมาชิกสมทบกับสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์ (2) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร ประกาศกรมปศุสัตว์ เรื่อง กำหนดท้องที่และชนิดสัตว์ที่ต้องทำเครื่องหมายประจำสัตว์และหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ พ.ศ. 2560 ทั้งนี้ การเพิ่มเติม ปรับปรุง แก้ไขใด ๆ ในรูปแบบประกาศต้องไม่ขัดกับกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ **แนวทางที่ 2 แก้ไขกฎหมายแม่บท 6 ฉบับ** ได้แก่ (1) พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562 (2) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 (3) พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 (4) พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 (5) พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวบาล พ.ศ. 2565 และ (6) พระราชบัญญัติสัตวพาหนะ พ.ศ. 2482 ทั้งนี้ ในบทบัญญัติของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562 **ต้องลดการให้อำนาจแก่นายทะเบียนสหกรณ์ในบางประการ** เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคเนื้อของไทยได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาปัญหาและอุปสรรคมาตรการทางกฎหมายที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการแข่งขัน การผลิตและการค้าโคเนื้อของสหกรณ์โคเนื้อ โดยมีวัตถุประสงค์ 4 ข้อ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาข้อจำกัด การดำเนินงานของสหกรณ์ฯ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการค้าโคเนื้อมีชีวิต 2) เพื่อวิเคราะห์เงื่อนไข และข้อจำกัดของกฎหมายปัจจุบันที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและการค้าโคเนื้อมีชีวิต 3) เพื่อเสนอนโยบายในการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ และ 4) เพื่อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไข กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และมาตรการ ในการการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคเนื้อมีชีวิตในประเทศไทย ด้วยเน้นการศึกษาเชิงคุณภาพจากการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ แล้วจัดประชุมกลุ่มผู้ใช้กฎหมายและบังคับใช้กฎหมายเพื่อสรุปข้อเสนอในการ ปรับปรุงกฎหมาย

ผลการวิจัย พบว่า กฎหมายหลายฉบับก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินงานของ สหกรณ์โคเนื้อ ควรต้องปรับแก้ไขมาตรการทางกฎหมายให้ทันสมัยตามมาตรา 77 วรรคหนึ่ง ของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และเพื่อลดความซับซ้อนในการปฏิบัติควรรวม กฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยมีกรมปศุสัตว์เป็นผู้รวบรวมไว้

ข้อเสนอแนะทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ มี 2 แนวทาง คือ 1) ปรับปรุงประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัติเกิดประโยชน์แก่การดำเนินงานของ สหกรณ์โคเนื้อ 3 ฉบับคือ (1) ประกาศนายทะเบียนสหกรณ์เรื่องความสัมพันธ์ของสมาชิกสมทบกับ สหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์ (2) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้า เกษตร (3) ประกาศกรมปศุสัตว์ เรื่อง กำหนดท้องที่และชนิดสัตว์ที่ต้องทำเครื่องหมายประจำสัตว์ และหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ และ 2) แก้ไขกฎหมายแม่บท 6 ฉบับ ได้แก่ (1) พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562 (2) พระราชบัญญัติการ สาธารณสุข พ.ศ. 2535 (3) พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 (4) พระราชบัญญัติวิชาชีพ การสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 และ (5) พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 ซึ่งแนวทางจะมี กระบวนการหลายขั้นตอนและใช้ระยะเวลายาวนานในการแก้ไข

คำสำคัญ: กฎหมาย, สหกรณ์, อุตสาหกรรมโคเนื้อ

Abstract

This research aims to study the problems and obstacles of legal measures in the production and trade of beef cattle agricultural cooperatives. Four objectives are conducted: 1) to study the limitations of the cooperative's operations related to the production and trade of live beef cattle, 2) to analyse the conditions and limitations of current laws that are the problems and obstacles in the production and trade of live beef cattle, 3) to propose a policy for the operation of beef cattle agricultural cooperatives, and 4) to suggest ways to improve and revise the laws, regulations and measures to drive the live beef cattle industry in Thailand. A qualitative study from a collection of relevant documents and in-depth interviews with 45 people involved in the beef cattle agricultural cooperative. Then, using two focus groups (law user group and the law enforcement group), summarize proposals for improving the law.

The results revealed that many laws cause problems and obstacles to operate beef cattle agricultural cooperatives, which require amendments to the legal measures to provide provisions under section 77, paragraph one of the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560. To simplify the practice; relevant laws should be included, and the Department of Livestock Development has compiled the beef cattle law.

There are two approaches to improve the law supporting the operations of cooperatives. 1) Improving three announcements issued under the Act to benefit the operations of beef cattle agricultural cooperatives; Announcement of the Registrar of Cooperatives on the relationship of members associated with the cooperative, Notification of the Ministry of Agriculture and Cooperatives on the establishment of agricultural product standards, and Announcement of the Department of Livestock Development: Prescribing areas and species of animals that must be marked with animal identification, and rules, procedures and conditions for animal identification marking. 2) Amendment of six Acts; Cooperative Act B.E. 2542 amendment B.E. 2562, Public Health Act B.E. 253, Animal Epidemic Act B.E. 2558, Veterinary Profession Act B.E. 2545 and Veterinary Vehicle Act B.E. 2482. However, the second approach has a multi-step process and takes a long time to amend.

Key words: Legal Measurement, Cooperative, Beef Cattle Industry

สารบัญ

กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ค
บทคัดย่อ	ฅ
ABSTRACT	ฉ
สารบัญ	ฐ
สารบัญตาราง	ฒ
สารบัญภาพ	ด
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	4
1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
1.4 ขอบเขตการวิจัย	4
1.5 นิยามศัพท์	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	7
2.1 อุตสาหกรรมการผลิตโคเนื้อของไทย	7
2.2 การดำเนินงานสหกรณ์โคเนื้อ	13
2.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกรณ์โคเนื้อ	16
บทที่ 3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ต่างประเทศ	45
3.1 กฎหมายสหกรณ์สาธารณรัฐสิงคโปร์	45
3.2 กฎหมายสหกรณ์ในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์	48
3.3 กฎหมายสหกรณ์ในประเทศญี่ปุ่น	57
3.4 กฎหมายสหกรณ์ในสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้)	63
3.5 กฎหมายสหกรณ์ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	66
3.6 การเปรียบเทียบกฎหมายสำหรับสหกรณ์ของประเทศไทยกับต่างประเทศ	71
บทที่ 4 การดำเนินการวิจัย	81
4.1 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	81
4.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	82
4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	84

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	86
บทที่ 5 ผลการศึกษา	89
5.1 รูปแบบการผลิตและการค้าโคขุนคุณภาพ และการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ โคเนื้อ	89
5.2 เงื่อนไขและข้อจำกัดของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการปัจจุบันที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ โคเนื้อ	103
5.3 ข้อเสนอเชิงนโยบายในการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ	122
5.4 แนวทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และมาตรการเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ โคเนื้อ	126
บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ	129
6.1 สรุป	129
6.2 ข้อเสนอแนะ	133
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	143
ภาคผนวก	147

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	ปริมาณและมูลค่านำเข้าและส่งออกโคมีชีวิต เนื้อโคและผลิตภัณฑ์ปี 2561 – 2566	1
ตารางที่ 2	สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อแยกตามภูมิภาค	14
ตารางที่ 3	หลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดแผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจ	18
ตารางที่ 4	ข้อเปรียบเทียบระหว่างมาตรฐานฟาร์ม GAP และ GFM	32
ตารางที่ 5	องค์ประกอบของฟาร์มระหว่างมาตรฐานฟาร์ม GAP และ GFM	35
ตารางที่ 6	การเปรียบเทียบลักษณะกฎหมาย รูปแบบการตรากฎหมาย และนโยบายของรัฐต่อการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อของประเทศต่าง ๆ	73
ตารางที่ 7	จุดแข็งและจุดอ่อนในการผลิตและการค้าโคเนื้อมีชีวิตของสหกรณ์โคเนื้อ	101
ตารางที่ 8	โอกาสและอุปสรรคในการผลิตและการค้าโคเนื้อมีชีวิตของสหกรณ์โคเนื้อ	103

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	กรอบแนวคิดการวิจัย	5
ภาพที่ 2	ห่วงโซ่การผลิตโคขุนคุณภาพ	8
ภาพที่ 3	เปรียบเทียบความคุ้มค่าในการลงทุน (ROI) ตลอดห่วงโซ่อุปทานระหว่างการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์โคเนื้อที่เน้นอุปทานกับเน้นอุปสงค์	13
ภาพที่ 4	สหกรณ์โคเนื้อในแต่ละภูมิภาค	16
ภาพที่ 5	โครงสร้างการกำกับดูแลสหกรณ์	20
ภาพที่ 6	โซ่การผลิตโคขุนคุณภาพ (ลูกผสมชาร์โรเลส์ แองกัส แบริงกัส)	86
ภาพที่ 7	ประเภทการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ	96

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ด้วยยุทธศาสตร์โคเนื้อตั้งแต่ปี 2555 ภาครัฐส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงโคขุนเพื่อเป็นอาชีพหลัก ด้วยการสนับสนุนการรวมกลุ่มการเลี้ยงและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเลี้ยงโคเนื้อ เช่น การคัดเลือกแม่พันธุ์ และการผสมเทียม ทำให้ปริมาณการผลิตโคเนื้อในช่วงปี พ.ศ. 2561-2563 เพิ่มขึ้น โดยปี พ.ศ. 2561 มีจำนวนโคเนื้อ 4.91 ล้านตัว เพิ่มขึ้นเป็น 5.61 ล้านตัวในปี พ.ศ. 2563 โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนโคเนื้อมากที่สุด 2.60 ล้านตัว รองลงมาคือ ภาคกลาง 1.17 ล้านตัว ภาคเหนือ 0.99 ล้านตัว และภาคใต้ 0.83 ล้านตัว (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564ก) ในช่วงปี 2561 – 2563 ราคาเฉลี่ยโคขุนลูกผสมพันธุ์บราห์มัน 95.90 บาท/กิโลกรัม ผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 6.29 บาท/กิโลกรัม ผลตอบแทนดังกล่าวอยู่ในเกณฑ์ดีส่งผลให้จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ผลิตโคเนื้อเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยในปี พ.ศ. 2561 มีจำนวนครัวเรือนผลิตโคเนื้อทั้งสิ้น 0.74 ล้านครัวเรือน เพิ่มขึ้นเป็น 0.79 ล้านครัวเรือนในปี พ.ศ. 2563 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564ก) อย่างไรก็ตาม ในช่วงปี 2564 การผลิตโคเนื้อของไทยลดลงเหลือประมาณ 0.78 ล้านตัว อันเนื่องมาจากการระบาดของโรคล้มปัสทิกในประเศไทยและประเศพินบ้าน ซึ่งทำให้จำนวนการนำเข้าโคมีชีวิตในปี 2564 ลดลงเช่นกัน ส่งผลให้มีปริมาณนำเข้าเนื้อโคและผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นประมาณ 4 พันตันจากปี 2563 โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรปี 2566 แนวโน้มนำเข้าเนื้อโคและผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นเนื่องจากปริมาณความต้องการบริโภคเนื้อโคภายในประเทศเพิ่มขึ้นเป็น 1.565 ล้านตัว ขณะที่กำลังการผลิตโคเนื้อมีชีวิตเท่ากับ 1.495 ล้านตัว (251 พันตัน) และการส่งออกเนื้อโคและผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นเล็กน้อย (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ปริมาณและมูลค่านำเข้าและส่งออกโคมีชีวิต เนื้อโค และผลิตภัณฑ์ ปี พ.ศ. 2561 – 2566

	2561	2562	2563	2564	2565 ¹	2566 ²
นำเข้า						
โคมีชีวิต						
ปริมาณ (ล้านตัว)	0.137	0.086	0.063	0.004	0.156	ลดลง
มูลค่า (ล้านบาท)	2,058	1,330	1,144	371	2,500	ลดลง
ราคาเฉลี่ย (บาท/ตัว)	15,207	15,530	18,279	90,835 ³	16,018	เพิ่มขึ้น
เนื้อโคและผลิตภัณฑ์						
ปริมาณ (ตัน)	13,067	13,676	18,950	22,850	25,500	เพิ่มขึ้น
มูลค่า (ล้านบาท)	2,752	2,870	3,374	4,697	7,000	เพิ่มขึ้น
ราคาเฉลี่ย (บาท/กก.)	210.62	209.85	178.02	205.55	274.50	ลดลง
ส่งออก						
โคมีชีวิต						

	2561	2562	2563	2564	2565 ¹	2566 ²
ปริมาณ (ล้านตัว)	0.252	0.319	0.304	0.198	0.159	0.082
มูลค่า (ล้านบาท)	4,103	5,841	5,409	3,521	3,300	เพิ่มขึ้น
ราคาเฉลี่ย (บาท/ตัว)	16,282	18,315	17,771	17,807	20,817	เพิ่มขึ้น
เนื้อโคและผลิตภัณฑ์						
ปริมาณ (ตัน)	96.21	84.26	321.63	91.00	63.00	เพิ่มขึ้น
มูลค่า (ล้านบาท)	45.81	29.71	32.87	19.00	27.00	ลดลง
ราคาเฉลี่ย (บาท/กก.)	469.60	352.72	102.18	212.76	427.42	ลดลง

หมายเหตุ: ¹ ประมาณการโดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

² คาดคะเนโดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

³ ราคาที่สูงผิดปกติมีสาเหตุจากปี 2564 มีการนำเข้าพันธุ์โคเนื้อจากสหรัฐอเมริกา ประกอบกับมีโรคคัมปีสกินระบาดในประเทศเพื่อนบ้านจึงมีการนำเข้าโคเนื้ออื่นๆ ลดลง

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565ก)

จากปริมาณความต้องการบริโภคเนื้อโคที่ยังคงเพิ่มสูงขึ้น และการแข่งขันของเนื้อโคไทยภายใต้เขตการค้าเสรี ตลาดโคเนื้อของไทยต้องแข่งขันกับเนื้อนำเข้าจากการเปิดเสรีทางการค้าระหว่างออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ แต่ราคาเนื้อโคและผลิตภัณฑ์ทั้งส่งออกและนำเข้ามีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ราคาเนื้อโคนำเข้าปรับตัวลดลงต่ำกว่าราคาเนื้อโคไทย สะท้อนการแข่งขันด้านราคาที่รุนแรงในตลาดเนื้อโคคุณภาพอย่างเห็นได้ชัด (ตารางที่ 1) ซึ่งส่งผลกระทบต่อเกษตรกรและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการผลิตโคเนื้อไทยโดยตรง ในภาวะที่มีการแข่งขันด้านราคา จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเร่งการผลิตโคเนื้อให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ แม้ว่าช่วงทศวรรษที่ผ่านมา พบว่า กรมปศุสัตว์ (2563) ได้มีการส่งเสริมให้มีการเลี้ยงโคเนื้อเพิ่มขึ้น ได้แก่

1) โครงการฟาร์มโคเนื้อสร้างอาชีพระยะที่ 1 (พ.ศ. 2559 – 2565) มีเกษตรกรเข้าร่วม 397 ราย จัดซื้อแม่โคเนื้อเป้าหมาย 1,975 ตัว ลูกโคเกิดสะสม 6,395 ตัว เพศผู้ 3,271 ตัว เพศเมีย 3,124 ตัว (ข้อมูล ณ วันที่ 2 กรกฎาคม 2563)

2) โครงการฟาร์มโคเนื้อสร้างอาชีพระยะที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2567) มีเกษตรกรเข้าร่วม 3,501 ราย จัดซื้อแม่โคเนื้อเป้าหมาย 17,500 ตัว ลูกโคเกิดสะสม 25,986 ตัว เพศผู้ 12,692 ตัว เพศเมีย 13,294 ตัว (ข้อมูล ณ วันที่ 2 กรกฎาคม 2563)

3) โครงการโคบาลบูรพา (พ.ศ. 2560-2565) ส่งมอบโคเนื้อเพศเมียให้เกษตรกร 6,000 ราย เป็นจำนวน 30,000 ตัว สามารถผลิตลูกโคได้ 1,976 ตัว (ข้อมูล ณ วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2563)

นอกจากนี้ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรได้สนับสนุนโครงการพัฒนาศักยภาพการผลิตและการตลาดโคเนื้อรองรับ FTA เป็นจำนวนเงิน 161.78 ล้านบาท (พ.ศ. 2563 – 2570) เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตโคเนื้อและระบบโลจิสติกส์ให้กับวิสาหกิจชุมชน รวมถึงเพิ่มศักยภาพการแปรรูป และขยายโอกาสทางการตลาดให้กับบริษัท พรีเมียม บีฟ จำกัด เพื่อช่วยให้การรับซื้อโคขุนปลายน้ำเข้าสู่โรงงานแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เนื้อโคแช่เย็นได้ตามมาตรฐาน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565ข)

นอกจากนี้ กรมปศุสัตว์ยังได้ผลักดันนโยบายฟาร์มมาตรฐาน มีระบบควบคุมโรคและการตรวจสอบย้อนกลับ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้ค้าและผู้บริโภค รวมถึงการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มของเกษตรกร สหกรณ์ และพัฒนาเครือข่าย เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองให้กับผู้ผลิตโคเนื้อไทย ซึ่งกรมปศุสัตว์ได้วางกรอบยุทธศาสตร์โคเนื้อ 5 ปี พ.ศ. 2561 – 2565 เพื่อให้ประเทศไทยเป็นผู้นำการผลิตโคเนื้อที่เพียงพอต่อการบริโภคและการส่งออกในภูมิภาค โดยมีตัวชี้วัด 3 ตัวชี้วัด คือ 1) การผลิตโคเนื้อเพื่อการบริโภคไม่ต่ำกว่า 1.2 ล้านตัว/ปี เพิ่มการบริโภคเนื้อโคของคนไทยไม่ต่ำกว่า 3.0 กิโลกรัม/คน/ปี 2) มีอัตราการเพิ่มประชากรโคไม่น้อยกว่าร้อยละ 11 ต่อปี และ 3) สามารถลดต้นทุนค่าอาหารในการผลิตโคเนื้ออย่างน้อยร้อยละ 10 เพื่อบรรลุเป้าหมายทั้ง 3 ตัวชี้วัด จำเป็นต้องส่งเสริมและพัฒนาการเลี้ยงโคเนื้อและสนับสนุนให้อาชีพผลิตโคเนื้อ เป็นอาชีพที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ซึ่งหนึ่งในการส่งเสริมอาชีพผลิตโคเนื้อคือ การสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มกันของเกษตรกร องค์กรเกษตรกร เช่น สหกรณ์ ร่วมสร้างเครือข่ายเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน และเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการผลิตโคเนื้อและเนื้อโคให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานตอบสนองอุปสงค์ของผู้บริโภคที่เติบโตอย่างต่อเนื่องได้อย่างมั่นคง สามารถก้าวไปสู่ฐานรากของเศรษฐกิจใหม่บนพื้นฐานของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

อย่างไรก็ตาม การรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่ายเพื่อให้เชื่อมโยงระหว่างการผลิตและการตลาดยังเป็นจุดอ่อนของโคเนื้อไทย ซึ่งสหกรณ์การเกษตรผู้ผลิตโคเนื้อถือเป็นกลไกสำคัญหนึ่งในการขับเคลื่อนประเทศภายใต้แนวคิดแบบจำลองเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564 – 2569 เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันการผลิตโคเนื้อให้ได้มาตรฐานและคุณภาพเป็นที่ยอมรับ จำเป็นต้องพัฒนาระบบให้มีความเท่าเทียม ลดความเหลื่อมล้ำทั้งมิติด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ของชาติ 20 ปี (ปี พ.ศ. 2561 – 2580) (โคเนื้อ) ในงานวิจัยศึกษาเน้นทางด้านการผลิตและการจัดการของสหกรณ์ ซึ่งมีระบบการดำเนินงานสหกรณ์ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างสหกรณ์การเกษตร กระบวนการจัดหาปัจจัยการผลิตโคเนื้อแก่สมาชิก กระบวนการสนับสนุนการผลิตโคเนื้อแก่สมาชิก

จากการศึกษาในเบื้องต้นการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ มีปัญหาในการดำเนินงาน แต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) โครงสร้างสหกรณ์การเกษตร ได้แก่ กระบวนการจัดตั้งสหกรณ์ การบริหารจัดการสหกรณ์ทุกขั้นตอนต้องมีการประชุมลงมติทำให้การบริหารธุรกิจล่าช้า ระบบจัดทำบัญชีของสหกรณ์และผู้สอบบัญชีสหกรณ์มีระบบขั้นตอนที่มากเกินไป

2) กระบวนการจัดหาปัจจัยการผลิตโคเนื้อแก่สมาชิก ได้แก่ การควบคุมคุณภาพอาหารที่ผลิตเอง การจัดหาพันธุ์โคเนื้อแก่สมาชิกซึ่งไม่มีใบการันตีคุณภาพแม่โคพันธุ์ดี ปัญหาการบริหารจัดการฟาร์มโคเนื้อ

3) กระบวนการสนับสนุนการผลิตโคเนื้อแก่สมาชิก ได้แก่ การนำเชื้อ กระบวนการตรวจสอบคุณภาพ และการปล่อยสินเชื่

ทั้งนี้กระบวนการพัฒนาการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรผู้ผลิตโคเนื้อให้มีศักยภาพการผลิตเป็นไปตามเป้าหมายของสหกรณ์ จึงจำเป็นต้องศึกษาข้อกำหนด กฎระเบียบ และมาตรการกฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของสหกรณ์ในแต่ละขั้นตอน เหตุนี้กฎหมายที่เกี่ยวข้องได้แก่ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 และพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 รวมทั้งนโยบายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นของภาครัฐ ซึ่งกฎหมายและนโยบายเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรผู้ผลิตโคเนื้อ จำเป็นต้องสภาพปัญหาเกี่ยวกับนโยบายและข้อกำหนดที่ส่งต่อการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้อุตสาหกรรมโคเนื้อของประเทศไทย

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาข้อจำกัดการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการค้าโคเนื้อมีชีวิต

2) เพื่อวิเคราะห์เงื่อนไขและข้อจำกัดของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการปัจจุบันที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและการค้าโคเนื้อมีชีวิต

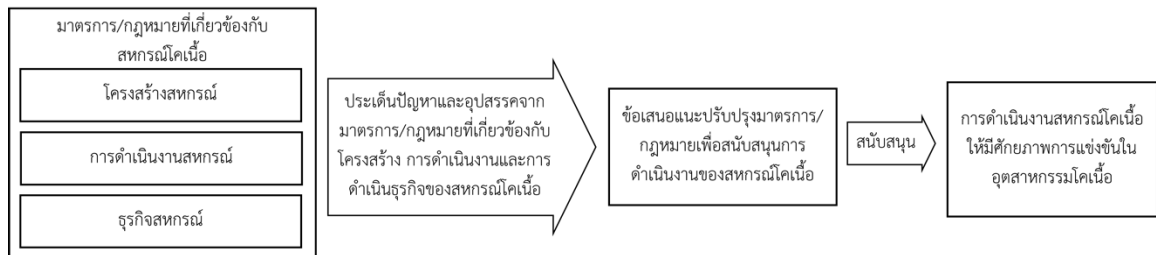
3) เพื่อเสนอแนะนโยบายในการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ

4) เพื่อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และมาตรการ ในการการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคเนื้อมีชีวิตในประเทศไทย

1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการภายใต้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์

พ.ศ. 2558 และพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 รวมทั้งนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของ สหกรณ์ฯ เพื่อการผลิตโคเนื้อคุณภาพตลอดห่วงโซ่อุปทานตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยจะ ศึกษาเงื่อนไขและข้อจำกัดที่เกิดจากจากการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการที่มีต่อ การดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานนำมาสู่ ข้อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ ผลิตโคเนื้อที่มีคุณภาพได้ ดียิ่ง (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะพิจารณากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการภายใต้ 1) พระราชบัญญัติ สหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562 2) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 3) พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 4) พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 และ 5) พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 โดยจะศึกษาเงื่อนไขและข้อจำกัดที่เกิดจากจากการบังคับใช้ กฎระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเพื่อการผลิตและการค้าโคเนื้อที่มีชีวิตของ สหกรณ์การเกษตร รวมถึงวิสาหกิจชุมชน อันเป็นสถาบันเกษตรกรที่มีส่วนสำคัญในการผลิตและการค้าโค เนื้อที่สำคัญของอุตสาหกรรมโคเนื้อไทย โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์คือ เกษตรกร ผู้ประกอบการ ธุรกิจโคเนื้อ วิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่จังหวัดสำหรับการปฏิบัติงาน ของหน่วยงานรัฐโดยสำนักนายกรัฐมนตรีน (คำสั่งที่ 10/2551) จำนวน 3 เขตพื้นที่ ได้แก่ เขตตรวจราชการ ที่ 4: กาญจนบุรี นครปฐม ราชบุรี สุพรรณบุรี เขตตรวจราชการที่ 11: นครพนม มุกดาหาร สกลนคร และ เขตตรวจราชการที่ 14: สุรินทร์ นครราชสีมา บุรีรัมย์ ชัยภูมิ นอกจากนี้ การศึกษาค้นคว้าทำการวิเคราะห์ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ 5 ประเทศ ได้แก่ ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และเยอรมนี เพื่อถอด บทเรียนและเปรียบเทียบกับกฎหมายสหกรณ์ไทย

1.5 นิยามศัพท์

1) มาตรฐานฟาร์มโคเนื้อ หมายถึง การกำหนดเกณฑ์การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคเนื้อ ตั้งแต่องค์ประกอบฟาร์ม อาหารสำหรับโคเนื้อ น้ำ การจัดการฟาร์ม สุขภาพสัตว์ สวัสดิภาพสัตว์ การจัดการ ด้านสิ่งแวดล้อม และการบันทึกข้อมูล เพื่อผลิตโคที่มีสุขภาพดี และได้เนื้อโคและผลิตภัณฑ์ที่มี คุณภาพเหมาะสมในการนำไปใช้ผลิตเป็นอาหารที่ปลอดภัยต่อการบริโภค

2) สหกรณ์โคเนื้อ คือ สหกรณ์การเกษตรที่ผลิต รับซื้อ และจำหน่ายโคเนื้อมีชีวิต โดยกระบวนการจะเริ่มจากกิจกรรมของสมาชิก (เกษตรกร) ในการเลี้ยงแม่โคผลิตลูก (Cow – calf production) ซึ่งเป็นกลุ่มโคต้นน้ำ และการเลี้ยงลูกเพื่อให้เจริญเติบโต (เลี้ยงโคก่อนขุน) หรือกลุ่มโคกลางน้ำ ซึ่งรับซื้อจากสมาชิก/เกษตรกรเพื่อเลี้ยงขึ้นโครงให้มึนน้ำหนักตัวประมาณ 350 – 400 กิโลกรัม โดยอายุโคไม่เกิน 1 ปี แล้วจำหน่ายต่อไปยังสมาชิกกลุ่มโคปลายน้ำ แล้วเข้าสู่ระบบการขุน (Fattening production) จนมีน้ำหนักหรือคุณสมบัติอื่น ๆ ตามที่สหกรณ์หรือผู้รับซื้อกำหนด

3) อุตสาหกรรมโคเนื้อ คือ อุตสาหกรรมปศุสัตว์ที่ผลิตโคต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ประกอบด้วยเกษตรกร/ผู้ประกอบการผู้ผลิตพันธุ์โคเนื้อ ผู้เลี้ยงวัวโครง ผู้เลี้ยงโคขุน ผู้ค้าโคที่รับซื้อโคเนื้อ มีชีวิตแล้วจำหน่ายต่อให้แก่ผู้รับซื้ออีกทอดหนึ่ง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ทราบข้อจำกัดในการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการค้าโคเนื้อที่มีชีวิต

2) ก่อให้เกิดข้อเสนอนโยบายในการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อสำหรับหน่วยงานรัฐ เช่น กรมปศุสัตว์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ฯลฯ สามารถนำข้อเสนอไปพิจารณาขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคเนื้อคุณภาพของไทยได้ในอนาคต

3) ก่อให้เกิดข้อเสนอแนะแนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมายนำไปปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และมาตรการ ในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคเนื้อที่มีชีวิตในประเทศไทย

บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ กฎหมาย ระเบียบและมาตรการที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการผลิตและการค้าโคเนื้อ (มีชีวิตร) ของสหกรณ์โคเนื้อ โดยอาศัยแนวคิดการจัดการโซ่อุปทาน (Supply chain) ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารจัดการตั้งแต่การใช้ปัจจัยการผลิต สู่กระบวนการผลิต เพื่อให้ได้สินค้าและบริการส่งต่อไปถึงผู้บริโภคที่สนองต่อความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อเนื่องตลอดตั้งแต่ต้นทางจนปลายทาง จึงกล่าวได้ว่า ห่วงโซ่อุปทานจะมีผู้เกี่ยวข้อง 3 ส่วนหลัก คือ ผู้จัดหาปัจจัยการผลิต ผู้ผลิต และผู้บริโภค โดยซึ่งงานวิจัยนี้จะพิจารณาโซ่อุปทานการผลิตโคเนื้อคุณภาพภายใต้กรอบการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้ออย่างไรก็ดีด้วยความซับซ้อนการจัดการห่วงโซ่อุปทานของสหกรณ์มีความแตกต่างกันตามการดำเนินธุรกิจ การบริหารจัดการจึงมีความยุ่งยากและซับซ้อนมากขึ้นขึ้นอยู่กับรูปแบบความสัมพันธ์ตลอดโซ่อุปทานทั้งในแนวนอนและแนวตั้งของแต่ละสหกรณ์ จำนวนผู้เกี่ยวข้องก็จะมากขึ้นตามความซับซ้อนตามธุรกิจที่เกี่ยวข้องนั้น ซึ่งในการบริหารจัดการจำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงเพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่ไม่จำเป็นและไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยให้ต้นทุนการบริหารจัดการและต้นทุนการผลิตเฉลี่ยลดลง ก่อให้เกิดประสิทธิภาพได้ในที่สุด (Cooper, et al., 1997)

เพื่อให้การขับเคลื่อนการผลิตและการค้าโคเนื้อ (มีชีวิตร) ให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ จึงได้ศึกษาระบบอุตสาหกรรมการผลิตโคเนื้อในประเทศไทยและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

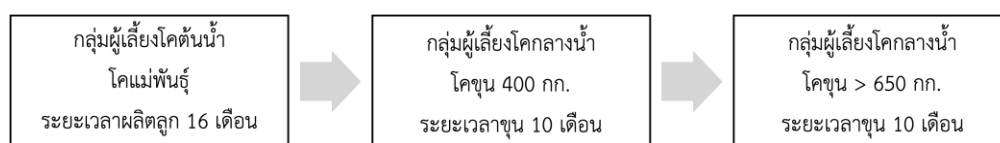
2.1 อุตสาหกรรมการผลิตโคเนื้อของไทย

ศักยภาพในการเลี้ยงโคเนื้อของประเทศไทย การเลี้ยงโคเนื้อของประเทศไทยเท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ยังไม่จัดว่าอยู่ในสภาพการผลิตที่ตีพอสมควร แม้ว่าปริมาณการบริโภคโคเนื้อของไทยเพิ่มขึ้น หากพิจารณาตามปริมาณการขออนุญาตฆ่า ในรายงานของกรมปศุสัตว์จะมีปริมาณเฉลี่ยเพียง 1.1 กิโลกรัมต่อคนต่อปี ซึ่งมีปริมาณค่อนข้างจะน้อยมาก เมื่อเทียบกับปริมาณโคในประเทศ ทั้งนี้ มีการคาดการณ์กันว่ามีปริมาณโคที่ถูกฆ่า แต่ที่ไม่ได้รายงานอยู่ประมาณ 2.5 เท่าของปริมาณที่รายงาน ทั้งหมด หากนับส่วนนี้เข้าไปรวมด้วยจะถือได้ว่า คนไทยบริโภคเนื้อโคเฉลี่ยราว 2.85 กิโลกรัมต่อคนต่อปี เมื่อเทียบกับสหรัฐอเมริกาที่บริโภคสูง ถึง 43.2 กิโลกรัมต่อคนต่อปี ญี่ปุ่น 12.3 กิโลกรัมต่อคนต่อปี เกาหลีใต้ 12.3 กิโลกรัมต่อคนต่อปี และฟิลิปปินส์ 4.2 กิโลกรัมต่อคนต่อปี (กรมปศุสัตว์, 2561) ถือว่าไทยมีปริมาณการบริโภคน้อยมากเมื่อเทียบกับประเทศดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังมีโอกาสและสิ่งเอื้ออำนวยมากมายที่จะเลี้ยงโคเนื้อและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากโคเนื้อ ได้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ถ้ามีการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจัง มีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่จะเป็นตัวจำกัดการผลิตอย่างรวดเร็วและได้ผล ซึ่งความสามารถในการ

เลี้ยงโคเนื้อของประเทศไทยมีความเป็นไปได้สูงมาก ทั้งนี้เพราะหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชนได้ร่วมมือกันดำเนินการผลิตสัตว์ส่งออกต่างประเทศอย่างเป็นรูปธรรมในปัจจุบัน ในหลายๆ ประเทศของภูมิภาคเอเชียได้มีการปรับปรุงและพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตโคเนื้อได้อย่างมาก มีการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในธุรกิจการผลิตสัตว์ และอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องจากการผลิตสัตว์ เช่น อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นม อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์เนื้อ อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ และอุตสาหกรรมเวชภัณฑ์สัตว์ เป็นต้น

2.1.1 การผลิตและการตลาดโคเนื้อ

การผลิตโคเนื้อ สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อเป็นหนึ่งในสถาบันเกษตรกร ที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการผลิตโคเนื้อคุณภาพตามนโยบายของกรมปศุสัตว์ที่ต้องการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโคเนื้อตลอดทั้งโซ่อุปทาน ตั้งแต่การเลี้ยงโคต้นน้ำ (เน้นการผลิตลูกโค) โคกลางน้ำ (เน้นการผลิตโครงโคขุนจากลูกโคให้ได้น้ำหนักประมาณ 400 กิโลกรัม) โคปลายน้ำ (เป็นการขุนโคกลางน้ำ เป็นระยะเวลาประมาณ 10 เดือน เพื่อให้ได้เกรดไขมันแทรก) และการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเนื้อโค เนื่องจากเกษตรกรรายย่อยมีข้อจำกัดหลายประการที่ไม่สามารถผลิตโคเนื้อคุณภาพไม่ได้ตามมาตรฐาน คุณภาพเนื้อที่ผลิตได้จึงไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดเนื้อโคคุณภาพได้ มาตรฐานฟาร์มจึงมีส่วนสำคัญที่ช่วยเพิ่มคุณภาพโคเนื้อและเนื้อโคได้ โดยปัญหาและอุปสรรคสำคัญของเกษตรกรรายย่อยหรือสมาชิกสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อ คือ ต้นทุนการผลิตสูง เป็นปัญหาหลักของการผลิตโคขุนคุณภาพ เนื่องจากใช้ระยะเวลานาน 3 ปี โดยเฉพาะขั้นตอนการขุนโคยาวนานถึง 10 เดือน (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 ช่วงโซ่การผลิตโคขุนคุณภาพ

จากการศึกษาของโชค โสร้จกุล และคณะ (2561) พบว่า ในการขุนโคคุณภาพ 1 ตัว จะมีต้นทุนค่าอาหารเฉลี่ย 90 บาทต่อวัน รวมเป็นต้นทุนค่าอาหารในช่วงการขุนเป็นเงิน 27,000 บาท และเกษตรกรที่ผลิตโคกลางน้ำ (โครุ่น) อย่างเดียวเสี่ยงต่อการขาดทุน เช่น กรณีสมาชิกสหกรณ์โคขุนดอกคำใต้ จำกัด ที่เลี้ยงโครุ่นเพียงอย่างเดียวเกิดผลขาดทุนสุทธิ 11,409.98 บาท/ตัว/ปี เมื่อเปรียบเทียบกับสมาชิกที่ผลิตแบบรวม (เลี้ยงโคแม่พันธุ์เพื่อผลิตลูก โครุ่น และโคขุน) เกิดผลกำไรสุทธิ 10,939.53 บาท/ตัว/ปี และสมาชิกที่ผลิตเฉพาะโคขุนเพื่อจำหน่ายให้กับโรงเชือด เกิดผลกำไรสุทธิ 9,499.53 บาท/ตัว/ปี ซึ่ง สุวรรณสาयरรวมญาติ และคณะ (2564) พบว่า ปัจจุบันปัญหาแม่พันธุ์โคเนื้อให้ผลผลิตต่ำยังคงมีอยู่ ซึ่งเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น

1) การจัดการเลี้ยงดูและป้องกันโรคของเกษตรกรรายย่อยยังไม่ได้มาตรฐาน ประสบการณ์ในการสังเกตการเป็นสัตว์ของแม่โคยังไม่เชี่ยวชาญ รวมถึงการรับเทคโนโลยีต่าง ๆ ของเกษตรกรกลุ่มนี้ค่อนข้างช้า

2) การผสมพันธุ์โดยวิธีผสมเทียมด้วยน้ำเชื้อแช่แข็งของพ่อโคพันธุ์ดีที่บริการโดยรัฐยังไม่ทั่วถึง เนื่องจากบุคลากรของกรมปศุสัตว์ที่ประจำในส่วนของอำเภอมีน้อย

3) การขาดแคลนแม่พันธุ์ดีในการผลิตลูกโค

ในการผลิตโคกลางน้ำและปลายน้ำ ปัจจัยสำคัญที่ต้องการแก้ปัญหา คือ ด้านต้นทุนอาหารชั้นสูง และมีราคาแพง จึงมีจำเป็นต้องวิจัยสายพันธุ์และวัสดุท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องโดยร่วมมือกับมหาวิทยาลัย และสถานีวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์ เพื่อนำมาพัฒนาเป็นอาหารที่เหมาะสมสำหรับการขุนโคคุณภาพ การผลิตโคขุนจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องแต่การผลิตแม่พันธุ์โคเนื้อเพื่อผลิตลูกนั้นยังคงต้องได้รับการพัฒนาการเลี้ยงให้เป็นระบบด้วยเช่นกัน โดยในส่วนของพันธุ์ หลายสหกรณ์ เช่น สหกรณ์โคขุนดอกคำใต้ สหกรณ์การเกษตรหนองสูง สหกรณ์เครือข่ายโคเนื้อกำแพงแสน และสหกรณ์ ฯ โพนยางคำ ได้ตั้งเป้าหมายให้สมาชิกผลิตโคเนื้อไขมันแทรกลูกผสมยุโรป (ชาร์โรลล์ และแองกัส) รวมถึงลูกผสมบราห์มัน เพื่อรองรับการเติบโตของตลาดที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งต้องเร่งแก้ปัญหาสายพันธุ์พ่อโคโดยเฉพาะพันธุ์ชาร์โรลล์ที่ใช้ในการผสมเทียมที่มีความหลากหลายของระดับสายเลือด พ่อพันธุ์ไม่ผ่านการประเมินคุณค่าการผสมพันธุ์ (Estimated Breeding Value: EBV) และปัญหาการสวมสิทธิ์พ่อพันธุ์เพื่อแสวงหาประโยชน์จากสหกรณ์ ฯ ส่งผลต่อสมรรถนะการผลิต คุณภาพซาก และคุณภาพเนื้อโคโดยการผลิตโคขุนคุณภาพภายใต้สหกรณ์ จะมีการกำหนดระบบการผลิตโคขุนเพื่อให้ได้มาตรฐานที่กำหนดไว้ เช่น สหกรณ์ ฯ โคขุนโพนยางคำ กำหนดให้อายุโคที่จะเข้าขุนที่ 2 ปีขึ้นไป ระยะเวลาขุนไม่น้อยกว่า 12 เดือน โดยผลการศึกษาชี้ว่า ควรขุนโคเป็นระยะเวลา 15 เดือน เพื่อให้คุณภาพเนื้อโคเป็นไปตามข้อกำหนดของ GI (สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์) ได้แก่ เนื้อต้องเป็นสีแดง นุ่ม ไม่มีกลิ่นสาป รสชาติดี มีคะแนนไขมันแทรก 3.5 ซึ่งยังมีจำนวนสมาชิกส่วนใหญ่ยังไม่สามารถผลิตได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ เนื่องจากคุณภาพอาหารชั้นมืองค์ประกอบบางตัว เช่น เยื่อใย แคลเซียม และอัตราส่วนระหว่างแคลเซียมและฟอสฟอรัสไม่เป็นไปตามมาตรฐานการผลิตอาหารที่สหกรณ์กำหนด จึงต้องมีการเข้มงวดในการผลิตและตรวจสอบคุณภาพอาหารชั้นเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ สหกรณ์ยังประสบปัญหาการสวมสิทธิ์ลูกคอกขอสมาชิกเพื่อขอรับการสนับสนุน ส่งผลให้เกิดการสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ของ GI ที่ทางสหกรณ์มุ่งเน้น สะท้อนถึงความจำเป็นที่ทางสหกรณ์ควรมีการผลักดันการใช้เทคโนโลยีเพื่อระบุตัวตนของโคเนื้อในระบบและสร้างฐานของข้อมูลโคเนื้อ เพื่อการติดตามประเมินผลได้อย่างเป็นระบบ (จันทร์พร เจ้าทรัพย์ และคณะ, 2562)

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น งานวิจัยของ โชค โสรัจกุล และคณะ (2561) และจันทร์พร เจ้าทรัพย์ และคณะ (2562) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อต่างว่ามีส่วนสำคัญต่อกระบวนการ

จัดการผลิตเชิงระบบให้ครอบคลุมตลอดห่วงโซ่อุปทานเพื่อการผลิตโคขุนคุณภาพให้ได้มาตรฐาน เนื่องจากสหกรณ์สามารถเชื่อมโยงห่วงโซ่การผลิตโคจนกระทั่งการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนในอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อของสมาชิก ซึ่งสามารถช่วยแก้ไขปัญหาระบบโลจิสติกส์และการจัดการโซ่อุปทานโคเนื้อของประเทศไทยดังที่เคยเป็นปัญหาในอดีตผ่านการสร้างเครือข่ายตลอดห่วงโซ่อุปทาน (ธารง เมฆโหรา และคณะ, 2551) แต่ก็ยังคงมีจุดอ่อนที่ต้องพัฒนาต่อไปในอนาคต ทั้งนี้ การสนับสนุนมีโรงเชือดในพื้นที่ที่มีส่วนสำคัญที่ช่วยลดความสูญเสียน้ำหนักโค ซึ่งกระทบต่อรายได้ที่เกษตรกรจะได้รับจากการขายแบบซิ่งน้ำหนัก หรือเสี่ยงต่อการสูญเสียชีวิตโคระหว่างการขนส่ง และยังช่วยลดต้นทุนค่าขนส่งได้ด้วย เหล่านี้ล้วนเป็นแรงจูงใจต่อความมั่นคงทางอาชีพของเกษตรกรและสมาชิกสหกรณ์ผู้ผลิตโคเนื้อทั้งสิ้น

ในส่วนปัญหาต้นทุนการผลิตโคเนื้อสูง สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อได้ร่วมมือกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนดอกเบี้ยต่ำเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร รวมถึงสหกรณ์การเกษตรผู้เลี้ยงโคเนื้อ

การตลาดโคเนื้อ โครงสร้างตลาดเนื้อโคมีชีวิตภายในประเทศมีลักษณะผู้ซื้อและผู้ขายมากมาย เข้าออกตลาดง่าย โดยเกษตรกรผู้ผลิตสามารถเป็นทั้งซื้อและผู้ขาย โดยซื้อเพื่อมาเลี้ยงต่อ ขณะที่ตลาดเนื้อโคชำแหละเป็นลักษณะผู้ซื้อน้อยรายและผู้ขายมากมาย การซื้อขายจะผ่านพ่อค้าคนกลางในการซื้อโคมีชีวิตซึ่งเรียกว่า ระบบนายฮ้อย โดยพ่อค้าคนกลางจะรวบรวมโคเนื้อจากกลุ่มเกษตรกรหรือเกษตรกรรายย่อยเพื่อนำมาขายต่อที่ตลาดนัดปศุสัตว์ตามภูมิภาคต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ เป็นการซื้อขายแบบเหมาตัว ซึ่งการเข้าตลาดของพ่อค้ารายใหม่ค่อนข้างยาก เนื่องจากพ่อค้าเดิมจะมีฐานลูกค้าและตลาดเนื้อโคชำแหละค่อนข้างจำกัด (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2552: กรมปศุสัตว์, 2561) ความพยายามที่จะสร้างจุดเด่นให้กับโคเนื้อไทยภายใต้นโยบายการส่งเสริมส่งออกซึ่งทางภูมิศาสตร์ (GI) ของกระทรวงพาณิชย์ โดยข้อมูลปี พ.ศ. 2559 สหกรณ์ผู้เลี้ยงปศุสัตว์ ทร.ป.กลาง โพนยางคำ เป็นสหกรณ์ผู้ผลิตโคขุนคุณภาพพรายใหญ่ที่สุด มีส่วนแบ่งการตลาดมากกว่าร้อยละ 60 ของอุตสาหกรรมเนื้อโคคุณภาพ กำลังการผลิตเฉลี่ย 8,000-9,000 ตัว/ปี (ปริมาณความต้องการทั้งหมด 15,000 – 20,000 ตัว/ปี) โดยสหกรณ์ฯ สามารถสร้างกำไรสุทธิจากโซ่ค้าส่ง (Wholesale) แบบยกซาก มากที่สุด 79.65 ล้านบาท โดยมีราคาจำหน่ายซากเฉลี่ย 277.48 บาท/กิโลกรัม แต่สหกรณ์โคเนื้อได้ผลผลตอบแทนจากโซ่ค้าปลีก (Retail) มากที่สุด เนื่องจากจำหน่ายแบบขายปลีกราคาเฉลี่ย 389.36 บาท/กิโลกรัม สามารถทำกำไรส่วนต่างด้านราคาจากการขายปลีกมากกว่าขายส่งได้ประมาณ 92.29 – 111.88 บาท/กิโลกรัม (จันทร์พร เจ้าทรัพย์ และคณะ, 2562)

2.1.2 การบริโภคน้ำ

จากการศึกษาของ Bunmee et al. (2018) ตลาดผู้บริโภคน้ำเนื้อโคสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้บริโภคน้ำเนื้อโคพรีเมียมที่มีความนุ่มและไขมันแทรก ผู้บริโภคกลุ่มนี้คือกลุ่มที่มีรายได้สูง ประมาณความต้องการน้ำเนื้อโคกลุ่มนี้มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 1 ของน้ำเนื้อโคในประเทศ เป็นน้ำเนื้อโคที่ ขำแหวะจากโคลูกผสมยุโรปและลูกผสมควากิว ปัจจุบันมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นสังเกตได้จากปริมาณการเสนอ ขายของห้างค้าปลีกและค้าส่งขนาดใหญ่ที่มีการวางจำหน่ายน้ำเนื้อโคนุ่มและไขมันแทรกมากขึ้น (Osothongs et al., 2016) 2) ตลาดซูเปอร์มาร์เก็ต เป็นกลุ่มน้ำเนื้อโคไม่มีไขมันแทรกมักเป็นโคขุนสาย พันธุ์บราห์มัน มีสัดส่วนร้อยละ 49 และ 3) ตลาดน้ำเนื้อโคทั่วไป (Traditional market) สัดส่วนร้อยละ 50 ของปริมาณการผลิตน้ำเนื้อโคในประเทศ โดยการผลิตจะเป็นการขุนจากลูกโคนมตัวผู้ (Cow-calf system)

อย่างไรก็ดี พฤติกรรมการบริโภคน้ำเนื้อโคของผู้บริโภคนั้นแตกต่างกันทั้งเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม รายได้ ความเชื่อ และความชอบส่วนบุคคล แต่สิ่งที่ผู้บริโภคทุกกลุ่มให้ความสำคัญคือ คุณภาพของน้ำเนื้อโค ที่เกิดการกระบวนการผลิตน้ำเนื้อโคที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน อันเป็นปัญหาสำคัญของอุตสาหกรรม การผลิตโคเนื้อไทย

2.1.3 การบริหารจัดการโซ่อุปทานน้ำเนื้อคุณภาพของสหกรณ์

เนื่องด้วยอุตสาหกรรมการผลิตโคเนื้อและน้ำเนื้อของไทยได้นำแนวคิดการบริหารจัดการ ห่วงโซ่อุปทานมาประยุกต์ใช้ โดยเริ่มต้นการส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรรายย่อยในหลายรูปแบบ เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และสหกรณ์โคเนื้อ จึงทำให้การบริหารจัดการการผลิตโคเนื้อและน้ำ เนื้อโคมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นในตลอดระยะ 10 ปีที่ผ่านมา โดยเห็นได้จากมูลค่าผลลัพธ์ที่เพิ่มขึ้นจากการผลิต โคขุนและน้ำเนื้อโค ส่งผลขยายให้เกิดโอกาสทางด้านการตลาด จากงานวิจัยของศิริพร กิริติการกุล และคณะ (2559) แบ่งการบริหารจัดการโซ่อุปทานน้ำเนื้อคุณภาพของสหกรณ์แบ่งออกเป็น 5 โซ่อุปทานดังนี้

1) โซ่อุปทานโคขุน เน้นการพัฒนาระบบต้นน้ำด้วยการนำวิทยาศาสตร์และวิจัยเข้ามาปรับปรุง และพัฒนาการผลิตโคเนื้อคุณภาพ เช่น ระบบการจัดการพันธุ์ การจัดการฟาร์มตามหลักวิชาการ การให้อาหารตามหลักโภชนศาสตร์ให้เหมาะสมกับความต้องการของโค สหกรณ์/วิสาหกิจชุมชนจะให้ความสำคัญกับการคัดเลือกสมาชิกเป็นอย่างมาก โดยการพิจารณาเกษตรกรเพื่อรับเข้าเป็นสมาชิกรับ จะพิจารณาจากความตั้งใจและความมุ่งมั่นที่จะผลิตโคเนื้อคุณภาพเป็นสำคัญ

2) โซ่อุปทานขำแหวะ จะเน้นเรื่องความปลอดภัยของอาหารและมาตรฐานในการคัดเกรดคุณภาพ ซากโค โดยปัจจุบันยังคงเป็นการประเมินคุณภาพซากด้วยบุคคล ซึ่งแต่ละสหกรณ์จะมีขั้นตอนและผู้ ประเมินที่ต่างกันไปตามข้อตกลงของแต่ละสหกรณ์ อย่างไรก็ตาม ในการควบคุมคุณภาพ สหกรณ์จะมี

ระบบการสุ่มตรวจหาเชื้อจุลินทรีย์และสารตกค้างที่เป็นไปตามข้อกำหนดว่าด้วยมาตรฐานสินค้าเกษตร มกอช.

3) โซ่การตัดแต่งซากชิ้นส่วนเนื้อโค เป็นโซ่ที่มุ่งเน้นการตัดแต่งชิ้นส่วนเนื้อโคเพื่อการขายส่งและการกระจายผลิตภัณฑ์ตามกลุ่มลูกค้า เช่น ซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านอาหาร ภัตตาคาร ห้างค้าปลีก และห้างค้าส่ง ซึ่งมีทั้งการตัดซากโคผ่าซีก ผ่าสี่เหลี่ยม และตัดแต่งเป็นเนื้อชิ้นส่วนหลัก (Whole sale cut) โดยมีระบบการตรวจสอบย้อนกลับเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ลูกค้า และยังเป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการย้อนกลับไปยังต้นน้ำเพื่อพัฒนาโซ่การผลิตได้ในอนาคต

4) โซ่การจัดจำหน่ายชิ้นส่วนเนื้อโคแบบขายปลีกให้แก่ผู้บริโภค (B2C) โซ่นี้จะนำชิ้นส่วนจากโซ่ที่ 3 มาทำการตัดแต่งเป็นชิ้นส่วนย่อย (Retail sale cut) ซึ่งการจัดจำหน่ายปลีกให้กับผู้บริโภคมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ช่วยเกิดการรับรู้ จัดจำ อันเป็นการสร้างความสัมพันธ์กับผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญโซ่นี้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างแบรนด์ของสหกรณ์ให้มีความเข้มแข็งได้

5) โซ่บริการร้านอาหาร โซ่นี้สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับเนื้อโคตามกระแสและความชื่นชอบของผู้บริโภค ซึ่งสามารถจัดกลุ่มบริการร้านอาหารได้เป็น 3 กลุ่มตามการใช้ชิ้นส่วนเนื้อโค คือ

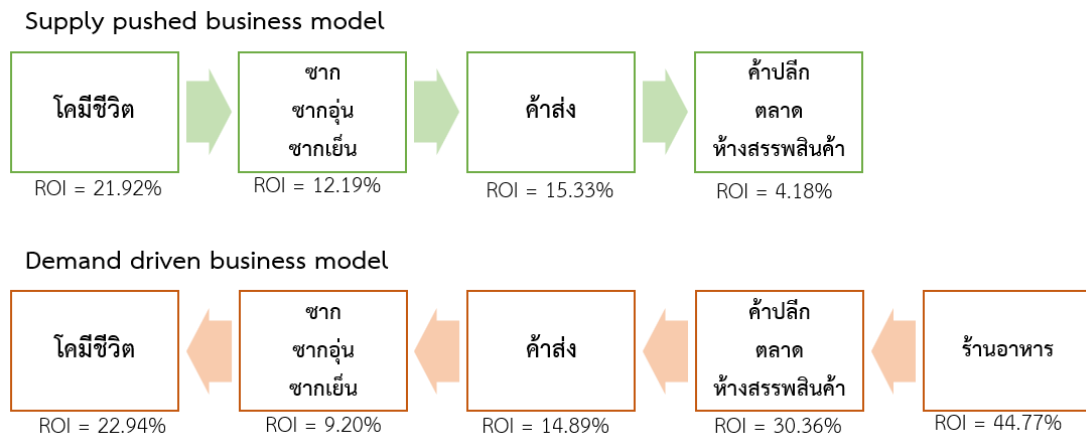
ก. ร้านอาหารที่ใช้ชิ้นส่วนหลักซึ่งมีมูลค่าสูง เช่น ribs อาย สันใน สันนอก เป็นร้านอาหารที่เสิร์ฟเมนูสเต็ก

ข. ร้านอาหารที่ใช้ชิ้นส่วนหลักและชิ้นส่วนรอง เช่น ร้านอาหารประเภทบั้งย่าง ชาบู

ค. ร้านอาหารที่เน้นการใช้ส่วนรอง เช่น ก๋วยเตี๋ยว เบอร์เกอร์ เนื้อแดดเดียว ลาบ น้ำตก เป็นต้น

การบริหารจัดการธุรกิจของสหกรณ์โคเนื้อ มีรูปแบบการบริหารจัดการ 2 รูปแบบ คือ บริหารจัดการธุรกิจโดยเน้นที่ฝั่งอุปทาน (Supply pushed business model) และบริหารจัดการธุรกิจโดยใช้ความต้องการของตลาดเป็นตัวนำ (Demand driven business model) จากงานวิจัยของศิริพร กิริติการกุล และคณะ (2559) พบว่า ประสิทธิภาพและความเข้มแข็งของการบริหารจัดการของ 2 รูปแบบนี้มีความแตกต่างกัน โดยการดำเนินธุรกิจสหกรณ์ที่เน้นฝั่งการผลิตหรืออุปทานจะมีความเข้มแข็งในโซ่การผลิตและมีคุณภาพโคเนื้อที่โดดเด่นสามารถสร้างตลาดเฉพาะได้ชัดเจน ขณะที่สหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจโดยอาศัยการตลาดนำการผลิตสามารถสร้างความเข้มแข็งได้มากกว่ารูปแบบแรก เนื่องจากธุรกิจบริการอาหาร ซึ่งเป็นโซ่อุปทานสุดท้ายของการดำเนินงานสหกรณ์สามารถสร้างความคุ้มค่าในการลงทุนได้มากถึงร้อยละ 44.78 ขณะที่สหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจที่เน้นด้านการผลิตได้ความคุ้มค่าในการลงทุนได้มากในโซ่

ของการขายส่ง ซึ่งเมื่อย้อนกลับไปที่สมาชิกผู้ผลิตโคเนื้อที่มีชีวิตพบว่า สหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจเน้นอุปสงค์ หรือความต้องการของตลาด สามารถให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 เปรียบเทียบความคุ้มค่าในการลงทุน (ROI) ตลอดห่วงโซ่อุปทานระหว่างการดำเนินธุรกิจของ สหกรณ์โคเนื้อที่เน้นอุปทานกับเน้นอุปสงค์

ที่มา: ศิริพร กิริติการกุล และคณะ (2559)

2.2 การดำเนินงานสหกรณ์โคเนื้อ

2.2.1 สหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์ คือ คณะบุคคลซึ่งร่วมกัน ดำเนินกิจการและประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งและกัน และต้องจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์สหกรณ์เป็นของสมาชิก บริหารงานโดยสมาชิกและเพื่อผลประโยชน์ของสมาชิก ทั้งนี้ เพื่อสร้างสรรค์และปรับปรุง การประกอบสัมมาชีพและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ส่งผลให้ประเทศชาติมีการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และประชาธิปไตยด้วยวิธีการสหกรณ์ ซึ่งยึดหลักการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นวิธีการดำเนินงานลักษณะมูลฐานสหกรณ์ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลที่มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเดียวกันและเจตนารมณ์ที่จะช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

สหกรณ์การเกษตร คือ สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่ผู้มีอาชีพทางเกษตรรวมตัวกันจัดตั้งและจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลก่อนายทะเบียนสหกรณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกดำเนินกิจการร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อแก้ไขความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพของสมาชิกและช่วยยกฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้น (กลุ่มพัฒนาเทคโนโลยีด้านธุรกิจสหกรณ์สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการสหกรณ์, 2565)

ความเป็นมา สหกรณ์การเกษตรแห่งแรกได้จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2459 ชื่อว่า สหกรณ์วัดจันทร์ไม่จำกัดสินใช้ ในจังหวัดพิษณุโลกเป็นสหกรณ์ การเกษตรชนิดไม่จำกัดมีขนาดเล็กในระดับหมู่บ้าน ตั้งขึ้นในหมู่เกษตรกรที่มีรายได้น้อยและมีหนี้สินมากมีสมาชิกแรกตั้ง จำนวน 16 คน ทุนดำเนินงาน จำนวน 3,080 บาท เป็นค่าธรรมเนียมแรกเข้าจำนวน 80 บาทและเป็นทุนจากการกู้แบงก์สยามกัมมาจล (ธนาคารไทยพาณิชย์ในปัจจุบัน) จำนวน 3,000 บาท

วัตถุประสงค์การดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร คือ สหกรณ์การเกษตรดำเนินธุรกิจแบบอเนกประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกดำเนินธุรกิจร่วมกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และช่วยเหลือส่วนรวม โดยใช้หลักคุณธรรม จริยธรรมอันดีงามตามพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกและส่วนรวมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์ (มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2562)

2.2.2 การพัฒนาและรวมกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อของสหกรณ์

ช่วงที่ผ่านมาเกิดการรวมกลุ่มเครือข่ายของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจัดตั้งเป็นสหกรณ์ กันมากขึ้นในทุกภูมิภาคของประเทศไทย จากระบบทะเบียนสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร กรมตรวจบัญชี สหกรณ์จำนวนทั้งสิ้น 28 แห่ง โดยภาคเหนือมีจำนวนสหกรณ์มากที่สุด 10 แห่ง รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 7 แห่ง ภาคกลาง จำนวน 6 แห่ง และภาคใต้ จำนวน 5 แห่ง (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 สหกรณ์โคเนื้อแยกตามภูมิภาค

ภาค	รายชื่อสหกรณ์โคเนื้อ	จังหวัด
ภาคเหนือ	1. เครือข่ายโคเนื้อล้านนา	เชียงราย
	2. สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้ออำเภอแม่สรวย จำกัด	เชียงราย
	3. สหกรณ์โคขุนดอกคำใต้ จำกัด	พะเยา
	4. สหกรณ์การเกษตร โคเนื้อนันทบุรี จำกัด	น่าน
	5. สหกรณ์โคเนื้อคุณภาพดีจังหวัดแพร่ จำกัด	แพร่
	6. สหกรณ์โคเนื้อแม่ทะ จำกัด	ลำปาง
	7. สหกรณ์การเกษตรนิคมฯ ลำน้ำน่าน จำกัด	อุตรดิตถ์
	8. สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อในเขตปฏิรูปที่ดินนาขุนไกร จำกัด	สุโขทัย
	9. สหกรณ์ขุนโค จังหวัดตาก จำกัด	ตาก
	10. สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคขุนในเขตปฏิรูปที่ดิน ปางศิลาทอง จำกัด	กำแพงเพชร

ภาค	รายชื่อสหกรณ์โคเนื้อ	จังหวัด
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1. สหกรณ์โคเนื้อคุณภาพหนองบัวลำภู จำกัด	หนองบัวลำภู
	2. สหกรณ์การเลี้ยงปศุสัตว์ กรป.กลาง โพนยางคำ จำกัด	สกลนคร
	3. สหกรณ์การเกษตร หนองสูง จำกัด	มุกดาหาร
	4. สหกรณ์โคเนื้อดอกคำดวน จำกัด	ศรีสะเกษ
	5. สหกรณ์ผู้เลี้ยงโค-กระบือจังหวัดสุรินทร์ จำกัด	สุรินทร์
	6. สหกรณ์โคเนื้อสุรินทร์วากิวยางสว่าง จำกัด	สุรินทร์
	7. สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อโคราชวากิวสุรนารี จำกัด	นครราชสีมา
ภาคกลาง	1. สหกรณ์โคเนื้อกำแพงแสน จำกัด	นครปฐม
	2. สหกรณ์เครือข่ายโคเนื้อ จำกัด	นครปฐม
	3. สหกรณ์โคขุนสระแก้วหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (นทพ.) จำกัด	สระแก้ว
	4. สหกรณ์ปศุสัตว์โคบาลบูรพาอัญประเทศ จำกัด	สระแก้ว
	5. สหกรณ์ปศุสัตว์โคบาลบูรพาโคกสูง จำกัด	สระแก้ว
	6. สหกรณ์ปศุสัตว์โคบาลบูรพาพัฒนา นคร จำกัด	สระแก้ว
ภาคใต้	1. สหกรณ์โคเนื้อศรีวิชัย (พัทลุง) จำกัด	พัทลุง
	2. สหกรณ์โคเนื้อชัยบุรี จำกัด	พัทลุง
	3. สหกรณ์โคเนื้อศรีบรรพต จำกัด	พัทลุง
	4. สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อหน่วย บัญชาการทหารพัฒนา (นทพ.) จำกัด	สงขลา
	5. สหกรณ์โคเนื้อมือนารอ จำกัด	นราธิวาส

ที่มา : ระบบทะเบียนสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2562)

ภาพที่ 4 สหกรณ์โคนมในแต่ละภูมิภาค

2.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกรณ์โคนม

การดำเนินงานสหกรณ์โคนม มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ต้องใช้กฎ ระเบียบ ข้อกฎหมายในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการดำเนินธุรกิจ การดำเนินงานของสหกรณ์พิจารณาตั้งแต่โครงสร้างของสหกรณ์ กระบวนการจัดหาปัจจัยการผลิตโคนมแก่สมาชิก กระบวนการสนับสนุนการผลิตโคนมแก่สมาชิกมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

2.3.1 โครงสร้างสหกรณ์การเกษตร

โครงสร้างเกี่ยวกับระบบผู้บริหารงานสหกรณ์ จำเป็นศึกษาการจัดตั้งสหกรณ์ การบริหารขององค์กร และการจัดทำบัญชีสหกรณ์ ดังนี้

1) การจัดตั้งสหกรณ์

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 มาตรา 4: กำหนดวัตถุประสงค์และกิจกรรมของสหกรณ์ที่จะจัดตั้งขึ้น เพื่อให้บริการและส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของบรรดาสมาชิก ทั้งนี้ จะต้องเป็นไปตามหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการสหกรณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดประเภทสหกรณ์ (พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116/ตอนที่ 30ก/หน้า 1/23 เมษายน 2542)

ผู้จัดตั้งสหกรณ์สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และได้มีการเตรียมการเบื้องต้น จึงได้กำหนดแนวทางปฏิบัติหลักๆ ไว้ 6 ขั้นตอน ในการดำเนินการขอจัดตั้งสหกรณ์ไว้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เตรียมการเบื้องต้น โดยการรวบรวมกลุ่มบุคคลที่มีกิจการร่วมกันจำนวนไม่น้อยกว่าสิบคน บุคคลที่รวมกันนี้ต้องเป็นบุคคลธรรมดาและบรรลุนิติภาวะ กำหนดวัตถุประสงค์และกิจกรรมของสหกรณ์ที่จะจัดตั้งขึ้น เพื่อให้บริการและส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของบรรดาสมาชิก ทั้งนี้ จะต้องเป็นไปตามหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการสหกรณ์เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดประเภทสหกรณ์ และจัดทำร่างแผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจหรือกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ที่จะจัดตั้งขึ้นอย่างคร่าวๆ อย่างน้อย 1 – 3 ปี ประกอบด้วย ธุรกิจที่จะให้บริการแก่สมาชิก การจัดจ้างเจ้าหน้าที่ แหล่งที่มาของเงินทุน รายได้และค่าใช้จ่ายต่างๆ เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการจัดตั้งสหกรณ์

เมื่อได้ดำเนินการที่กล่าวมาแล้ว หากผู้สนใจจะจัดตั้งสหกรณ์เห็นว่ามีความเป็นไปได้ในการขอจดทะเบียนสหกรณ์ จึงดำเนินการในขั้นตอนที่ 2 ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 ประสานงาน

คณะบุคคลซึ่งประสงค์จะจัดตั้งสหกรณ์แต่งตั้งตัวแทนในการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ ณ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดหรือสำนักงานส่งเสริมสหกรณ์ พื้นที่ 1, พื้นที่ 2 ในพื้นที่ที่จะจัดตั้งสหกรณ์ เพื่อดำเนินการประชุมและจัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการสหกรณ์ ไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง จากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือนักวิชาการ หรือผู้ที่มีประสบการณ์ด้านสหกรณ์ ขอคำแนะนำในการจัดทำแผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจหรือกิจกรรมของสหกรณ์และอื่นๆ และกำหนดวันประชุมในแต่ละครั้ง เพื่อให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์เข้าร่วมประชุมชี้แจง และแนะนำการดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 3 จัดประชุมผู้ซึ่งประสงค์จะเป็นสมาชิกสหกรณ์ เพื่อพิจารณากำหนดชื่อสหกรณ์ที่จะขอจัดตั้งอย่างน้อย 3 ชื่อ เรียงลำดับตามความต้องการคัดเลือกบุคคลในที่ประชุม จำนวนไม่น้อยกว่า 10 คน เป็นผู้แทนเพื่อดำเนินการขอจดทะเบียนสหกรณ์ เรียกว่า “ คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ ” แล้ว

ให้คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์เลือกในระหว่างกันเองเป็นประธาน รองประธาน เลขานุการ และเหรัญญิก เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ ประเภทของสหกรณ์ กำหนดแผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจหรือกิจกรรมของสหกรณ์และร่างข้อบังคับ (เฉพาะส่วนที่สำคัญ) เพื่อให้คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ใช้ประกอบการพิจารณาต่อไป การดำเนินการแผนธุรกิจของสหกรณ์ต้องดำเนินการตามประกาศนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดแผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจหรือกิจกรรมตามที่สรุป (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 หลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดแผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจ

หลักเกณฑ์	วิธีการดำเนินธุรกิจตามประกาศ
1. การวางแผนกิจการ	ต้องมีกิจการร่วมกันตามประเภทของสหกรณ์ในลักษณะที่ไม่มุ่งหวังจะแสวงหากำไรสูงสุด มุ่งเน้นกระทำธุรกิจกับสมาชิกเพื่อจะแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจและสังคมของบรรดาสมาชิกเป็นหลักและธุรกิจนั้นต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งสหกรณ์
2. ลักษณะธุรกิจ	ธุรกิจหรือกิจกรรมของสหกรณ์ที่จะจัดตั้ง ต้องเป็นธุรกิจที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพ หรือแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจและสังคมของบรรดาสมาชิก ซึ่งจะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและไม่มุ่งดำเนินธุรกิจเพื่อแสวงหากำไรมาแบ่งปันกันในกลุ่มสมาชิก
3. ธุรกิจที่ห้ามประกอบกิจกรรมของสหกรณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. การดำเนินธุรกิจที่มีใช้กิจการร่วมกันตามประเภทของสหกรณ์หรือไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งสหกรณ์ 2. การดำเนินธุรกิจขายตรงหรือธุรกิจอื่นใดในลักษณะเดียวกัน ซึ่งมีการระดมการรับสมาชิกในลักษณะที่มุ่งเสนอผลตอบแทนจากการดำเนินธุรกิจในรูปแบบขายตรงหรือแชร์ลูกโซ่โดยที่ผู้สมัครเป็นสมาชิกไม่ได้เป็นผู้ที่เห็นชอบในวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ 3. การดำเนินธุรกิจที่กระทำกับสมาชิกสมทบเป็นหลัก หรือมุ่งเน้นที่จะทำธุรกิจกับสมาชิกสมทบเกินกว่าสมาชิกโดยรวม 4. การจัดซื้อหรือจัดหาที่ดินเพื่อพัฒนาเป็นที่อยู่อาศัย โดยสมาชิกไม่ได้เป็นผู้ที่มีความเดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัย รวมถึงการสร้างบ้านหรือที่อยู่อาศัยเกินกว่าจำนวนสมาชิกแรกตั้งเพื่อนำไปจัดสรรหรือขายให้แก่บุคคลภายนอกเป็นหลัก

หลักเกณฑ์	วิธีการดำเนินธุรกิจตามประกาศ
	5. การดำเนินธุรกิจในลักษณะที่ทำให้เชื่อได้ว่าเป็นการหลบเลี่ยงภาษีหรือเป็นการหลบเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องหรือมีพฤติการณ์ใด ๆ อันจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบสหกรณ์โดยรวม
4. ลักษณะสมาชิก	สมาชิกสหกรณ์จะต้องเป็นผู้ที่มีปัญหาความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจและสังคมตามวัตถุประสงค์ที่ขอจดทะเบียนเป็นผู้ที่มีความมุ่งหวังที่จะใช้หลักการและวิธีการสหกรณ์แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนดังกล่าว
5. การจัดหาเงินทุน	<p>การกำหนดแผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจจะต้องมีความเป็นไปได้ในการจัดหาเงินทุนเพื่อใช้ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องซึ่งจะต้องมุ่งเน้นการระดมทุนจากสมาชิกและการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีของสหกรณ์เป็นหลัก</p> <p>หากแผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจที่กำหนดจะต้องใช้ทุนดำเนินงานเกินกว่าการระดมทุนข้างต้นและมีแผนการจัดหาเงินทุนจากแหล่งอื่น เช่น การกู้ยืมเงินจากภายนอก การขอหรือรับเงินช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรเอกชนใด ๆ จะต้องกำหนดแหล่งเงินทุนที่ชัดเจน รวมถึงแสดงหลักฐานอันจะทำให้เชื่อได้ว่าเมื่อจัดตั้งเป็นสหกรณ์แล้วจะได้รับเงินกู้หรือเงินช่วยเหลือดังกล่าว</p> <p>ทั้งนี้ หากสหกรณ์ที่ได้รับจดทะเบียนไม่อาจจัดหาเงินทุนได้ตามแผนฯ ภายในหนึ่งปี โดยไม่มีเหตุอันสมควรจนเป็นเหตุให้เห็นว่าสหกรณ์ไม่อาจดำเนินกิจการให้เป็นผลดี นายทะเบียนสหกรณ์จะพิจารณาใช้อำนาจสั่งเลิกสหกรณ์ดังกล่าวเสีย</p>

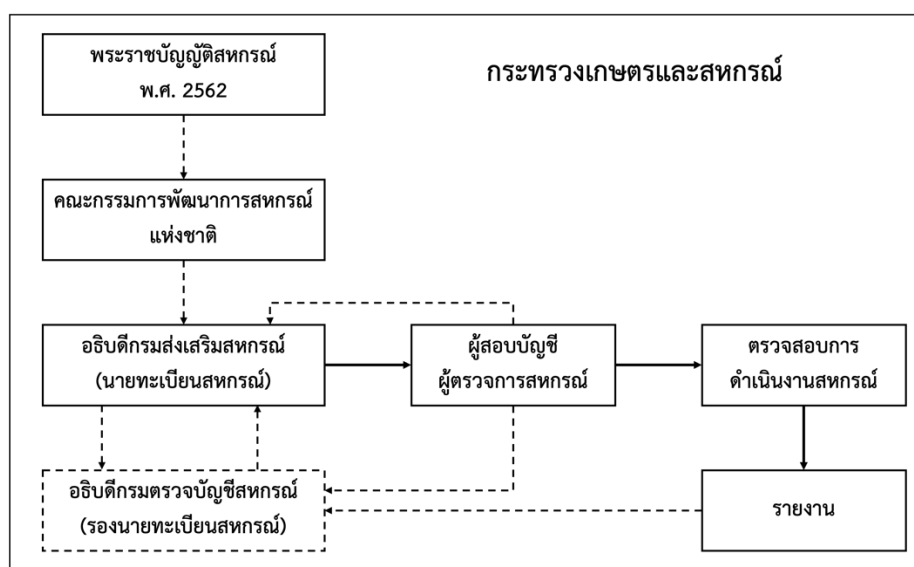
ที่มา : ราชกิจจานุเบกษา (2557)

ขั้นตอนที่ 4 ประชุมคณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ เพื่อพิจารณาเลือกประเภทสหกรณ์ และกำหนดวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ที่จะจัดตั้ง จัดทำแผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจหรือกิจกรรมของสหกรณ์ จัดทำบัญชีรายชื่อผู้ซึ่งประสงค์จะเป็นสมาชิกสหกรณ์ตามใบสมัครที่รวบรวมได้ พร้อมทั้งกำหนดรูปแบบการจัดทำทะเบียนสมาชิกและทะเบียนหุ้นและจัดทำร่างข้อบังคับสหกรณ์

การกำกับดูแลสหกรณ์ ในส่วนของการบริหารงานตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 กำหนดให้กรมส่งเสริมสหกรณ์ มีฐานะเป็นนายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจในการกำกับดูแลสหกรณ์ทำหน้าที่รับจดทะเบียนส่งเสริมช่วยเหลือ แนะนำและกำกับดูแลการดำเนินงานของสหกรณ์ให้เป็นไปตามกฎหมายและเป็นไปตามหลัก

อุดมการณ์ของสหกรณ์ เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่สหกรณ์ ดูแลการดำเนินงานของสหกรณ์ และกำกับดูแลสหกรณ์ให้ดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์ หากเห็นว่าสหกรณ์กระทำการหรือดเว้นกระทำการ อันอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์หรือสมาชิก

ส่วนกรมตรวจบัญชีสหกรณ์นั้น มีอำนาจหน้าที่ในการเข้าไปตรวจสอบทางบัญชีของสหกรณ์จากตัวเลขทางบัญชีของสหกรณ์แต่ละประเภท จัดทำรายงานภาวะเศรษฐกิจของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเพื่อเป็นพื้นฐานในการกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร อีกทั้งเป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรและปฏิบัติการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดหรือได้รับมอบหมายจากนายทะเบียน (ภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 โครงสร้างการกำกับดูแลสหกรณ์

2) การบริหารงานขององค์กร

การบริหารงานภายในของสหกรณ์ มีบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและ รับผิดชอบงานตามรูปแบบที่ปฏิบัติกันอยู่โดยทั่ว ๆ ไป 4 ฝ่ายได้แก่ สมาชิก คณะกรรมการดำเนินการ เจ้าหน้าที่ และผู้ตรวจสอบกิจการซึ่งแต่ละฝ่ายมีภาระรับผิดชอบ ดังนี้

2.1) สมาชิก

สมาชิกใช้อำนาจสูงสุดในการควบคุมการดำเนินงานของสหกรณ์ โดยผ่าน ที่ประชุมใหญ่ ซึ่งสหกรณ์ต้องมีสมาชิมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมดหรือไม่น้อยกว่าหนึ่ง ร้อยคน ในกรณีเป็นการประชุมใหญ่โดยผู้แทนสมาชิก (ผู้แทนสมาชิกมีได้ในเฉพาะสหกรณ์ที่มีสมาชิก มากกว่า 500 คน ซึ่งจะกำหนดในข้อบังคับ โดยผู้แทนสมาชิกจะมีน้อยกว่า 100 คน ไม่ได้ ต้องมีผู้แทนสมาชิก มา

2.2) คณะกรรมการดำเนินการ

คณะกรรมการดำเนินการ คือ คณะบุคคลคณะหนึ่งซึ่งได้รับการแต่งตั้ง จากสมาชิกในที่ประชุมใหญ่ให้ทำหน้าที่แทนสมาชิก ซึ่งประกอบด้วย ประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการอื่นอีกไม่เกิน 14 คน มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี นับแต่วันเลือกตั้ง แต่ไม่เกิน 2 วาระ ติดต่อกัน คณะกรรมการมีหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ดังนี้

(1) หน้าที่ในที่ประชุมของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ เช่น กำหนดระเบียบต่าง ๆ ขึ้นใช้ในสหกรณ์ กำหนดนโยบายและควบคุมดูแลกิจการของสหกรณ์ปฏิบัติตาม คำสั่ง หรือคำแนะนำของนายทะเบียนสหกรณ์พิจารณาในเรื่องการรับสมาชิกและสมาชิกออกจากสหกรณ์ พิจารณาดำเนินการแต่งตั้ง หรือจ้างผู้จัดการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์อนุมัติรายการใช้จ่ายเงินที่สำคัญ ๆ พิจารณาในเรื่องการรับฝากเงิน การกู้ยืมเงินหรือการลงทุนของสหกรณ์ เป็นต้น

(2) หน้าที่ทั่วไปของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ เช่น เข้าประชุม คณะกรรมการดำเนินการทุกครั้ง ยอมรับและสนับสนุนมติ หรือข้อตกลงซึ่งเป็นเสียงข้างมากถือว่างาน ส่วนรวมของสหกรณ์ย่อมสำคัญกว่างานส่วนตัวและจงพยายามหลีกเลี่ยงการใช้สิทธิพิเศษต่าง ๆ เป็นต้น

(3) ความรับผิดชอบทางกฎหมายของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์

(3.1) ต้องร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายแก่ บุคคลภายนอก อันเกิดจากการที่คณะกรรมการดำเนินการได้กระทำนอกขอบเขตวัตถุประสงค์ของสหกรณ์

(3.2) ต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกอันเนื่องมาจากการที่ คณะกรรมการดำเนินการเพิกเฉย ละเลย ไม่กระทำการตามหน้าที่ หรือกระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือขาด ความระมัดระวัง ขาดความเอาใจใส่ตามสมควร

(3.3) ในการประชุมลงมติเรื่องใด ๆ กรรมการที่ไม่เห็นชอบกับการลง มติและได้บันทึกไว้ในรายงานการประชุมครั้งนั้นเป็นหลักฐานแล้วไม่ต้องรับผิดชอบร่วมกับคณะกรรมการ ดำเนินการที่ลงมติเห็นชอบ

(3.4) ถ้าการประชุมไม่ถูกต้องตามข้อบังคับไม่ว่าจะเป็นองค์ประชุม หรือการลงมติ กรรมการดำเนินการที่ปฏิบัติไปและเกิดความเสียหายขึ้น กรรมการดำเนินการผู้นั้นต้องรับผิดชอบส่วนตัว

2.3) ผู้จัดการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์

เป็นผู้ที่ได้รับการจัดจ้างจากคณะกรรมการดำเนินการให้ปฏิบัติงาน ดำเนินธุรกิจประจำวันของสหกรณ์บริการสมาชิกอย่างสอดคล้องกับนโยบายของสหกรณ์ โดยได้รับผลตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่นั้น ซึ่งหน้าที่ของผู้จัดการ เช่น ศึกษาและเสนอแนะคณะกรรมการดำเนินการเกี่ยวกับการวางนโยบายและปฏิบัติตามนโยบายที่วางไว้ ปฏิบัติหน้าที่ในการให้บริการประจำวันและรับผิดชอบ เรื่องการเงินและการบัญชีรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์จัดให้มีความสัมพันธ์ระหว่างสหกรณ์กับสหกรณ์หรือกับบุคคลภายนอกควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของพนักงานสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

2.4) ผู้ตรวจสอบกิจการ

ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 53 กำหนดให้สหกรณ์มีผู้ตรวจสอบกิจการซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งจากสมาชิกหรือบุคคลภายนอกเพื่อดำเนินการตรวจสอบกิจการของสหกรณ์และทำรายงานเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ โดยตามหลักการของสหกรณ์ที่เป็นองค์กรประชาธิปไตยที่ควบคุมโดยสมาชิก การที่จะตรวจสอบว่ากรรมการที่ได้รับเลือกเข้ามาบริหารงานของสหกรณ์ทำหน้าที่ของตนได้เพียงใด ก็ควรให้สมาชิกด้วยกันเป็นผู้ตรวจสอบ ดังนั้น การเลือกผู้ตรวจสอบกิจการควรพิจารณาเลือกจากสมาชิกของสหกรณ์เป็นอันดับแรก กรณีเลือกบุคคลภายนอกเป็นผู้ตรวจสอบกิจการอาจเลือกได้ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลก็ได้ ในกรณีที่บุคคลธรรมดาให้มีจำนวนไม่เกินห้าคน และกรณีเป็นนิติบุคคลให้มีจำนวนหนึ่งนิติบุคคล

ผู้ตรวจสอบกิจการมีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบการดำเนินการทั้งปวงของสหกรณ์ รวมทั้งการตรวจสอบกิจการด้านต่าง ๆ ของสหกรณ์ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ และตรวจสอบในเรื่องอื่น ๆ เช่น

(1) สอบทานและประเมินประสิทธิภาพระบบการควบคุมภายในสหกรณ์ว่าเหมาะสมและเพียงพอสำหรับการดำเนินงานและการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อประเมิน ความเสี่ยงแล้วพิจารณากำหนดวิธีการปฏิบัติที่รัดกุม

(2) ตรวจสอบและประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ เช่น การให้สินเชื่อ การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย การให้บริการและส่งเสริมการเกษตร การรับฝากเงิน เป็นต้น

(3) ตรวจสอบการควบคุม ดูแลสินทรัพย์และการใช้ทรัพยากรทุกประเภท ของสหกรณ์ว่าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

(4) ติดตามผลการบริหารงานของคณะกรรมการดำเนินการเพื่อประกอบการพิจารณาเสนอปรับปรุงแผนงาน นโยบาย ระเบียบ ข้อบังคับให้มีประสิทธิภาพ เมื่อมีการตรวจสอบเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้ตรวจสอบกิจการควรรายงานผล การตรวจสอบกิจการเป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งในระดับประจำเดือน ประจำปีและกรณีเร่งด่วน

ทั้งนี้ ผู้ตรวจสอบกิจการควรมีจริยธรรมในการปฏิบัติงานหลายประการ ประการแรกต้องมีความรับผิดชอบตระหนักในหน้าที่ของตนเอง ให้ความสำคัญกับการเตือนภัยล่วงหน้าและรายการที่ผิดปกติให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์กับการบริหารจัดการสหกรณ์ ประการที่สอง ต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต เที่ยงธรรมและไม่ใช้โอกาสในการแสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเองและผู้อื่น ประการถัดมา ต้องมีความรู้ ความสามารถ คือ ต้องมีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ตลอดจนพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพของงานตรวจสอบอย่างต่อเนื่องและประการสุดท้าย การรักษาความลับไม่เปิดเผยข้อมูลที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์ที่ได้จากการปฏิบัติหน้าที่ เว้นแต่เพื่อประโยชน์ต่อสหกรณ์ หรือเป็นการดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด

2.3.2 การจัดทำบัญชีสหกรณ์

การตรวจสอบการดำเนินงานกิจการของสหกรณ์นั้นมี 2 รูปแบบ

1) นายทะเบียนสหกรณ์หรือเจ้าพนักงานที่ได้รับการแต่งตั้งจากนายทะเบียน สามารถเข้าไปตรวจสอบในสำนักงานของสหกรณ์ในระหว่างเวลาทำงานของสหกรณ์ได้ (On-site examination) โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ หรือให้คำชี้แจงแก่ผู้ปฏิบัติการตามสมควร

2) ผู้สอบบัญชีที่นายทะเบียนแต่งตั้ง มีหน้าที่ตรวจสอบฐานะการเงินสหกรณ์ (off-site examination) เมื่อสิ้นรอบปีบัญชีสหกรณ์โดยหน้าที่และความรับผิดชอบประการสำคัญ ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ได้แก่ การตรวจสอบบัญชีให้เป็นไปตามกฎหมายและหลักเกณฑ์ รวมถึง ควบคุมคุณภาพของงานสอบบัญชีโดยการสอบทานและให้ความเห็นชอบในผลงานของผู้สอบบัญชีให้ เป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไป ซึ่งในประการสำคัญการทำบัญชีดังกล่าวจะต้องดำเนินการภายใต้หลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 ซึ่งกำหนดให้การทำบัญชีของกรมตรวจบัญชีจะต้องมีหลักการบัญชีและวิธีปฏิบัติทางการบัญชีที่รับรองทั่วไปหรือมาตรฐานการบัญชีที่กำหนดตาม กฎหมายว่าด้วยการนั้น

เมื่อพิจารณาถึงกรณีการตรวจบัญชีของสหกรณ์จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ได้ให้อำนาจนายทะเบียนสหกรณ์กำหนดระบบบัญชีและมาตรฐานการสอบบัญชี ตลอดจนสมุดและแบบรายงานต่าง ๆ ที่สหกรณ์ต้องยื่นต่อนายทะเบียนสหกรณ์ รวมทั้งแบบพิมพ์อื่น ๆ รวมถึงกำหนดให้การสอบบัญชีจะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไปและตามระเบียบที่กำหนดไม่ว่าจะเป็นในเรื่องหลักเกณฑ์ในการทำบัญชีของตัวสหกรณ์ การกำหนดจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ วิธีพิจารณาจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์และการอุทธรณ์ รวมถึงลักษณะข้อบกพร่องที่ใช้ในการประกอบการพิจารณาจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีการกำหนดมาตรฐานในการทำบัญชีและจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ โดยหากไม่ปฏิบัติตามจะมีโทษตามที่กฎหมายกำหนด โดยทั่วไปการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์เป็นอำนาจหน้าที่ของข้าราชการของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ แต่ในกรณีของสหกรณ์นอกภาคการเกษตรที่มีทุนจดทะเบียนตั้งแต่ 50 ล้านบาทขึ้นไปนั้นสามารถใช้ผู้สอบบัญชีของเอกชนที่ได้ทำการขึ้นทะเบียนกับกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ซึ่งก่อนที่จะมีการ

แก้ไขระเบียบนั้นผู้สอบบัญชีภาคเอกชนมีอยู่สองประเภท ได้แก่ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตซึ่งได้รับอนุญาตจากสภาวิชาชีพบัญชีตามพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 และผู้ชำนาญงานตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ ซึ่งมาจากอดีตข้าราชการกรมตรวจบัญชี ซึ่งความแตกต่างของผู้สอบบัญชีทั้งสองประเภทอาจพิจารณาได้ ดังนี้ คือ ปัจจุบันการสรรหาผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีภาคเอกชนจะสามารถกระทำได้สองวิธี โดยหากเป็นผู้บัญชีรับอนุญาตจะต้องได้รับอนุญาตหรือขึ้นทะเบียนกับสภาวิชาชีพบัญชีและใบอนุญาตดังกล่าวต้องยังไม่ สิ้นผลตามพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 และในส่วนผู้ชำนาญงานตรวจสอบบัญชีสหกรณ์จะต้อง เป็นบุคคลที่ได้ดำรงตำแหน่งในการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์และดำรงตำแหน่งตามระยะเวลาขั้นต่ำตามที่กำหนดภายใต้ ประกาศอธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เรื่อง คุณสมบัติของผู้ชำนาญงานตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ทั้งนี้ ผู้สอบบัญชีภาคเอกชนทั้งสองประเภทที่ประสงค์จะขอขึ้นทะเบียนผู้สอบบัญชีภาคเอกชนจะต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดในข้อ 2 ของประกาศกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียน การต่ออายุและการเพิกถอนชื่อออกจากทะเบียนผู้สอบบัญชีภาคเอกชน

สหกรณ์ที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่อาจจัดจ้างผู้สอบบัญชีเอกชนจะเป็นผู้คัดเลือกผู้สอบบัญชีสหกรณ์โดยที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีและนำเสนอชื่อบุคคลดังกล่าวให้นายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้แต่งตั้งให้เป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ โดยผู้สอบบัญชีที่ได้รับแต่งตั้งดังกล่าวจะไม่รับงานสอบบัญชีที่มีบัญชีสิ้นสุดเดียวกันเกิน 5 สหกรณ์ และต้องไม่อยู่ในสังกัดเดียวกับผู้ตรวจสอบกิจการ หรือนิติบุคคลที่ได้รับงานตรวจสอบกิจการของสหกรณ์แห่งเดียวกัน รวมถึงห้ามรับงานสอบบัญชีสหกรณ์เกินกว่า 3 ปี บัญชีติดต่อกันและนอกเหนือจากนั้นจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบประกาศ คำแนะนำของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประการสำคัญต้องประกอบวิชาชีพให้เป็นไปตามมาตรฐานและจรรยาบรรณอย่างเคร่งครัด โดยหากผลการดำเนินการตรวจสอบบัญชีในท้ายที่สุดแสดงให้เห็นว่าอาจ ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสหกรณ์อาจมีการโอนหน้าที่ความรับผิดชอบดังกล่าวกลับให้ผู้สอบบัญชีภาครัฐ

ปัจจุบันการที่ภาครัฐได้ให้ผู้สอบบัญชีภาคเอกชนเข้ามาดำเนินการสอบบัญชีสหกรณ์ยังคงเกิดคำถามในเรื่องผลการตรวจสอบและความเหมาะสมของผู้สอบบัญชี โดยเฉพาะกรณีของผู้ชำนาญงานตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ เนื่องจากแม้ว่าบุคคลกรดังกล่าวจะมีประสบการณ์เฉพาะทางในการตรวจบัญชี แต่สหกรณ์ในปัจจุบันโดยเฉพาะสหกรณ์ออมทรัพย์หรือสหกรณ์เครดิตยูเนียนนั้นได้มีการพัฒนาและขยายขนาดของกิจการ ทำให้บางกรณีผู้สอบบัญชีไม่สามารถเข้าใจถึงการดำเนินกิจการที่ซับซ้อน อันอาจทำให้การตรวจสอบและการให้ข้อมูลมีความคลาดเคลื่อนและไม่ตรงกับความเป็นจริง

อย่างไรก็ดี ได้มีการออกระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้สอบบัญชีรับอนุญาตหรือบุคคลอื่นเป็นผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2562 ฉบับล่าสุด ซึ่งเป็นการยกเลิกระเบียบที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการสอบบัญชีที่กำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับการสอบบัญชีสหกรณ์ ไว้ดังนี้

2.1) ยกเลิกระเบียบนายทะเบียนที่เกี่ยวข้องกับการสอบบัญชีสหกรณ์ มาตรฐานการสอบบัญชีของสหกรณ์และการเสนอชื่อเพื่อแต่งตั้งเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์

2.2) ให้อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่รักษาการตามระเบียบ มีอำนาจในการออกระเบียบ ประกาศ และคำแนะนำ ตลอดจนตีความวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบ

2.3) กำหนดคุณสมบัติของผู้สอบบัญชีสหกรณ์มี 2 ประเภท คือ

(1) เป็นข้าราชการกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ หรือ

(2) เป็นผู้สอบบัญชีภาคเอกชน ซึ่งได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วย ผู้สอบบัญชีที่ใบอนุญาตยังไม่ขาดอายุ ไม่ถูกพัก หรือไม่ถูกเพิกถอน ที่ผ่านหลักเกณฑ์การอบรมและการทดสอบความรู้ตามที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ซึ่งนายทะเบียนได้กำหนดให้สหกรณ์นอกภาค การเกษตร ได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน สหกรณ์ร้านค้า และสหกรณ์บริการ ที่มีทุนของสหกรณ์ตั้งแต่ 45 ล้านบาทขึ้นไป หรือมีทุนต่ำกว่าแต่สมัครใจให้ผู้สอบบัญชีภาคเอกชนตรวจสอบบัญชี โดยสหกรณ์ต้องมีผลการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามเกณฑ์ที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนดอยู่ในระดับดีขึ้นไปสามารถดำเนินการจัดจ้างผู้สอบบัญชีภาคเอกชนได้

2.4) การสอบบัญชี

(1) ผู้สอบบัญชีต้องปฏิบัติงานสอบบัญชีตามมาตรฐานการสอบบัญชี และต้องปฏิบัติตามกระบวนการการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติงาน จัดทำและ เสนอรายงานของผู้สอบบัญชีตามมาตรฐานการสอบบัญชี รวมทั้งรายงานผลการตรวจสอบบัญชี และจัดส่งรายงานของผู้สอบบัญชี รายงานผลการตรวจสอบบัญชีแฟ้มกระดาษทำการต้นฉบับของผู้สอบบัญชี สหกรณ์ และรายงานข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์ต่อนายทะเบียนสหกรณ์ตามกำหนดระยะเวลาและวิธีการที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

(2) การควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชีสหกรณ์ให้เป็นไปตามมาตรฐาน การควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชีสหกรณ์ที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

2.5) กำหนดบทเฉพาะกาลให้ผู้ชำนาญงานตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ที่มีชื่อก่อนระเบียบฉบับนี้ใช้บังคับ ยังคงเป็นผู้สอบบัญชีภาคเอกชน

2.3.3 กระบวนการจัดหาปัจจัยการผลิตโคเนื้อแก่สมาชิก

1) การจัดหาวัตถุดิบอาหารสัตว์

ประเทศไทยนับว่าเป็นแหล่งผลิตอาหารธัญพืชที่สำคัญแห่งหนึ่งในโลก สามารถผลิตพวกวัตถุดิบที่ใช้เป็นอาหารสัตว์พวกรำ ปลายข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง ตลอดจนปลาป่น ถั่วต่าง ๆ เช่น กากถั่วเหลือง กากถั่วลิสง และกากพืชน้ำมันอื่น ๆ อาทิ กากรำสกัด กากมะพร้าว กากเมล็ดนุ่น กากเมล็ดฝ้าย รวมไปถึงพวกกากน้ำตาลได้มากมาย เกินความต้องการใช้ภายในประเทศ จนวัตถุดิบบางอย่างต้องส่งออกกลายเป็น

สินค้าสำคัญทำรายได้เข้าประเทศ เช่น พวักข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง ซึ่งวัตถุดิบต่าง ๆ เหล่านี้ถ้ามีการนำมาเลี้ยงสัตว์เปลี่ยนเป็นพวก เนื้อ นม ไข่ ที่มีราคาแพงก่อนส่งออก ก็จะทำรายได้เข้าประเทศได้มากยิ่งขึ้น

นอกจากแหล่งอาหารสัตว์ที่กล่าวมาแล้ว ประเทศไทยยังมีผลพลอยได้จากไร่นาและโรงงานอุตสาหกรรมอาหารกระป๋องอีกมากมายที่สามารถนำมาใช้เป็นอาหารสัตว์ได้ เช่น ฟางข้าว ต้นข้าวโพด ยอดและใบอ้อย ใบมันสำปะหลัง ใบปอ เปลือกสับปะรด กากผลไม้ที่เหลือจากคั้นเอาไปบรรจุกระป๋องและอื่น ๆ ซึ่งเศษเหลือเหล่านี้ จำนวนมหาศาลยังถูกทิ้งไปโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้น เมื่อพิจารณาโดยทั่วไปจะเห็นได้ว่าประเทศไทยเราได้เปรียบประเทศอื่น ๆ อีกมาก ในแง่สามารถผลิตวัตถุดิบอาหารสัตว์ได้ในราคาถูก

วัตถุดิบอาหารสัตว์ (Feed stuffs) หมายถึง สารใด ๆ ก็ตามที่ทำให้โภชนะเกิดประโยชน์แก่สัตว์ที่กินเข้าไป โดยวัตถุดิบอาหารสัตว์อาจได้มาจากแหล่งธรรมชาติ เช่น พืช สัตว์ ฯลฯ หรืออาจได้จากการสังเคราะห์ทางเคมี เช่น กรดอะมิโน แร่ธาตุ วิตามินต่าง ๆ หรือทางชีววิทยา เช่น โปรตีน จากพืชหรือสัตว์เซลล์เดียวก็ได้

ในวัตถุดิบอาหารสัตว์บางชนิดอาจมีสารพิษหรือสารยับยั้งการเจริญเติบโตอยู่ ส่วนใหญ่แล้วสารเหล่านี้เป็นสารที่พืชผลิตขึ้นมาหรือพืชอาจดูดซึมมาจากดินแล้วสะสมตกค้างอยู่ เมื่อสัตว์กิน เข้าไปจะมีผลชะงักการเจริญเติบโต สัตว์อาจแสดงอาการเป็นพิษและอาจถึงตายได้ ดังนั้น ผู้เลี้ยงโคเนื้อหรือผู้เลี้ยงสัตว์อื่นๆ จำเป็นจะต้องทราบว่า มีวัตถุดิบชนิดใดบ้างที่มีสารพิษตกค้างอยู่ภายใน เมื่อทราบแล้วก็หาวิธีแก้ไขให้วัตถุดิบเหล่านั้นมีความปลอดภัยเมื่อสัตว์กินเข้าไป นอกจากพืชจะอยู่ในพืชแล้ว แร่ธาตุบางชนิด ก็เป็นพิษต่อสัตว์ได้เช่นกัน สารพิษและสารยับยั้งการเจริญเติบโตในอาหารสัตว์มีหลายชนิด

ปัญหาอาหารสัตว์มีการปนปลอมวัตถุดิบอาหารสัตว์ เช่น การใช้แกลบบดผสมในรำอ่อน การใช้กระดุกปนผสมในปลาปน การใช้ใบมะขามผสมในใบกระถินปน เป็นต้น คุณภาพของอาหารชั้นไม่ได้มาตรฐานอันเป็นผลมาจากใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์ที่คุณภาพต่ำ การใช้พื้นที่การเกษตรยังไม่เหมาะสม ขาดแคลนพื้นที่มีระบบชลประทานสำหรับปลูกพืชอาหารสัตว์ ทำให้ในบางพื้นที่มีพืชอาหารสัตว์ไม่เพียงพอในการเลี้ยงโคเนื้อขาดการบริการความรู้ทางวิชาการด้านโภชนศาสตร์ ระดับความต้องการโภชนะของสัตว์ชนิดต่างๆ ในเขตร้อน เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้จึงการตรา พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2558 เพื่อประโยชน์ในการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ และคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภค สมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ โดยเฉพาะการเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการออกใบรับรองระบบการ

ประกันคุณภาพอาหารสัตว์และใบรับรองอื่นที่เกี่ยวข้องกับอาหารสัตว์ การเลิกกิจการและการโอนกิจการ รวมทั้งปรับปรุงการขออนุญาตและการออกใบอนุญาต การขึ้นทะเบียนและการโฆษณาอาหารสัตว์ บทกำหนดโทษ และอัตราค่าธรรมเนียมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้เป็นการกำหนดให้มีนิยามคำว่า “อาหารสัตว์” แยกออกจากนิยามคำว่า “อาหารสัตว์ควบคุมเฉพาะ” โดยคำว่า “อาหารสัตว์” หมายความว่า วัตถุที่มุ่งหมายเพื่อใช้หรือใช้เลี้ยงสัตว์ โดยการ ให้กิน ต้ม เลี้ยว หรือนำเข้าสู่ร่างกายสัตว์โดยวิธีการใดๆ หรือวัตถุที่มุ่งหมายเพื่อใช้หรือใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตอาหารสัตว์ เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและวิทยาการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมอาหารและการเลี้ยงสัตว์ให้เป็นไปตามวิทยาการการเลี้ยงสัตว์ในปัจจุบันและคำว่า “อาหารสัตว์ ควบคุมเฉพาะ” หมายความว่า อาหารสัตว์ที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม หรืออาจเป็นอันตราย ต่อสัตว์ หรือส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคเนื้อสัตว์โดยรวม ซึ่งการผลิตเพื่อขายหรือการนำเข้าเพื่อขาย ต้องขึ้นทะเบียน ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์เพื่อประโยชน์ในการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์

การควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ กำหนดให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์มีอำนาจประกาศกำหนดชื่อ ประเภท ชนิด ลักษณะ คุณภาพหรือมาตรฐานของอาหารสัตว์ควบคุมเฉพาะและที่มิใช่อาหารสัตว์ควบคุมเฉพาะ กำหนดชื่อ ประเภท ชนิดหรือลักษณะของอาหารสัตว์ที่ห้ามผลิต นำเข้า หรือขาย กำหนดชื่อ ประเภท ชนิด ลักษณะ หรือคุณสมบัติของวัตถุที่ห้ามใช้ผสมในอาหารสัตว์ กำหนดคุณภาพหรือมาตรฐานของเครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิตอาหารสัตว์ รวมทั้ง การกำหนดสถานที่เพื่อให้เป็นด่านตรวจสอบอาหารสัตว์ที่นำเข้าหรือส่งออก กฎหมายกำหนดหน้าที่ให้ผู้ผลิตเพื่อขาย นำเข้าเพื่อขายหรือขายอาหารสัตว์ตามกฎหมายต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการผลิตเพื่อขาย นำเข้าเพื่อขาย หรือขายอาหารสัตว์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดและกำหนดหน้าที่ให้ผู้ผลิตอาหารสัตว์เพื่อขายต้องใช้ เครื่องมือหรือเครื่องใช้ในการผลิตอาหารสัตว์ที่มีคุณภาพและมาตรฐาน และเก็บรักษาอาหารสัตว์ ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด โดยกระบวนการตามกฎหมายมีข้อกำหนด ดังต่อไปนี้

วิธีการควบคุมอาหารสัตว์

1) กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดผลิตเพื่อขาย นำเข้าเพื่อขาย หรือขายอาหารสัตว์ ปลอมปนอาหารสัตว์เสื่อมคุณภาพ อาหารสัตว์ผิดมาตรฐาน อาหารสัตว์ที่ต้องขึ้นทะเบียนแต่ไม่ได้ ขึ้นทะเบียนไว้ อาหารสัตว์ที่อธิบดีสั่งเพิกถอนทะเบียนและอาหารสัตว์อื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ตามกฎหมายเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภคเนื้อสัตว์ ทั้งนี้ อาหารสัตว์ ปลอมปน อาหารสัตว์เสื่อมคุณภาพและอาหารสัตว์ผิดมาตรฐานจะมีลักษณะตามที่กำหนดไว้ใน กฎหมาย

ในประเทศไทย ปัจจุบันโคต่างประเทศพันธุ์แท้หาซื้อยาก หากซื้อจากต่างประเทศโดยตรงก็มีราคาแพง วิธีการจัดซื้อที่ยั่งยืน นอกจากนั้นโคที่นำเข้าเกิดปัญหาการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมของไทย ดังนั้นสายพันธุ์โคเนื้อที่ต้องการเลี้ยงและผลิตเพื่อแข่งขันหรือจะส่งออกจำหน่ายยังต่างประเทศ จึงไม่พอเพียงต่อการบริโภคในประเทศหรือส่งออกจำหน่ายไปยังต่างประเทศ ดังนั้น การสร้างโคพันธุ์โคที่เหมาะสมขึ้นมาใหม่ในประเทศไทย โดยใช้แม่โคพื้นเมืองหรือลูกผสมบราห์มันที่มีอยู่จำนวนมากในประเทศไทยเป็นแม่พื้นฐานแล้วผสมแบบยกระดืบสายเลือด (Upgrading) ไปเรื่อย ๆ โดยทั่วไปพอถึงลูกรุ่นที่ 4 (F4) ถือว่าเป็นพันธุ์แท้ได้ ซึ่งจากการแสดงในแผนภาพด้านล่าง พอถึงลูกชั่วที่ 4 จะคัดเลือกโคตาก โดยตรวจสอบพันธุ์ประวัติในแต่ละคู่ผสมพันธุ์จะไม่ให้มีความเกี่ยวพันการเป็นญาติพี่น้องกัน เนื่องจากโคพันธุ์แท้จากต่างประเทศที่มีเลือดสูง เช่น พันธุ์ชาร์โรเลส์ แองกัส และซิมเมนทอล เลี้ยงได้ยากในประเทศไทย ส่วนใหญ่พอสายเลือดถึง 75 เปอร์เซ็นต์จะเลี้ยงยาก ต้องดูแลเอาใจใส่มาก ผู้ที่มีความสามารถในการดูแลเอาใจใส่ดีสามารถเลี้ยงได้แต่อาจจะไม่คุ้มทุน เพราะโคสายเลือดต่างประเทศสูงจะมีปัญหาสมมติยากไม่ทนต่อโรคและแมลง ดังนั้น เมื่อได้ลูกโครุ่นที่ 1 (F1) แล้วควรผสมด้วยโคพันธุ์ตาก กำแพงแสน หรือกบินทร์บุรี เพื่อสร้างเป็นพันธุ์แท้ โดยให้มีสายเลือดของโคพันธุ์ต่างประเทศไม่เกิน 75% ซึ่งเป็นการสร้างโคพันธุ์ตาก ซึ่งการวางแผนปรับปรุง ดังภาพข้างล่าง อย่างไรก็ตามการสร้างโคเนื้อพันธุ์ใหม่ขึ้นในประเทศไทย เกษตรส่วนใหญ่ของประเทศไทย ไม่นิยมสร้างโคพันธุ์ใหม่ เนื่องจากต้องใช้เวลานาน ประชากรโคเพื่อคัดเลือกโคต้องมีจำนวนมาก ส่วนใหญ่จะเป็นหน่วยงานของรัฐบาลที่รับผิดชอบการปรับปรุงพันธุ์สัตว์ หน่วยงานหลัก คือ สำนักพัฒนาพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์ ส่วนในภาคเอกชนส่วนใหญ่จะเน้นการพัฒนาการสร้างพันธุ์โคบราห์มันพันธุ์แท้ที่มีการเจริญเติบโตสูงมีรูปร่างที่ตรงตามความต้องการของผู้เลี้ยงโคเนื้อและการเจริญเติบโตสูง (ยอดชาย ทองไทยนันท์, 2563)

การปฏิบัติด้านการจัดการลูกโค การทำสัญลักษณ์ประจำตัวสัตว์ เป็นการระบุตัวตนของลูกโคว่าเป็นเพศอะไร สายพันธุ์อะไร เกิดวันเดือนปีไหน แม่คือใคร เป็นลูกของพ่อตัวไหน เป็นต้น เพื่อเป็นการป้องกันการผสมแบบเลือดชิด และ เพื่อให้ได้สายพันธุ์ที่ดีที่จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตของฝูงโค การทำสัญลักษณ์ที่ นิยมนำมาใช้มี 2 แบบ คือ การติดเบอร์หูแบบพลาสติก จะประกอบด้วยกัน 2 ส่วน คือ เบอร์หูตัวเมียจะมีลักษณะเป็นแผ่น กว้างขนาดประมาณ 4 เซนติเมตรเป็นพื้นที่ในการเขียนเบอร์ แผ่นตัวผู้จะมีลักษณะกลม มีเดือยยื่นออกมาเพื่อใช้ในการเจาะหูลูกโคและสามารถสอดกับ แผ่นตัวเมีย การใช้เบอร์หูพลาสติกจะมาพร้อมกับคีมที่ใช้บีบแผ่นตัวผู้ให้เจาะ ผ่านใบหูลูกโคไปล็อกกับแผ่นตัวเมียบริเวณกึ่งกลางของใบหู

การตีเบอร์ร้อนเป็นการทำสัญลักษณ์แบบถาวรเนื่องจากจะสามารถติดกับตัวของโคไปจนตลอดชีวิต การตีเบอร์ร้อนลักษณะนี้เป็นใช้เหล็กไปเผาไฟจนร้อนจัด แล้วนำไปนาบที่ตัวของโค หลังจากนั้นใช้ยา

ทาผลสดทาร่วมกับการโรยยากันหนอนแมลงวันเจาะเพื่อรักษาบาดแผลและป้องกันแมลงวันมาวางไข่ที่แผล (ทศพล มุลมณี, 2562)

ประเทศไทยขาดแคลนพ่อแม่โคเนื้อพันธุ์ดี โคเพศเมียถูกทำลาย ทำให้ขาดแม่โคพื้นฐานในการผลิตโคเนื้อขาดแผนการปรับปรุงพันธุ์ที่มีประสิทธิภาพ ในช่วงเวลาที่ผ่านมาการปรับปรุงพันธุ์ยังไม่ปรากฏผลเด่นชัด ทั้งนี้เพราะขาดการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างจริงจัง ทั้งด้านงบประมาณและความรู้ทางวิชาการและไม่มีใบการันตีแม่โคพันธุ์ดี

หากพิจารณากฎหมายที่บังคับใช้เกี่ยวกับการจัดหาพันธุ์โคเนื้อ กฎหมายไม่มีการกำหนดวิธีการที่แน่ชัดในการปรับปรุงพันธุ์ การจัดทำสัญญาลักษณะที่ได้มาตรฐาน ที่ใกล้เคียงมีแต่พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 ที่กำหนดให้โคเนื้อถือว่าเป็นสัตว์พาหนะต้องมีตัวรูปพรรณตามกฎหมาย

3) กระบวนการตรวจสอบการบริหารจัดการฟาร์ม

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกรณ์ฯ ในการสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตโคเนื้อของสมาชิก คือ พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 มีข้อกำหนดเกี่ยวกับทำเลที่ตั้งฟาร์ม ซึ่งเป็นตัวกำหนดความยากง่ายในการเลี้ยงโคเนื้อ ตั้งแต่เรื่องความใกล้หรือไกลจากตลาดที่จัดจำหน่ายผลิตผลและจัดหาอาหารสัตว์ รวมทั้งอุปกรณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อ หากทำเลที่ตั้งฟาร์มอยู่ไกลจากแหล่งรับซื้อรวมถึงโรงฆ่า การผลิตโคเนื้อเพื่อจำหน่ายผลิตผล ย่อมต้องส่งผลต่อสวัสดิภาพโคเนื้อและมีค่าใช้จ่ายในการขนส่งเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ทำเลที่ตั้งฟาร์มยังเกี่ยวข้องกับต้นทุนการผลิตอีกด้วย หากฟาร์มตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลเกินไปก็จะทำให้สิ้นเปลืองค่าขนส่ง ทั้งการขนส่งวัตถุดิบอาหารสัตว์และผลผลิต รวมทั้งการตั้งฟาร์มอยู่ในพื้นที่ที่คนหรือชุมชนไม่เป็นมิตรก็อาจเกิดปัญหาตามมาจำเป็นต้องมีระบบการจัดการฟาร์มที่ดี การรู้หลักการจัดการฟาร์มที่ดี ทำให้ประหยัดต้นทุนและแรงงานในการเลี้ยงดูสัตว์ การใช้ประโยชน์จากที่ดินและโรงเรือนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหามลภาวะที่จะเกิดจากการเลี้ยงสัตว์ เช่น กลิ่นเน่าเหม็นของมูลสัตว์มีน้อยและป้องกันโรคระบาดซึ่งจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสัตว์เลี้ยงได้ กฎหมายกำหนดเกี่ยวกับการบริหารจัดการฟาร์มที่ดี

พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 กำหนดว่า ฟาร์มโคเนื้อ (Beef Cattle Farm) หมายถึง สถานที่เลี้ยงโคเนื้อเพื่อการค้า ซึ่งอาจมีการเลี้ยงในลักษณะเฉพาะ เช่น ฟาร์มโคพันธุ์เนื้อ ฟาร์มปรับสภาพโค ฟาร์มโคขุน การออกใบรับรองการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านปศุสัตว์ ระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการขอรับและออกใบรับรองการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านปศุสัตว์ พ.ศ. 2558 เป็นระเบียบที่เกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านปศุสัตว์” (Good Agricultural Practices for Livestock: GAP for Livestock) อย่างไรก็ตาม กรณีสัตว์เลี้ยงเห็นว่า ฟาร์มมาตรฐาน GAP มีข้อจำกัดหลายประการสำหรับ

ฟาร์มเก่าและฟาร์มขนาดเล็กที่ไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขบางประการได้ แต่เพื่อให้ฟาร์มมีระบบการป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม จึงได้เพิ่มแนวบริหารจัดการการเลี้ยงโดยจัดทำฟาร์มที่มีระบบการป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม” (Good Farming Management: GFM) เป็นไปตามระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการขอรับและออกใบรับรองฟาร์มที่มีระบบการป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม พ.ศ. 2560 โดยระเบียบทั้ง 2 ฉบับมีวิธีการจัดตั้งและการขอใบอนุญาต ดังตารางที่ 4 และมีเกณฑ์การประเมินมาตรฐานฟาร์มในตารางที่ 5 ซึ่งเกษตรกรที่จะขอรับรองฟาร์ม ต้องเป็นผู้ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายครัวเรือนจากกรมปศุสัตว์ และต้องผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านปศุสัตว์ (GAP) หรือหลักสูตรฟาร์มที่มีระบบป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม (GFM) หรือได้รับคำแนะนำจากที่ปรึกษาของเกษตรกร ตามระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการขอรับและออกใบรับรองฟาร์มที่มีระบบการป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม พ.ศ. 2560

ตารางที่ 4 ข้อเปรียบเทียบระหว่างมาตรฐานฟาร์ม GAP และ GFM

หลักการ	มาตรฐานฟาร์ม GAP	มาตรฐานฟาร์ม GFM
1. ลักษณะของใบรับรอง	วิธีปฏิบัติว่าด้วยองค์ประกอบของสถานประกอบการ การจัดการอาหารสัตว์ การจัดการทรัพยากรน้ำที่ใช้เลี้ยงสัตว์ การจัดการฟาร์มเลี้ยงสัตว์ การจัดการสุขภาพสัตว์ การจัดการสิ่งแวดล้อม การจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์ และระบบการบันทึกข้อมูล เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ถูกสุขลักษณะและปลอดภัยต่อผู้บริโภคตามประเภทสัตว์ชนิดต่าง ๆ ตามประกาศคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ และประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ที่ยกระดับการเลี้ยง การจัดการให้มีความปลอดภัยทางชีวภาพ ระบบการบันทึกข้อมูล การพัฒนาคุณภาพผลผลิต เพื่อให้ได้ปศุสัตว์และผลผลิตที่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค
2. ผู้ขอรับการรับรอง	ผู้ประกอบการที่มีความประสงค์ขอรับการรับรอง ต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้ (1) ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านปศุสัตว์ หรือหลักสูตรมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงสัตว์สำหรับผู้ประกอบการ และได้รับประกาศนียบัตรจากสำนักงานปศุสัตว์เขต กรมปศุสัตว์ (2) ไม่เป็นผู้ถูกเพิกถอนการรับรอง เว้นแต่เคยถูกเพิกถอนการรับรองมาแล้วมากกว่า 3 ปี	เจ้าของสัตว์ หรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากเจ้าของสัตว์ยื่นขอการรับรองฟาร์มที่มีระบบการป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม

หลักการ	มาตรฐานฟาร์ม GAP	มาตรฐานฟาร์ม GFM
	<p>(3) ได้ปรับปรุงสถานประกอบการให้เป็นไปตามข้อกำหนด</p> <p>(4) สถานประกอบการมีสัตวแพทย์ที่มีใบรับรองสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มเลี้ยงสัตว์จากกรมปศุสัตว์</p>	
<p>3. คุณสมบัติผู้ตรวจประเมิน</p>	<p>หัวหน้าคณะผู้ตรวจประเมิน และผู้ตรวจประเมิน ต้องมีคุณสมบัติครบทั้ง 3 ข้อ ดังนี้</p> <p>(1) จบการศึกษาขั้นต่ำระดับปริญญาตรี สาขาสัตวแพทยศาสตร์ หรือสัตวบาล หรือสัตวศาสตร์หรือสาขาที่เกี่ยวข้องกับปศุสัตว์</p> <p>(2) ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรผู้ตรวจประเมินการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านปศุสัตว์ หรือหลักสูตรผู้ตรวจรับรองมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงสัตว์ จากกรมปศุสัตว์</p> <p>(3) มีประสบการณ์ทำงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสัตว์ การจัดการฟาร์ม การตรวจประเมินการจัดการด้านสุขภาพสัตว์ หรืองานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านปศุสัตว์ (นับรวมประสบการณ์ทำงานในหน่วยงานหรือองค์กรอื่นนอกเหนือจากกรมปศุสัตว์) และมีประสบการณ์เข้าร่วมการตรวจประเมิน</p>	<p>คณะผู้ตรวจประเมิน ประกอบด้วยหัวหน้าคณะผู้ตรวจประเมินและผู้ตรวจประเมินอย่างน้อย 2 คน มีคุณสมบัติ ดังนี้</p> <p>(1) หัวหน้าคณะผู้ตรวจประเมิน</p> <p>(ก) หัวหน้ากลุ่มพัฒนาสุขภาพสัตว์ หรือหัวหน้ากลุ่มพัฒนาคุณภาพสินค้าปศุสัตว์หรือหัวหน้ากลุ่มพัฒนาเทคโนโลยีการปศุสัตว์ หรือหัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศการพัฒนาปศุสัตว์ของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด</p> <p>(ข) ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรผู้ตรวจประเมินฟาร์มที่มีระบบการป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสมจากกรมปศุสัตว์</p> <p>(2) ผู้ตรวจประเมิน</p> <p>(ก) เจ้าหน้าที่ของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด โดยให้เจ้าหน้าที่ของกลุ่มพัฒนาสุขภาพสัตว์ทำหน้าที่เป็นเลขานุการของคณะผู้ตรวจประเมิน</p> <p>(ข) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาสัตวแพทย หรือสัตวบาลหรือสัตวศาสตร์หรือสาขาที่เกี่ยวข้องกับปศุสัตว์</p> <p>(ค) ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรผู้ตรวจประเมินฟาร์มที่มีระบบการป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสมจากกรมปศุสัตว์ หรือได้รับคำแนะนำจากหัวหน้ากลุ่มพัฒนาสุขภาพสัตว์</p>

หลักการ	มาตรฐานฟาร์ม GAP	มาตรฐานฟาร์ม GFM
4. การตรวจประเมิน ภายหลังออกใบรับรอง	คณะผู้ตรวจประเมินจะตรวจติดตามสถานประกอบการที่ได้รับการรับรองทุก 10-12 เดือน นับแต่วันที่ออกใบรับรอง	การตรวจกรณีพิเศษ เป็นการตรวจประเมินสถานที่เลี้ยงสัตว์โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งให้ผู้ขอรับการรับรองทราบล่วงหน้า เป็นกรณีพิเศษดังต่อไปนี้ (ก) มีเหตุอันควรสงสัยว่าสถานที่เลี้ยงสัตว์ที่ได้รับการรับรองไม่ปฏิบัติตามกฎหมายด้านการปศุสัตว์ที่เกี่ยวข้อง (ข) เมื่อมีการร้องเรียนหรือพบว่าผู้ขอรับการรับรองไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดในฟาร์มที่มีระบบการป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม (ค) กรณีมีการโอนกิจการ (ง) กรณีอื่น ๆ ตามที่กรมปศุสัตว์มอบหมายให้ดำเนินการ
5. อายุใบรับรอง	ใบรับรองให้มีอายุ 3 ปี ประกอบการที่มีความประสงค์จะขอต่ออายุการรับรองให้ยื่นแบบฟอร์ม และหลักฐาน ตามคู่มือการปฏิบัติงาน ต่อสำนักงานปศุสัตว์อำเภอหรือสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด ณ ท้องที่ที่สถานประกอบการตั้งอยู่ ก่อนใบรับรองฉบับเดิมหมดอายุ 5 เดือน แต่ไม่เกิน 6 เดือน	ใบรับรองให้มีอายุ 2 ปี ผู้ขอรับการรับรองที่มีความประสงค์จะขอต่ออายุการรับรองให้ยื่นแบบคำร้องขอรับรองฟาร์มที่มีระบบการป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม และหลักฐานที่ระบุตามแบบคำร้องขอรับการรับรองฟาร์มที่มีระบบการป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม (ฟป 1.) ที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ณ ท้องที่ที่สถานที่เลี้ยงสัตว์ตั้งอยู่ ก่อนใบรับรองฉบับเดิมหมดอายุ 6 เดือน

ตารางที่ 5 หลักเกณฑ์การให้คะแนนการตรวจประเมินมาตรฐานฟาร์มโคเนื้อ GAP และ GFM

เกณฑ์การประเมิน	มาตรฐานฟาร์ม GAP	มาตรฐาน GFM
1. องค์ประกอบฟาร์ม		
1.1 ท่าเลที่ตั้งของฟาร์ม	<p>1) อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนจากอันตรายทางเคมีและชีวภาพ มีแหล่งน้ำที่สะอาดเหมาะแก่การเลี้ยงโคและมีปริมาณเพียงพอตลอดปี (ข้อกำหนดหลัก)</p> <p>2) ตั้งอยู่ในพื้นที่เหมาะสมสำหรับการเลี้ยงโค ห่างไกลแหล่งชุมชน และไม่มีน้ำท่วมขัง (ข้อแนะนำ)</p>	<p>อยู่ห่างจากตลาดนัดค้าสัตว์อย่างน้อย 500 เมตร</p>
1.2 ลักษณะฟาร์ม	<p>1) มีการวางผังฟาร์มที่ดี และจัดพื้นที่เป็นสัดส่วนอย่างชัดเจนตามความเหมาะสมหรือวัตถุประสงค์ของการเลี้ยง เช่น พื้นที่เลี้ยงโค พื้นที่เก็บอาหารสัตว์ หรือเก็บอุปกรณ์ (ข้อกำหนดหลัก)</p> <p>2) มีพื้นที่เพียงพอให้โคทุกตัวได้พักผ่อนและมีร่มเงากันความร้อน (ข้อกำหนดหลัก)</p> <p>3) มีรั้วรอบบริเวณพื้นที่การเลี้ยงอย่างเหมาะสม (ข้อกำหนดรอง)</p> <p>4) พื้นที่การเลี้ยงแยกเป็นสัดส่วนจากที่พักอาศัย (ข้อแนะนำ)</p>	<p>มีการจัดการพื้นที่รอบโรงเรือนให้โล่งเตียน</p> <p>- ไม่นำสัตว์กับคูชนิดอื่นจากภายนอกสถานที่เลี้ยง เช่น กระบือ โคนม แพะ แกะ เป็นต้น เข้ามาเลี้ยงกับโคเนื้อที่อยู่ในคอกหรือโรงเรือนเลี้ยงสัตว์เดียวกัน</p> <p>มีพื้นที่เพียงพอต่อจำนวนสัตว์ ไม่แออัด</p> <p>มีรั้วหรือการจัดการที่สามารถป้องกันคนและยานพาหนะเข้าพื้นที่เลี้ยงสัตว์ โดยรั้วอาจเป็นรั้วที่สร้างขึ้น หรือแนวรั้วธรรมชาติ เช่น คุน้ำ หรือแนวต้นไม้ เป็นต้น</p> <p>มีพื้นที่เลี้ยงแยกจากอาคารสำหรับอยู่อาศัย</p>
1.3 ลักษณะโรงเรือน	<p>1) สร้างด้วยวัสดุที่คงทนถาวร ง่ายต่อการทำความสะอาดและบำรุงรักษา มีการระบายอากาศที่ดี และไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อคนและสัตว์ (ข้อกำหนดหลัก)</p> <p>2) พื้นที่โรงเรือนเป็นพื้นเรียบ ไม่ลื่น สามารถทำความสะอาดและจัดการได้โดยสะดวก มีระบบระบายน้ำที่ดี ไม่เป็นที่สะสมของสิ่งปฏิกูลที่เกิดขึ้นภายในโรงเรือน มีหลังคาหรือที่ให้ร่มเงา (ข้อกำหนดหลัก)</p> <p>3) รางอาหารสำหรับฟาร์มโคเนื้อ ทำด้วยวัสดุที่ทำความสะอาดง่าย ไม่ก่อให้เกิด</p>	

เกณฑ์การประเมิน	มาตรฐานฟาร์ม GAP	มาตรฐาน GFM
	อันตรายต่อสัตว์ มีปริมาณเพียงพอกับขนาดและจำนวนโคเนื้อ (ข้อกำหนดรอง)	
	4) รางให้น้ำหรืออ่างน้ำ ต้องทำด้วยวัสดุที่ทำความสะอาดง่าย วางอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมเพื่อให้โคเนื้อกินน้ำให้สะดวก (ข้อกำหนดหลัก)	
	5) มีช่องทางสำหรับดื่มน้ำ และมีทางขึ้นลงในการเคลื่อนย้าย (ข้อกำหนดรอง)	
	6) มีชองบังคับสัตว์ เพื่อสะดวกในการฉีดวัคซีน ถ่ายพยาธิ และผสมเทียม ฯลฯ (ข้อกำหนดหลัก)	- มีชองและอุปกรณ์ควบคุมบังคับสัตว์ในการฉีดวัคซีนหรือรักษาโรค - มีการจัดเก็บและรักษาคุณภาพวัคซีนและยารักษาโรคอย่างเหมาะสม
	7) โรงเรือนสำหรับฟาร์มโคพันธุ์เนื้อ 7.1) แม่โค - พื้นที่โรงเรือน เป็นคอกรวมหรือคอกเดี่ยวที่มีพื้นที่พอสมควร สำหรับโคที่กำลังตั้งท้อง (ข้อกำหนดหลัก) - กั้นคอกเป็นสัดส่วนสำหรับแม่โคที่กำลังเลี้ยงโค 7.2) พ่อโค: เป็นคอกเดี่ยว มีพื้นที่เหมาะสม (ข้อกำหนดหลัก)	
	8) โรงเรือนสำหรับฟาร์มปรับสภาพโค เป็นคอกรวมหรือคอกเดี่ยวที่มีพื้นที่พอสมควร (ข้อกำหนดหลัก)	
	9) โรงเรือนสำหรับฟาร์มขุน: เป็นคอกเดี่ยวหรือคอกรวม กั้นเป็นสัดส่วน มีพื้นที่เหมาะสมกับขนาดและจำนวนโค (ข้อกำหนดหลัก)	
	10) พื้นคอกบริเวณที่โคขุนกินอาหารเป็นคอนกรีตหรือพื้นเรียบ ไม่ลื่น (อาจเป็นดินอัดแน่นหรือลูกรังได้) มีพื้นที่พอสมควร สะอาด พื้นแห้งไม่ชื้นแฉะ (ข้อกำหนดหลัก)	
	11) รั้วกั้นคอกรอบนอก ควรกั้นอย่างน้อย 4 แนว แนวบนสุด สูงจากพื้นดินอย่างน้อย 150 เซนติเมตร ส่วนรั้วที่แบ่งคอกย่อยภายในควรกั้นอย่างน้อย 3 แนว (ข้อแนะนำ)	

เกณฑ์การประเมิน	มาตรฐานฟาร์ม GAP	มาตรฐาน GFM
2. อาหารสำหรับโคเนื้อ	1) จัดให้มีอาหารหยابและอาหารชั้นที่มีคุณภาพดีเพียงพอกับความต้องการของสัตว์ โดยเฉพาะอาหารชั้นที่ซื้อ มา ต้องมาจากแหล่งผลิตที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย ควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ข้อกำหนดหลัก)	- มีการล้างทำความสะอาดพื้นคอกและอุปกรณ์สำหรับให้อาหารอย่างสม่ำเสมอ
	2) กรณีอาหารสัตว์ผสมเอง ให้คำนึงถึงคุณภาพอาหารสัตว์ตามช่วงวัยของสัตว์ และต้องไม่ใส่สารต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ข้อกำหนดหลัก)	
	3) ป้องกันการเสื่อมสภาพของอาหารสัตว์ ระหว่างการขนส่งจากผู้ขาย ผู้ผลิตเข้าสู่ฟาร์ม (ข้อกำหนดรอง)	
	4) มีสถานที่เก็บอาหารโคเนื้อแยกเป็นสัตว์ ส่วนและเก็บอาหารในสภาพที่ป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมสภาพ (ข้อกำหนดหลัก)	มีการเก็บอาหารที่สะอาดแห้ง ไม่อับชื้น ต้องไม่มีเชื้อราหรือวัตถุที่เป็นอันตราย ต่อสัตว์ปนเปื้อนในอาหาร สามารถป้องกันพาหะนำโรคและการเสื่อมสภาพของอาหารสัตว์ได้
	5) ตรวจสอบคุณภาพอาหารสัตว์ทางกายภาพเบื้องต้นอย่างสม่ำเสมอ (ข้อกำหนดรอง)	
	6) ติดตามผลการตรวจวิเคราะห์จากการสุ่มตรวจของเจ้าหน้าที่ (ข้อเสนอแนะ)	
3. น้ำ	1) แหล่งน้ำใช้ในฟาร์มอยู่ในบริเวณที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนจากสิ่งที่เป็นอันตราย (ข้อกำหนดหลัก)	
	2) น้ำที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อและใช้ในฟาร์มเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของการใช้ (ข้อกำหนดหลัก)	- มีการล้างทำความสะอาดพื้นคอกและอุปกรณ์สำหรับให้น้ำสม่ำเสมอ
	3) โคเนื้อทุกตัวต้องได้รับน้ำอย่างเพียงพอ (ข้อกำหนดหลัก)	
4. การจัดการฟาร์ม		
4.1 คู่มือการจัดการฟาร์ม (ข้อกำหนดรอง)	1) ระบบการเลี้ยงโคเนื้อ 2) อาหารและน้ำสำหรับโคเนื้อ 3) การจัดการฟาร์ม	

เกณฑ์การประเมิน	มาตรฐานฟาร์ม GAP	มาตรฐาน GFM
	4) การจัดการโคเนื้อตามวัตถุประสงค์ 5) การจัดการด้านสุขภาพโคเนื้อ 6) การจัดการด้านสวัสดิภาพโคเนื้อ 7) การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	
4.2 บุคลากร	1) มีจำนวนบุคลากรพอเหมาะกับจำนวนโคเนื้อที่เลี้ยง มีการจัดแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน (ข้อกำหนดตรง)	
	2) ผู้ปฏิบัติหน้าที่เลี้ยงโคเนื้อต้องมีความรู้และได้รับการฝึกอบรมในการเลี้ยงโคเนื้อ เพื่อให้การจัดการฟาร์มได้ (ข้อกำหนดตรง)	
	3) มีสัตวแพทย์ที่มีใบอนุญาตเป็นสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มโคเนื้อกำกับดูแลด้านสุขภาพโคเนื้อ (ข้อกำหนดหลัก)	
	4) ผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มต้องได้รับการตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี อย่างน้อยปีละครั้ง และได้รับใบรับรองแพทย์ว่าไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง เช่น วัณโรค (ข้อกำหนดหลัก)	
4.3 การทำความสะอาดและบำรุงรักษา	1) โรงเรือน อุปกรณ์ และบริเวณโดยรอบในฟาร์ม สะอาด ถูกสุขลักษณะ มีการซ่อมแซมบำรุงรักษาโรงเรือนและอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพดี มีความปลอดภัยต่อโคและผู้ปฏิบัติงาน (ข้อกำหนดหลัก)	- มีการจัดการเพื่อป้องกันสัตว์พาหะนำโรคเข้าโรงเรือน
	2) เก็บกวาด รวบรวม และกำจัดมูลสัตว์โดยวิธีที่เหมาะสม ไม่ให้หมักหมมภายในและบริเวณรอบ ๆ โรงเรือน เพื่อไม่ให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงและสัตว์พาหะนำโรค (ข้อกำหนดหลัก)	
5. สุขภาพสัตว์		
5.1 การป้องกันและควบคุมโรค	1) อยู่ภายใต้ความดูแลของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม (ข้อกำหนดหลัก)	
	2) ระบุแหล่งที่มาของโคเนื้อ โคเนื้อที่ซื้อเข้าฟาร์มผ่านการกักโรคและตรวจรับรองสุขภาพจากเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์หรือสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม (ข้อกำหนดหลัก)	- สัตว์ที่นำเข้ามาเลี้ยงใหม่ต้องทราบแหล่งที่มา และมีการกักโรคก่อนนำเข้ารวมฝูงอย่างน้อย 14 วัน มีการถ่ายพยาธิ การฉีดวัคซีนป้องกันโรคตามที่กรมปศุ

เกณฑ์การประเมิน	มาตรฐานฟาร์ม GAP	มาตรฐาน GFM
		สัตว์กำหนด และมีผลการตรวจว่าไม่เป็นโรค布鲁เซลลา วัณโรค และลัมปีสกิน
	3) มีคอกพักสัตว์สำหรับโคเนื้อที่นำเข้าใหม่ (ข้อกำหนดรอง)	- มีพื้นที่สำหรับกักสัตว์ก่อนนำเข้าร่วมฝูง โดยอยู่ห่างจากพื้นที่เลี้ยงสัตว์ที่มีอยู่เดิมตามความเหมาะสม - จัดให้มีพื้นที่สำหรับแยกสัตว์ป่วยออกจากฝูง
	4) มีการป้องกันและทำลายเชื้อโรคสำหรับยานพาหนะและบุคคลก่อนเข้าและออกจากฟาร์ม (ข้อกำหนดหลัก)	- มีบ่อ อ่าง หรืออุปกรณ์สำหรับฆ่าเชื้อและมีร่องเท้าสำหรับเปลี่ยนก่อนเข้าพื้นที่เลี้ยง - มีป้ายเตือน “ห้ามเข้าก่อนได้รับอนุญาต” มีประตูทางเข้าพื้นที่เลี้ยงสัตว์ - ห้ามบุคคลและยานพาหนะจากภายนอกเข้าพื้นที่เลี้ยงสัตว์ เว้นแต่มีการฆ่าเชื้อหรือทำลายเชื้อโรคยานพาหนะก่อน - ห้ามบุคคลป่วยเข้าไปในพื้นที่เลี้ยงสัตว์
	5) มีบันทึกการผ่านเข้าและออกจากฟาร์มที่สามารถตรวจสอบได้ (ข้อกำหนดหลัก)	มีการจดบันทึกข้อมูลบุคคลและยานพาหนะเข้าออก
	6) มีโปรแกรมสร้างภูมิคุ้มกันโรคให้สัตว์ได้แก่ วัคซีนโรคปากและเท้าเปื่อย หรือวัคซีนอื่น ๆ ตามความเหมาะสม มีโปรแกรมกำจัดพยาธิภายในและภายนอก รวมทั้งสุขอนามัยสัตว์ทั่วไป (ข้อกำหนดหลัก)	
	7) ตรวจสอบโรคที่สำคัญ โดยเฉพาะโรคแท้งติดต่อและวัณโรคอย่างน้อยปีละครั้ง (ข้อกำหนดหลัก)	
	8) กรณีที่เกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่าเกิดโรคระบาด ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมโรคระบาด (ข้อกำหนดหลัก)	กรณีที่เกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่าเกิดโรคระบาด หรือไม่ทราบสาเหตุให้แจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ทันที
5.2 การบำบัดโรคสัตว์	1) สัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการสัตวแพทย์ (ข้อกำหนดหลัก)	
	2) การใช้ยาภายในฟาร์มปฏิบัติตาม มกษ. 9032 มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง ข้อ	- มีการใช้ยา วิตามิน และผลิตภัณฑ์สำหรับฆ่าเชื้อสำหรับโคเนื้อที่มีทะเบียนถูกต้อง

เกณฑ์การประเมิน	มาตรฐานฟาร์ม GAP	มาตรฐาน GFM
	ปฏิบัติการควบคุมการใช้ยาสัตว์ (ข้อกำหนดหลัก)	- มีการใช้ยารักษาโรคภายใต้คำแนะนำของสัตวแพทย์
6. สวัสดิภาพสัตว์	ดูแลโคเนื้อให้มีความเป็นอยู่สบายและได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม หากโคเนื้อ บาดเจ็บป่วย หรือพิการ เพื่อไม่ให้ทุกข์ทรมาน (ข้อกำหนดหลัก)	
7. การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	1) การจัดการซากโคให้อยู่ในดุลยพินิจของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม กรณีทำลายให้นำซากไปฝังไว้บริเวณที่น้ำท่วมไม่ถึงระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร ราดด้วยยาฆ่าเชื้อโรค หรือใช้ปูนขาวโรยจนทั่วแล้วกลบดิน ปิดปากหลุมและพูนดินกลบหลุมเหนือระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร (ข้อกำหนดหลัก)	มีการจัดการซากอย่างเหมาะสม เช่น ฝังหรือเผา
	2) กรณีปล่อยน้ำเสียออกสู่แหล่งน้ำสาธารณะ ให้บำบัดน้ำเสียจากฟาร์มก่อน (ข้อกำหนดหลัก)	
	3) การจัดการขยะมูลฝอย ควรรวบรวมไว้ในภาชนะซึ่งมีฝาปิดมิดชิด และนำไปกำจัดอย่างเหมาะสมและถูกสุขลักษณะ (ข้อกำหนดรอง)	มีถังขยะที่มีฝาปิดมิดชิด
	4) กรณีเป็นขยะติดเชื้อ ให้แยกทำลาย (ข้อกำหนดหลัก)	
	5) กำจัดมูลโค โดยวิธีที่เหมาะสม เช่น นำไปทำปุ๋ยหรือก๊าซชีวภาพ เพื่อไม่ให้เป็นแหล่งของกลิ่นและเชื้อโรค (ข้อแนะนำ)	
8. การบันทึกข้อมูล	1) จัดทำบันทึกผลปฏิบัติงานในขั้นตอนสำคัญในการจัดการฟาร์มและข้อมูลประวัติของสัตว์ทั้งนี้ครอบคลุม - ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการฟาร์ม เช่น การจัดแบ่งโครงสร้างการดำเนินงาน จำนวนแรงงาน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ข้อมูลด้านสุขภาพ ประวัติ และการฝึกอบรมของผู้ปฏิบัติงานในฟาร์ม (ข้อกำหนดรอง) - ข้อมูลด้านการผลิต เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์ (เลขรหัสประจำตัวสัตว์) อาหารสำหรับ	- มีการจดบันทึกข้อมูลการดูแลสุขภาพสัตว์ - มีการจดบันทึกข้อมูลการผลิตและผลผลิต

เกณฑ์การประเมิน	มาตรฐานฟาร์ม GAP	มาตรฐาน GFM
	สัตว์ การจัดการฟาร์ม สุขภาพสัตว์ ป้องกัน และควบคุมโรคสวัสดิภาพสัตว์ และการจัดการสิ่งแวดล้อม (ข้อกำหนดหลัก)	- มีการจดบันทึกข้อมูลบุคคลและยานพาหนะเข้าออก
	2) เก็บรักษาบันทึกไว้ให้ตรวจอย่างน้อย 3 ปี	

4) ระบบควบคุมโรค

ปัจจุบันโรคที่เกิดกับสัตว์มีอยู่หลายโรคทั้งโรคที่ไม่ติดต่อและโรคที่ติดต่อสู่คน โดยโรคระบาดร้ายแรงของโคเนื้อที่เลี้ยงในประเทศไทยที่พบบ่อย ได้แก่ โรคปากและเท้าเปื่อย (Foot and Mouth Disease) โรค布鲁เซลโลซิส (Brucellosis) โรควัณโรค (Tuberculosis) โรคเฮโมราจิกเซปติซีเมีย (Haemorrhagic Septicemia) โรคพาราทูเบอร์คูโลซิส (Paratuberculosis หรือ Johne's Disease) โรคเลปโตสไปโรซิส (Leptospirosis) โรคกาฬ หรือโรคแอนแทรกซ์ (Anthrax) และโรคลัมปีสกิน เป็นต้น ในการควบคุมการระบาดของโรคให้มีความเสียหายน้อยที่สุดต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชนในการป้องกันและกำจัดโรคที่เกิดกับสัตว์

เพื่อให้การป้องกันและควบคุมโรคระบาดที่เกิดกับสัตว์ และการทำงานของสัตวแพทย์ สारวัตร และพนักงานเจ้าหน้าที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในช่วงที่มีการระบาดที่ร้ายแรง กรมปศุสัตว์จะอาศัยแนวปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 ที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132/ตอนที่ 14 ก/หน้า 22/2 มีนาคม 2558 ซึ่งปรับปรุงบทกำหนดโทษและอัตราค่าธรรมเนียมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น โดยกฎหมายฉบับปัจจุบันมีข้อกำหนดดังต่อไปนี้

“สัตว์” หมายความว่า ช้าง ม้า โค กระบือ ลา ล่อ แพะ แกะ กวาง สุกร หมูป่า สุนัข แมว กระจง ลิง ชะนี และให้หมายความรวมถึงน้ำเชื้อสำหรับผสมพันธุ์ และเอ็มบริโอของสัตว์เหล่านี้ด้วย

“โรคระบาด” หมายความว่า กาฬโรคเป็ด โรคไข้หวัดนก โรคแชลโมเนลลา โรค ทริคิเนลลา โรคนิวคาสเซิล โรค布鲁เซลลา โรคปากและเท้าเปื่อย โรคพิษสุนัขบ้า โรคริ้นเดอร์เพสต์ โรคเลปโตสไปรา โรคโลหิตจางติดเชื้อในม้า โรควัวบ้า โรคสมองอักเสบนิปาห์ โรคอหิวาต์สุกร โรคแอนแทรกซ์ โรคเฮโมราจิกเซปติซีเมีย วัณโรค และโรคอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

อย่างไรก็ดี กฎหมายฉบับนี้ไม่ได้กำหนดหมวดเกี่ยวกับการชดเชย กรณีเกิดโรคระบาดมีการนำระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2562 ไว้แต่อย่างใด

5) ระบบการขนย้ายโคเนื้อ

หนึ่งบทบาทสำคัญของสหกรณ์ฯ คือ การจัดหาและรวบรวมโคเนื้อที่มีชีวิตให้แก่สมาชิก หากการขนย้ายโคเนื้อข้ามเขตจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยกัน 2 ฉบับ ได้แก่

5.1) พระราชบัญญัติสัตว์สัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้ “สัตว์พาหนะ” หมายความว่า ช้าง ม้า โค กระบือ ล่อ ลา ซึ่งได้ทำหรือต้องทำตัวรูปพรรณตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 17 การย้ายสัตว์พาหนะไปต่างอำเภอ นอกจากกรณีการเช่า เช่าซื้อ ยืม ผาก จำนำ รับจ้างเลี้ยง หรือพาไปชั่วคราว เจ้าของหรือตัวแทนต้องนำตัวรูปพรรณไปแจ้งความต่อนายทะเบียนท้องที่ใหม่ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่สัตว์นั้นไปถึงที่ ๆ ย้ายไป ให้นายทะเบียนท้องที่ใหม่เรียกค่าธรรมเนียมแล้วแจ้งการรับสัตว์ขึ้นทะเบียนไปยังนายทะเบียนท้องที่เดิมทราบ

5.2) พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558

การควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์

เพื่อควบคุมไม่ให้สัตว์นำโรคระบาดจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งไม่ว่าจะเป็นภายในหรือจากนอกประเทศ ดังนั้นสัตว์ที่จะเคลื่อนย้ายจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งจึงจำเป็นต้องได้รับการตรวจสอบสุขภาพว่าปราศจากโรคระบาดสัตว์ชนิดใด ๆ และทำการฉีดวัคซีนสร้างภูมิคุ้มโรคสำหรับโรคระบาดบางชนิด ตลอดจนการทำลายเชื้อโรคระบาดที่ตัวสัตว์และยานพาหนะที่ใช้ในการขนย้ายด้วย

การเคลื่อนย้ายสัตว์ภายในราชอาณาจักร

การเคลื่อนย้ายเข้าใน-ออกนอก และ หรือภายในเขตที่ทางราชการกำหนดเป็นเขตโรคระบาดหรือเขตสงสัยว่ามีโรคระบาด เมื่อมีโรคระบาดสัตว์เกิดขึ้นในท้องที่ใด ทางราชการจะประกาศให้ท้องที่นั้นและใกล้เคียงเป็นเขตโรคระบาดหรือสงสัยว่ามีโรคระบาด โดยจะระบุชื่อโรคและชนิดของสัตว์ที่เป็นโรคซึ่งต้องควบคุมการเคลื่อนย้ายไว้ด้วย เมื่อมีการประกาศเขตท้องที่ใดเป็นเขตดังกล่าวแล้ว การเคลื่อนย้ายสัตว์ชนิดที่ระบุไว้ในประกาศจะเป็นการเคลื่อนย้ายภายในเขตนั้นออกนอกเขตนั้น หรือเข้าในเขตนั้น ผู้เคลื่อนย้ายจะต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากสัตวแพทย์เสียก่อนจึงจะเคลื่อนย้ายได้ ก่อนออกใบอนุญาตสัตวแพทย์ต้องตรวจสอบสุขภาพว่าสมบูรณ์และต้องฉีดวัคซีนป้องกันโรคนั้น ๆ ไว้แล้วก็ไว้ดูอาการระยะหนึ่งอย่างน้อย 10 วัน เมื่อเห็นว่าสัตว์ปราศจากโรคจึงออกใบอนุญาตให้เคลื่อนย้ายได้

การเคลื่อนย้ายไปต่างจังหวัด สัตว์ที่ต้องขอใบอนุญาตเคลื่อนย้ายในกรณีนี้ได้แก่ ช้าง ม้า วัว ควาย แพะ แกะ สุกร และซากของสัตว์ดังกล่าว โดยปกติเมื่อสัตวแพทย์ประจำท้องที่ (ปศุสัตว์จังหวัดหรือปศุสัตว์อำเภอ) ได้ตรวจสอบสุขภาพและสอบที่มาของสัตว์ว่าไม่ได้มาจากแหล่งที่เกิดโรคระบาดหรือแหล่งที่สงสัยว่ามีโรคระบาดแล้ว ก็จะอนุญาตให้เคลื่อนย้ายไปต่างจังหวัดปลายทางได้ เว้นแต่กรณีท้องที่จังหวัดใดประกาศเป็นเขตโรคระบาดหรือสงสัยว่ามีโรคระบาด สัตวแพทย์ผู้อนุญาตต้องดำเนินการตาม

ระเบียบวิธีการเคลื่อนออกนอกเขตโรคระบาดฯ ที่ได้กล่าวมาแล้วในกรณีการเคลื่อนย้ายเข้าในออกนอก และหรือภายในเขตที่ทางราชการกำหนดเป็นเขตโรคระบาดหรือเขตสงสัยว่ามีโรคระบาดทันที มีกรณี ยกเว้นไม่ต้องขออนุญาตเคลื่อนย้ายสำหรับสัตว์ที่เจ้าของนำไปเลี้ยงหรือใช้งานชั่วคราว เช่น สัตว์ที่มี ภูมิคุ้มกันตามแนวเขตจังหวัดที่ต้องนำไปเลี้ยงในเขตท้องที่อีกจังหวัดหนึ่งโดยไป กลับเป็นปกติธุระ อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนย้ายไปต่างจังหวัดตามลักษณะนี้หากเป็นการเคลื่อนย้ายเข้าไปในเขตปลอดโรคระบาดก็ ต้องปฏิบัติตามระเบียบที่กำหนดไว้สำหรับเขตปลอดโรคระบาดโดยเฉพาะด้วย

การเคลื่อนย้ายเข้าเขตปลอดโรคระบาด ทางราชการได้ประกาศให้ท้องที่ภาคใต้ของ ประเทศไทยตั้งแต่ชายเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ต่อจังหวัดเพชรบุรี ลงไปตลอดภาคใต้เป็นเขตปลอดโรค ระบาดสัตว์ชนิดรินเดอร์เพสต์และโรคปากและเท้าเปื่อย โรคทั้ง 2 นี้เป็นในวัว ควาย สุกร แพะ แกะ ดังนั้น ท้องที่ดังกล่าวจึงเป็นท้องที่ควบคุมพิเศษ ผู้ที่จะเคลื่อนย้ายสัตว์ 5 ประเภทข้างต้นเข้าในหรือผ่านเขตนี้ ต้องได้รับใบอนุญาตจากอธิบดีกรมปศุสัตว์หรือสัตวแพทย์ที่อธิบดีกรมปศุสัตว์มอบหมาย โดยมีระเบียบ วิธีการหลายขั้นตอน เพื่อให้เกิดความละเอียดในการที่จะถ่วงรอกมิให้สัตว์นำโรคทั้ง 2 ชนิดนั้นลงป ะบาดในภาคใต้นี้ ทางราชการจะพิจารณาอนุญาตให้ในรายที่มีความจำเป็นจริง ๆ เพื่อการขยายพันธุ์ เท่านั้น

2.3.4 กระบวนการสนับสนุนการผลิตโคเนื้อแก่สมาชิก

1) กระบวนการตรวจสอบคุณภาพ

กฎหมายเดียวกับประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้า เกษตร: การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคเนื้อ (GAP)

2) รูปแบบการปล่อยสินเชื่อ

การเลี้ยงโคเนื้อจำเป็นต้องมีเงินทุน ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงโค ซึ่งการลงทุนและต้นทุน ในการเลี้ยงโคเนื้อ คือ ทุนหมุนเวียน ได้แก่ พืชอาหาร ค่าเวชภัณฑ์สัตว์ ค่าตัวสัตว์และค่าแรงงาน เงินทุนพวกนี้ค่าอาหารสัตว์นับว่าสูงที่สุดของต้นทุนการผลิตทั้งหมด ดังนั้น ทุนหมุนเวียนควรจะถูกกักไว้ อย่างน้อยที่สุดก็ไม่ต่ำกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ของเงินทุนที่มีและทุนคงที่ ได้แก่ ค่าที่ดิน โรงเรือน อุปกรณ์ต่างๆ ทุน พวกนี้มักจะลงทุนครั้งเดียว แต่ต้องใช้เวลาอันยาวนานกว่าจะคืนทุนได้ ฉะนั้น การลงทุนประเภทนี้ไม่ควรเกินครึ่ง ของเงินทุนทั้งหมด การสร้างโรงเรือนควรถือ หลักประหยัด แต่สัตว์ต้องอยู่สุขสบาย และมีประสิทธิภาพใน การใช้โรงเรือนสูง

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 48 ได้กำหนดให้สหกรณ์จะต้องดำรง สินทรัพย์สภาพคล่องต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 1 ของเงินรับฝากและไม่เกินร้อยละ 20 ของยอดเงินฝาก

ทั้งหมด ให้คำนวณโดยนำส่วนเฉลี่ยรายเดือนของยอด สินทรัพย์สภาพคล่องในทุกสิ้นวันหารด้วยส่วนเฉลี่ยรายเดือนของยอดเงินฝากในทุกสิ้นวัน

(1) การคำนวณสินทรัพย์สภาพคล่องของสหกรณ์ต้องดำรงไว้ มีดังต่อไปนี้

(1.1) เงินสด

(1.2) เงินฝากที่ชุมนุมสหกรณ์หรือธนาคาร

(1.3) บัตรเงินฝากที่ออกโดยธนาคารซึ่งมีระยะเวลาการฝากเงินไม่เกินหนึ่งปี

(1.4) หลักทรัพย์ของรัฐบาลหรือของรัฐวิสาหกิจที่กระทรวงการคลังค้ำประกัน

(1.5) พันธบัตรของธนาคารแห่งประเทศไทย

(1.6) ตั๋วสัญญาใช้เงินที่ออกโดยชุมนุมสหกรณ์ซึ่งมีระยะเวลาคงเหลือก่อนวันถึงกำหนดใช้เงินไม่เกินหนึ่งปี

(1.7) ตั๋วสัญญาใช้เงินที่ออกโดยบริษัทเงินทุนหรือบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ ซึ่งมีระยะเวลาคงเหลือก่อนวันถึงกำหนดใช้เงินไม่เกินหนึ่งปี และกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินประกันการใช้เงิน

(1.8) ตัวแลกเงินที่ทางธนาคารรับรอง สลากหลัง หรือรับอ่าวัล หรือตั๋วสัญญาใช้ เงิน ซึ่งธนาคารสลักหลังหรือรับอ่าวัล ทั้งนี้ โดยไม่มีข้อกำหนดจำกัดความรับผิดชอบของธนาคาร

(1.9) สินทรัพย์อื่นที่รัฐมนตรีกำหนด

ทั้งนี้ สินทรัพย์ตาม (1.1) - (1.9) ต้องเป็นสินทรัพย์ที่ปราศจากภาระผูกพัน

(2) สินทรัพย์สภาพคล่องของชุมนุมสหกรณ์ต้องดำรงไว้ มีดังต่อไปนี้

(2.1) เงินสด

(2.2) เงินฝากที่ธนาคาร

(2.3) สินทรัพย์ที่กำหนดในสินทรัพย์สภาพคล่องที่สหกรณ์ซึ่งมีใช้ชุมนุม สหกรณ์

ต้องดำรงไว้ตาม ข้อ 3, 4, 5, 7 และ 8 ข้างต้นประมาณหนึ่งปี

บทที่ 3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ต่างประเทศ

ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมกฎหมายสหกรณ์ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 2 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ และสาธารณรัฐสิงคโปร์ พบว่า กฎหมายสหกรณ์ในทั้ง 2 ประเทศ ไม่ได้มีการปรับปรุงมากนักจากอดีต มีเพียงกฎหมายสหกรณ์ในประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งได้ปรับปรุง กฎหมายครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2551 และจากการศึกษากฎหมายสหกรณ์ในระดับนานาชาติอาจพิจารณาแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มที่ไม่มีกฎหมายสหกรณ์โดยเฉพาะ กลุ่มที่กฎหมายสหกรณ์เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายแพ่ง (และ/หรือกฎหมายพาณิชย์) และกลุ่มที่ใช้กฎหมายสหกรณ์เป็นกฎหมายเฉพาะในบทนี้ มุ่งศึกษา กฎหมายสหกรณ์ที่แยกออกมาโดยเฉพาะซึ่งแบ่งออกตามรูปแบบการตรากฎหมายสหกรณ์ได้ 2 รูปแบบ คือ กฎหมายสหกรณ์ฉบับเดียว และกฎหมายสหกรณ์เฉพาะกิจการ ผู้ศึกษาได้นำเสนอตัวอย่างกฎหมายสหกรณ์ในต่างประเทศ ประกอบด้วย กลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายสหกรณ์ฉบับเดียว ได้แก่ สาธารณรัฐสิงคโปร์ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายสหกรณ์เฉพาะกิจการ ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น ประเทศเกาหลีใต้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 กฎหมายสหกรณ์สาธารณรัฐสิงคโปร์

กฎหมายสหกรณ์ของสาธารณรัฐสิงคโปร์มีชื่อว่า Co-operative Societies Act ประกาศใช้มาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2522 (ค.ศ. 1979) โดยฉบับปัจจุบันได้รับการแก้ไขเมื่อ พ.ศ. 2552(ค.ศ. 2009) ผู้ศึกษาขอแปลกฎหมายฉบับนี้ว่า "รัฐบัญญัติสหกรณ์" มีทั้งสิ้น 9 หมวด ได้แก่ หมวด 1 บททั่วไป กำหนดนิยามศัพท์ และการแต่งตั้งนายทะเบียนและรองนายทะเบียน หมวด 2 การจัดตั้งและจดทะเบียนสหกรณ์ ตั้งแต่ มาตรา 4 ถึงมาตรา 10A กำหนดเงื่อนไขที่จำเป็นในการจดทะเบียนสหกรณ์ หมวด 3 สิทธิและหน้าที่ของสหกรณ์ ตั้งแต่มาตรา 11 ถึงมาตรา 37 กำหนดสิทธิและอำนาจต่าง ๆ ที่สหกรณ์พึงได้รับการจัดตั้ง สหกรณ์ขึ้นมัธยม รวมไปถึงการสอบบัญชี การจัดทำรายงานประจำปี หมวด 4 สิทธิและความรับผิดชอบของสมาชิก ตั้งแต่มาตรา 38 ถึงมาตรา 49 กำหนดเกี่ยวกับการเข้าเป็นสมาชิก สิทธิในการโหวต ผู้แทนสมาชิก เป็นต้น หมวด 5 องค์กรและการจัดการสหกรณ์

ตั้งแต่มาตรา 50 ถึงมาตรา 65A กำหนดเกี่ยวกับการประชุมสามัญ การประชุมสามัญประจำปี คณะกรรมการดำเนินการ เป็นต้น หมวด 6 ทรัพย์สินและทุนของสหกรณ์ ตั้งแต่มาตรา 66 ถึงมาตรา 13 กำหนดเกี่ยวกับทุนและกระจายประโยชน์ส่วนเกินหมวด 7 การควรวมและการโอน ได้แก่มาตรา 74 และ 75 กำหนดเกี่ยวกับการรวมสหกรณ์และการโอนทรัพย์สินจากสหกรณ์หนึ่งไปอีกสหกรณ์หนึ่งหมวด 8 อำนาจและหน้าที่ของนายทะเบียนสหกรณ์ ตั้งแต่มาตรา 77-94 และ หมวด 9 เบ็ดเตล็ดในปี พ.ศ. 2558

ภาคสหกรณ์ในสิงคโปร์ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี 31 มีนาคม พ.ศ. 2558 ประกอบด้วยสหกรณ์สามประเภทรวม 80 สหกรณ์ สมาชิก 1,470,350 คน มูลค่าสินทรัพย์ 8,100 ล้านดอลลาร์ ดังนี้

(1) สหกรณ์ผู้บริโภคและบริการ (Consumer and Service Cooperative) ซึ่งจัดสินค้าและบริการให้แก่สมาชิก เพื่อสนองความต้องการประจำวันของพวกเขาและช่วยเหลือในเรื่องค่าครองชีพของประชาชนสิงคโปร์ด้วย ปัจจุบันมีจำนวน 49 สหกรณ์ รวมสมาชิก 1,274,000 คน มูลค่าสินทรัพย์ 7,130 ล้านดอลลาร์

(2) สหกรณ์เครดิต (Credit Cooperative) ซึ่งบริการทางการเงินแก่สมาชิกที่ความผูกพันร่วมกัน ปัจจุบันมีจำนวน 27 สหกรณ์ สมาชิก 143,000 คน มูลค่าสินทรัพย์ 970 ล้านดอลลาร์

(3) สหกรณ์โรงเรียน (School Cooperative) ซึ่งดำเนินการในโรงเรียนประถมวิทยาลัย มีเป้าหมายในการเผยแพร่หลักการสหกรณ์และทักษะการเป็นผู้ประกอบการแก่นักเรียนปัจจุบันมีจำนวน 4 สหกรณ์ สมาชิก 350 คน มูลค่าสินทรัพย์ 7 แสนดอลลาร์

3.1.1 ความหมายของสหกรณ์

มาตรา 2 กำหนดให้สหกรณ์ขั้นปฐม (Primary Society) หมายถึง สหกรณ์ที่มีสมาชิกเป็นบุคคลธรรมดาหรือสถาบัน ซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา 39 จำนวน 10 คนขึ้นไป ตามมาตรา 5 โดยองค์การใดที่จะจดทะเบียนภายใต้กฎหมายนี้เป็นสหกรณ์จะต้องมีเป้าหมายตามมาตรา 4 กล่าวคือ

(ก) มีเป็นวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของสมาชิกตามหลักการสหกรณ์

(ข) ขณะที่ส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของสมาชิกตามหลักการสหกรณ์ก็ส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของสาธารณะโดยทั่วไปหรือส่วนหนึ่งของประชาชนใด ๆ หรือ

(ค) เป็นองค์การที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ของการอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานขององค์การตามข้อ (ก) และ (ข)

กฎหมายกำหนดการจดทะเบียนสหกรณ์เอาไว้ 2 รูปแบบ ได้แก่ สหกรณ์ (Non-Credit Society) และ สหกรณ์เครดิต (Credit Society) แยกออกจากกันตามมาตรา 9 (1C) ดังนั้น กฎหมายจึงไม่อนุญาตให้ "สหกรณ์" ให้บริการทางการเงินแก่สมาชิกได้ สหกรณ์ใดที่ต้องการดำเนินการด้านนี้จึงต้องจดทะเบียนเปลี่ยนเป็นสหกรณ์การเงินโดยได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนตามมาตรา 16A รวมทั้งกำหนดการกำกับกิจกรรมของสหกรณ์เครดิตเอาไว้เป็นพิเศษด้วย

3.1.2 สหกรณ์ขั้นมัธยมและองค์การสูงสุด

ตามมาตรา 2 กำหนดให้สหกรณ์ขั้นมัธยมและองค์การขั้นสูงสุดเป็นสหกรณ์ด้วยเช่นกัน ดังนั้น "สหกรณ์" ตามกฎหมายของสิงคโปร์แล้วย่อมได้แก่ สหกรณ์ขั้นปฐม สหกรณ์ขั้นมัธยมและองค์การขั้นสูงสุด การจัดตั้งสหกรณ์ทั้งสองขั้นนี้เป็นสิทธิของสหกรณ์ขั้นปฐมมาตรา 13

(1) สหกรณ์ขั้นมัธยมสหกรณ์ขั้นมัธยม (Secondary Society) หมายถึง สหกรณ์ที่มีสมาชิกเป็นสหกรณ์ขั้นปฐม หรือสหภาพการค้า หรือสหกรณ์และสหภาพการค้า การจัดตั้งสหกรณ์ขั้นมัธยมนั้น

ต้องมีเป้าหมายตามมาตรา 4 ซึ่งได้กล่าวไว้แล้ว และมีสมาชิกซึ่งเป็นสหกรณ์ที่จดทะเบียนตามกฎหมายนี้ หรือสหภาพการค้า ตามมาตรา 39 ตั้งแต่ 2 แห่งขึ้นไปตามมาตรา 5

(2) สหกรณ์ชั้นสูงสุด องค์การชั้นสูงสุด (Apex Organization) คือ องค์การที่ก่อตั้งเพื่ออำนวยความสะดวกดำเนินการของสหกรณ์ชั้นปฐมและสหกรณ์ชั้นมัธยมในสิงคโปร์ บทบาทขององค์การสูงสุด ต่อขบวนการสหกรณ์ในสิงคโปร์เป็นไปตามมาตรา 13 ซึ่งกำหนดว่า เมื่อจัดตั้งและจดทะเบียนองค์การชั้นสูงสุดแล้ว องค์การนั้นย่อมสามารถ

(ก) ให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำในเรื่องรูปแบบ องค์กร และการดำเนินการของสหกรณ์ เพื่อให้ปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบ

(ข) จัดให้มี จัดการ และกำกับบริการส่วนกลางสำหรับการศึกษาและฝึกอบรมทางสหกรณ์ สิ่งของ การตลาด การธนาคาร การขนส่ง การบัญชีหรือบริการอื่นใดที่จำเป็นต่อสมาชิก

(ค) ดำเนินการใด ๆ ที่เป็นเรื่องสำหรับองค์การสูงสุด โดยกฎหมายนี้

3.1.3 สมาชิกสหกรณ์

สมาชิกสหกรณ์ในสาธารณรัฐสิงคโปร์แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มตามมาตรา 2 ได้แก่ สมาชิกที่เป็นบุคคลธรรมดา (Individual Person) และสมาชิกที่เป็นสถาบัน (Institution) ได้แก่ สภกรณ์และสหภาพการค้า โดยมีคุณสมบัติสำหรับการเป็นสมาชิกสหกรณ์และสมัครในการจดทะเบียนสหกรณ์และบุคคลหรือสถาบันที่เข้าเป็นสมาชิกหลังจากการจดทะเบียนตามกฎหมาย

คุณสมบัติของสมาชิกสหกรณ์เป็นไปตามมาตรา 39 โดย

(1) คุณสมบัติของสมาชิกสหกรณ์ชั้นปฐม ได้แก่

(1.1) ในกรณีของบุคคลธรรมดา ต้องมีอายุ 16 ปีขึ้นไป เว้นแต่ในกรณีของสหกรณ์โรงเรียนต้องมีอายุ 12 ปีขึ้นไป ต้องเป็นพลเมืองของสิงคโปร์หรือมีถิ่นที่อยู่ในสาธารณรัฐสิงคโปร์ และมีคุณสมบัติตามเงื่อนไขอื่นใดที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ ทั้งนี้ ข้อยกเว้นใน กรณีที่ไม่อาจรับบุคคลเป็นสมาชิก คือ บุคคลผู้ต้องห้ามตามกฎหมาย วิกลจริต หรือบุคคลล้มละลาย หรือกับผู้ต้องโทษจำคุก

(1.2) ในกรณีที่เป็นสถาบัน ต้องเป็นสหกรณ์ที่จดทะเบียนตามกฎหมายนี้ หรือเป็นสหภาพการค้า

(1.3) กรณีสมาชิกสหกรณ์เครดิต มาตรา 39 (3A) กำหนดให้สมาชิกของสหกรณ์เครดิต ย่อมจำกัดแต่เฉพาะประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ มีพื้นหรือมีผลประโยชน์ร่วมกันอยู่ ก่อนที่สหกรณ์จะจัดตั้งขึ้น โดย (38) กำหนดการพิจารณาสมาชิกภาพในสหกรณ์เครดิต ดังนี้

(2) คุณสมบัติของสมาชิกสหกรณ์ชั้นมัธยม จำกัดเฉพาะสหกรณ์ที่จดทะเบียนแล้วกับสหภาพการค้า

(3) คุณสมบัติของสมาชิกองค์การชั้นสูงสุด จำกัดเฉพาะสหกรณ์ชั้นปฐมและสหกรณ์ชั้นมัธยม

3.2 กฎหมายสหกรณ์ในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์

ประมวลกฎหมายสหกรณ์ฟิลิปปินส์ 2008 (Philippine Cooperative Code of 2008) แบ่งออกเป็น 21 ตอน (Section) 19 หมวด (Chapter) โครงสร้างกฎหมายของประมวลกฎหมายนี้ในส่วนของสหกรณ์อาจแบ่งเป็น 2 ส่วนใหญ่ คือ บทบัญญัติทั่วไป กับ บทบัญญัติสำหรับสหกรณ์บางประเภท มี Cooperative Development Authority (Authority : CDA) เป็นหน่วยงานรัฐทำหน้าที่ในการรับจดทะเบียนและกำกับสหกรณ์ในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์

ในประมวลกฎหมายสหกรณ์ฟิลิปปินส์ มีรายละเอียด ดังนี้ หมวด 1 แนวคิดทั่วไปและหลักการ หมวด 2 การจัดตั้งและจดทะเบียน หมวด 3 สมาชิกภาพ หมวด 4 การจัดการสหกรณ์ หมวด 5 ความรับผิดชอบ สิทธิ และสิทธิพิเศษของสหกรณ์ หมวด 6 การล้มละลายของสหกรณ์ หมวด 7 การเลิกสหกรณ์ หมวด 8 ทูทรัพย์สิน และเงินของสหกรณ์ หมวด 9 การตรวจสอบ การไต่สวนข้อเท็จจริง และสิทธิในตรวจสอบของสมาชิก หมวด 10 การจัดสรรและการกระจายผลประโยชน์ส่วนเกินสุทธิ

บทบัญญัติสำหรับสหกรณ์บางประเภท ตั้งแต่หมวด 11 ถึง หมวด 17 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับสหกรณ์เฉพาะรูปแบบ ได้แก่ หมวด 11 สหกรณ์ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม หมวด 12 ธนาคารสหกรณ์ หมวด 13 สหกรณ์ประกันภัย หมวด 14 สหกรณ์บริการสาธารณะ หมวด 15 สหกรณ์เครดิต หมวด 16 สหกรณ์บริการทางการเงิน หมวด 17 สหกรณ์ไฟฟ้า

แนวความคิดทั่วไปในกฎหมายฉบับนี้ กำหนดให้สหกรณ์เป็นอิสระและเป็นสมาคมที่จดทะเบียนโดยผู้ที่ผูกพันกันด้วยผลตอบแทน ผู้ซึ่งมีใจสมัครร่วมกันในผลสำเร็จของสังคมเศรษฐกิจและความต้องการทางวัฒนธรรม บรรดาผู้ที่ส่งเสริมความยุติธรรม และมีส่วนร่วมในทุนอุปถัมภ์ผลิตภัณฑ์และบริการของตนและยอมรับส่วนแบ่งที่เป็นธรรม ความเสี่ยงและผลประโยชน์ของกิจการตามหลักการสหกรณ์สากล (มาตรา 3) และได้บัญญัติหลักการสหกรณ์ไว้ในมาตรา 4 เพื่อให้สหกรณ์ดำเนินกิจการให้เป็นไปตามวัฒนธรรมที่ดีของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ค่านิยมและประสบการณ์และหลักการที่ยอมรับโดยทั่วไป

3.2.1 นโยบายและแนวคิดทั่วไป

(1) นโยบายหลักของรัฐต่อสหกรณ์ในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ประมวลกฎหมายฉบับนี้ได้แสดงให้เห็นถึงนโยบายของรัฐบาลฟิลิปปินส์ที่พึงมีต่อสหกรณ์ ดังสาระสำคัญในมาตรา 2 โดย

วรรคแรก กำหนดให้เป็นนโยบายของรัฐที่จะส่งเสริมให้เกิดการสร้างและเติบโตของสหกรณ์ ในฐานะกลไกในทางปฏิบัติสำหรับการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองและการรวมพลังกันของประชาชนเพื่อความสำเร็จของการพัฒนาทางเศรษฐกิจและความยุติธรรมทางสังคม. รัฐจะส่งเสริมให้ภาคเอกชน ดำเนินการองค์กรและรูปแบบในทางเป็นจริงของสหกรณ์ และจะสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาของสหกรณ์

วรรคสอง กำหนดให้รัฐบาล ฝ่ายปกครองทุกสาขา และหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้มั่นใจว่า มีการให้คำแนะนำทางด้านเทคนิค ความช่วยเหลือทางการเงิน และการให้บริการอื่น ๆ เพื่อให้กล่าวได้ว่าสหกรณ์จะเป็นผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจที่ตอบสนองได้และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้มาซึ่งขบวนการสหกรณ์ที่แข็งแกร่ง ที่เป็นอิสระจากเงื่อนไขใด ๆ ที่อาจละเมิดความอิสระหรือความสมบูรณ์ทางองค์การของสหกรณ์

วรรคท้าย กำหนดให้รัฐตระหนักถึงหลักการของการสนับสนุนภายใต้เหตุที่ว่าภาคสหกรณ์จะเริ่มต้นและกำกับดูแลภายในโครงสร้างและการส่งเสริมของตนเอง การจัดฝึกอบรมและวิจัย การตรวจสอบ และการบริการสนับสนุนที่เกี่ยวกับสหกรณ์ ด้วยความช่วยเหลือของรัฐบาลในกรณีที่เป็น

(2) แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับสหกรณ์ปรากฏในมาตรา 3 ซึ่งกำหนดให้ สหกรณ์เป็นสมาคมปกครองตนเองและจดทะเบียนอย่างถูกต้องของบุคคลที่มีพันธะร่วมกันในเรื่องของผลประโยชน์ โดยได้เข้าร่วมอย่างสมัครใจร่วมกันเพื่อบรรลุความต้องการทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และแรงบันดาลใจจากการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันในการสนับสนุนเงินทุนที่จำเป็น ผลิตภัณฑ์ และบริการของตน ทั้งยอมรับส่วนแบ่งที่ยุติธรรมของความเสี่ยงและผลประโยชน์จากการดำเนินการให้สอดคล้องกับการยอมรับหลักการสหกรณ์ในระดับสากล

สำหรับหลักการสหกรณ์ มาตรา 4 กำหนดไว้สำหรับสหกรณ์ในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ กล่าวคือ สหกรณ์ทุกแห่งจะต้องดำเนินกิจการให้เป็นไปตามวัฒนธรรมฟิลิปปินส์ ค่านิยมที่ดี ประสพการณ์และหลักการสหกรณ์ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ซึ่งรวมถึงหลักการสหกรณ์สากลทั้ง 7 ประการ

(1) สมัครใจและเปิดรับสมาชิกสหกรณ์เป็นองค์กรที่สมัครใจเปิดให้ทุกคนสามารถใช้บริการและยอมรับความรับผิดชอบของสมาชิก โดยปราศจากการแบ่งแยกเพศ สังคม เชื้อชาติวัฒนธรรม การเมือง ศาสนา

(2) สมาชิกควบคุมโดยหลักประชาธิปไตย สหกรณ์เป็นองค์กรประชาธิปไตยที่ควบคุม โดยสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจ โดยตัวแทนที่ได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิกมีสิทธิออกเสียงเท่ากัน หนึ่งคนหนึ่งเสียง

(3) สมาชิกมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียมกันและควบคุมโดยหลักประชาธิปไตย

(4) อิสระและพึ่งพาตนเอง สหกรณ์เป็นองค์กรอิสระช่วยเหลือตนเองได้ ควบคุมโดยสมาชิก ถ้าการเข้ามาขององค์กรอื่น ๆ รวมทั้งรัฐบาลหรือแหล่งเงินทุนจากภายนอกสหกรณ์จะต้องมั่นใจว่าจะควบคุมโดยระบบประชาธิปไตยและรักษาความเป็นอิสระของสหกรณ์

(5) สหกรณ์จะต้องให้การศึกษาและฝึกอบรมสำหรับสมาชิก ผู้ได้รับการเลือกตั้งผู้จัดการ และลูกจ้าง เพื่อสนับสนุนช่วยเหลือให้พวกเขาศึกษา อบรม และให้ข้อมูลในการพัฒนาสหกรณ์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(6) ความร่วมมือระหว่างสหกรณ์ โดยสหกรณ์รับใช้สมาชิกได้ผลและมีประสิทธิภาพสหกรณ์ขับเคลื่อนงานร่วมกับท้องถิ่นและภูมิภาคอื่น ๆ

(7) เกี่ยวกับชุมชน การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนผ่านทางนโยบายที่ได้รับการอนุมัติจากสมาชิกของสหกรณ์

3.2.2 การจัดตั้งสหกรณ์

การจัดตั้งสหกรณ์ มาตรา 10 กำหนดให้บุคคลธรรมดาตั้งแต่ 15 คนขึ้นไป ผู้เป็นพลเมืองฟิลิปปินส์ บรรลุนิติภาวะมีประโยชน์ร่วมกัน และได้อาศัยหรือทำงานในพื้นที่ที่ประสงค์จะให้สหกรณ์ดำเนินการจริง อาจจัดสหกรณ์ขั้นปฐมขึ้นภายใต้ประมวลกฎหมายนี้ บุคคลผู้จะเป็นสมาชิกสหกรณ์ต้องผ่าน Pre-Membership Education Seminar (PMES)

สำหรับสหกรณ์ขั้นปฐมที่จัดตั้งใหม่อาจจดทะเบียนเป็นสหกรณ์เอกประสงค์ได้เฉพาะหลังจากที่ดำเนินการตามเงื่อนไขที่ CDA กำหนด สหกรณ์เอกประสงค์อาจเปลี่ยนเป็นสหกรณ์เอกประสงค์หรือสร้างองค์การย่อยภายหลังดำเนินการได้สองปี

3.2.3 วัตถุประสงค์และเป้าหมายของสหกรณ์

วัตถุประสงค์ของสหกรณ์ (purposes) เพื่อสนับสนุนการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและการระดมเงินออมของสมาชิกสร้างและขยายเครดิตให้สมาชิกเพื่อการผลิตและการดำรงชีพ ส่งเสริมระบบการผลิต การตลาด จัดหาสินค้าและบริการแก่สมาชิก ได้มาซึ่งที่ดินและให้สิทธิประโยชน์ในที่อยู่อาศัยสำหรับสมาชิก ประกันภัยสำหรับการสูญเสียของสมาชิก สร้างความเป็นเจ้าของให้เช่าทรัพย์สิน หรือบริหารธนาคารสหกรณ์ ขายส่ง ขายปลีก ประกันภัยการเกษตร อุตสาหกรรม ดำเนินการวิสาหกิจอื่นๆ ตลาดสาธารณะ พัฒนาความรู้ความชำนาญและทักษะให้กับสมาชิก สนับสนุนและส่งเสริมการช่วยเหลือตนเอง หรือการจ้างงานเป็นเครื่องมือเพื่อส่งเสริมทางเศรษฐกิจและบรรเทาความยากจนและดำเนินการใด ๆ และกิจกรรมอื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพตามกฎหมายนี้ (มาตรา 6)

สหกรณ์ที่ได้รับจดทะเบียนภายใต้กฎหมายนี้ ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี ในกรณีที่ไม่ได้ทำการค้าหรือธุรกิจกับผู้ที่ไม่ใช่สมาชิกหรือประชาชนทั่วไป ไม่เป็นผู้เสียภาษีและค่าธรรมเนียมภายใต้กฎหมายภาษีเงินได้และกฎหมายอื่น (มาตรา 60)

ส่วนเป้าหมาย (Objectives and Goals) หลักของสหกรณ์เป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิก สหกรณ์จึงต้องมุ่งไปที่

- 1) การจัดให้มีสินค้าและบริการแก่สมาชิกเพื่อให้เขามีรายได้เพิ่มขึ้น การออม การลงทุน การผลิต อำนาจซื้อ และส่งเสริมการกระจายผลประโยชน์ ค่าใช้จ่าย และความเสี่ยงร่วมกัน
- 2) การให้ผลประโยชน์สูงสุดทางเศรษฐกิจและสังคมแก่สมาชิก
- 3) สอนวิธีการดำเนินการอย่างสหกรณ์แก่สมาชิก
- 4) การเผยแพร่แนวปฏิบัติทางสหกรณ์ และแนวความคิดการบริหารจัดการและแนวคิดธุรกิจใหม่

- 5) การเพิ่มความเข้มแข็งของให้กลุ่มผู้มีรายได้น้อยและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส
- 6) การร่วมมือกับรัฐบาลและองค์กรใด ๆ เพื่อวัตถุประสงค์ข้างต้น

3.2.4 ประเภทและชนิดของสหกรณ์

ลักษณะพิเศษของประมวลกฎหมายฉบับนี้ที่สำคัญ คือ การกำหนดประเภทและชนิดของสหกรณ์เอาไว้ในกฎหมาย ตามมาตรา 23 กำหนดเอาไว้ทั้งสิ้น 20 ประเภท และให้อำนาจแก่ CDA ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบและกำกับดูแลสหกรณ์กำหนดประเภทอื่น ๆ ได้

1) ประเภทของสหกรณ์ กฎหมายกำหนดประเภทของสหกรณ์ (Types of Cooperatives) ทั้ง 20 ประเภท ดังนี้

1.1) สหกรณ์เครดิต (Credit Cooperative) คือ สหกรณ์ที่ส่งเสริมและดำเนินการรับฝากและให้กู้ยืมเงินในหมู่สมาชิก สร้างกองทุนเพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สมาชิกในด้านการผลิตและอาชีพ

1.2) สหกรณ์ผู้บริโภค (Consumers Cooperative) คือ สหกรณ์ที่มีวัตถุประสงค์หลักในการที่จะจัดหาและจัดจำหน่ายสินค้าให้แก่สมาชิกและผู้ซึ่งมิได้เป็นสมาชิก

1.3) สหกรณ์ผู้ผลิต (Producers Cooperative) คือ สหกรณ์ที่ดำเนินการผลิตร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการเกษตรหรืออุตสาหกรรมเกิดขึ้นและดำเนินการโดยสมาชิกเพื่อดำเนินการให้วัตถุดิบหรือสิ่งของที่ผลิตโดยสมาชิก กลายเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จสำหรับขายให้แก่สมาชิกและผู้ซึ่งมิได้เป็นสมาชิก

1.4) สหกรณ์การตลาด (Marketing Cooperative) สหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจในการจัดหาปัจจัยการผลิตให้กับสมาชิก และทำการตลาดให้แก่ผลิตภัณฑ์ของพวกเขา

1.5) สหกรณ์บริการ (Service Cooperative) คือ สหกรณ์ซึ่งประกอบารดูแลทางการแพทย์และทันตกรรม โรงพยาบาล การขนส่ง การประกันภัย ที่อยู่อาศัยแรงงาน แสงไฟฟ้าและพลังงาน การสื่อสาร อาชีพ และบริการอื่น ๆ

1.6) สหกรณ์อเนกประสงค์ (Multipurpose Cooperative) คือสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจตั้งแต่ 2 ประเภทที่แตกต่างกัน

1.7) สหกรณ์การสนับสนุนสหกรณ์ (Advocacy Cooperative) คือสหกรณ์ชั้นปฐมที่ส่งเสริมและสนับสนุนการสหกรณ์ ในหมู่สมาชิกและประชาชนผ่านโครงการสังคมการศึกษาและฝึกอบรม การวิจัยและการสื่อสาร และกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อบรรลุผลประโยชน์ที่ต้องการ

1.8) สหกรณ์ปฏิรูปการเกษตร (Agrarian Reform Cooperative) คือสหกรณ์ที่จัดขึ้นโดยเกษตรกรรายย่อยซึ่ง เป็นผู้รับประโยชน์การปฏิรูประบบเกษตรกรรม มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาระบบที่เหมาะสมในการครอบครองที่ดิน พัฒนาที่ดิน รวมที่ดิน หรือการจัดการที่ดินในพื้นที่ปฏิรูปเกษตรกรรม

1.9) ธนาคารสหกรณ์ (Cooperative Bank) คือ สหกรณ์ที่จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลักของการให้บริการทางการเงินที่หลากหลายแก่สหกรณ์และสมาชิกของสหกรณ์เหล่านั้น

1.10) สหกรณ์โคนม (Dairy Cooperative) คือ สหกรณ์ที่มีสมาชิกผู้ผลิตนมสดซึ่งอาจแปรรูปหรือทำการตลาดในฐานะผลิตภัณฑ์นม

1.11) สหกรณ์การศึกษา (Education Cooperative) คือ สหกรณ์ที่จัดขึ้นเป็นวัตถุประสงค์หลักในการเป็นเจ้าของและดำเนินงานสถาบันการศึกษาโดยได้รับใบอนุญาต ตามบทบัญญัติของรัฐบัญญัติกำกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2001 (Republic Act No. 9155: the Governance of Basic Education Act of 2001)

1.12) สหกรณ์ไฟฟ้า (Electric Cooperative) คือ สหกรณ์ที่ดำเนินการในการผลิตกระแสไฟฟ้า การใช้แหล่งพลังงานทดแทนรวมทั้งระบบไฮบริด การเข้าซื้อกิจการการดำเนินงานการส่งกระแสไฟฟ้า หรือจ่ายให้กับสมาชิกครัวเรือนของตน

1.13) สหกรณ์บริการทางการเงิน (Financial Service Cooperative) คือ สหกรณ์ที่มีวัตถุประสงค์หลักเกี่ยวกับการออม บริการสินเชื่อ และบริการทางการเงินอื่น ๆ

1.14) สหกรณ์ชาวประมง (Fishermen Cooperative) คือ สหกรณ์ที่จัดขึ้นโดยชาวประมงชายในท้องถิ่น ซึ่งผลิตภัณฑ์ของพวกเขาทำการตลาดทั้งผลิตภัณฑ์ผลิตภัณฑ์แปรรูป

1.15) สหกรณ์บริการสุขภาพ (Health Services Cooperative) กรณีนี้อาจมีวัตถุประสงค์หลักของการให้บริการทางการแพทย์ ทันตกรรม และการบริการด้านอื่น ๆ

1.16) สหกรณ์การเคหะ (Housing Cooperative) คือ สหกรณ์ให้ความช่วยเหลือหรือให้การเข้าถึงที่อยู่อาศัย เพื่อประโยชน์ของสมาชิกที่มีส่วนร่วมในการออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัย

1.17) สหกรณ์ประกันภัย (Insurance Cooperative) คือ สหกรณ์ที่ประกอบธุรกิจประกันชีวิตและความยากจนของสหกรณ์และสมาชิกของสหกรณ์เหล่านั้น

1.18) สหกรณ์ขนส่ง (Transport Cooperative) รวมถึงการขนส่งทางบกและทางทะเล จำกัด กับเรือขนาดเล็กตามที่กำหนดไว้ตามกฎหมายทางทะเลของฟิลิปปินส์ ซึ่งจัดตั้งขึ้นภายใต้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้

1.19) สหกรณ์ประปา (Water Service Cooperative) คือ สหกรณ์ที่เป็นเจ้าของและบริหารจัดการระบบน้ำ สำหรับการจัดหาและการกระจายของน้ำดื่มให้กับสมาชิกและครอบครัว

1.20) สหกรณ์คนทำงาน (Workers Cooperative) คือ สหกรณ์ดำเนินการโดยคนทำงานรวม โดยเป็นทั้งเจ้าของและสมาชิกขององค์กรในเวลาเดียวกัน จุดประสงค์หลัก คือ การให้โอกาสการจ้างงานแก่สมาชิกและจัดการกับให้สอดคล้องกับหลักการสหกรณ์

3.2.5 เกณฑ์กำหนดชนิดสหกรณ์

มาตรา 23 ยังกำหนดชนิดของสหกรณ์ (Categories of Cooperative) โดยอาศัยเกณฑ์สมาชิกและแดนดำเนินงาน ดังนี้

1) เกณฑ์สมาชิก (membership) แบ่งออกเป็น 3 ชนิด ได้แก่ สหกรณ์ขั้นปฐม (Primary) ซึ่งมีสมาชิกเป็นบุคคลธรรมดา สหกรณ์ขั้นมัธยม (Secondary) ซึ่งมีสมาชิกเป็นสหกรณ์ปฐมภูมิ และสหกรณ์ขั้นตติยะ (Tertiary) ซึ่งมีสมาชิกเป็นสหกรณ์ทุติยภูมิ

2) เกณฑ์แดนดำเนินงาน (Territory) สหกรณ์ย่อมแบ่งตามแดนดำเนินงานซึ่งตรงกับเขตการปกครองของประเทศหรือไม่ก็ได้

3.2.6 สหกรณ์ขั้นมัธยมและองค์การขั้นสูงสุด: สหพันธ์และสหภาพสหกรณ์

สหกรณ์ขั้นปฐมที่จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายนี้ย่อมมีความสามารถตามมาตรา 9(7) ที่จะเข้าร่วมสหพันธ์หรือสหภาพสหกรณ์ตามที่กำหนดเอาไว้ในกฎหมายได้

โดยสหพันธ์สหกรณ์ (Federation of Cooperatives) มีหน้าที่ตามมาตรา 24 ได้แก่

(1) ดำเนินการเกี่ยวกับสหกรณ์ใด ๆ ที่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 6 แต่ไม่ขัดแย้ง แข่งขัน หรือเข้าแทนที่ธุรกิจหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจของสมาชิก

(2) ดำเนินการในการส่งเสริมและให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาและการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับงาน แก่สหกรณ์สมาชิก

(3) ให้บริการเพื่อส่งเสริมความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และประหยัดในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์สมาชิก และเพื่อความสะดวกในการบัญชีรวมทั้งระบบและวิธีการอื่น ๆ ของสหกรณ์

(4) พิมพ์ เผยแพร่ และจำหน่ายหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่อยู่ในความสนใจของสหกรณ์สมาชิกและผู้ประกอบการ

(5) ประสานงานและอำนวยความสะดวกกิจกรรมของสหกรณ์สมาชิก

(6) เข้าร่วมกิจการร่วมค้ากับสหกรณ์ระดับชาติหรือนานาชาติของประเทศอื่น ๆ ในการผลิตและการขายของผลิตภัณฑ์และ / หรือบริการในฟิลิปปินส์และต่างประเทศ

(7) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามความจำเป็นเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์

นอกจากนี้ กฎหมายยังได้กำหนดสหพันธ์สหกรณ์บริการทางการเงิน (Financial Service Cooperative Federation) ตามมาตรา 123 โดยอาจทำการแทน CDA เป็นผู้กำกับดูแลสมาชิกของสหพันธ์ ทั้งนี้ องค์กรผู้มิอำนาจและหน่วยงานรัฐอื่น ๆ บริษัทที่รัฐบาลเป็นเจ้าของหรือควบคุม และสถาบันการเงินของรัฐบาลต้องให้ความช่วยเหลือแก่สหพันธ์สหกรณ์บริการทางการเงิน เพื่อสร้างหรือทำให้ระบบการประกันเงินฝากของสหกรณ์ทุกระบบเข้มแข็งขึ้น ความช่วยเหลือทางเทคนิคนี้หมายความรวมถึงการฝึกอบรม การกำกับดูแล และการตรวจสอบ โดยสหพันธ์สหกรณ์บริการทางการเงินมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) การพัฒนามาตรฐานและการให้บริการเพื่อประโยชน์สหกรณ์บริการทางการเงินที่เป็นสมาชิกและสมาชิกของสหกรณ์ โดยเป็นไปตามกฎระเบียบและข้อบังคับขององค์กรผู้มิอำนาจ

(2) กำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันและประสานงานกิจกรรมสำหรับสหพันธ์สหกรณ์บริการทางการเงิน

(3) การจัดตั้งและจัดการกองทุน เช่น กองทุนสภาพคล่อง กองทุนเงินให้กู้ยืม, กองทุนรวม กองทุนรักษาเสถียรภาพ และกองทุนอื่น ๆ

(4) การสร้างระบบการรับประกันเงินฝากออมทรัพย์สำหรับการป้องกันสหกรณ์สมาชิกผู้ฝากเงิน

(5) ใช้อำนาจกำกับดูแลสมาชิกของตน

(6) ให้ความช่วยเหลือเยียวยาให้แก่สมาชิกในเรื่องการดำเนินงานและการจัดการของพวกเขา

(7) ทำหน้าที่เป็นผู้ชำระบัญชีและเมื่อใช้บังคับ ยึดทรัพย์เพื่อสร้างความมั่นใจในการประกันหนี้โดยการจำนอง เมื่อได้รับอนุญาตจากองค์กรผู้มิอำนาจ

(8) ส่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องและที่จำเป็นเกี่ยวกับการดำเนินการและผลการดำเนินการของสหกรณ์สมาชิกต่อองค์กรผู้มิอำนาจ

3.2.7 สหภาพของสหกรณ์

มาตรา 25 กำหนดให้สหกรณ์ที่จดทะเบียนซึ่งมีระดับที่เหมาะสมอาจจัดหรือเข้าร่วมสหภาพสหกรณ์ (Cooperative Union) เพื่อให้เป็นตัวแทนของผลประโยชน์และสวัสดิการของสหกรณ์ทุกประเภท ทั้งระดับจังหวัด เมือง ภูมิภาค และประเทศ โดยสหภาพสหกรณ์อาจมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1) เพื่อเป็นตัวแทนของสมาชิก

2) เพื่อได้รับวิเคราะห์ และเผยแพร่ข้อมูลทางเศรษฐกิจ สถิติ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกและสหกรณ์ทุกประเภทในแดนดำเนินงาน

3) เพื่อสนับสนุนการศึกษาทางเศรษฐกิจ กฎหมาย การเงิน สังคม และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือ และการเผยแพร่ผลดังกล่าว

4) เพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับหลักการและวิธีปฏิบัติทางสหกรณ์

5) เพื่อพัฒนาชบวนการสหกรณ์ในเขตอำนาจ

6) ให้คำแนะนำแก่หน่วยงานด้านสหกรณ์ในทุกคำถามที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์

7) เพื่อระดมทุนผ่านค่าธรรมเนียมสมาชิก เงินสมทบ เงินบริจาค และเงินอุดหนุนจากแหล่งทุนภายในและต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นเอกชนหรือรัฐบาล

8) เพื่อดำเนินการกิจกรรมซึ่งมิใช่ธุรกิจอื่น ๆ ตามความจำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น

นอกจากวัตถุประสงค์ข้างต้น สหภาพสหกรณ์อาจช่วยรัฐบาลในระดับชาติและท้องถิ่นในเรื่องกิจกรรมการพัฒนาในขอบอำนาจของตนด้วย

3.2.8 สมาชิกสหกรณ์

สมาชิก หมายความว่ารวมถึง บุคคลธรรมดา (Natural person) และนิติบุคคล (Juridical person) ผู้รับรู้หลักการสหกรณ์ตามที่ปรากฏในประมวลกฎหมายนี้และได้รับการยอมรับจากสหกรณ์ในฐานะสมาชิก มาตรา 26 กำหนดประเภทของสมาชิกสหกรณ์เอาไว้ คือ

สมาชิกสามัญ (Regular member) คือ ผู้ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขการเป็นสมาชิกทุกประการและเข้าถึงสิทธิและประโยชน์ทุกประการที่สมาชิกพึงได้รับ

สมาชิกสมทบ (Associate member) คือ ผู้ที่ไม่สิทธิออกเสียงลงคะแนนหรือรับเลือก ทั้งได้รับสิทธิและประโยชน์ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ สำหรับสมาชิกสมทบที่มีเงื่อนไขครบที่กำหนดไว้สำหรับการเป็นสมาชิกสามัญ ยังสนับสนุนสหกรณ์เป็นระยะเวลาสองปี และยังมีคุณสมบัติจะเป็นสมาชิกสามัญ ย่อมได้รับการพิจารณาเป็นสมาชิกสามัญ

หากสหกรณ์ใดที่ดำเนินการโดยผู้เยาว์ถือว่าเป็นสหกรณ์ทดลอง (Laboratory Cooperatives) ต้องมีความเกี่ยวข้องกับสหกรณ์ที่จดทะเบียนแล้ว ทั้งนี้สหกรณ์ทดลองต้องอยู่ภายใต้คำแนะนำพิเศษที่กำหนดโดย CDA ตามมาตรา 26

บุคคลผู้ประสงค์จะจัดสหกรณ์ปฐมภูมิต้องเป็นบุคคลธรรมดาที่เป็นพลเมืองฟิลิปปินส์ บรรลุนิติภาวะมีผลประโยชน์ร่วมกัน อาศัยอยู่หรือทำงานในพื้นที่ที่สหกรณ์ประสงค์จะดำเนินงาน และต้องผ่าน Pre-Membership Education Seminar (PEMS) ตามมาตรา 10

เงินทุนหมุนเวียนของสหกรณ์ประกอบด้วยเงินอุดหนุนหรือผลประโยชน์ในเงินหุ้นของสมาชิก การกู้ยืม เงินรับฝาก กองทุนเงินอุดหนุน เงินบริจาค เงินช่วยเหลือจากสถาบันในประเทศหรือต่างประเทศ หรือเอกชนที่ให้ทุน (มาตรา 72) เงินทุนของสหกรณ์อาจลงทุนได้ ดังนี้

- (1) เป็นผู้ถือหุ้นหรือหุ้นกู้หรือหลักทรัพย์ของสหกรณ์อื่น
- (2) ในธนาคารที่ได้มาตรฐาน ในท้องถิ่นหรือสหกรณ์ใด ๆ
- (3) ในหลักทรัพย์สินที่ออกหรือค้ำประกันโดยรัฐบาล
- (4) ในอสังหาริมทรัพย์สำหรับใช้ในสหกรณ์หรือสมาชิก
- (5) ลงทุนในหลักทรัพย์อื่นใดตามที่ได้รับอนุมัติตามข้อบังคับ (มาตรา 78)

เนื่องจากประมวลกฎหมายสหกรณ์ฟิลิปปินส์ 2008 (พ.ศ.2551) เป็นกฎหมายสหกรณ์ฉบับเดียวที่มีบทบัญญัติสำหรับสหกรณ์รูปแบบเฉพาะต่าง ๆ ถ้าเป็นกรณีเกี่ยวกับการเกษตร เรียกว่า สหกรณ์ปฏิรูปการเกษตร ตัวอย่างบทบัญญัติเฉพาะสหกรณ์ปฏิรูปการเกษตร (Agrarian reform cooperative) เช่น มาตรา 88 กำหนดวัตถุประสงค์เอาไว้ 10 ประการ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบเกี่ยวกับที่ดินสำหรับการปฏิรูปเพื่อเกษตรกรรม การอำนวยความสะดวกในเรื่องวิธีการเกี่ยวกับการวางผลผลิตทางเกษตรกรรม การอำนวยความสะดวกทางการเงิน การพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยต้นทุนต่ำจัดบริการเพื่อประโยชน์ทางสังคม การจัดการศึกษาและฝึกอบรมอย่างไม่เป็นทางการ การเชื่อมโยงกับบริการและความช่วยเหลือจากภายนอกสหกรณ์ บูรณาการโครงการในการปฏิรูปการเกษตร เป็นตัวแทนของผู้รับประโยชน์ และดำเนินการอื่นใดที่จำเป็น

กฎหมายยังกำหนดให้ Department of Agrarian Reform (DAR) มีอำนาจกำหนดสิทธิประโยชน์ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจแก่สหกรณ์ปฏิรูปการเกษตรหากมีเหตุผล ตามมาตรา 93 ได้แก่ การสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ ของผู้รับประโยชน์ราคาที่เหมาะสม ผล การตลาดภายในและต่างประเทศให้แก่สินค้า การนำผลิตภัณฑ์ไปสู่ผู้บริโภคหรืออุตสาหกรรมสำหรับการบริโภคภายในประเทศและต่างประเทศ กำหนดบริการสาธารณะที่จำเป็นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามกฎหมายระเบียบต่าง ๆ และกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่การดำรงชีพของผู้รับประโยชน์

นอกจากนี้ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์มีธนาคารสหกรณ์ บทบัญญัติสำหรับธนาคารสหกรณ์ (cooperative bank) เช่น การกำกับดูแลธนาคารสหกรณ์เป็นหน้าที่ของ Bangko Sentral ng Pilipinas (BSP) ตามมาตรา 96 โดยปรึกษาร่วมกับ CDA และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ โดยสามารถกำหนดคำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินการและการกำกับดูแลธนาคารสหกรณ์ คำแนะนำนี้จะต้องคำนึงถึงธรรมชาติของธนาคารสหกรณ์ที่ท้ายที่จะต้องดำเนินการให้บริการทางการเงินและการธนาคารแก่สมาชิก

การจัดองค์กรของธนาคารสหกรณ์เป็นไปตามมาตรา 97 โดยหลักแล้ว สมาชิกจะต้องสหกรณ์ที่จดทะเบียนตามกฎหมายนี้ โดยต้องดำเนินการตามเงื่อนไขของ BSP ประกอบด้วยโดยหลักธนาคารสหกรณ์อาจตั้งได้เพียงหนึ่งแห่งในจังหวัด การรักษาคุณภาพของการจัดการธนาคาร มาตรา 98 จึงกำหนดให้ BSP กำหนดคุณสมบัติเกี่ยวกับการจัดหาผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่ธนาคารสหกรณ์ซึ่งรักษาคุณภาพการบริหารจัดการธนาคาร และตรงกับธรรมชาติของธนาคารสหกรณ์มาตรา 104 กำหนดให้เคปรพการกำกับดูแลธนาคารสหกรณ์ ทั้งปฏิบัติกฎหมายธนาคารและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง และยังให้ BSP ร่วมกับภาคสหกรณ์ออกกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องได้

3.3 กฎหมายสหกรณ์ในประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นมีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณร้อยละ 15 จึงมีการใช้เทคโนโลยีการผลิตขั้นสูงเพื่อให้ได้ผลผลิตจำนวนมาก หลังจากสงครามโลกได้ยุติลงประเทศญี่ปุ่นได้ทำการรวบรวมปัจจัยด้านการผลิต ได้แก่ แรงงาน ที่ดิน เพื่อใช้ในการผลิตอาหารและบริการที่เป็นที่ต้องการของชุมชน อีกทั้งนำรูปแบบของสหกรณ์ การเกษตรมาใช้ โดยสหกรณ์ของญี่ปุ่นให้ความสำคัญ 3 H ที่เป็นหลักแนวทางการดำเนินงานของสหกรณ์ใน 3 ด้าน คือ สุขภาพที่ดี (Healthy) คุณภาพสูง (High quality) และเทคโนโลยีขั้นสูง (High technology)

กฎหมายสหกรณ์ของประเทศญี่ปุ่นใช้รูปแบบการตรากฎหมายสหกรณ์เฉพาะกิจการซึ่งมีความแตกต่างกันตามรายงานของ CA Committee on Consumer Cooperation for Asia and the Pacific พบว่า ขบวนการสหกรณ์ในประเทศญี่ปุ่นมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องดังนี้

1) ภาคการเกษตร (Agriculture) ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการตลาด การแนะนำการทำฟาร์ม การประกันภัย การออม-การเครดิต และการจัดหาปัจจัย ตาม Agricultural Cooperative Society Law

2) ภาคผู้บริโภค (Consumer) ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับร้านค้าปลีก การประกันสุขภาพสวัสดิการ และการเคหะ ตาม Consumer Livelihood Cooperative Society Law

3) ภาคประมง (Fishery) ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการตลาด การแนะนำการประกันภัย การออม-การเครดิต และการจัดหาปัจจัยตาม Fisheries Cooperative Association Law

4) ภาคป่าไม้ (Forest owners) ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการตลาด การจัดหาปัจจัยและการแนะนำ ตาม Forest Cooperative Law

5) ภาคเครดิตยูเนียน (Credit union) ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการออมและการให้กู้ตาม Credit Union Law

6) ภาครธนาคารแรงงาน (Labor bank) ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการเงินตาม Labour Bank Law

7) ภาคคนทำงาน (Worker) ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการ การซ่อมบำรุงการนำกลับมาใช้ใหม่ การแปรรูปอาหาร โดยเป็นองค์กรสมัคร ไม่มีกฎหมายใดรองรับเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตามด้วยข้อจำกัดบางประการ ทำให้ผู้ศึกษาสามารถค้นหากฎหมายนำมาพิจารณาได้เพียง 2 ฉบับ ได้แก่ The Agricultural Cooperative Society Law และ Small and Medium-Sized Enterprise Cooperatives Act

สำหรับญี่ปุ่น "กฎหมายสหกรณ์การเกษตร" (The Agricultural Cooperative Society Law) เป็นกฎหมายสหกรณ์เฉพาะกิจการฉบับแรกของประเทศญี่ปุ่น ใช้บังคับเมื่อ พ.ศ. 2490 (ค.ศ. 1947) แก้ไขเพิ่มเติม 27 ครั้ง ตั้งแต่ พ.ศ. 2491-2536 (ค.ศ. 1948-1993) เป็นเวลา 45 ปี

กฎหมายฉบับนี้มีทั้งสิ้น 6 หมวด โดย

หมวด 1 บททั่วไป กำหนดวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ที่มุ่งส่งเสริมการพัฒนาระบบสหกรณ์ของชาวนา เพิ่มผลิตภาพทางการเกษตรและสถานะทางเศรษฐกิจสังคมของชาวนา ตลอดจนการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ

หมวด 2 สหกรณ์การเกษตรและสหพันธ์สหกรณ์การเกษตร มีทั้งหมด 7 ส่วน ตั้งแต่มาตรา 4 ถึงมาตรา 73 เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทั่วไปของสหกรณ์การเกษตรและสหพันธ์สหกรณ์การเกษตร ถือว่าเป็นสหกรณ์ ธุรกิจที่ดำเนินการได้รับการช่วยเหลือสหพันธ์สหกรณ์การเกษตรที่ดำเนินธุรกิจเครดิต สมาชิกภาพ การบริหาร การก่อตั้ง การเลิกและชำระบัญชี

หมวด 3 กำหนดเกี่ยวกับสหภาพกลางของสหกรณ์การเกษตร ตั้งแต่มาตรา 3 ถึงมาตรา 73 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาสหกรณ์ แบ่งออกเป็น สหภาพจังหวัด และสหภาพกลางของสหกรณ์การเกษตร

หมวด 4 การจดทะเบียน ตั้งแต่มาตรา 74 ถึงมาตรา 92 กำหนดเกี่ยวกับการจดทะเบียนต่าง ๆ เช่น การจดทะเบียนจัดตั้ง การจดทะเบียนเลิก การจดทะเบียนย้ายสำนักงาน

หมวด 5 การกำกับดูแล ตั้งแต่มาตรา 93 ถึงมาตรา 98 กำหนดเครื่องมือและมาตรการต่าง ๆ ขององค์กรผู้มิอำนาจ เพื่อการกำกับดูแลสหกรณ์ เช่น การให้ทำรายงานและชี้แจงข้อเท็จจริง การตรวจสอบบัญชีหรือธุรกิจ การกระทำต่อการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

หมวด 6 บทกำหนดโทษ ตั้งแต่มาตรา 99 ถึงมาตรา 102

กฎหมายฉบับนี้กำหนดเป้าหมายที่สำคัญไว้ 2 มาตรการ คือ เป้าหมายของกฎหมาย (Object of this law) โดยมาตรา 1 กำหนดให้กฎหมายนี้มีเป้าหมายในการส่งเสริมการพัฒนาที่ดีของระบบสหกรณ์ ของเกษตรกร การปรับปรุงผลผลิตทางการเกษตร ตลอดจนสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร เช่นเดียวกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และเป้าหมายของธุรกิจสหกรณ์ (Object of Business) โดยมาตรา 8 กำหนดให้สหกรณ์มีเป้าหมายในการดำเนินธุรกิจเพื่อบริการสมาชิกและสหกรณ์สมาชิก เพื่อให้ได้ระดับสูงสุด สหกรณ์ไม่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินธุรกิจเพื่อแสวงหากำไร การกำหนดนิยามเบื้องต้น ที่ควรทราบของกฎหมายคือ คำว่า เกษตร (Agriculture) และ เกษตรกร (Farmer) โดยมาตรา 3 กำหนดให้ "เกษตรกร" หมายถึง ธุรกิจ เช่น การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และปลูกหม่อนเลี้ยงไหม (รวมถึงธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง) ส่วน "เกษตรกร" หมายถึงบุคคลที่ทำการเกษตรหรือผู้ที่มีส่วนร่วมในการเกษตร

3.3.1 ลักษณะเบื้องต้นของสหกรณ์การเกษตร

1) ขอบเขตของธุรกิจ (Scope of Business) ตามมาตรา 10 กำหนดขอบเขตการดำเนิน ธุรกิจของสหกรณ์การเกษตร รายละเอียดต่างๆ ของธุรกิจบางเรื่องความสัมพันธ์กับฝ่ายรัฐ มีรายละเอียด ถึง 25 บรรทัด สำหรับวรรค 1 กำหนดธุรกิจที่สหกรณ์สามารถดำเนินการได้ อาจเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งหรือ ทุกอย่างได้จากธุรกิจที่กำหนดไว้ โดยสรุปได้แก่

- 1.1) ให้เงินทุนที่จำเป็นสำหรับธุรกิจหรือที่อยู่อาศัยของสมาชิก
 - 1.2) เงินฝากออมทรัพย์ของสมาชิก
 - 1.3) จัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับธุรกิจหรือที่อยู่อาศัยของสมาชิก
 - 1.4) จัดสิ่งอำนวยความสะดวกการใช้งานร่วมกันสำหรับธุรกิจหรือที่อยู่อาศัยของสมาชิก
 - 1.5) จัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการส่งเสริมความร่วมมือในการทำการเกษตรหรือการ เพิ่มประสิทธิภาพแรงงานในฟาร์ม
 - 1.6) พัฒนา-ปรับปรุง-หรือจัดการที่ดินเพื่อการเกษตร
 - 1.7) ขนส่งและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของสมาชิก
 - 1.8) จัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมชนบท
 - 1.9) จัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับการประกันบรรเทาภัยร่วมกัน
 - 1.10) สิ่งอำนวยความสะดวกทางการแพทย์
 - 1.11) จัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ จัดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา เพื่อปรับ เทคนิคการจัดการฟาร์มและทำการเกษตรของสมาชิก หรือปรับปรุงชีวิตและวัฒนธรรมในชนบท
 - 1.12) สรุปร่วมกันที่มุ่งปรับปรุงสถานะทางเศรษฐกิจสมาชิก
 - 1.13) ธุรกิจอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจที่ระบุไว้ในแต่ละรายการดังกล่าวข้างต้น
- 2) คุณสมบัติของสมาชิก (Qualifications for Membership) กำหนดไว้ในมาตรา 12 โดย แบ่งเป็นสมาชิกของสหกรณ์และสมาชิกของสหพันธ์ของสหกรณ์

2.1) ผู้จะเป็นสมาชิกของสหกรณ์ แบ่งชนิดเป็น

2.1.1) เกษตรกร

2.1.2) กลุ่มเกษตรกร และ บริษัทอื่น ๆ ที่มีการจัดการฟาร์ม และธุรกิจอื่นๆ ที่

เกี่ยวข้อง

2.1.3) บุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่อยู่ภายใต้ความดูแลของสหกรณ์การเกษตรและผู้ที่มีคุณสมบัติในการใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกของสหกรณ์

2.1.4) สหกรณ์การเกษตรอื่น ๆ ที่ดำเนินครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดหรือส่วนหนึ่งของพื้นที่ที่อยู่ภายใต้การดูแลของสหกรณ์การเกษตร

2.1.5) องค์กร เช่น กลุ่มเกษตรกรอื่นๆ ซึ่งประกอบด้วยเกษตรกรที่ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่อยู่ภายใต้การดูแลของสหกรณ์การเกษตรโดยองค์กรมีวัตถุประสงค์สำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพของผลประโยชน์ร่วมกันของเกษตรกรข้างต้นผ่านระบบสหกรณ์ หรือองค์กรอื่น ๆ ที่มีเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่อยู่ภายใต้ความดูแลของสหกรณ์การเกษตร

2.2) ผู้จะเป็นสมาชิกของสหพันธ์ของสหกรณ์การเกษตร ได้แก่

2.2.1) สหกรณ์

2.2.2) องค์กรที่ร่วมกันจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายอื่น ๆ และประกอบธุรกิจคล้ายกับที่ดำเนินการโดยสหกรณ์

2.2.3) บริษัทอื่นซึ่งสหกรณ์เป็นเป็นผู้ถือหุ้นหรือลงทุนหลัก (นอกเหนือจากสองรายการดังกล่าวข้างต้น สหภาพกลางและบริษัทในเครือสหพันธ์สหกรณ์การเกษตรที่ดำเนินการเกี่ยวกับการให้เงินทุนและออมทรัพย์ตามมาตรา 10)

3.3.2 กลุ่มเกษตรกร

กลุ่มเกษตรกร (Farmers-group Corporation) เป็นองค์กรอีกรูปแบบหนึ่งในกฎหมายสหกรณ์การเกษตร โดยมาตรา 72 กำหนดให้กลุ่มเกษตรกรมีเป้าหมายในการเพิ่มผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกโดยอำนวยความสะดวกความร่วมมือต่าง ๆ ในการผลิตทางการเกษตรของสมาชิก ขอบเขตของธุรกิจ (Scope of Business) ของกลุ่มเกษตรกรกำหนดเอาไว้ในมาตรา 72.8 ให้สามารถประกอบธุรกิจทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วน ดังต่อไปนี้

1) การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการเกษตรที่ใช้ร่วมกัน หรือธุรกิจการรักษาความปลอดภัยในความร่วมมือการทำการเกษตร

2) การจัดการฟาร์ม

3) ธุรกิจอื่นใดที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มเกษตรกรที่ดำเนินธุรกิจการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการเกษตรที่ใช้ร่วมกันหรือธุรกิจการรักษาความปลอดภัยในความร่วมมือการทำการเกษตรอาจอนุญาตให้ผู้ไม่เป็นสมาชิกดำเนินธุรกิจด้วย

ได้ แต่ปริมาณธุรกิจต้องไม่เกิน 1 ใน 5 ของการใช้ประโยชน์โดยสมาชิกทั้งนี้คุณสมบัติที่เหมาะสมของสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรตามมาตรา 72 ได้แก่

- 1) เกษตรกร
- 2) สหกรณ์
- 3) บริษัทการเกษตรที่ลงทุนในกลุ่มเกษตรกรดังกล่าวกฎหมายเพื่อส่งเสริมฐานรากของการจัดการฟาร์ม
- 4) บุคคลที่กำหนดโดยกฎคณะรัฐมนตรีให้เป็นเกษตรกรที่ได้รับวัสดุหรือแรงงานจากกิจกรรมของกลุ่มเกษตรกรดังกล่าวหรือได้สนับสนุนการทำกิจกรรมนั้น โดยมีจำนวนไม่เกิน 1 ใน 3 ของสมาชิกทั้งหมด

3.3.3 สภาพสหกรณ์การเกษตร

สภาพสหกรณ์การเกษตร (union of agricultural cooperatives) มีเป้าหมายมุ่งรักษาความปลอดภัยในการพัฒนาที่ดีของสหกรณ์ โดยมาตรา 73 แบ่งสภาพออกเป็น 2 ประเภทตามมาตรา 73 ได้แก่ สภาพสหกรณ์การเกษตรจังหวัด (Prefectural Union of Agricultural Cooperative) และสภาพสหกรณ์การเกษตรกลาง (Central Union of Agricultural Cooperative) โดยมาตรา 73 กำหนดดำเนินงานของสภาพจังหวัดให้ครอบคลุมในพื้นที่จังหวัดและสภาพกลางครอบคลุมพื้นที่ทั้งประเทศ ทั้งนี้ในพื้นที่เดียวกันย่อมมีสภาพสหกรณ์การเกษตรได้เพียงแห่งเดียว

1) ขอบเขตธุรกิจ ขอบเขตของธุรกิจของสภาพสหกรณ์การเกษตรตามมาตรา 73 เพื่อการบรรลุเป้าหมายได้แก่

- 1.1) การให้คำแนะนำสำหรับสหกรณ์สมาชิกในการดำเนินธุรกิจและการจัดการ
- 1.2) การสอบบัญชีของสหกรณ์สมาชิก
- 1.3) การให้การศึกษาศาสนาและสารสนเทศต่อสหกรณ์สมาชิก
- 1.4) ประสานงานระหว่างสหกรณ์สมาชิก และไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์สมาชิก
- 1.5) การตรวจสอบสหกรณ์
- 1.6) การดำเนินธุรกิจอื่นที่จำเป็นต่อการบรรลุเป้าหมาย

กฎหมายยังได้กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างสภาพสหกรณ์การเกษตรกลางและสภาพสหกรณ์การเกษตรจังหวัดเอาไว้ในมาตรา 73 โดยสภาพกลางอาจกำหนดคำแนะนำหรือแนวทางเพื่อความปลอดภัยการขยายตัวของธุรกิจในขอบเขตสูงสุด หรือเพื่อประสานงานกับธุรกิจของสภาพจังหวัด ในกรณีที่เป็น สภาพกลางอาจสั่งต่อสภาพจังหวัดในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดตั้งแผนธุรกิจ หรือการเปลี่ยนแปลงแผนธุรกิจในเรื่องที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจอื่น ๆ หรือการบัญชี หรือกลางสภาพอาจกระตุ้นให้สภาพจังหวัดปรึกษากับกลางสภาพหรือนำเสนอรายงานทางธุรกิจ เอกสารที่จำเป็นหรือบัญชี

3.3.4 สมาชิกสหกรณ์

มาตรา 73 กำหนดสมาชิกของสหภาพสหกรณ์การเกษตรประเภท ได้แก่ สมาชิกสามัญและสมาชิกสมทบ โดย

1) สหกรณ์ที่มีคุณสมบัติเป็นสมาชิกสามัญในสหภาพจังหวัดจะต้องเป็นสหกรณ์ที่อยู่ในแดนดำเนินงานของสหภาพจังหวัดทั้งหมดหรือแต่บางส่วน และสมาชิกสมทบของสหภาพจังหวัดจะถูกกำหนดข้อบังคับจากในหมู่นิติบุคคลซึ่งดำเนินธุรกิจคล้ายกับธุรกิจสหกรณ์และอยู่ในแดนดำเนินงานของสหภาพจังหวัด

2) สมาชิกสามัญของสหภาพกลาง ได้แก่ สหภาพจังหวัด สหกรณ์ซึ่งที่เป็นสมาชิกสามัญของสหภาพจังหวัด สหกรณ์ที่มีแดนดำเนินงานใหญ่กว่าพื้นที่ของจังหวัด และสมาชิกสมทบของสหภาพกลาง จะถูกกำหนดข้อบังคับจากในหมู่นิติบุคคลซึ่งดำเนินธุรกิจคล้ายกับธุรกิจสหกรณ์ จากกฎหมายที่มีการแยกไว้สำหรับสหกรณ์การเกษตร ในประเทศญี่ปุ่นมี JA-Zenchu (สหภาพกลางของสหกรณ์การเกษตรของญี่ปุ่น) ให้ความช่วยเหลือและดูแลสหกรณ์การเกษตรจำนวนมากในประเทศญี่ปุ่น JA-Zenchu มีบทบาทในการตอบสนองความต้องการของสหกรณ์การเกษตรเหล่านั้น โดยมีหน้าที่ดำเนินกิจกรรม ดังต่อไปนี้

หน้าที่ที่ 1 ระดมความคิดเห็นของสาธารณชนทั่วไปเกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตร

หน้าที่ที่ 2 จัดสัมมนาเชิงนโยบายกับรัฐบาล และสร้างปฏิสัมพันธ์เพื่อนำไปสู่การนำเสนอร่างกฎหมายไปยังรัฐสภาระดับชาติ หรือนำเสนอนโยบายระดับภูมิภาค

หน้าที่ที่ 3 ติดตามแนวโน้มทางด้านนโยบายการเกษตรและอาหารในระดับสากล

สหกรณ์ของญี่ปุ่นใช้วิธีการดำเนินการแบบองค์กรธุรกิจ โดยผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด ตอบสนองผู้ผลิต และความต้องการสินเชื่อหรือเครดิตของเหล่าสมาชิกยิ่งไปกว่านั้น ปัจจัยต่อไปนี้ช่วยส่งเสริมความสำเร็จของสหกรณ์การเกษตรในญี่ปุ่น ต้องถูกขับเคลื่อนโดยสมาชิก การบริหารงานต้องกระทำโดยผู้ที่มีประสบการณ์ และมีความเป็นมืออาชีพ ใช้หลักการ “พร้อมรับผิดชอบ ต่อหน้าที่” และ “สามารถตอบคำถามได้” ยึดมั่นในแนวคิด “ร่วมด้วยกันแล้วใช้ประโยชน์” เจ้าหน้าที่ที่ได้รับเลือกตั้งต้องได้รับค่าตอบแทนชัดเจนมีการบูรณาการรูปแบบการดำเนินการโดยคำนึงถึงความต้องการของสมาชิกเป็นหลัก ให้การสนับสนุนสหกรณ์ระดับล่างให้มีการบริการแก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น จัดให้มีการให้ความรู้แก่สมาชิกอย่างเข้มข้นค่านิยมในการดำเนินงาน คือ คัดเลือกเข้าถึง จ้างงานอย่างเหมาะสมและมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย ตั้งอยู่ได้และมีความเชื่อมโยงกับการวิจัยภายนอก ต้องยกระดับตนเองให้พึ่งพาตนเองได้ ต้องเป็นสถาบันที่เปิดกว้าง มีคุณธรรม เอาใจใส่และตระหนักถึงสังคมแวดล้อม

3.4 กฎหมายสหกรณ์ในสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้)

เนื่องจากสถานการณ์ด้านการเกษตรของเกาหลีใต้ไม่สู้ดีนัก เนื่องจากภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ภูเขาจึงทำให้มีพื้นที่เพียงร้อยละ 22 เท่านั้นที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก อีกทั้งปริมาณน้ำฝนต่อปีมีจำนวนน้อยกว่าประเทศการเกษตรอื่นๆ นอกจากนี้ พื้นที่ทำการเกษตรยังถูกตัดแปลงให้เป็นพื้นที่ก่อสร้างอาคารที่อยู่อาศัยและพื้นที่อุตสาหกรรม ทำให้ขนาดของภาคการเกษตรลดน้อยลง และมีความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศในระดับต่ำสหกรณ์การเกษตรของเกาหลีใต้ได้รับการจัดตั้งขึ้นหลายแห่งในช่วงทศวรรษ 1960 โดยความพยายามของชาวนาที่แสวงหาอำนาจต่อรองด้วยการสร้างธุรกิจ ทำการปลูกวัตถุดิบและสร้างตลาดของตนเอง การรักษาอำนาจต่อรองไว้เป็นสาเหตุที่สำคัญของการดำรงอยู่ของสหกรณ์การเกษตรของประเทศเกาหลีใต้อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ของเกาหลีใต้มีความโดดเด่นและได้รับสิทธิพิเศษเพราะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลเป็นอย่างดี

จุดเริ่มต้นของสหกรณ์การเกษตรของประเทศเกาหลีใต้ เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มชาวนาที่ต้องการเงินทุนหรือแรงงานเพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆ ในไร่นาของตนเอง เช่น กลุ่ม Dure, Pumas, Kye และ Hangyack ซึ่งบางองค์กรในนี้ ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน ในขณะที่สมาคมด้านการเงินที่ก่อตั้งในเมือง Kwang-ju ในปี 1907 ถูกมองว่าเป็นสหกรณ์สมัยใหม่แห่งแรกในประเทศเกาหลี โดยจุดมุ่งหมายของสมาคม คือ ให้ความช่วยเหลือเกษตรกรและใช้หลักการสหกรณ์ โดยประยุกต์ใช้แบบอย่างจากสหภาพเครดิตยูเนียนของเยอรมัน จนกระทั่งในปี 1957 กฎหมายสหกรณ์การเกษตรผ่านสภา ทำให้มีการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรอย่างเป็นทางการในปี 1958 ต่อมาได้มีการจัดตั้ง The National Agricultural Cooperative Federation (NACF) ในปี 1961 เพื่อรวมสหกรณ์การเกษตรและธนาคารเพื่อการเกษตรเข้าไว้ด้วยกัน ทำให้สหกรณ์การเกษตรของเกาหลีใต้เป็นระบบ 3 ชั้น ได้แก่ ชั้นแรก ได้แก่ สหกรณ์ระดับหมู่บ้าน ชั้นที่สอง ได้แก่ สหกรณ์ระดับเมือง และชั้นที่สาม ได้แก่ สหกรณ์ระดับประเทศ หรือ NACF

ต่อมารัฐบาลเห็นว่าควรมีการปรับปรุงโครงสร้างองค์กรของสหกรณ์การเกษตรในช่วงทศวรรษ 1980 จึงได้มีการปรับปรุงกฎหมายสหกรณ์การเกษตรเพื่อสร้างรากฐานทางกฎหมายให้กับระบบสหกรณ์แบบใหม่ กล่าวคือ เปลี่ยนจากระบบสหกรณ์ 3 ชั้นเป็น 2 ชั้น โดยนำสหกรณ์ระดับประเทศหรือเมือง มาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐที่เรียกว่า Nonghyup ซึ่งในปัจจุบัน คือสหกรณ์กลางด้านการเกษตรของประเทศเกาหลีใต้

รัฐบัญญัติกรอบงานสหกรณ์ (Framework Act on Cooperatives) เป็นกฎหมายสำหรับองค์การสหกรณ์ในสาธารณรัฐเกาหลีที่เพิ่งประกาศใช้บังคับครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2555 ภายหลังจากที่มีการประกาศใช้บังคับกฎหมายสำหรับขององค์การสหกรณ์ฉบับอื่น ๆ ก่อนแล้วโครงสร้างเนื้อหาของกฎหมายดังกล่าวประกอบไปด้วย 7 หมวด ได้แก่

หมวด 1 บทบัญญัติทั่วไป ตั้งแต่มาตรา 1 ถึงมาตรา 14 กำหนดเนื้อหาเกี่ยวกับเป้าหมายของกฎหมาย นิยามศัพท์ วัตถุประสงค์ของสหกรณ์ หลักการพื้นฐาน นโยบายที่เกี่ยวข้อง ความสัมพันธ์กับกฎหมายอื่น

หมวด 2 สหกรณ์ มาตรา 15 ถึงมาตรา 70 แบ่งออกเป็น 7 ส่วน ได้แก่ การก่อตั้งสหกรณ์ สมาชิกโครงสร้างองค์กรธุรกิจของสหกรณ์ การบัญชี การควมรวมสหกรณ์ การแยก การเลิก การชำระบัญชี และการจดทะเบียนสหกรณ์

หมวด 3 สหพันธ์สหกรณ์ ตั้งแต่มาตรา 71-84 แบ่งเป็น 7 ส่วนเช่นเดียวกับหมวด 2

หมวด 4 สหกรณ์สังคม โดยตั้งแต่มาตรา 85 ถึงมาตรา 113 แบ่งออกเป็น 8 หมวดย่อย โดยเพิ่มหมวดย่อย 8 การกำกับดูแลเข้ามา

หมวด 5 สหพันธ์สหกรณ์สังคม มีการนำบทบัญญัติในหมวด 3 มาใช้

หมวด 6 ว่าด้วยบทบัญญัติเพิ่มเติม

หมวด 7 เป็นเรื่องบทกำหนดโทษ

3.4.1 รัฐบัญญัติสหกรณ์ผู้บริโภค

กฎหมายดังกล่าวแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 หมวด ประกอบด้วยหมวด 1 บทบัญญัติทั่วไป ตั้งแต่มาตรา 1-12 หมวด 2 สหกรณ์ ตั้งแต่มาตรา 13-56 หมวด 3 สหพันธ์ ตั้งแต่มาตรา 57-69 หมวด 4 สหพันธ์ระดับชาติ ตั้งแต่มาตรา 70-80 หมวด 5 การกำกับดูแล ตั้งแต่มาตรา 81-88 และหมวด 6 บทกำหนดโทษ ตั้งแต่มาตรา 85-88

1) นโยบายของกฎหมาย

วัตถุประสงค์ของรัฐบัญญัตินี้กำหนดในมาตรา 1 คือ รัฐบัญญัตินี้มีจุดประสงค์ในการมีส่วนร่วมปรับปรุงความเป็นอยู่ของสมาชิกสหกรณ์ในฐานะผู้บริโภค และส่งเสริมสวัสดิการและการดำรงชีพของพลเมืองโดยส่งเสริมกิจกรรมที่สนับสนุนตนเองและเป็นอิสระของผู้บริโภคในสหกรณ์บนฐานของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สำหรับธรรมชาติของสหกรณ์

มาตรา 6 กำหนดให้สหกรณ์และสหพันธ์ไม่กำหนดวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไร สมาชิกมีสิทธิในการออกเสียงเท่าเทียมกันตามที่กำหนดในข้อบังคับและไม่ดำเนินธุรกิจเพื่อประโยชน์ของสมาชิกโดยเฉพาะ

มาตรา 7 ห้ามมิให้สหกรณ์และสหพันธ์มีส่วนร่วมในการเมือง รวมถึงห้ามมิให้ผู้ใช้สหกรณ์และสหพันธ์เพื่อประโยชน์ทางการเมือง

มาตรา 8 กำหนดให้สหกรณ์หรือสหพันธ์ต้องพยายามส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศธรรมชาติ

มาตรา 9 กำหนดความร่วมมือของรัฐและองค์กรมหาชน ได้แก่ การร่วมมือและช่วยเหลือ
เท่าที่จำเป็นต่อธุรกิจของสหกรณ์และสหพันธ์ การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่สหกรณ์และ
สหพันธ์ การอนุญาตให้สหกรณ์และสหพันธ์ซึ่งใช้ทรัพย์สินที่รัฐเป็นเจ้าของโดยตรงเพื่อส่งเสริมสวัสดิการ
ของผู้บริโภคที่จะใช้ทรัพย์สินนั้นโดยไม่มีค่าเช่า ตามที่กำหนดในประกาศของประธานาธิบดี และการรับฟัง
ความเห็นของสหกรณ์และสหพันธ์ ตลอดจนจะพยายามสะท้อนความเห็นเหล่านั้นในนโยบายของรัฐ

นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดให้สหกรณ์และสหพันธ์จะพยายามส่งเสริมการร่วมมือซึ่งกันและ
กันและทำความเข้าใจกับสหกรณ์และสหพันธ์อื่น สหกรณ์ภายใต้กฎหมายอื่น ตลอดจนสหกรณ์ต่างชาติ
และโครงการร่วมต่าง ๆ ตามมาตรา 10

2) สหกรณ์ชั้นปฐม: สหกรณ์ผู้บริโภค

นิยามของสหกรณ์ตามกฎหมายนี้ หมายถึง สหกรณ์ผู้บริโภค ซึ่งจัดตั้งตามกฎหมายนี้เพื่อ
บรรลุวัตถุประสงค์ตามมาตรา 1 สมาชิกของสหกรณ์มีการกำหนดคุณสมบัติเอาไว้ในมาตรา 13 คือ ต้อง
เป็นบุคคลที่มีภูมิลำเนา สถานที่ประกอบธุรกิจ หรือสถานที่ทำงานภายในแดนดำเนินงานของสหกรณ์
รูปแบบบริการธุรกิจของสหกรณ์กำหนดในมาตรา 45 ได้แก่

- (1) จัดซื้อ ผลิต แปรรูป และจัดสินค้าที่จำเป็นสำหรับการบริโภคแก่สมาชิก
- (2) จัดให้มีบริการต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกร่วมกันซึ่งจำเป็นต่อการบริโภค
ของสมาชิก
- (3) การพัฒนาการดำรงชีพ การศึกษา และวัฒนธรรมสำหรับสมาชิก
- (4) บริการด้านสุขภาพเพื่อปรับปรุงสุขภาพของผู้บริโภค

3.4.2 รัฐบัญญัติว่าด้วยการสนับสนุนสหกรณ์การวิจัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

กฎหมายดังกล่าวมีจำนวน 19 มาตรา โดยวัตถุประสงค์ของกฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา 1 คือ
การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศผ่านความก้าวหน้าของเทคโนโลยี

อุตสาหกรรม โดยกำหนดเรื่องจำเป็นที่จะต้องนำมาวมกันและส่งเสริมสหกรณ์การวิจัย
เทคโนโลยี อุตสาหกรรมในการดำเนินการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและเพื่อแนะนำเผยแพร่
และอื่นๆ ร่วมกันขั้นสูง เทคโนโลยีและโดยการสนับสนุนเรื่องดังกล่าว

กฎหมายดังกล่าวใช้บังคับกับสหกรณ์วิจัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมซึ่งมาตรา 3 กำหนดเงื่อนไขให้
เป็นสหกรณ์ที่สนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม สมาชิกสามารถเข้าร่วมและออกจากสหกรณ์ได้
โดยใจสมัคร สมาชิกมีสิทธิในการออกเสียงเท่า ๆ กัน และไม่ได้เป็นสหกรณ์ที่ดำเนินการใด ๆ เพียงเพื่อ
ประโยชน์ของสมาชิกคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะภายใต้กฎหมายนี้ สหกรณ์ยอมดำเนินการเพื่อบรรลุ
เป้าหมายได้หลายประการตามมาตรา 5

มาตรา 5 คือ พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อสมาชิกและจัดการผลลัพธ์ที่ได้ แนะนำทางเทคนิคหรือให้การศึกษาแก่สมาชิก แนะนำเทคโนโลยีขั้นสูงแก่สมาชิก วิจัยและพัฒนาเพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีขั้นสูง และเพื่อปรับปรุงและจัดการผลลัพธ์ ธุรกิจเพื่อการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์เพื่อทดสอบและวิจัยเพื่อสมาชิกจะได้ใช้ประโยชน์ และดำเนินธุรกิจอื่นใดที่จำเป็นต่อการพัฒนาเทคโนโลยี คุณสมบัติของบุคคลผู้เป็นสมาชิกของสหกรณ์กำหนดไว้ในมาตรา 6 โดยเป็นบุคคลที่ผู้ใช้ผลลัพธ์จากการวิจัยและพัฒนาของเทคโนโลยีอุตสาหกรรมซึ่งดำเนินการโดยสหกรณ์ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือไม่ก็ตาม กฎหมายนี้ยังกำหนดการสนับสนุนจากกองทุน การสนับสนุนทางภาษี สิทธิของสหกรณ์ในการเข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาในระดับชาติ การรับซื้อผลผลิตของสหกรณ์ รวมไปถึงการตรวจสอบและโทษเอาไว้ด้วย

3.5 กฎหมายสหกรณ์ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

3.5.1 ลักษณะทั่วไป

การสหกรณ์ในประเทศเยอรมนี เริ่มต้นจากผลของการปฏิวัติอุตสาหกรรมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านพลังการผลิต และความสัมพันธ์ทางการผลิต ความจำเป็นของบรรดาช่างฝีมือ รวมถึงเกษตรกรที่ต้องการรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาการผลิตและการตลาด เพื่อความอยู่รอดของการผลิตแบบดั้งเดิม ประกอบกับมีเงินทุนในการประกอบอาชีพจำกัดจึงเกิดการยอมรับแนวความคิดแบบสหกรณ์ได้ไม่ยากนัก พัฒนาการของการสหกรณ์ในประเทศเยอรมนี แบ่งออกได้เป็น 3 ช่วง ได้แก่

1) ระยะเริ่มแรกในการก่อตั้งสหกรณ์ (ค.ศ. 1849-1914)

การพัฒนาสหกรณ์ในเยอรมนีเริ่มขึ้นก่อนกลางศตวรรษที่ 19 ในช่วงนั้น สหกรณ์ที่ได้อ้างอิงเป็นสหกรณ์ของผู้ประกอบอาชีพ 2 กลุ่ม คือ ผู้ประกอบอาชีพช่างฝีมือชั้นเล็ก หรือสหกรณ์ที่ตั้งขึ้นเป็นสหกรณ์ในเมือง และผู้ประกอบอาชีพการเกษตร ซึ่งเป็นเกษตรกรชั้นเล็ก หรือสหกรณ์ที่ตั้งขึ้นเป็นสหกรณ์ในชนบท สหกรณ์ประเภทนี้ก่อตั้งโดยผู้นำสหกรณ์ 2 ท่าน คือ เฮอร์แมน ชูลเซ-เดลิทซ์ (Hermann Schulze-Delitzsch) ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งสหกรณ์ในเมือง และฟรีดริช วิลเฮล์ม ไรฟ์ไฟเซน (Friedrich Wilhelm Raiffeisen) ซึ่งริเริ่มก่อตั้งสหกรณ์ในชนบท

ใน ค.ศ. 1849 ชูลเซ-เดลิทซ์ ได้ก่อตั้งสหกรณ์ 2 สหกรณ์ คือ สหกรณ์ของพวกช่างไม้ และช่างทำรองเท้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกร่วมกันในหมู่สมาชิกด้วยวิธีการรวมกัน ซื้อวัสดุ อุปกรณ์การผลิตร่วมกัน ภายใต้หลักการ 3 ประการ คือ การช่วยตนเอง การบริหารงานด้วยตนเอง และการรับผิดชอบด้วยตนเอง แต่หลังจากนั้นไม่นานก็ประสบความล้มเหลวเนื่องจากขาดแคลนเงินทุนและ

ขาดแหล่งสินเชื่อ สหกรณ์จึงพยายามแก้ไขปัญหาขาดแคลนเงินทุนหลายวิธี ในที่สุดได้ก่อตั้งสมาคมเพื่อการสงเคราะห์ (Welfare Associations) แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ จากนั้นจึงก่อตั้งสหกรณ์สินเชื่อไม่จำกัดสินเชื่อ หรือสหกรณ์เครดิตไม่จำกัดสินเชื่อขึ้น ซึ่งประสบความสำเร็จและพัฒนาเรื่อยมาจนเป็นสหกรณ์ธนาคารประชาชน (People's Banks) ในปัจจุบัน โดยใน ค.ศ. 1864 ได้มีการส่งเสริมให้สหกรณ์ทุกประเภทรวมตัวกันจัดตั้งสมาคมกลาง (General Association) เพื่อดำเนินการทางด้านเศรษฐกิจและธุรกิจของสหกรณ์ทุกประเภท โดยยึดหลักการช่วยตนเองเป็นสำคัญ

ผู้นำสหกรณ์ของเยอรมนีอีกท่านหนึ่ง คือ ฟรีดริช วิลเฮล์ม ไรฟ์ไฟเฟิน ได้ริเริ่มจัดตั้งสหกรณ์เครดิตและออมทรัพย์ในชนบทขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศเยอรมนี ใน ค.ศ. 1862 ต่อมาได้ขยายธุรกิจบริการแก่เกษตรกรสมาชิกทั้งธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจซื้อ และธุรกิจขายอย่างกว้างขวาง ไรฟ์ไฟเฟินเป็นนักอนุรักษ์นิยมที่ได้รับอิทธิพลแนวความคิดมาจากพวกคริสเตียน ทำให้สหกรณ์เครดิตและออมทรัพย์ที่ไรฟ์ไฟเฟินริเริ่มจึงจำกัดกิจกรรมเพื่อบริการแก่กลุ่มสมาชิกในสังคมเดียวกัน แม้ว่าสมาชิกจะความรู้จักคุ้นเคยกันดี จำนวนสมาชิกในกลุ่มจึงมีไม่มากนัก สหกรณ์จึงใช้ความสามัคคีในกลุ่มเป็นหลักประกัน และสมาชิกร่วมกันรับผิดชอบในหนี้สินของสหกรณ์โดยไม่จำกัด รูปแบบการจัดการของสหกรณ์ดำเนินการโดยคณะกรรมการซึ่งไม่มีค่าตอบแทน และการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์จะไม่มีการแสดงผลงานโดยตรง แต่จะอยู่ในรูปของการสะสมทุนโดยการจัดสรรกำไรเป็นทุนสำรองของสหกรณ์

2) ระยะพัฒนาการสหกรณ์ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1914 -1945)

ในปี ค.ศ. 1914 เป็นปีที่เริ่มสงครามโลกครั้งที่ 1 เยอรมนีได้เปลี่ยนแปลงแผนเศรษฐกิจให้เหมาะสมกับภาวะสงคราม สหกรณ์จะต้องจัดหาวัตถุดิบและอุปกรณ์การผลิตให้สมาชิกเพื่อผลิตเครื่องใช้อุปโภคบริโภค เช่น เสื้อผ้า รองเท้า อาหาร แล้วส่งมอบให้แก่หน่วยทหารต่างๆ อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ได้ดำเนินธุรกิจนี้เพียง 2-3 ปีเท่านั้น หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 สหกรณ์ได้ล้มเลิกธุรกิจไปเกือบทั้งหมด ช่วงระยะเวลาดังกล่าวมีการจัดตั้งคณะกรรมการเสรีของสหกรณ์เยอรมนี (Free Committee of German Cooperative Association) ขึ้นในปี ค.ศ. 1916 โดยจัดตั้งเป็นองค์กรระดับชาติของสหกรณ์ ประเภทต่างๆ เพื่อทำหน้าที่ประสานงานกับสถาบันสหกรณ์ระดับสูงต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการควรวรรวมสมาคมและสหกรณ์เข้าด้วยกันคือ สมาคมกลาง (General Association) ของชูลเซ-เดลิทซ์ รวมเข้ากับสหกรณ์กลาง (Main Cooperatives) ของสหกรณ์ในชนบทของไรฟ์ไฟเฟิน เป็นสมาคมสหกรณ์เยอรมัน (German Cooperative Association) ต่อมาในปี ค.ศ. 1929 เศรษฐกิจโลกตกอยู่ในภาวะวิกฤติ ประชาชนในประเทศเยอรมันมีการว่างงานสูง ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งทำให้ออดอล์ฟ ฮิตเลอร์ เข้าครองอำนาจเป็นนายกรัฐมนตรี และได้ประกาศสงครามโลกครั้งที่ 2 สงครามคร่าวยืดเยื้อเป็นเวลา 6 ปี และสิ้นสุดในปี ค.ศ. 1945 โดยเยอรมนีได้ยอมแพ้สงครามอย่างไม่มีเงื่อนไขช่วงระหว่างสงคราม การดำเนินงานต่าง ๆ

ของสหกรณ์อยู่ภายใต้คำแนะนำและการกำกับดูแลของรัฐบาลส่งผลให้สหกรณ์ในประเทศเยอรมนีไม่มีอิสระในการดำเนินงาน

3) ระยะเวลาพัฒนาการสหกรณ์ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ค.ศ. 1945 เป็นต้นมา

สงครามโลกสิ้นสุดพร้อมความพินาศของอาณาจักรไรช์ที่ 3 ประเทศเยอรมนีได้ถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเทศ โดยมีระบบสังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน อันเป็นผลให้รูปแบบการพัฒนาสหกรณ์ในประเทศเยอรมนีทั้ง 2 ประเทศมีลักษณะแตกต่างกัน สหกรณ์ภายใต้ระบบสังคมนิยมของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมัน (German Democratic Republic) หรือเยอรมนีตะวันออก เป็นสหกรณ์ที่ขาดความเป็นอิสระต้องอยู่ภายใต้ระบบการรวบรวมอำนาจจากส่วนกลาง ขณะเดียวกันสหกรณ์ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีหรือเยอรมนีตะวันตก ได้เปลี่ยนระบบโครงสร้างสหกรณ์เพื่อให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปได้อย่างเหมาะสมตามแนวทางของระบบเศรษฐกิจแบบตลาดสังคมนิยมเศรษฐกิจ (Social Market Economy) โดยมุ่งมั่นให้สหกรณ์มีความเข้มแข็งในทางเศรษฐกิจที่จะแข่งขันในสังคมได้ ภายใต้หลักการพัฒนา 4 ประการคือ

1) ควบสหกรณ์ให้มีขนาดใหญ่ขึ้น โดยเฉพาะสหกรณ์เครดิต

2) ขยายธุรกิจของสหกรณ์ออกไป เพื่อให้สามารถสนองความต้องการของสมาชิก ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มอาชีพที่มีลักษณะแตกต่างกัน พร้อมทั้งสนองความต้องการของผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกที่มาร่วมใช้บริการของสหกรณ์ได้ด้วย

3) โอนธุรกิจบางอย่างของสหกรณ์ท้องถิ่นให้สหกรณ์ระดับมัธยม และระดับภาค ดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางวิชาการ และให้สามารถเพิ่มความสามารถ ในการต่อรองธุรกิจของสหกรณ์ได้สูงขึ้นทั้งหมด

4) ปรับปรุงการจัดการของสหกรณ์ให้เหมาะสมโดยใช้วิธีสมัยใหม่ในระบบสหกรณ์

3.5.2 โครงสร้างในเชิงสถาบัน

กฎหมายสหกรณ์ฉบับแรกได้ประกาศใช้ภายหลังการก่อตั้งสหกรณ์ในประเทศมาแล้วถึง 22 ปี สหกรณ์จึงได้เป็นสถาบันที่มีกฎหมายรองรับ กฎหมายสหกรณ์ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีหลักการคล้ายคลึงกับกฎหมายสหกรณ์ในประเทศอุตสาหกรรมตะวันตกทั้งหลาย คือ การให้รัฐลดบทบาทการควบคุมดูแลสหกรณ์ให้น้อยลง ไม่ว่าในเรื่องการจดทะเบียนสหกรณ์ การตรวจสอบบัญชี การกำหนดระเบียบข้อบังคับ และการเลิกสหกรณ์ กฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติการจัดตั้งและดำเนินการสหกรณ์ รวมทั้งการบัญญัติให้มีการตรวจสอบบัญชีโดยข้อบังคับ ซึ่งสหกรณ์ได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติได้ด้วยตนเอง

ในช่วงการเปลี่ยนแปลงภาวะเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ สหกรณ์ต้องดำเนินการให้สามารถอยู่ได้ภายใต้ภาวะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว รัฐบาลได้เข้าช่วยเหลือโดยการแก้ไขกฎหมายสหกรณ์ฉบับ

แรก โดยเปิดโอกาสให้สหกรณ์สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างกว้างขวาง ให้สหกรณ์มีความเป็นอิสระและ
ความคล่องตัวสูงขึ้น โดยได้บัญญัติให้สหกรณ์มีการจัดตั้งองค์กรระดับสูงให้สามารถแข่งขันในระบบ
เศรษฐกิจได้ ที่สำคัญกฎหมายยังได้ยินยอมให้สหกรณ์ดำเนินธุรกิจกับบุคคลภายนอกได้โดยไม่จำกัดการ
ดำเนินธุรกิจเฉพาะเพียงสมาชิกเท่านั้น ด้วยการเอื้ออำนาจทางกฎหมายในการพัฒนาสหกรณ์ให้สอดคล้อง
กับภาวะเศรษฐกิจและสังคมเช่นนี้เป็นการช่วยให้สหกรณ์สามารถเปิดตลาดของตนได้กว้างขวางขึ้น

การจัดตั้งสหกรณ์ในประเทศเยอรมนีสามารถดำเนินการได้ โดยกฎหมายกำหนดให้มีสมาชิกไม่
น้อยกว่า 7 คน สามารถขอจัดตั้งสหกรณ์ได้ แต่ขั้นตอนการดำเนินการ คือ ให้จัดตั้งเป็นกลุ่มเตรียมสหกรณ์
และดำเนินการไปเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี แล้วจึงขอจดทะเบียนเป็นสหกรณ์ เมื่อชุมนุมสหกรณ์
และชุมนุมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้ให้ความเห็นชอบแล้ว นายทะเบียนสหกรณ์จึงจะรับจดทะเบียนเป็น
สหกรณ์

โครงสร้างของขบวนการสหกรณ์ในประเทศเยอรมนี แบ่งเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย

1) สหกรณ์ระดับปฐม หรือระดับท้องถิ่น ได้แก่ สหกรณ์ที่ถือกำเนิดและจัดตั้งอยู่ใน
แต่ละท้องถิ่นส่วนใหญ่ได้แก่ สหกรณ์เครดิต หรือธนาคารสหกรณ์

2) สหกรณ์ระดับภูมิภาค กฎหมายสหกรณ์กำหนดให้สหกรณ์ทุกแห่งจะต้องได้รับ
การตรวจสอบบัญชีทุกปี ผู้ตรวจสอบบัญชีจะถูกส่งไปจากชุมนุมสหกรณ์ตรวจสอบบัญชีระดับภูมิภาค ทั้งนี้
เนื่องจากกฎหมายสหกรณ์บังคับให้การตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ดำเนินการโดยชุมนุมสหกรณ์ ชุมชน
สหกรณ์นอกจากจะทำหน้าที่ตรวจสอบบัญชีแล้ว ยังทำหน้าที่ให้คำแนะนำสหกรณ์ในการบริหารงาน การ
จัดการธุรกิจ กฎหมาย และการเงิน การพัฒนาบุคลากรของสหกรณ์ และการให้บริการด้านการจัดการ
ประมวลผลข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

3) สหกรณ์ระดับประเทศ ในระดับประเทศจะมีชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศ 3
องค์กรเป็นตัวแทนรับผิดชอบดูแลผลประโยชน์ของสหกรณ์แต่ละประเภท โดยทำหน้าที่ในด้านการให้
คำแนะนำ การประสานงาน และการให้ข้อมูลข่าวสาร ประกอบด้วย

3.1) ชุมชนสหกรณ์ไรฟไฟเซินแห่งประเทศไทย ทำหน้าที่ให้คำแนะนำ
สหกรณ์ไรฟไฟเซินเพื่อผลิตและบริการ รวมทั้งสหกรณ์การเกษตรรูปแบบอื่น

3.2) ชุมชนสหกรณ์ ธนาคารประชาชน และธนาคารไรฟไฟเซินแห่งประเทศไทย
ทำหน้าที่ดูแลสหกรณ์ธนาคารประชาชนและธนาคารไรฟไฟเซินทั้งหมด

3.3) ชุมชนสหกรณ์กลางของสหกรณ์อุตสาหกรรม บริการ ช่างฝีมือ และ
การค้าแห่งประเทศไทย ทำหน้าที่ดูแลสหกรณ์ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมขนาดเล็ก และบริการทั้งหมด
นอกจากชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศทั้ง 3 ชุมชนแล้ว ขบวนการสหกรณ์ในประเทศเยอรมนียังมีองค์กรที่

ทำหน้าที่องค์กรสูงสุดของขบวนการสหกรณ์เยอรมนี คือ สมาพันธ์สหกรณ์เยอรมนี และสหกรณ์ไรฟ์ไฟเซิน (German Cooperatives and Raiffeisen Confederation: DGRV) ทำหน้าที่เป็นองค์กรสูงสุด (Apex Confederation) ของขบวนการสหกรณ์เยอรมนี ซึ่งมีสมาชิกประกอบด้วยสหกรณ์ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร สหกรณ์สินเชื่อและออมทรัพย์ สหกรณ์ผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรมขนาดเล็กและบริการ ชุมชนสหกรณ์ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ ชุมชนและสมาคมรวมทั้งองค์กรพิเศษในรูปแบบอื่น

ในฐานะองค์กรสูงสุด DGRV มีหน้าที่

1) เป็นชุมชนตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ระดับประเทศ ทำหน้าที่ตรวจสอบบัญชีสหกรณ์และองค์กรธุรกิจของสหกรณ์ระดับประเทศและระดับภูมิภาค

2) รับผิดชอบดูแลเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรสหกรณ์ทั้งหมด ได้แก่ ปัญหาเศรษฐกิจ กฎหมาย นโยบายการเงินของภาครัฐ ให้คำแนะนำ และช่วยเหลือสหกรณ์ด้านการตรวจสอบบัญชี กฎหมายสหกรณ์ ข้อบังคับสหกรณ์ และการพัฒนาบุคลากร เป็นต้น

จากความสำเร็จของสหกรณ์ทั้งสองรูปแบบในประเทศเยอรมนี จึงจำแนกประเภทของสหกรณ์ออกเป็น 3 ประเภทหลักดังนี้

1) สหกรณ์เครดิตหรือธนาคารสหกรณ์ (Cooperative Banks) สหกรณ์ประเภทนี้เป็นสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจสินเชื่อในรูปแบบของการธนาคาร ได้แก่ ธนาคารประชาชน (People's Bank หรือ Volksbanken) และธนาคารไรฟ์ไฟเซิน (Raiffiesen Bank หรือ Raiffiesen Banken)

2) สหกรณ์ภาคเกษตร (Cooperative in the Agricultural Sector) สหกรณ์กลุ่มนี้จัดเป็นสหกรณ์ไรฟ์ไฟเซินเพื่อการผลิต การแปรรูป และการบริการ

3) สหกรณ์ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมขนาดเล็ก และบริการ (Small Scale Industry Commodity and Service Cooperatives) สหกรณ์กลุ่มนี้เป็นสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจในเมืองหรือภาคอุตสาหกรรม

3.5.3 กลไกการกำกับดูแล

รัฐบาลของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีบทบาทช่วยเหลือสหกรณ์โดยตรงน้อยมาก หรือแทบไม่มีเลย แต่รัฐบาลจะให้ความช่วยเหลือทางอ้อมด้วยการให้ความช่วยเหลือในสาขาเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่สหกรณ์มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ สาขาการเกษตร และการเคหะ โดยให้ความช่วยเหลือด้านการใช้กฎหมายสหกรณ์และแก้ไขกฎหมายสหกรณ์ให้เอื้ออำนวยแก่สหกรณ์ กฎหมายสหกรณ์ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีหลักการคล้ายคลึงกับกฎหมายสหกรณ์ในประเทศตะวันตกส่วนใหญ่ คือ การให้รัฐลดบทบาทการควบคุมดูแลสหกรณ์ให้น้อยลง ไม่ว่าจะเป็นด้านการจดทะเบียน การตรวจสอบบัญชี การกำหนดระเบียบข้อบังคับ และการเลิกสหกรณ์ ทำให้สหกรณ์มีความคล่องตัวและเป็นอิสระ มีการ

กำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กรระดับสูง เพื่อให้สามารถแข่งขันในระบบเศรษฐกิจได้ การยอมให้สหกรณ์ ดำเนินธุรกิจกับบุคคลภายนอกโดยไม่จำกัดการดำเนินธุรกิจเฉพาะเพียงสมาชิก ให้อำนาจในดำเนินการ ตรวจสอบองค์กรในโครงสร้างขบวนการสหกรณ์เองผ่านชุมชนสหกรณ์ตรวจบัญชีสหกรณ์ต่าง ๆ ทั้งระดับ ภูมิภาค และระดับประเทศ ทั้งการตรวจสอบบัญชีและการรับรองงบบุคลากรของสหกรณ์ ซึ่งจะสามารถ ปรับปรุงการดำเนินธุรกิจสหกรณ์ได้อย่างคล่องตัว อันเป็นกระบวนการดำเนินงานที่ส่งผลให้การดำเนิน ธุรกิจของสหกรณ์ของเยอรมนีมีความเข้มแข็งอย่างมาก

3.6 การเปรียบเทียบกฎหมายสำหรับสหกรณ์ของประเทศไทยกับต่างประเทศ

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างตามลักษณะกฎหมาย รูปแบบการตรากฎหมาย และนโยบายของ รัฐต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ระหว่างกฎหมายสหกรณ์ของประเทศไทย (พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542) กับกฎหมายสำหรับสหกรณ์ของต่างประเทศ 5 ประเทศ ได้แก่ ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และเยอรมนี สามารถสรุปข้อสังเกตเกี่ยวกับกฎหมายสหกรณ์ไทย และต่างประเทศ ได้ดังต่อไปนี้

3.6.1 ลักษณะของการบัญญัติกฎหมาย

ลักษณะของการบัญญัติกฎหมายที่เป็น **กลุ่มกฎหมายสหกรณ์ฉบับเดียว** กฎหมายสหกรณ์ สิงคโปร์ รัฐได้แสดงให้เห็นถึงการควบคุมกิจการสหกรณ์ผ่านการแยกสหกรณ์กับสหกรณ์เครดิตออกจาก กัน และกำหนดให้สหกรณ์เครดิต ซึ่งเป็นสหกรณ์การเงินรูปแบบหนึ่งอยู่ภายใต้บทกฎหมายที่แตกต่างไป จากกฎหมายธรรมดา หรือการกำหนดเงื่อนไขการเป็นสมาชิกสหกรณ์ทั้งด้านอายุ และความเป็นพลเมือง สิงคโปร์ เป็นต้น ในกรณีของกฎหมายสหกรณ์ฟิลิปปินส์ ภาครัฐได้กำหนดให้บุคคลผู้จะจัดตั้งสหกรณ์ต้อง ผ่านการอบรมที่เรียกว่า Pre-Membership Education Seminar (PMEs) การกำหนดเงื่อนไขที่มากขึ้น ให้สหกรณ์ปฏิบัติหากประสงค์จะดำเนินการเป็นสหกรณ์อเนกประสงค์ นอกจากนี้กฎหมายดังกล่าวยัง กำหนดประเภทของสหกรณ์ และรายละเอียดซึ่งคล้ายคลึงกับการตรากฎหมายสหกรณ์เฉพาะกิจการ เป็นต้น นอกจากนี้กฎหมายกำหนดอำนาจของ Cooperative Development Authority (Authority : CDA) ซึ่งทำหน้าที่ในการรับจดทะเบียน และกำกับสหกรณ์ ในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ในการกำหนดมาตรการแก่ สหกรณ์โดยเฉพาะกับสหกรณ์บางประเภท รวมไปถึงการเชื่อมโยงกับกฎหมายอื่นหลายฉบับ (เช่น กฎหมายประกันภัย กฎหมายธนาคาร) เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือกันของผู้ใช้อำนาจรัฐ ทั้งนายทะเบียนสหกรณ์ และองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจการของสหกรณ์ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะให้สามารถกำกับดูแลกิจการของสหกรณ์ ได้อย่างดี สำหรับสหพันธ์รัฐเยอรมนีรัฐพยายามลดบทบาท และให้สหกรณ์สามารถประกอบกิจการได้ อย่างอิสระเช่นเดียวกับบุคคลภายนอก เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินธุรกิจ (ตารางที่ 6)

สำหรับ **กลุ่มกฎหมายสหกรณ์เฉพาะกิจการ** กลุ่มกฎหมายสหกรณ์ญี่ปุ่นที่ได้ยกขึ้นพิจารณา ต่าง กำหนดรายละเอียดสำหรับสหกรณ์ภายใต้กฎหมายเอาไว้หลายประการ แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจของ

ภาครัฐที่จะกำกับกิจการสหกรณ์ผ่านการกำหนดรายละเอียดเอาไว้ นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดองค์กรอื่น เช่น กลุ่มเกษตรกร (Farmers-group Corporation) เอาไว้เป็นการเฉพาะ แสดงให้ใช้อำนาจรัฐรูปแบบหนึ่งด้วย กลุ่มกฎหมายสหกรณ์เกาหลี หากพิจารณาจากกฎหมายต่าง ๆ จะเห็นได้ว่ามีกฎหมายที่แสดงบทบาทของรัฐในการเข้าส่งเสริมกิจการสหกรณ์อย่างชัดเจนตาม Framework Act on Cooperatives, Cooperative Research and Development Promotion Act และกฎหมาย Act on The Support of Industrial Technology Research Cooperatives อย่างไรก็ตาม กฎหมายทุกฉบับจะกำหนดความร่วมมือระหว่างรัฐกับสหกรณ์ไว้เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ในด้านการกำกับกิจการสหกรณ์ กฎหมายสหกรณ์ต่างประเทศ ทุกฉบับต่างกำหนดมาตรการให้องค์กรผู้ดูแลสหกรณ์ตามกฎหมายทำหน้าที่ดังกล่าว อาจมีความแตกต่างกันบ้างระหว่างการกำกับโดยองค์กร โดยการกำกับโดยอ้างอิงกับกฎหมายอื่น รวมถึงการกำกับโดยทำร่วมกับองค์กรอื่น หมวด 2 ของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรการที่รัฐใช้อำนาจเหนือสหกรณ์สะท้อนให้เห็นผ่านการกำกับ และการส่งเสริมสหกรณ์ โดยองค์กร หรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดังกล่าวตามกฎหมาย ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ นายทะเบียน สหกรณ์ กองทุนพัฒนาสหกรณ์ ผู้ตรวจการสหกรณ์ ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ รัฐต้องการมีความสัมพันธ์กับสหกรณ์ ในทางใดทางหนึ่ง เมื่อพิจารณาต่อไป จะพบว่า ความสัมพันธ์นี้แบ่งออกเป็นสองเรื่องใหญ่ ๆ ได้แก่ การส่งเสริม และการกำกับสหกรณ์

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบลักษณะกฎหมาย รูปแบบการตรากฎหมาย และนโยบายของรัฐต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ของประเทศต่าง ๆ

หลักการ	ไทย	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์	ญี่ปุ่น	เกาหลีใต้	เยอรมนี
ลักษณะของบัญญัติกฎหมาย	บัญญัติฉบับเดียว	บัญญัติฉบับเดียว	บัญญัติฉบับเดียว	มีกฎหมายสหกรณ์เฉพาะกิจการ	มีกฎหมายสหกรณ์เฉพาะกิจการ	บัญญัติฉบับเดียว
รูปแบบการตรากฎหมาย	มีกฎหมายฉบับเดียว โดยประเภทสหกรณ์แยกตามกฎกระทรวง	มีกฎหมายฉบับเดียว แต่มีบทบัญญัติแยกสหกรณ์เฉพาะกิจการแยกเป็นสัดส่วนชัดเจน	แยกบทบัญญัติระหว่างสหกรณ์กับสหกรณ์เครดิตออกจากกัน	มี The Agricultural Cooperative Society Law เฉพาะสหกรณ์การเกษตร	มีกฎหมายกลางของสหกรณ์ พร้อมทั้งมีกฎหมายเฉพาะกิจ ได้แก่ สหกรณ์เครดิตชุมชน, สหกรณ์ผู้บริโภค, สหกรณ์วิสาหกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง, สหกรณ์อุตสาหกรรม	แยกบทบัญญัติระหว่างสหกรณ์กับสหกรณ์เครดิตออกจากกัน
นโยบายของรัฐต่อสหกรณ์	รัฐกำหนดนโยบายโดยตรงและดูแลอย่างใกล้ชิด	รัฐกำหนดนโยบายให้หน่วยงานของรัฐทั้งหลายพึงส่งเสริมให้ความช่วยเหลือ	ไม่ได้กำหนดนโยบายใดๆ	หากเป็นสหกรณ์การเกษตรมุ่งเน้นในทางพัฒนาระบบสหกรณ์การเกษตรที่ให้บริการที่ดีที่สุดแก่สมาชิกโดยไม่แสวงหากำไร	รัฐจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกตามที่จำเป็น และมีการส่งเสริมภาคสหกรณ์ให้มีการวิจัยและพัฒนาในด้านต่างๆ	รัฐให้ความช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น ให้สหกรณ์ดำเนินการอย่างอิสระ

สำหรับการส่งเสริมมีมาตรการหลายประการ เช่น การกำหนดนโยบาย การกำหนดความร่วมมือ การสนับสนุนการศึกษา การวิจัย และพัฒนา การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน ข้อสังเกตในเรื่องนี้ คือ กฎหมายสหกรณ์มีการกำหนดมาตรการส่งเสริมหลายประการ ดังที่ปรากฏในหมวด 2 เมื่อเปรียบเทียบแล้ว จะเห็นว่ากฎหมายแต่ละฉบับมีแนวทางการส่งเสริมคล้ายกัน แต่อาจแตกต่างกันในวิธีการและองค์ประกอบกฎหมายไทยคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติเป็นองค์กรหลักที่เกิดจากฝ่ายการเมือง ฝ่ายข้าราชการ ฝ่ายเอกชน และภาคสหกรณ์ทำหน้าที่ดังกล่าว ซึ่งเป็นสิ่งที่กฎหมายสหกรณ์อื่นไม่ปรากฏ อย่างไรก็ตาม สหกรณ์รัฐเกาหลีมีกฎหมายเพื่อส่งเสริมกิจการสหกรณ์โดยเฉพาะผ่านการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา

สำหรับเรื่องการทำกับกฎหมายสหกรณ์ทุกฉบับต่างให้อำนาจองค์กรที่ดูแลสหกรณ์ (องค์กรผู้รับผิดชอบทะเบียนสหกรณ์) ทำหน้าที่ดังกล่าว โดยกำหนดมาตรการต่าง ๆ ไว้เป็นเครื่องให้ใช้อำนาจ ข้อสังเกตคือ กฎหมายสหกรณ์ไทยไม่ได้กำหนดให้นายทะเบียนสหกรณ์ใช้อำนาจร่วมองค์กรภาครัฐอื่นในการทำกับสหกรณ์ดังเช่นกฎหมายบางฉบับ (กฎหมายสหกรณ์ฟิลิปปินส์) รวมถึงการไม่ได้กำหนดให้สหกรณ์ตามกฎหมายไทยต้องเกี่ยวข้องกับกฎหมายอื่น ๆ ไว้ในกฎหมายเป็นการเฉพาะ

3.6.2 รูปแบบการตรากฎหมาย

กฎหมายสหกรณ์สิงคโปร์มีการแยกบทบัญญัติระหว่างสหกรณ์ และสหกรณ์เครดิตออกจากกัน แต่ก็ไม่ได้แบ่งแยกชัดเจนถึงขนาดมีการแบ่งหมวดแต่อย่างใด แตกต่างไปจากกฎหมายสหกรณ์ฟิลิปปินส์ ซึ่งมีการแยกหมวดสหกรณ์แต่ละประเภทออกจากกันอย่างชัดเจน (แม้จะมีบางส่วนใช้ร่วมกันได้ก็ตาม) นอกจากนี้กฎหมายสหกรณ์ฟิลิปปินส์ยังมีการเชื่อมโยงกับกฎหมาย และองค์กรอื่น ๆ จนอาจกล่าวได้ว่า แม้จะมีลักษณะเป็นกฎหมายสหกรณ์ฉบับเดียวใช้กับทุกสหกรณ์เหมือนกัน แต่แนวทางการบัญญัติมีความแตกต่างกัน โดย Co-operative Societies Act มีแนวทางการบัญญัติที่เรียบง่าย เนื้อหาน้อยกว่า Philippine Cooperative Code of 2008 มีลักษณะเป็นกฎหมายสหกรณ์ฉบับเดียวที่มีบทบัญญัติสำหรับสหกรณ์เฉพาะกิจการแยกเป็นสัดส่วนชัดเจน ซึ่งลักษณะของกฎหมายประเทศสิงคโปร์มีความคล้ายคลึงกับกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันนี แต่ในบทบัญญัติของกฎหมายมีการแยกออกเป็นหมวดที่ชัดเจน และแบ่งแยกประเภทสหกรณ์ไว้ในบทบัญญัติของกฎหมายด้วย

ในกรณีกฎหมายสหกรณ์ญี่ปุ่น The Agricultural Cooperative Society Law มีลักษณะเป็นกฎหมายที่ใช้เฉพาะสหกรณ์การเกษตร แต่ Small and Medium-Sized Enterprise Cooperatives Act ก็มีการกำหนดประเภทของสหกรณ์ และมีบทบัญญัติเฉพาะสหกรณ์ แต่ละประเภทภายในกฎหมายฉบับเดียวกัน รวมถึงการกำหนดมาตรการสำหรับสหกรณ์บางประเภทไว้โดยเฉพาะซึ่งคล้ายคลึงกับกรณีของ Philippine Cooperative Code of 2008 อย่างไรก็ตามน่าสังเกตว่ารายละเอียดของกฎหมายสหกรณ์ญี่ปุ่นทั้งสองฉบับมีมากโดยเฉพาะในเรื่องการทำธุรกิจของสหกรณ์

สำหรับกฎหมายสหกรณ์เกาหลีก็มีลักษณะคล้ายคลึงกับกฎหมายสหกรณ์ญี่ปุ่น กล่าวคือ มีการกำหนดกฎหมายสำหรับสหกรณ์แต่ละประเภท รวมถึงการกำหนดประเภทสหกรณ์แยกย่อยไปในกฎหมายบางฉบับ แต่จะไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์บางประการ เช่น การทำธุรกิจไว้ละเอียดเท่ากับกฎหมายสหกรณ์ญี่ปุ่น แต่กฎหมายสหกรณ์เกาหลีมีความแตกต่างตรงที่ (1) มีการกำหนดกฎหมาย ซึ่งมีลักษณะเป็นกฎหมายกลางของสหกรณ์ในสาธารณรัฐเกาหลี ได้แก่ Framework Act on Cooperatives ซึ่งใช้บังคับหลังจาก และควบคู่กับกฎหมายสหกรณ์เฉพาะกิจการอื่น (2) มีกฎหมายที่แสดงนโยบายของรัฐในการส่งเสริมการวิจัย และพัฒนาของสหกรณ์โดยเฉพาะ 2 ฉบับ ได้แก่ Cooperative Research and Development Promotion Act และ Act on The Support Of Industrial Technology Research Cooperatives

สหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มีเพียงประเภทเดียว คือ สหกรณ์จำกัด นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดให้การกำหนดประเภทของสหกรณ์เป็นไปตามกฎกระทรวงแยกต่างหากออกไป รวมถึงไม่มีบทกฎหมายเฉพาะสำหรับใช้กับสหกรณ์ประเภทใดเป็นพิเศษ (ไม่รวมถึงกลุ่มเกษตรกร) เมื่อเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายสหกรณ์ต่างประเทศ มีข้อน่าสังเกตว่า กฎหมายสหกรณ์ต่างประเทศจะมีการแบ่งแยกประเภทสหกรณ์ด้วยเสมอ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ สหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการเงิน ถ้ามิได้มีการกำกับอย่างเป็นพิเศษอย่างในกรณีสหกรณ์เครดิต (Credit Cooperative) ตาม Co-operative Societies Act ก็จะมีการแยกบทบัญญัติออกไปให้เป็น สัดส่วน หรือแยกออกไปเป็นกฎหมายอีกเรื่องหนึ่ง

3.6.3 นโยบายของรัฐต่อสหกรณ์

กฎหมายในกลุ่มนี้ประกอบด้วย Co-operative Societies Act ของสาธารณรัฐ สิงคโปร์ และ Philippine Cooperative Code of 2008 ของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ กฎหมายสหกรณ์ สิงคโปร์มิได้กำหนดนโยบายอย่างใดต่อการสหกรณ์เป็นที่ประจักษ์ แตกต่างไปจากกฎหมายสหกรณ์ ของฟิลิปปินส์ ซึ่งกำหนดนโยบายให้หน่วยงานทั้งหลายของรัฐพึงส่งเสริม ให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ภายใต้การริเริ่มของภาคสหกรณ์ในการส่งเสริม และกำกับตนเอง เพื่อให้ขบวนการสหกรณ์มีความ เข้มแข็ง เป็นอิสระ และเป็นกลไกส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง และการรวมพลังกันของประชาชน เพื่อความสำเร็จของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และความยุติธรรมทางสังคม ดังที่ปรากฏในมาตรา 2

นอกจากนี้ กฎหมายสหกรณ์ฟิลิปปินส์ยังกำหนดแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับสหกรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของสหกรณ์ นอกจากนี้ สหกรณ์ทุกแห่งจะต้องดำเนินกิจการให้เป็นไปตามวัฒนธรรมฟิลิปปินส์ และค่านิยมที่ดีด้วย

สำหรับกลุ่มกฎหมายสหกรณ์ญี่ปุ่นที่ผู้ศึกษาเลือกนำมาเสนอ โดย Agricultural Cooperative Society Law กฎหมายได้กำหนดเป้าหมายทั้งเป้าหมายของกฎหมาย และเป้าหมายของ

ธุรกิจที่มุ่งเน้นในทางพัฒนาระบบสหกรณ์การเกษตรที่ให้บริการที่ดีที่สุดแก่สมาชิกโดยไม่แสวงหากำไร สำหรับ Small and Medium-Sized Enterprise Cooperatives Act ได้กำหนดเป้าหมายให้เมืองค์กรในระบบเศรษฐกิจ เพื่อทำธุรกิจต่าง ๆ อย่างเป็นธรรมบนพื้นฐานของจิตวิญญาณแห่งความร่วมมือกัน นอกจากนี้ยังรวมถึงการกำหนดมาตรฐานที่สหกรณ์ต้องรักษา ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสหกรณ์สากลอีกด้วย อย่างไรก็ตาม รัฐไม่ได้กำหนดนโยบายไว้ชัดเจน เพียงแต่วางกรอบวัตถุประสงค์ของกฎหมายเอาไว้ เพียงแต่กำหนดให้สหกรณ์ของประเทศญี่ปุ่นดำเนินการในกิจกรรมที่ได้รับมอบมาจากภาครัฐ

กฎหมายสหกรณ์เกาหลี ซึ่งกฎหมายที่ผู้ศึกษานำมาพิจารณา ถึง 6 ฉบับ หากพิจารณาในเรื่องนโยบายของกฎหมายกลับมีความใกล้เคียงกัน คือ การสนับสนุนให้เกิดการปรับปรุงฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของสมาชิกสหกรณ์ที่ทำการกิจกรรมต่าง ๆ กัน นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดการให้รัฐร่วมมือกับสหกรณ์ จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกตามที่จำเป็น และสำหรับ Framework Act on Cooperatives ในการกำหนดมาตรการพิเศษในเรื่องความร่วมมือระหว่างรัฐกับสหกรณ์ ทั้งการจัดทำนโยบายสำหรับสหกรณ์ การกำหนดให้องค์กรภาครัฐ ร่วมกันดูแลสหกรณ์โดยเคารพต่อความเป็นอิสระของสหกรณ์ รับฟังความคิดเห็นของขบวนการสหกรณ์ และนำไปใช้ในนโยบาย มากไปกว่านั้น นโยบายของรัฐยังคงสะท้อนออกมาผ่านกฎหมายเฉพาะ เพื่อส่งเสริมการสหกรณ์โดยเฉพาะ 2 ฉบับ ได้แก่ Cooperative Research and Development Promotion Act และ Act on The Support Of Industrial Technology Research Cooperatives ซึ่งเกี่ยวข้องกับส่งเสริมภาคสหกรณ์ให้มีการวิจัยและพัฒนา เช่น ด้าน เทคโนโลยีอุตสาหกรรม

สำหรับกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี รัฐไม่เข้ามาแทรกแซงการดำเนินงานของสหกรณ์ และพยายามลดบทบาทในการควบคุมสหกรณ์ เพื่อให้สหกรณ์สามารถประกอบธุรกิจได้อย่างอิสระ รัฐมีการดูแล และให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษในส่วนของสหกรณ์ภาคเกษตร รัฐเข้ามาช่วยเหลือการใช้กฎหมาย และแก้ไขกฎหมายเท่านั้น

กฎหมายสหกรณ์ไทยกำหนดนโยบายในเชิงเนื้อหาเพียงวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ตามมาตรา 33 ที่ให้มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และสังคมของบรรดาสมาชิก โดยวิธีช่วยตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักการสหกรณ์ โดยภาครัฐเข้ามากำหนดนโยบายด้านการสหกรณ์ ผ่านการกำหนดให้มีคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ (มาตรา 9 ถึงมาตรา 14) จึงกล่าวได้ว่า การพัฒนาการสหกรณ์ในประเทศไทยได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากภาครัฐ โดยทำหน้าที่ด้านการกำหนดนโยบายต่าง ๆ เกี่ยวกับสหกรณ์ตามมาตรา 10 อย่างไรก็ตาม กฎหมายไม่ได้กำหนดกรอบวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของการสหกรณ์ในประเทศไทยไว้อย่างชัดเจน

สรุปได้ว่า หลักการบัญญัติกฎหมายสหกรณ์ในประเทศไทย รัฐบาลต้องการให้สหกรณ์เป็นกลไกในการพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตรของชาวนา ชาวไร่ ผู้ประกอบการที่มีรายได้น้อย เพื่อสร้างองค์การของเอกชน และสร้างองค์การของรัฐขึ้น เป็นเครื่องมืออุปกรณ์สำหรับดำเนินโครงการพัฒนาในส่วนภูมิภาค ด้วยเหตุนี้การบัญญัติกฎหมายสหกรณ์ในประเทศไทยจึงเป็นในลักษณะที่รัฐบาลต้องช่วยเหลือประชาชนตามบทบัญญัติที่ปรากฏในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 จึงกำหนดให้สหกรณ์ทุกประเภทอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเจ้าหน้าที่รัฐ ส่งผลให้การดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรโคเนื้อต้องเป็นไปตามระเบียบประกาศของนายทะเบียน ซึ่งหลายประกาศของนายทะเบียนก่อให้เกิดปัญหาแก่สหกรณ์ ตั้งแต่กระบวนการในการก่อให้เกิดสหกรณ์ที่มีขั้นตอนยุ่งยาก ต้องมีการร่างข้อบังคับ มีการรายงาน การประชุมต่าง ๆ และมีเกณฑ์ที่จะต้องดำเนินงานภายในเขตอำเภอเดียวกัน เพื่อระดมทุนมาเป็นเงินทุนหมุนเวียนได้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การจัดตั้งสหกรณ์ตามการแบ่งเขตพื้นที่ไม่ประสบความสำเร็จ ปัจจุบันหากตั้งสหกรณ์จะต้องมีสมาชิก 30 คน และสมาชิกรุ่นนั้นต้องผ่านการอบรมโดยฝ่ายส่งเสริม และต้องจ้างฝ่ายบัญชี 1 คน ที่ไม่เป็นกรรมการ เงินเดือนอย่างน้อย 20,000 บาท ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายสำคัญของการดำเนินงานสหกรณ์ และเป็นอุปสรรคสำคัญของสหกรณ์ขนาดเล็กที่ไม่สามารถจ้างเจ้าหน้าที่ฝ่ายบัญชีได้

ปัจจุบันการผลิตและตลาดโคเนื้อ อาศัยการรวมกลุ่มสหกรณ์เพื่อสร้างเครือข่ายความเชื่อมโยงด้านการผลิตและการตลาด เพื่อควบคุมการผลิตและดำเนินการตลาดโคเนื้อได้อย่างเหมาะสม แต่ปัญหาอุปสรรคที่ทำให้สหกรณ์โคเนื้อไม่สามารถดำเนินการได้ตามจุดประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เนื่องจากแนวทางการกำกับดูแลสหกรณ์ของรัฐเน้นการแข่งขันระหว่างสหกรณ์พิจารณาเปรียบเทียบและจัดกลุ่มสหกรณ์ตามการจัดทำบัญชีสหกรณ์ การสร้างเครือข่ายระหว่างสหกรณ์จึงไม่ราบรื่นนัก ซึ่งในต่างประเทศกรณีกฎหมายประเทศญี่ปุ่น ใช้วิธีการดำเนินการแบบองค์กรธุรกิจ โดยผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด ตอบสนองผู้ผลิต และความต้องการสินเชื่อหรือเครดิตของเหล่าสมาชิก โดยไม่ได้ยึดติดกับประเภทสหกรณ์ตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง ปัจจัยต่อไปนี้ช่วยส่งเสริมความสำเร็จของสหกรณ์การเกษตรในญี่ปุ่นที่ถูกขับเคลื่อนโดยสมาชิก การบริหารงานต้องกระทำโดยผู้ที่มีประสบการณ์ และมีความเป็นมืออาชีพ อีกประเทศหนึ่ง คือ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เปิดโอกาสให้สหกรณ์สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างกว้างขวาง ให้สหกรณ์มีความเป็นอิสระและความคล่องตัวสูงขึ้น โดยได้บัญญัติให้สหกรณ์มีการจัดตั้งองค์กรระดับสูงให้สามารถแข่งขันในระบบเศรษฐกิจได้ รัฐบาลจะให้ความช่วยเหลือทางอ้อมด้วยการให้ความช่วยเหลือในสาขาเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่สหกรณ์มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ สาขาการเกษตร และการเคหะ โดยให้ความช่วยเหลือด้านการใช้กฎหมายสหกรณ์และแก้ไขกฎหมายสหกรณ์ให้เอื้ออำนวยแก่การดำเนินงานของสหกรณ์ กฎหมายสหกรณ์ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีหลักการคล้ายคลึงกับกฎหมายสหกรณ์ในประเทศตะวันตกส่วนใหญ่ คือ การให้รัฐลดบทบาทการควบคุมดูแลสหกรณ์ให้น้อยลง

ไม่ว่าจะเป็นด้านการจดทะเบียน การตรวจสอบบัญชี การกำหนดระเบียบข้อบังคับ และการเลิกสหกรณ์ ทำให้สหกรณ์มีความคล่องตัวและเป็นอิสระ

อย่างไรก็ดี แม้ว่าจุดเริ่มต้นของสหกรณ์ไม่ได้ตั้งใจจะทำด้านธุรกิจแต่เป็นการช่วยเหลือกันและกันระหว่างสมาชิก ซึ่งหากจะให้สหกรณ์มีความมั่นคงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้การดำเนินงานของสหกรณ์มีการเจริญเติบโต มีผลกำไร กลับมาเป็นแหล่งเงินทุนภายในที่จะทำให้สหกรณ์สามารถขยายความช่วยเหลือให้แก่สมาชิกหรือเกษตรกรได้มากขึ้น แม้ว่าโดยทั่วไปแล้วสหกรณ์ไม่แสวงหาผลกำไร แต่โดยหลักการทำธุรกิจสหกรณ์ต้องมีกำไรเพื่อใช้ในการประกอบกิจการให้เกิดความยั่งยืน เพราะสหกรณ์ต้องพึ่งพาตนเอง สหกรณ์จะไม่นิยมกู้หรือพยายามไม่กู้จากแหล่งเงินทุนภายนอก ดังนั้น สหกรณ์จะสามารถเติบโตได้ จำเป็นต้องมีกำไร ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ไม่อนุญาตให้สหกรณ์รับสมาชิกที่เป็นนิติบุคคล เข้าร่วมเป็นสมาชิกสหกรณ์ได้ เนื่องจากรัฐเกรงว่านิติบุคคลที่เข้ามาเป็นสมาชิกจะแสวงหาประโยชน์จากสหกรณ์ แต่เมื่อศึกษาในกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีการยอมให้สหกรณ์ดำเนินธุรกิจกับบุคคลภายนอกโดยไม่จำกัดการดำเนินธุรกิจเฉพาะเพียงสมาชิก การกำหนดให้บุคคลภายนอกเข้ามาดำเนินธุรกิจได้ เพื่อให้เกิดสภาพคล่องในการบริหารธุรกิจสหกรณ์และยังได้แหล่งเงินทุนมาสนับสนุนการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้

สหกรณ์การเกษตรทั่วไปแบ่งเป็นประเภทย่อย ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป สหกรณ์โคนม สหกรณ์โคเนื้อ กลุ่มคนเลี้ยงสัตว์ สหกรณ์กองทุนสวนยาง ซึ่งมีบทบาทในการทำธุรกิจต่างกัน แต่การควบคุมยังเป็นแบบเดียวกัน ทำให้การดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อไม่เกิดสภาพคล่องในการดำเนินธุรกิจ อย่างเช่นกรณีประเทศญี่ปุ่น ได้ออกกฎหมายส่งเสริมการดำเนินธุรกิจให้สหกรณ์การตรากฎหมายสหกรณ์ เฉพาะกิจการมีภาคการเกษตรดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องไม่ได้กระทำเพียงด้านการผลิต โดยมีกฎหมายรองรับในการการตลาด การแนะนำการทำฟาร์ม การประกันภัย การออม-การเครดิต และการจัดหาปัจจัย จึงทำให้สหกรณ์การเกษตรในประเทศญี่ปุ่นมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

ธุรกิจของสหกรณ์โคเนื้อเติบโตตามความต้องการของตลาด โดยโครงสร้างของสหกรณ์มีองค์ประกอบที่เอื้อต่อการดำเนินงานในลักษณะการรวมกลุ่มซึ่งมีศักยภาพในการผลิตโคเนื้อคุณภาพ และจำเป็นจะต้องรับสมาชิกเพิ่ม และสมาชิกส่วนมากที่รับเพิ่มนั้นมักเป็นสมาชิกสมทบ เนื่องจากเกษตรกรที่สนใจเข้าเป็นสมาชิกมักเป็นเกษตรกรรายย่อยที่มีจำนวนโคเนื้อไม่ถึง 10 ตัว แต่ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ สหกรณ์จะรับสมาชิกสมทบได้จะต้องเป็นเครือญาติกับสมาชิกสหกรณ์ หรือมีความสัมพันธ์กับสหกรณ์ โดยความเห็นชอบแล้วของทะเบียน ซึ่งเขตแดนดำเนินงานในประเทศฟิลิปปินส์ สมาชิกสมทบสามารถเป็นได้ทั้งนิติบุคคลและบุคคลธรรมดา และกฎหมายกำหนดเงื่อนไขไว้ว่า สมาชิกสามัญไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนหรือรับเลือก ทั้งได้รับสิทธิและประโยชน์ตามที่

กำหนดไว้ในข้อบังคับ สำหรับสมาชิกสมทบที่มีเงื่อนไขครบที่กำหนดไว้สำหรับการเป็นสมาชิกสามัญ ยังสนับสนุนสหกรณ์เป็นระยะเวลาสองปี และยังมีความประสงค์จะเป็นสมาชิกสามัญ ย่อมได้รับการพิจารณาเป็นสมาชิกสามัญ และกฎหมายกำหนดเกณฑ์แดนดำเนินงาน (Territory) สหกรณ์ย่อมแบ่งตามแดนดำเนินงานซึ่งตรงกับเขตการปกครองของประเทศหรือไม่ก็ได้ สรุปกฎหมายสหกรณ์ว่าด้วยเรื่องการรับสมาชิกสมทบของประเทศฟิลิปปินส์ได้ว่า การรับสมาชิกสมทบไม่มีเงื่อนไขหรือข้อจำกัดมากเกินไปสำหรับสหกรณ์เกี่ยวกับการเกษตร เนื่องจากสมาชิกสมทบเป็นสมาชิกที่ไม่ได้มีสิทธิเหนือกว่าสมาชิกสามัญ และสมาชิกสมทบเข้าเป็นผู้ช่วยเหลือให้สหกรณ์ได้รับการสนับสนุน ช่วยเหลือให้เกิดความเติบโตในการดำเนินงานประกอบธุรกิจได้มากขึ้นด้วย ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายสหกรณ์ของไทยดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

บทที่ 4 การดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนและระเบียบวิธีวิจัยเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาทั้ง 4 ข้อ ประกอบด้วย 1) การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล และ 4) การวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการคัดเลือกผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยคัดเลือกจาก 3 เขตพื้นที่ตรวจราชการ ได้แก่ เขตตรวจราชการที่ 4 (กาญจนบุรี นครปฐม ราชบุรี สุพรรณบุรี) เขตตรวจราชการที่ 11 (นครพนม มุกดาหาร สกลนคร) และเขตตรวจราชการที่ 14 (สุรินทร์ นครราชสีมา บุรีรัมย์ ชัยภูมิ) ที่ผลิตและจำหน่ายโคเนื้อ (มีชีวิต) จากคำแนะนำผู้ทรงคุณวุฒิ ร่วมกับการสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball sampling) เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง (บุคคล) ที่เป็นตัวอย่างที่ดีในการให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก รวม 45 ราย ได้แก่

1. ตัวแทนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์ รวมจำนวน 18 ราย แบ่งเป็นเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ จำนวน 9 ราย (นครปฐม 4 ราย นครราชสีมา 2 ราย บุรีรัมย์ 3 ราย) และเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์ จำนวน 9 ราย (ราชบุรี 2 ราย สุพรรณบุรี 1 ราย นครราชสีมา 2 ราย บุรีรัมย์ 4 ราย)

2. ผู้บริหารสหกรณ์ จำนวน 9 ราย ประกอบด้วย ผู้แทนสหกรณ์เครือข่ายโคเนื้อ 1 ราย ผู้แทนสหกรณ์โคเนื้อกำแพงแสน 2 ราย ผู้แทนสหกรณ์การเกษตร หนองสูง จำกัด จำนวน 1 ราย ผู้แทนสหกรณ์การเลี้ยงปศุสัตว์ กรป. กลาง โพนยางคำ จำกัด จำนวน 1 ราย ผู้แทนสหกรณ์โคเนื้อดอกคำวน จำกัด จำนวน 1 ราย สหกรณ์โคเนื้อสุรินทร์วากิวางสว่าง 1 ราย สหกรณ์ปศุสัตว์โคบาลบูรพาอัญประเทศ จำกัด 1 ราย และสหกรณ์ปศุสัตว์โคบาลบูรพาวัฒนานคร จำกัด จำนวน 1 ราย

3. ผู้ประกอบการธุรกิจ จำนวน 3 ราย ประกอบด้วย ผู้บริหารจากห้างหุ้นส่วนจำกัด เอสพี บีพี ผู้บริหารฟาร์มก้านันเตียง ผู้บริหารก้าวหน้าฟาร์ม และผู้บริหารบริษัท สมายป์ จำกัด

4. วิสาหกิจชุมชน จำนวน 15 ราย ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจ โควากิวบุรีรัมย์ จำนวน 2 ราย กลุ่มวิสาหกิจโคขุนหนองไร่ จำนวน 2 ราย กลุ่มเลี้ยงโคขุนวิสาหกิจบ้านป่าขุย จำนวน 3 ราย วิสาหกิจโคเนื้อหนองแห่น จำนวน 1 รายวิสาหกิจกลุ่มเลี้ยงโคเนื้อบ้านหนองหลอด จำนวน 2 ราย และวิสาหกิจกลุ่มเลี้ยงโคขุนบ้านหนองขุม จำนวน 1 ราย

5. เจ้าหน้าที่สำนักงานสหกรณ์จังหวัด จำนวน 9 ราย ประกอบด้วย ตัวแทนเจ้าหน้าที่สหกรณ์ จากจังหวัดนครปฐม จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดราชบุรีจังหวัดสกลนคร จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดบุรีรัมย์

6. เจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด จำนวน 9 ราย ประกอบด้วย ตัวแทนเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์จาก จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดนครพนม และจังหวัดบุรีรัมย์

ในส่วนของข้อเสนอแนะแนวทางปรับปรุง กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มาตรการ และนโยบาย ผู้วิจัย อาศัยการประชุมกลุ่ม (Focus Group) จำนวน 2 รอบ

ครั้งที่ 1 ประชุมกลุ่มผู้ใช้กฎหมาย ได้แก่ เกษตรกร ผู้ประกอบการธุรกิจโคเนื้อมีชีวิต สหกรณ์โคเนื้อ สมาชิกสหกรณ์ จำนวน 20 ราย แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แบบเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงระเบียบเพื่อนำมาใช้ประชุมผู้บังคับใช้กฎหมาย

ครั้งที่ 2 ประชุมกลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมาย โดยจัดประชุมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมปศุสัตว์ กรมการค้าภายใน และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎ ระเบียบ ในการผลิตและการค้าโคเนื้อมีชีวิต องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม นักวิชาการด้านสหกรณ์ และนักวิชาการด้านกฎหมาย รวมทั้งสิ้น 19 ราย เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาแนวทางปรับปรุงกฎหมายให้เกิดการผลักดันให้เกิดการปฏิบัติจริง

4.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ผ่านการรับรองวิจัยในมนุษย์ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เลขที่ใบรับรอง BRU-HR-2-08/2565 โดยเป็นแบบสัมภาษณ์ (Questionnaire) ที่มีคำถามชนิดปลายเปิด โดยแบ่งโครงสร้างคำถามออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับโครงสร้างสหกรณ์การเกษตร โดยประเด็นสำหรับการ สัมภาษณ์ประกอบด้วย

- 1) แนวคิดและวัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มสมาชิกผู้เลี้ยงโคเนื้อ/เงื่อนไขในการเป็นสมาชิก กลุ่ม
- 2) สาเหตุที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจเข้าหรือไม่เข้ามาเป็นสมาชิกของสหกรณ์ และประเด็น ทางกฎหมายที่มีการกำหนดจำนวนการเป็นสมาชิกส่งผลต่อการจัดตั้งสหกรณ์โคเนื้ออย่างไร
- 3) ธุรกิจและการดำเนินงานของกลุ่ม/สหกรณ์

4) ความคิดเห็นกรณีที่กำหนดให้กฎหมายกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และสังคมของบรรดาสมาชิกโดยวิธีช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกัน

5) ปัญหาและอุปสรรคจากการจัดทำบัญชีของสหกรณ์

6) ข้อกำหนดในกฎหมายที่กำหนดให้ผู้สอบบัญชีเป็นนายทะเบียนสหกรณ์ต่อการจัดการ การเงินของสหกรณ์

7) ข้อเสนอปรับปรุงเงื่อนไขทางกฎหมายเพื่อส่งเสริม/สนับสนุนการสร้างเครือข่ายสหกรณ์ การเกษตรเพื่อผลิตโคเนื้อคุณภาพ

8) ข้อดีและข้อเสียของเงื่อนไขการดำเนินการต้องได้รับมติที่ประชุมใหญ่วิสามัญต่อการ ดำเนินงานบริหารธุรกิจของสหกรณ์อย่างไร

9) ข้อคิดเห็นต่อประเด็นการอนุญาตให้นิติบุคคลสามารถขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกนิติบุคคล เพื่อร่วมส่งเสริมการตลาดให้กับสหกรณ์

ส่วนที่ 2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการจัดหาปัจจัยการผลิตโคเนื้อแก่สมาชิกสหกรณ์และ วิสาหกิจชุมชนในประเด็นต่อไปนี้

1) ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานของสมาชิกโคขุนที่ผลิตโคต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ เช่น พันธุ์โค การผสมพันธุ์ น้ำเชื้อ อาหารข้น อาหารหยาบ การขุน และรูปแบบการซื้อขาย เป็นต้น

2) แนวทางในการควบคุมคุณภาพโคเนื้อของสมาชิก

3) บทบาทของบุคลากรภาครัฐที่เข้ามาควบคุมบริหารจัดการฟาร์ม

4) ความคิดเห็นกรณีที่กำหนดให้กฎหมายการตรวจสอบระบบฟาร์มต้องมีสัตวแพทย์ที่มีใบอนุญาตเป็น สัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มโคเนื้อกำกับดูแลด้านสุขภาพโคเนื้อ

5) ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการขนย้ายโคเนื้อ

6) ความคิดเห็นต่อกฎหมายเรื่องข้อกำหนดขั้นตอนขนย้ายสัตว์ที่ไม่เป็นโรคระบาด โดยใช้ เงื่อนไขเดียวกับโคเนื้อที่เป็นโรคระบาด

7) ความคิดเห็นต่อข้อกำหนดที่กำหนดให้โคเนื้อจำเป็นต้องมีตัวรูปพรรณ ต่อการประกอบ ธุรกิจโคเนื้อ

9) แนวนโยบาย ข้อปฏิบัติ และข้อเสนอแนะต่อการขึ้นทะเบียนโคเนื้อ NID ของกรมปศุสัตว์

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการสนับสนุนด้านการเงินเพื่อการผลิตโคเนื้อแก่ สมาชิก โดยถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการปล่อยสินเชื่อของสหกรณ์ รวมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของ เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพเน้นการรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ที่เน้นการเจาะลึกประเด็นต่าง ๆ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเน้นสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลหรืออาจเป็นกลุ่มกรณีผู้ให้ข้อมูลประสงค์เชิญผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมการสัมภาษณ์ โดยคณะผู้วิจัยตั้งคำถามตามประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ข้อมูลเล่าเรื่องเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ใช้ควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมโดยเตรียมแนวคำถามไว้ล่วงหน้า ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะอาศัย 2 วิธีการคือ

3.3.1) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ในการสัมภาษณ์มีขั้นตอนที่สำคัญ คือ การแนะนำตัว การสร้างความสัมพันธ์ การบันทึกคำตอบ การใช้ภาษา ตลอดจนเวลาและสถานที่ที่ใช้สัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนเพื่อการเจาะลึกข้อมูล ทราบถึงเหตุที่มาของเรื่องราวเกี่ยวกับสภาพปัญหาการดำเนินงานของสหกรณ์ และมาตรการทางกฎหมายที่ส่งผลให้การดำเนินงานของสหกรณ์ไม่ได้รับความสะดวกในการประกอบธุรกิจ ในประเด็นที่กำลังศึกษา 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เริ่มต้นจากการกำหนดขอบเขตการวิจัยและประเด็นในการตั้งคำถามชัดเจนก่อนการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 ขออนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์และนัดหมายผู้ให้สัมภาษณ์ให้เลือกช่วงเวลาที่เหมาะสมต่อการสนทนา ไม่ใช่ช่วงเวลาที่ยี่สิบร้อน ภาระงานหรือวุ่นวายต่อหน้าที่การกิจ หรือมีสิ่งรบกวนจากภาวะแวดล้อม การกำหนดรูปแบบการสัมภาษณ์ตามที่ผู้ให้สัมภาษณ์สะดวก โดยมี 2 รูปแบบคือ 1) รูปแบบสัมภาษณ์ออนไลน์ จะสัมภาษณ์ผ่านโปรแกรม Zoom 2) รูปแบบการสัมภาษณ์แบบ Face-to-Face Interview คณะผู้วิจัยจะนัดสถานที่และวันเวลาเพื่อสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 3 การเข้าสัมภาษณ์เจาะลึก ให้เริ่มต้นด้วยการทักทายและชี้แจงวัตถุประสงค์และขออนุญาตบันทึกการสัมภาษณ์ โดยจะไม่มีภาระขู่หรือผู้ให้สัมภาษณ์ใดๆ ทางคณะผู้วิจัยจะกำหนดรหัสผู้ให้ข้อมูลเพื่อความเป็นส่วนตัวในรายงานวิจัย เมื่อผู้ให้สัมภาษณ์ตอบรับการให้สัมภาษณ์คณะผู้วิจัยจะเริ่มจึงเข้าสู่คำถามตามเครื่องมือการวิจัยที่ได้พัฒนาไว้ ในการสัมภาษณ์คณะผู้วิจัยได้สร้างบรรยากาศของการสนทนาด้วยมิตรจิต ไม่คาดคั้นทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบคำถามด้วยความสบายใจ สนุกใจ และผู้ให้สัมภาษณ์สามารถยุติการให้สัมภาษณ์ได้ทันทีหากไม่สะดวกที่จะให้ข้อมูลแค่คณะผู้วิจัย และกรณีผู้ให้สัมภาษณ์ประสงค์ขอลดตัวการให้สัมภาษณ์ โดยคณะผู้วิจัยทำการลบข้อมูลที่บันทึกไว้ทั้งหมดตามเงื่อนไขจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ภายหลังจากการวิจัยเสร็จเรียบร้อยแล้ว

ขั้นตอนที่ 4 เมื่อการสัมภาษณ์สิ้นสุดลง หัวหน้าคณะวิจัยปิดการสนทนา ด้วยการกล่าวขอบคุณ

3.3.2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) งานวิจัยนี้ใช้การสัมภาษณ์กลุ่มเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีระบบ แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการรวบรวมทัศนคติ ความคิดเห็นความรู้สึก ความเชื่อ ประสบการณ์ ปฏิติกริยาของผู้เข้าร่วมสนทนา ด้วยแนวทางที่ยืดหยุ่นและมีความเป็นไปได้ โดยการจัดกลุ่มสนทนาบุคคลที่มีคุณลักษณะบางประการคล้ายคลึงกับการสนทนากลุ่ม มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เลือกผู้เข้าร่วมสนทนาที่มีส่วนเกี่ยวข้องข้องในประเด็นของการวิจัยโดยวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการสนทนาโดยหัวหน้าโครงการวิจัยเป็นผู้ดำเนินรายการร่วมกับนักวิจัย กำหนดเวลาในการสนทนาไม่เกิน 1-2 ชั่วโมง โดยเริ่มต้นจาก

- 1) ชี้แจงวัตถุประสงค์
- 2) ข้อตกลงเบื้องต้นที่ช่วยกระตุ้นการสนทนา เช่น ผู้เข้าร่วมการสนทนาให้ความเห็นที่ละเอียดเพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ให้ความเห็น
- 3) การให้ความมั่นใจแก่ผู้สนทนาในความเป็นส่วนตัว การไม่นำเรื่องหรือสาระที่พูดคุยกันไปใช้ในทางเสื่อมเสีย หรือมีการระบุนามผู้พูด
- 4) การแนะนำผู้ร่วมสนทนา เพื่อสร้างความคุ้นเคยกันและผู้ช่วยดำเนินการควรทำฝัที่นั่งประกอบ
- 5) การแจ้งขออนุญาตเกี่ยวกับการบันทึกเสียง หรือภาพ โดยข้อมูลที่บันทึกไว้ทั้งหมดจะเก็บรักษาโดยหัวหน้าโครงการวิจัยเท่านั้น โดยการเข้าถึงข้อมูลจะต้องมีรหัสเข้าข้อมูลเพื่อรักษาความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
- 6) การดำเนินการสนทนา และปิดการสนทนา เนื่องจาก การแพร่ระบาดของและมาตรการการป้องกันและลดการติดเชื้อไวรัสโคโรนา-2019 ยังคงส่งผลกระทบต่อการเดินทาง การปฏิสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมร่วมกันที่มีจำนวนมาก การสัมภาษณ์ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการจ้างเหมาบุคคลในท้องถิ่นเพื่อให้ติดต่อกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนัดวันสัมภาษณ์ แล้วใช้วิธีการสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มโดยใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์แบบเนื้อหา (Content Analysis) ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่ไปกับการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร (Document research) ในการวิเคราะห์เอกสารผู้วิจัยต้องคำนึงถึงบริบท (Context) หรือสภาพแวดล้อมของข้อมูล เอกสารที่นำมาวิเคราะห์ประกอบด้วยว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสองวิธีนี้เป็นข้อความแบบบรรยาย (Descriptive)

วัตถุประสงค์ 1 เพื่อศึกษาข้อจำกัดการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการค้าโคเนื้อมีชีวิต

ผู้วิจัยตรวจสอบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2559 พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 ระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการขอรับและออกใบรับรองฟาร์มที่มีระบบการป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม พ.ศ. 2560 จาก รวมถึงข้อมูลทุติยภูมิที่ได้มีการเผยแพร่ของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน บทความ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ 2 เพื่อวิเคราะห์เงื่อนไขและข้อจำกัดของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการปัจจุบันที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและการค้าโคเนื้อมีชีวิต

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากสัมภาษณ์เชิงลึกเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ สหกรณ์ และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ ด้วยแบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Question) ซึ่งผู้วิจัยกำหนดคำถามพื้นฐานปลายเปิดที่ต้องการถามไว้ให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษา เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถตอบคำถามได้อย่างเสรี โดยทำการจัดบันทึกขณะสัมภาษณ์ หลังจากนั้นทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) จากบุคคลที่เกี่ยวข้องที่ต่างกันจากทั้งภาครัฐ และเอกชน ร่วมกับการสังเกตเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมเหตุสมผลและถูกต้อง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แบบเนื้อหาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แล้วทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก (SWOT Analysis) ของการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ เพื่อสรุปจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค การผลิตและการค้าโคเนื้อชีวิตของสหกรณ์ฯ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 3 คือ เสนอนโยบายในการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ และใช้เป็นข้อมูลสำหรับวิเคราะห์เงื่อนไขและข้อจำกัดของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการปัจจุบันที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและการค้าโคเนื้อชีวิตของสหกรณ์

วัตถุประสงค์ 4 เพื่อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และมาตรการในการการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคเนื้อมีชีวิตในประเทศไทย

การจัดทำข้อเสนอเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และนโยบายส่งเสริมการผลิตและการค้าในอุตสาหกรรมโคเนื้อมีชีวิต โดยใช้การจัดประชุมกลุ่ม เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมกันอภิปรายข้อเสนอแนวทางการปรับปรุงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของประเทศอย่างไร ซึ่งจะจัดประชุมกลุ่ม 2 กลุ่ม ๆ ละ 1 รอบ รอบที่ 1 เป็นการประชุมกลุ่มผู้ใช้กฎหมาย และรอบที่ 2 เป็นการประชุมกลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมาย

บทที่ 5 ผลการศึกษา

รายงานผลการศึกษาในบทนี้จะเน้นการแสดงผลการศึกษิตามวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ รูปแบบการผลิตและการค้าโคขุนคุณภาพและการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและการค้าโคเนื้อที่มีชีวิตของสหกรณ์ฯ เงื่อนไขและข้อจำกัดของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการปัจจุบันที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ แนวทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และมาตรการเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 รูปแบบการผลิตและการค้าโคขุนคุณภาพ และการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ โคเนื้อ

5.1.1 สภาพทั่วไปการผลิตและการค้าโคขุนคุณภาพ

ผลการศึกษาสภาพทั่วไปการผลิตโคขุนคุณภาพสามารถแบ่งการผลิตออกได้ 3 รูปแบบตามโซ่การผลิตโคขุนมีชีวิต ได้แก่ 1) การผลิตโคต้นน้ำ โดยเน้นการเลี้ยงแม่โคเพื่อผลิตลูกโคแล้วทำการเลี้ยงลูกโคจนถึงอายุ 5-8 เดือน (น้ำหนัก 130 -200 กิโลกรัม) 2) การผลิตโคกลางน้ำ โดยเลี้ยงลูกโคหย่านมเพื่อผลิตโคขุนจากลูกโคให้น้ำหนักประมาณ 400 กิโลกรัม และ 3) การผลิตโคปลายน้ำ โดยเน้นการขุนวัวโครงให้ได้น้ำหนักเพื่อจำหน่ายสู่การแปรรูป ซึ่งตอนนี้จะใช้ระยะเวลาขุน 8 – 12 เดือน เพื่อให้ได้คุณภาพเนื้อโคที่มีความเหมาะสมตามสายพันธุ์ซึ่งในการขุนปลายน้ำจะใช้ระยะเวลาการขุนแตกต่างกัน โดยโคขุนสายพันธุ์เน้นไขมันแทรก เช่น ไทยวากิว ทาจิมะดอย เป็นต้น การผลิตโคปลายน้ำกลุ่มสายพันธุ์นี้จะใช้ระยะเวลาขุนนานที่สุด ส่วนมากจะขุนจนโคมีอายุมากกว่า 3 ปี ขณะที่การผลิตโคขุนปลายน้ำที่เน้นคุณลักษณะความนุ่มของเนื้อโค เกษตรกรจะเลือกสายพันธุ์ที่ไม่มีไขมันแทรก เช่น ชาร์โรเลส์ แองกัส แบรงกัส ฯลฯ เนื่องจากการผลิตโคขุนคุณภาพได้รับความสนใจจากเกษตรกรเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยมีมูลเหตุสำคัญคือราคาซื้อขายโคขุนมีชีวิตที่ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นจากปริมาณความต้องการของตลาด แต่เนื่องจากการผลิตโคขุนคุณภาพใช้ต้นทุนสูงและระยะเวลาผลิตยาวนานกว่าการขุนโคพื้นเมืองและโคพันธุ์บราห์มัน ส่งผลให้เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่มรวมถึงมีการสร้างเครือข่ายการผลิตโคขุนคุณภาพเพิ่มมากขึ้นในหลายรูปแบบทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ หากตามลักษณะการรวมกลุ่มสามารถแบ่งออกเป็น 3 กรณี ได้แก่ กรณีเกษตรกรหรือผู้เลี้ยงอิสระ กรณีกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกรณีสมาชิกสหกรณ์ (ภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 โซ่การผลิตโคขุนคุณภาพ (ลูกผสมชาร์โรเลส์ แองกัส แบริงกัส)

1) กรณีเกษตรกรหรือผู้เลี้ยงอิสระ

เกษตรกรที่เป็นผู้เลี้ยงอิสระ สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย โดยกลุ่ม 1 เป็นเกษตรกรรายย่อย และรายเล็ก มีจำนวนโคไม่เกิน 20 ตัว กลุ่มที่ 2 เป็นเกษตรกรกลางและรายใหญ่ มีจำนวนโคมากกว่า 20 ตัวขึ้นไป

กรณีเกษตรกรรายย่อย มีจำนวนโคในฟาร์มน้อยกว่า 20 ตัว เกษตรกรกลุ่มนี้มักมีเงินทุนน้อย การผลิตจึงเน้นการผลิตโคพื้นเมืองและพันธุ์บราห์มันมีรอบการผลิตที่สั้นกว่าโคขุนคุณภาพเนื้อนุ่มและไขมันแทรก ซื้อง่าย ไม่ยุ่งยาก และมีส่วนแบ่งทางการตลาดมากที่สุดในปัจจุบันเทียบกับตลาดเนื้อนุ่มและตลาดไขมันแทรก เกษตรกรกลุ่มนี้มีจำนวนอยู่ทั่วประเทศ โดยฐานการผลิตโคต้นน้ำสำคัญคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเกษตรกรผู้ผลิตโคต้นน้ำมักทำการขายโคมีชีวิตทั้งลูกโคหย่านม วัวโครง และแม่โคที่ตลาดนัดโค-กระบือ โดยเกษตรกรผู้ผลิตโคกลางน้ำจากภูมิภาคอื่นจะมากเลือกซื้อโคต้นน้ำที่ตลาดนัดโค-กระบือ ส่วนมากจะเป็นการซื้อเหมาฝูง บางครั้งจะมีโคลูกผสมเลือดยุโรป (ชาร์โรเลส์) 1-2 ตัว ซึ่งวัวโครงสายพันธุ์ดีเข้าขุนพร้อมกับโคทั่วไป แล้วจำหน่ายวัวโครงสายพันธุ์ดีให้กับผู้ผลิตโคปลายน้ำต่อเมื่อได้น้ำหนักประมาณ 300-350 กิโลกรัม โดยผู้ผลิตโคกลางน้ำจะขุนโคจนได้น้ำหนักไม่น้อยกว่า 500 กิโลกรัม ระยะเวลาขุนประมาณ 8-12 เดือน อย่างไรก็ตามเกษตรกรรายย่อยอิสระมักทำการขายโคมีชีวิตให้กับพ่อค้าผู้รวบรวมที่มาติดต่อรับซื้อถึงฟาร์ม รูปแบบการขายจะเป็นการขายแบบเหมาฝูง การขายจะชั่งน้ำหนักโคทีละตัวและขายในราคาซื้อขายตกลงกันระหว่างเกษตรกรและพ่อค้าประมาณ 90-120 บาท/กิโลกรัม ซึ่งการตกลงราคามักอิงราคาตลาด ณ ช่วงเวลาที่ทำการซื้อขาย

นอกจากนี้ยังมีกรณีทายาทของเกษตรกรรายย่อยซึ่งมีอายุน้อย ให้ความสนใจในการผลิตโคขุนคุณภาพเพิ่มมากขึ้น โดยทายาทของเกษตรกรจะลงทุนซื้อลูกวัวหย่านมมาให้บิดามารดาเลี้ยงเป็นวัวโครง

จำนวน 1 - 2 ตัว/คร้วเรือนบางรายตัดสินใจซื้อลูกโคหย่านมเพิ่มขึ้นหลักจากที่มีประสบการณ์ในการผลิตวัวโครงคุณภาพและขายได้ราคาดีประมาณ 120 บาท/กิโลกรัม และบางรายตัดสินใจแบ่งจำหน่ายออกเป็นวัวโครงส่วนหนึ่งและแบ่งส่วนหนึ่งขุนต่อจนได้น้ำหนักเพื่อจำหน่ายให้กับพ่อค้าผู้รวบรวมโคเนื้อ

“...เริ่มจากมี 5 ตัวแล้วขยายขึ้นมาเรื่อย ๆ จนถึงมี 400 กว่าตัวโดยเป็นการผสมเต็มรูปแบบจนปัจจุบันมีถึง 2,000 กว่าตัว...”
(ฟาร์มรายใหญ่, สัมภาษณ์เมื่อ 4 มีนาคม 2565)

กรณีเกษตรกรรายใหญ่ มักเป็นการเลี้ยงโครวมทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ รวมถึงการแปรรูปและจัดจำหน่าย เช่น ฟาร์มก้านันเตียง มีจำนวนแม่โครวมมากกว่า 400 ตัว จำนวนวัวทั้งฟาร์มประมาณ 2,000 ตัว และมีการจด

ทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนดอกลำดวน จังหวัดศรีสะเกษ และยังสร้างเครือข่ายเกษตรกรรายย่อยกระจายในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อผลิตโคส่งให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนและฟาร์มก้านันเตียง

2) กรณีกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

กรณีเกษตรกรที่รวมกลุ่มเป็นกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งการรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการโดยเฉพาะรูปแบบกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มักได้รับขับเคลื่อนการจัดตั้งกลุ่มตามนโยบายภาครัฐ ซึ่งเดิมทีเกษตรกรมักมีการรวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการเพื่อทำการซื้อขายโคมีชีวิตรวมถึงอาหารชั้น อาหารหยาบ ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ในการผลิตโค เช่น การอบรมการผลิตโคเนื้อ เป็นต้น เมื่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ร่วมมือกับกรมปศุสัตว์ส่งเสริมการรวมกลุ่มผลิตโคขุนด้วยการให้สินเชื่อแก่กลุ่มผ่านโครงสร้างวิสาหกิจชุมชนในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 0.01 เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตโคเนื้อที่อยู่ในพื้นที่ตำบลเดียวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งในการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ยุ่งยากเท่ากับการจัดตั้งกลุ่มและบริหารกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ โดยหน่วยงานที่ทำหน้าที่ผลักดันการจัดตั้งกลุ่มคือ กรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมจะเป็นผู้ให้คำแนะนำและตรวจสอบการดำเนินงานของกลุ่ม รวมถึงการตรวจบัญชีของกลุ่ม ซึ่งไม่ยุ่งยากและซับซ้อนเท่ากับการทำบัญชีของสหกรณ์ ไม่จำเป็นต้องมีความรู้ เช่นนักบัญชีในการจัดทำบัญชี

“...สหกรณ์มีเงื่อนไขในการตัดสินใจเรื่องราคา เรื่องการรับซื้อ เรื่องนโยบาย เรื่องวิธีการปฏิบัติงานที่ซับซ้อนกว่าต้องระบุในฐาณะกรรมการ ส่วนวิสาหกิจชุมชน ไม่มีข้อกำหนดทางกฎหมาย หรือข้อบังคับในการตัดสินใจในการคุยกัน ในการตกลงได้ในกลุ่มนั้นๆ ซึ่งกลุ่มจะมีกรรมการ 5 ถึง 6 คน สหกรณ์จะต้องมีประชุม มีมติอะไรต่างๆที่ซับซ้อนกว่า ในเรื่องของความคล่องตัวในการตัดสินใจของวิสาหกิจจะสูงกว่าสหกรณ์...”

(วิสาหกิจชุมชน, สัมภาษณ์เมื่อ 4 มีนาคม 2565)

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแต่ละกลุ่มมักมีรูปแบบการผลิตโคคุณภาพที่ชัดเจนคือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เน้นโคต้นน้ำการผลิตลูกโค กลุ่มที่กลุ่มวิสาหกิจที่เน้นโคกลางน้ำเพื่อการผลิตวัวโครง และกลุ่มที่เน้นการผลิตโคปลายน้ำ โดยกลุ่มปลายน้ำจะทำสัญญาซื้อขายโคล่วงหน้าแบบปีต่อปีกับบริษัทเอกชนเพื่อแปรรูปโคและจัดจำหน่ายเนื้อโคขุนคุณภาพในช่องทางต่าง ๆ นอกจากนี้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหลายกลุ่มได้

ร่วมมือกับสหกรณ์ฯ เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตโคต้นน้ำ โคน้ำ โคน้ำกลางน้ำ โคน้ำปลายน้ำ รวมถึงเครือข่ายสหกรณ์โคนมที่รับซื้อ-รวบรวมโคมีชีวิต โดยจะจำหน่ายโคมีชีวิตผ่านสมาชิกของกลุ่มที่เป็นสมาชิกสมทบของสหกรณ์

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เน้นการผลิตโคปลายน้ำมักเป็นกลุ่มที่มีผู้นำกลุ่มเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการผลิตโคขุนคุณภาพ จึงสามารถผลิตโคขุนคุณภาพที่มีชื่อเสียงและมีความโดดเด่น เช่น วิสาหกิจชุมชนสุรินทร์วาทิว วิสาหกิจโคเนื้อวาทิวโคราช หรือเครือข่ายโคเนื้อล้านนา ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเหล่านี้มักได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการจากนักวิจัยและนักวิชาการด้านปศุสัตว์ที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยต่าง ๆ เพื่อวิจัยและพัฒนาการผลิตโคเนื้อคุณภาพ เช่น เทคโนโลยีการคัดเลือกสายพันธุ์ การใช้พืชอาหารสัตว์ ด้านงบประมาณทางกลุ่มมักได้รับการสนับสนุนจากนโยบายของรัฐผ่านกรมปศุสัตว์ ในการจัดการฟาร์ม ระบบการป้องกันโรค วัคซีน รวมถึงน้ำเชื้อพ่อพันธุ์ดี รวมถึงการยกระดับความรู้ต่างๆ พัฒนาระบบ รวมทั้งพัฒนาการเลี้ยงและการลงทุนด้านเครื่องมือและอุปกรณ์เพื่อให้มีมาตรฐาน รวมถึงเงินกู้ดอกเบี้ยพิเศษจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

นอกจากนี้ยังมีการสร้างเครือข่ายเกษตรกรที่ร่วมมือกันระหว่างเกษตรกรผู้เลี้ยงอิสระ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน นักวิชาการ และภาคเอกชน ในนามเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้อจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อผลิตเนื้อโคและเนื้อกระบือคุณภาพ โดยภาคเอกชนเป็นผู้ประกอบแปรรูปการฉ่ำเนื้อเป็นบริษัท สไมล์ บีฟ จำกัด และจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปเนื้อโคและเนื้อกระบือคุณภาพจำหน่าย ภายใต้แบรนด์ “สไมล์ บีฟ” เครือข่ายนี้เน้นการผลิตโคขุนสายพันธุ์แองกัส “โคหนุ่มเนื้อนุ่ม” เพื่อตอบสนองตลาดผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญด้านสุขภาพ โดยเกษตรกรเครือข่ายผู้ผลิตโคต้นน้ำมีแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อยคือ กลุ่มที่เน้นการผลิตลูกโค และกลุ่มที่เริ่มขยายการผลิตโคกลางน้ำซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น และเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ ที่เดิมเป็นผู้ผลิตโคเนื้อพื้นเมืองเดิมให้ความสนใจผลิตโคขุนคุณภาพ ได้มีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในท้องที่ของตนเพื่อเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้อจังหวัดบุรีรัมย์ โดยกลุ่มนี้จะเน้นการผลิตโคต้นน้ำและโคกลางน้ำให้กับทางเครือข่าย จากนั้นจะจำหน่ายต่อให้กับสมาชิกที่มีคอกกลางและได้รับรองฟาร์มมาตรฐาน GAP เพื่อควบคุมคุณภาพเนื้อของโคขุนให้ได้ตามเงื่อนไขของผู้ซื้อปลายทาง โดยสมาชิกกลุ่มนี้จะเป็นสมาชิกที่ประสบการณ์และมีศักยภาพสูงในการผลิตโคขุนคุณภาพและเป็นยังเป็นผู้ร่วมก่อตั้งเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้อจังหวัดบุรีรัมย์ และยังทำหน้าที่เป็นศูนย์เรียนรู้และอบรมการผลิตโคคุณภาพให้แก่สมาชิกและเกษตรกรผู้สนใจที่จะผลิตโคขุนคุณภาพ ทำให้เครือข่ายมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กำลังการผลิตโคต้นน้ำและโคกลางน้ำเพิ่มสูงขึ้น สนองตอบต่อความต้องการของอุปสงค์โคและเนื้อโคของทางกลุ่มที่มีแนวโน้มเติบโตเพิ่มมากขึ้น

ในส่วนของการตลาด บริษัท สไมล์ บีฟ เป็นพันธมิตรสำคัญที่ช่วยสื่อสาร ประสานงานทั้งนักวิชาการด้านปศุสัตว์ เกษตรกร ประธานกลุ่มเครือข่าย โรงแปรรูป และผู้ใช้เนื้อโคผู้ซื้อปลายทาง ทำให้การเชื่อมโยงเครือข่ายครบทุกส่วนตลอดทั้งห่วงโซ่การผลิตโคขุนและเนื้อโครวมถึงการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปเนื้อโค ซึ่งปัจจุบันได้ขยายไปถึงการผลิตกระบือด้วยเช่นกัน

3) กรณีสมาชิกสหกรณ์

เนื่องจากเกษตรกรรายย่อยมีข้อจำกัดหลายประการที่ไม่สามารถผลิตโคเนื้อคุณภาพไม่ได้ตามมาตรฐาน ทั้งเงินทุนในการผลิตโค คุณภาพสายพันธุ์โค และองค์ความรู้ในการบริหารจัดการฟาร์ม ล้วนมีส่วนสำคัญที่ช่วยเพิ่มคุณภาพโคเนื้อและเนื้อโคได้ แม้เมื่อเกษตรกรรายย่อยสามารถผลิตโคขุนคุณภาพได้ก็ยังมีประเด็นด้านการตลาดในการจำหน่ายเช่นกัน จึงทำให้เกษตรกรรายย่อยตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกของสหกรณ์ฯ เพิ่มมากขึ้นอันเนื่องจากสองเหตุผลสำคัญ คือ

- 1) ประสงค์สินเชื่อในการผลิตโคขุนคุณภาพที่มีแนวโน้มต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น ทั้งในการซื้อตัวโคและอาหารสำหรับเลี้ยงโค โดยการซื้อตัวโคผ่านสมาชิกของสหกรณ์ทั้งแม่โคสายพันธุ์ดี ลูกโคหย่านม วัวโครง สามารถสร้างความมั่นใจเรื่องคุณภาพทั้งสุขภาพโคและสายพันธุ์ที่ตรงตามความต้องการของตลาด ซึ่งโคของสมาชิกทุกคนจะต้องขึ้นทะเบียนไว้กับสหกรณ์ตามนโยบายของสหกรณ์
- 2) ประสงค์ขายโคขุนคุณภาพให้กับสหกรณ์ เนื่องจากมีการประกาศราคารับซื้อโคขุนมีชีวิตตามคุณภาพซาก และสหกรณ์ฯ ทุกแห่งมีนโยบายว่า โคมีชีวิตที่สหกรณ์รับซื้อจะรับซื้อจากสมาชิกของสหกรณ์ฯ เท่านั้น และโคทุกตัวที่จะขายให้กับสหกรณ์ต้องได้รับการขึ้นทะเบียนไว้กับสหกรณ์ จึงทำให้เกษตรกรที่ประสงค์ขายโคขุนให้กับสหกรณ์จำเป็นต้องสมัครสมาชิกสหกรณ์

แนวทางการบริหารจัดการของสหกรณ์ฯ จึงมีส่วนสำคัญที่ช่วยลดปัญหาและอุปสรรคให้กับสมาชิกสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อได้ โดยเฉพาะเงินทุนที่ใช้ในการผลิต เนื่องจากการผลิตโคขุนคุณภาพใช้ระยะเวลา 2.5 - 3 ปี โดยเฉพาะขั้นตอนการขุนโคคุณภาพปลายน้ำที่ใช้ระยะเวลายาวนานมากกว่า 10 เดือน ต้นทุนการผลิตสูง จึงเป็นปัญหาหลัก การเป็นสมาชิกสหกรณ์จึงเป็นหนึ่งช่องทางที่ช่วยให้เกษตรกรรายย่อยที่ประสงค์ผลิตโคขุนคุณภาพเข้าถึงแหล่งสินเชื่อเพิ่มขึ้นอีก 1 ช่องทาง ซึ่งง่ายกว่าการขอสินเชื่อธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากสหกรณ์ฯ เข้าใจบริบทของการประกอบอาชีพเกษตรกรและการผลิตเลี้ยงโคขุนเป็นอย่างดี นอกจากนี้ การเป็นสมาชิกสหกรณ์ฯ ยังสามารถเข้าถึงแหล่งโคพันธุ์ดี แหล่งรับซื้อโคที่เชื่อถือได้ องค์ความรู้การบริหารจัดการ และยังเป็นแหล่งเงินออมที่สมาชิกจะได้รับจากสิทธิตามข้อบังคับของสหกรณ์ผ่านการถือหุ้น เช่น เงินปันผล เป็นต้น

เกษตรกรสามารถสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์มี 2 ประเภท คือ “สมาชิกสามัญ” ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตแดนดำเนินงานของสหกรณ์ฯ และสมาชิกสมทบผู้ผลิตโคเนื้อที่อยู่นอกเขตแดนดำเนินงานของสหกรณ์ฯ เดิมที่สหกรณ์โคเนื้อ มีการจัดตั้งขึ้นเพียงไม่กี่แห่ง และเขตแดนดำเนินงานที่กำหนดไว้ตามข้อกำหนดหมายมี

จำนวนเกษตรกรที่ผลิตโคขุนไม่มากนัก บางสหกรณ์จึงได้กำหนดให้พื้นที่การรับสมาชิกครอบคลุมทั่วประเทศในข้อบังคับของสหกรณ์ในฐานะ “สมาชิกสมทบ” ภายใต้เงื่อนไขว่า เกษตรกรต้องเป็นผู้เลี้ยงโคเนื้อจริง เช่น ข้อบังคับของสหกรณ์โคเนื้อกำแพงแสน กำหนดแดนดำเนินงานทั่วประเทศตามที่ได้รับอนุมัติจากนายทะเบียน จึงสามารถรับสมาชิกได้ทั่วประเทศ ปัจจุบันมีสัดส่วนสมาชิกที่อยู่ในพื้นที่แดนดำเนินงานในเขตรัศมีอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม 400 กิโลเมตร ประมาณร้อยละ 20 และมีสมาชิกที่อยู่รอบนอกรัศมีของสหกรณ์ เป็นสมาชิกสมทบอีกประมาณร้อยละ 80 เป็นต้น ซึ่งมีข้อบังคับของสหกรณ์โคเนื้อกำแพงแสนเพิ่มเติมว่า “สมาชิกสามัญที่อยู่ในรัศมี 400 กิโลเมตรจะได้สิทธิ์ในการขุนวัว ถ้าเป็นกรณีสมาชิกสมทบที่อยู่เกินกว่ารัศมี 400 กิโลเมตร จะไม่เป็นผู้เลี้ยงโคขุนแต่จะเป็นผู้เลี้ยงโคแม่พันธุ์ เนื่องจากระยะเวลาในการขนส่งมีผลต่อคุณภาพของเนื้อที่มีผลต่อสีเนื้อ ความนุ่ม ความเหนียวของเนื้อ ข่าวัวยืนบนรถเกินกว่า 8 ชั่วโมงจะทำให้วัวมีความเครียดทำให้สีเนื้อเข้มขึ้น กล้ามเนื้อเกิดการหดเกร็งตัว ทำให้เนื้อเหนียวมากขึ้น” ขณะที่สมาชิกสมทบของสหกรณ์เครือข่ายโคเนื้อสามารถขุนโคปลายน้ำจำหน่ายให้กับทางสหกรณ์ได้เช่นเดียวกับสมาชิกสามัญ

จะเห็นได้ว่า สหกรณ์ฯ แต่ละแห่งมีแนวทางและเป้าหมายของการดำเนินงานธุรกิจธุรกิจสหกรณ์แตกต่างกันตามข้อบังคับและธุรกิจของสหกรณ์ กล่าวได้ว่า สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อเป็นหนึ่งในสถาบันเกษตรกร ที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการผลิตโคเนื้อคุณภาพตามนโยบายของกรมปศุสัตว์ที่ต้องการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโคเนื้อตลอดทั้งโซ่อุปทาน ตั้งแต่การจัดการปัจจัยการผลิต การผลิต การซื้อขาย แลกเปลี่ยนโคมีชีวิต การแปรรูปโคเนื้อ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเนื้อโค โดยมีสหกรณ์เป็นองค์กรสำคัญในการขับเคลื่อน ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดในหัวข้อถัดไป

5.1.2 รูปแบบการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ (โคเนื้อ)

พระราชบัญญัติสหกรณ์ 2542 กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสหกรณ์ต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของบรรดาสมาชิก โดยวิธีช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักการสหกรณ์ และมีความเป็นไปได้ทางธุรกิจ ทำให้แต่ละสหกรณ์โคเนื้อ มีรูปแบบการดำเนินงานสนับสนุนการผลิตโคเนื้อในแต่ละห่วงโซ่แตกต่างกันตาม “ข้อบังคับสหกรณ์” ที่ผ่านมติที่ประชุมผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกในช่วงของการดำเนินเรื่องขอจัดตั้งสหกรณ์ โดยทั่วไปสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นจะเลือกจดทะเบียนในประเภทสหกรณ์การเกษตรที่มีข้อบังคับเน้นการให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกเพื่อการผลิตโคเนื้อและขายโคเนื้อมีชีวิต หลังจากดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสหกรณ์ไปได้ระยะเวลาหนึ่ง บางสหกรณ์มีผลการดำเนินงานที่ดีขยายขอบเขตของการดำเนินงานไปยังกลางน้ำรวบรวมโคมีชีวิตเพื่อแปรรูป บางสหกรณ์ขยายธุรกิจของสหกรณ์ไปยังปลายน้ำจำหน่ายเนื้อโคในหลายรูปแบบ ซึ่งการขยาย

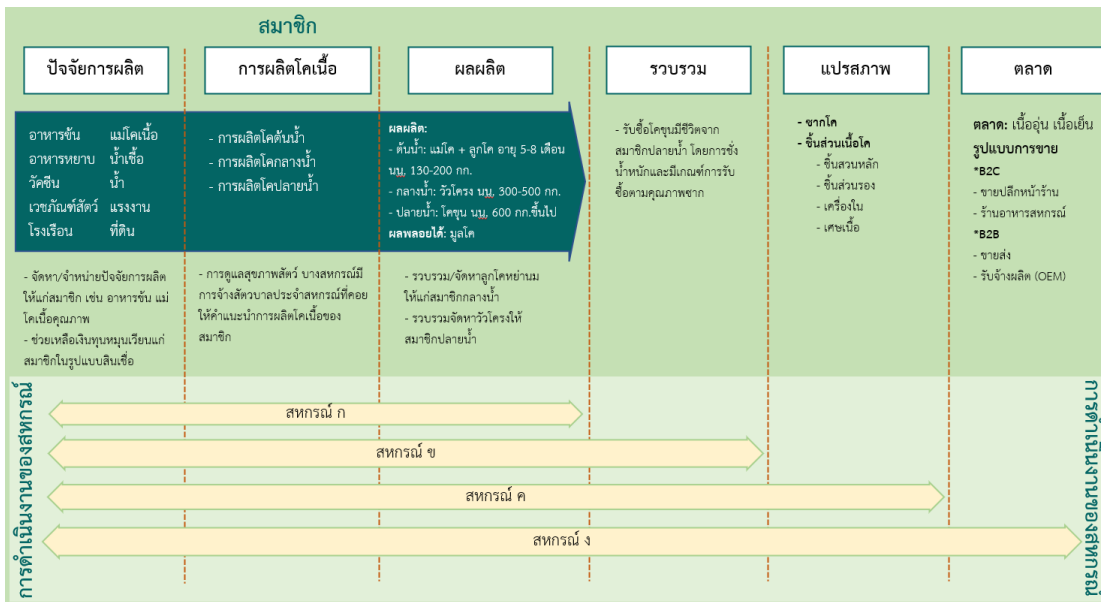
ธุรกิจของสหกรณ์จะอาศัยมติที่ประชุมใหญ่ประจำปีตามข้อบังคับ แต่ไม่ได้มีการขอมติแก้ไขข้อบังคับ สหกรณ์เดิมที่ได้ยื่นต่อนายทะเบียน โดยรูปแบบการดำเนินงานของสหกรณ์ตามข้ออุปทานสามารถแบ่ง ออกเป็น 4 กลุ่ม (ภาพที่ 7) ดังนี้

1) กลุ่ม ก เป็นสหกรณ์การเกษตรที่เน้นการผลิตโคต้นน้ำและโคกลางน้ำ โดยสหกรณ์จะทำหน้าที่ เป็นฝ่ายสนับสนุนให้แก่สมาชิกผู้ผลิตโคเนื้อ โดยจัดหา/จำหน่ายปัจจัยการผลิต เช่น อาหารข้น แม่โคเนื้อ คุณภาพ ให้การช่วยเหลือด้านเงินทุนหมุนเวียนให้แก่สมาชิกในรูปแบบสินเชื่อ สหกรณ์ที่มีสมาชิกผู้เลี้ยงโค เนื้อจำนวนมากจะมีการจ้างสัตวบาลประจำเพื่อให้บริการแก่สมาชิก โดยทุกสหกรณ์จะทำหน้าที่เป็น สื่อกกลางจัดหาแม่โค ลูกโคหย่านม ให้แก่สมาชิกกลางน้ำเพื่อขุนและรวบรวมโคให้แก่สมาชิกปลายน้ำ สหกรณ์ฯ ที่ดำเนินงานในลักษณะนี้ เช่น สหกรณ์ปศุสัตว์โคบาลบูรพาวัฒนานคร สหกรณ์ปศุสัตว์โคบาล บูรพาอรัญประเทศ และสหกรณ์ปศุสัตว์โคบาลบูรพาโคสูง

2) กลุ่ม ข สหกรณ์ที่ดำเนินงานเช่นเดียวกับสหกรณ์กลุ่ม ก และเพิ่มธุรกิจรวบรวมโคมีชีวิตปลาย น้ำจากสมาชิกแล้วจำหน่ายให้กับคู่ค้าทางธุรกิจซึ่งมีทั้งสหกรณ์และเอกชนที่รับซื้อโคมีชีวิต สหกรณ์ฯ ที่ ดำเนินงานในลักษณะนี้ เช่น สหกรณ์โคเนื้อสุรินทร์วากิวยางสว่าง

3) กลุ่ม ค คือ สหกรณ์ที่เน้นการดำเนินงานเช่นเดียวกับสหกรณ์กลุ่ม ข และเพิ่มธุรกิจการโรงแปรร สภาพเพื่อชำแหละและตัดแต่ง แล้วจำหน่ายแบบยกซาก แบบชิ้นส่วนเนื้อสด หรือแบบเนื้อแช่เย็นแช่แข็ง ให้แก่ผู้มารับซื้อซึ่งมีทั้งบุคคลและนิติบุคคลในรูปแบบค้าส่ง สหกรณ์ฯ ที่เน้นการดำเนินงานในลักษณะนี้ เช่น สหกรณ์การเลี้ยงปศุสัตว์ กรป.กลางโพนยางคำ และสหกรณ์การเกษตรหนองสูง เป็นต้น

4) กลุ่ม ง คือ สหกรณ์ที่ดำเนินงานตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำโดยเพิ่มธุรกิจด้านการตลาดเพื่อ จำหน่ายเนื้อโคในรูปแบบต่างๆ ผ่านธุรกิจบริการร้านอาหาร กลุ่มสหกรณ์ ง นี้จะทำทั้งแบบ B2C และ B2B โดยแบบ B2C จะมีร้านสหกรณ์ร้านจำหน่ายเนื้อแบบชิ้นส่วนเนื้อสด หรือแบบเนื้อแช่เย็นแช่แข็ง ให้แก่ผู้บริโภค แต่ตั้งราคาขายในราคาขายส่ง สำหรับ B2B จะจำหน่ายเน้นปริมาณให้กับร้านอาหารต่าง ๆ แบบขายส่ง และรับจ้างผลิต (OEM) ให้กับโมเดิร์นเทรด สหกรณ์ฯ ที่ดำเนินงานในลักษณะนี้ เช่น สหกรณ์ โคเนื้อกำแพงแสน และสหกรณ์เครือข่ายโคเนื้อ โดยสหกรณ์โคเนื้อกำแพงแสนจะเน้นการขายส่งชิ้นส่วน เนื้อโคให้แก่ร้านอาหาร และมีหน้าร้านขายปลีกเพื่อเป็นช่องทางจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคอีกทางหนึ่งแต่มี สัดส่วนปริมาณขายไม่มากนักเมื่อเทียบกับผลผลิตทั้งหมด ขณะที่สหกรณ์เครือข่ายโคเนื้อก็มีธุรกิจรับจ้าง ผลิต (OEM) ให้กับโมเดิร์นเทรดในแบรนด์ Pro-butcher โดยเน้นจำหน่ายชิ้นส่วนหลักเช่น สันนอก สันใน สันแหลม เป็นต้น มีธุรกิจขายส่งให้กับร้านอาหารทั่วไป และธุรกิจบริการร้านอาหารของสหกรณ์เช่น MaxBeef Buffet MaxBeef Yakiniku MaxBeef เด็กเดี่ยว และ MaxBeef อีสาน เพื่อเป็นช่องทางระบาย เนื้อชิ้นส่วนรอง

ภาพที่ 7 ประเภทการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ

จะเห็นได้ว่า การดำเนินงานสหกรณ์ใน 4 รูปแบบข้างต้น ยังคงดำเนินธุรกิจตามข้อบังคับสหกรณ์ที่เน้นการช่วยเหลือสมาชิกในการผลิตโคขุน โดยการขยายธุรกิจสหกรณ์ใหม่ที่คณะกรรมการสหกรณ์เห็นว่าจำเป็นต้องดำเนินการ แต่ละสหกรณ์จะอาศัยมติของที่ประชุมวิสามัญใหญ่ประจำปี ซึ่งเป็นเวทีในการ

“...ธุรกิจหลักของสหกรณ์การเกษตรหนองสูง เดิมทีธุรกิจหลักคือสินเชื่อ แต่ว่าของสหกรณ์หนองสูงก็ขยายเป็นธุรกิจแปรรูปไป ๆ มา ๆ ธุรกิจแปรรูปโคขุนกลายเป็นธุรกิจหลักไปแล้ว...”
 (ตัวแทนสหกรณ์, สัมภาษณ์เมื่อ 4 มีนาคม 2565)

นำเสนอผลการดำเนินงานให้สมาชิกสหกรณ์ทราบและเสนอแนวทางการดำเนินงานธุรกิจสหกรณ์ในอนาคต โดยแต่ละสหกรณ์จะเน้นธุรกิจของสหกรณ์แตกต่างกันตามวิสัยทัศน์ของคณะกรรมการสหกรณ์ในการขับเคลื่อนสหกรณ์เพื่อประโยชน์ของสมาชิก เช่น สหกรณ์การเกษตรหนองสูง ที่เริ่มต้นการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ฯ ด้วยธุรกิจสินเชื่อเป็นหลัก แต่

เนื่องจากสมาชิกหันมาผลิตโคขุนมากขึ้นจึงทำให้สหกรณ์ฯ ปลอยสินเชื่อในรูปแบบการเอาโคเนื้อไปเลี้ยงมีสินเชื่ออาหารสัตว์ เมื่อขุนโคเนื้อจนได้ขนาด จำเป็นต้องมีโรงแปรรูปและตัดแต่งเพื่อให้สมาชิกสามารถส่งโคขุนกลับมาแปรรูปที่โรงแปรรูปของสหกรณ์ฯ จากนั้นสหกรณ์ก็หักหนี้ที่เกิดกับสหกรณ์แล้วส่วนที่เงินส่วนที่เหลือจากการขายซากโค ทางสหกรณ์ก็ส่งคืนให้สมาชิกไป ส่งผลให้การขยายธุรกิจแปรรูปโคขุนในวันนั้น นำมาซึ่งธุรกิจแปรรูปและตัดแต่งซากโคที่กลายเป็นธุรกิจหลักของสหกรณ์โคเนื้อ ในวันนี้

5.1.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค การผลิตและการค้าโคขุนมีชีวิตของสหกรณ์

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ เพื่อการผลิตโคเนื้อคุณภาพตลอดห่วงโซ่อุปทานตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งเกษตรกร ผู้บริหารสหกรณ์ สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ สามารถสรุปจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค การผลิตและการค้าโคเนื้อมีชีวิตของสหกรณ์ฯ ในภาพรวมได้ดังนี้

1) จุดแข็ง (Strength)

จากตารางที่ 7 สามารถสรุปจุดแข็งได้ว่า ด้านการผลิต บทบาทของสหกรณ์ทำหน้าที่เป็นฝ่ายสนับสนุนการผลิตเป็นสำคัญ ด้วยสมาชิกสหกรณ์จำนวนมาก มีประสบการณ์และความชำนาญในการผลิตโคขุนพันธุ์ดี ตั้งแต่การผลิตโคต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เนื่องจากโดยสหกรณ์เป็นตัวกลางสร้างเครือข่ายระหว่างเกษตรกร สหกรณ์ฯ กลุ่มเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน ผ่านสมาชิกสามัญ และสมาชิกสมทบกรณีเกษตรกรอยู่นอกเขตแดนดำเนินงาน ซึ่งทำให้เกิดการแบ่งปันข้อมูลและประสบการณ์การเลี้ยงและการบริหารจัดการเพื่อผลิตโคขุนคุณภาพระหว่างสมาชิกและเครือข่าย ส่งผลให้สหกรณ์ฯ เป็นแหล่งผลิตแม่โคต้นน้ำสายพันธุ์ดีที่สำคัญของอุตสาหกรรมการผลิตโคขุนมีชีวิต

“...ธุรกิจรวบรวมเป็นการรวบรวมโคก่อนขุนโคต้นน้ำโคกลางน้ำเป็นการรวบรวมสมาชิกเพื่อจำหน่ายให้สมาชิกเป็นการสร้างประโยชน์ให้กับสมาชิกโดยไม่คิดค่าบริการ...”
(ตัวแทนสหกรณ์, สัมภาษณ์ 10 มีนาคม 2565)

ด้านการค้า สหกรณ์เป็นสื่อกลางกระจายแม่โคเนื้อและลูกโคคุณภาพระหว่างสมาชิก รวมถึงไม่เป็นที่สนใจของสมาชิกของสหกรณ์ได้ด้วยเหตุที่สิทธิ์ความเป็นเจ้าของโคเนื้อคือสมาชิก ซึ่งสมาชิกมีอิสระในการตัดสินใจขายโดยไม่มีข้อผูกมัด ซึ่งเป็นหนึ่งในธุรกิจรวบรวมโคเนื้อมีชีวิต อย่างไรก็ตาม สหกรณ์เกือบทุกแห่งมีเงื่อนไขสำคัญในการรับซื้อโคขุนว่า สหกรณ์จะรับซื้อโคจากสมาชิกของสหกรณ์เท่านั้น และโคที่สมาชิกจะนำมาขายให้สหกรณ์จะต้องขึ้นทะเบียนไว้สหกรณ์ด้วยเช่นกัน เนื่องจากสหกรณ์เป็นผู้ทำตลาด สหกรณ์จึงได้เพิ่มเงื่อนไขการรับซื้ออีกประการคือ การกำหนดสายพันธุ์รับซื้อ โดยแต่ละสหกรณ์จะมีระบบการขึ้นทะเบียนโคเนื้อของตนเอง ทำให้สหกรณ์ทราบจำนวนโคของสมาชิกและบริหารจัดการธุรกิจการค้าโคขุนได้ กล่าวได้ว่า ระบบการขึ้นทะเบียนโคมีชีวิตของสหกรณ์เป็นอีกจุดแข็งสำคัญด้านการค้าโคขุนของสหกรณ์สามารถตรวจสอบย้อนกลับไปยังต้นทางที่ระดับฟาร์ม สร้างความมั่นใจให้กับคู่ค้าของสหกรณ์ได้

“...ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย มีทั้งอาหารสัตว์ ทั้งวัตถุดิบ และอาหารสำเร็จรูป...โดยสหกรณ์ไม่คิดกำไรเพิ่ม เพื่อเป็นการเพิ่มภาระให้กับสมาชิก วัตถุดิบสหกรณ์จัดจะซื้อให้ตามที่สมาชิกต้องการ ส่วนอาหารสำเร็จรูปสหกรณ์จะซื้อ และจำหน่าย ให้สมาชิกในราคาต้นทุน...”
(ตัวแทนสหกรณ์, สัมภาษณ์ 10 มีนาคม 2565)

นอกจากนี้ สหกรณ์ยังมีธุรกิจจำหน่ายวัตถุดิบอาหาร สัตว์ และอาหารชั้นสำเร็จรูปให้แก่สมาชิก ทำให้สามารถ ทราบต้นทุนการขุนของสมาชิก บางสหกรณ์จำหน่ายวัตถุดิบ และอาหารโคขุนสำเร็จรูปให้กับสมาชิกในราคาทุน บาง สหกรณ์อาจคิดค่าดำเนินการโดยจะบวกเพิ่มจากราคาต้นทุน 1-2 บาท/กิโลกรัม โดยสหกรณ์มักจะซื้อมาจากผู้ผลิตใน

ปริมาณมากจึงได้ราคาส่งแล้วมาจำหน่ายในให้สมาชิก โดยราคาอาหารโคขุนสำเร็จรูปหรือวัตถุดิบที่ สหกรณ์จำหน่ายนั้นจะมีราคาร้อยกว่าหรือเท่ากับราคาตลาด

จะเห็นได้ว่า การเข้าไปสนับสนุนการผลิตโคขุนให้แก่ สมาชิกในรูปแบบการบริหารจัดการของสหกรณ์ตลอดทั้งโซ่ ่อุปทานการผลิตโคขุนตั้งแต่การจัดการแม่โคพันธุ์ ลูกโค วัวโครง โคนุน วัตถุดิบอาหารสัตว์ และอาหารชั้น ทำให้สหกรณ์ทราบ ต้นทุนการผลิต ทำให้สหกรณ์สามารถกำหนดราคาซื้อขายโคขุน มีชีวิตได้

“...โดยธุรกิจโคขุนได้กำไรรายได้หลักของ สหกรณ์ เพราะว่าหนึ่งโคขุนนั้นมันเป็นส่วนดีคือ เราสามารถกำหนดราคาขายได้ เพราะเรา ทราบต้นทุน จึงบริหารจัดการได้ง่าย...”
(ตัวแทนสหกรณ์, สัมภาษณ์ 4 มีนาคม 2565)

อีกหนึ่งจุดแข็งสำคัญของสหกรณ์คือ ธุรกิจสินเชื่อ ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยเหลือสมาชิก ให้มีเงินทุนในการผลิตโคขุนคุณภาพซึ่งใช้เงินทุนสูงและมีระยะเวลายาวนาน 2.5 – 3.5 ปี โดยรูปแบบและ เงื่อนไขการให้สินเชื่อของแต่ละสหกรณ์จะแตกต่างกันไปตามข้อบังคับ โดยการให้สินเชื่อจะแบ่งออกเป็น 3 วัตถุประสงค์ ได้แก่ สินเชื่อเพื่อเลี้ยงแม่พันธุ์ สินเชื่อเพื่อเลี้ยงโคขุน สินเชื่อเพื่อการตลาด เมื่อเปรียบเทียบกับ การยื่นขอสินเชื่อกับทางธนาคาร สมาชิกสามารถเข้าถึงสินเชื่อกับสหกรณ์ได้ง่ายกว่า ขั้นตอนไม่ยุ่งยาก ไม่

“...สมาชิกสามัญและสมาชิกสมทบจะได้ได้ปัน ผลต่อหุ้น ได้เฉลี่ยคืนซาก แล้วยังได้คืนเฉลี่ย อาหารสัตว์ถ้าเขาซื้ออาหารสัตว์เรา...ทุกคน เเท่าเทียมตามสัดส่วนที่ทำธุรกิจกับสหกรณ์...”
(ตัวแทนสหกรณ์, สัมภาษณ์ 4 มีนาคม 2565)

ต้องใช้หลักประกันมาก ดอกเบี้ยต่ำ บางสหกรณ์ให้สินเชื่อ สำหรับอาหารชั้นโคขุนแบบไม่มีดอกเบี้ย

นอกจากนี้ สหกรณ์ยังได้สิทธิพิเศษยกเว้นภาษีและ ได้รับจัดสรรเงินสนับสนุนจากภาครัฐ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่

เป็นสมาชิกของสหกรณ์ ซึ่งมีส่วนสำคัญให้สหกรณ์สามารถปันผลกำไรจากการดำเนินธุรกิจให้แก่สมาชิกได้ ผ่านรูปแบบของเงินปันผล โดยทุกสหกรณ์จะมีการจ่ายเงินปันผลจากผลกำไรให้กับสมาชิกตามจำนวนหุ้น แต่บางสหกรณ์ เช่น สหกรณ์การเกษตรหนองสูงมีข้อบังคับเรื่องการจ่ายเงินเฉลี่ยคืนเพิ่มเติมจากการที่ สมาชิกทำธุรกิจกับสหกรณ์ เช่น เงินเฉลี่ยคืนจากการที่สมาชิกขายโคขุนให้กับสหกรณ์ในสัดส่วนร้อยละ 2.5 ของมูลค่าโค หรือเงินเฉลี่ยคืนร้อยละ 1 ของมูลค่าอาหารโคขุนที่สมาชิกซื้อจากสหกรณ์ ซึ่งเงินปันผล และเงินเฉลี่ยคืนถือเป็นข้อได้เปรียบหนึ่งในการทำธุรกิจของสหกรณ์ที่แตกต่างจากธุรกิจทั่วไป

2) จุดอ่อน (Weakness)

จากตารางที่ 7 อธิบายได้ว่า จุดอ่อนสำคัญของสหกรณ์คือ ทรัพยากรบุคคล ได้แก่ สมาชิก คณะกรรมการสหกรณ์ และเจ้าหน้าที่สหกรณ์ กรณี สมาชิกของสหกรณ์ ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นเกษตรกรผู้

“...ประเทศไทยถูกขับเคลื่อนด้วยตัวบุคคลมันไม่ได้ถูกขับเคลื่อนด้วยระบบ ถ้าเราตั้งระบบระบบสหกรณ์เข้มแข็ง ระบบมันเข้มแข็งอยู่แล้ว วิธีคิดมันเข้มแข็งอยู่แล้ว แต่การปฏิบัติหรือพฤติกรรมคนไทยไม่ได้เหมาะกับแบบนี้เสมอไป... ระบบสหกรณ์จะมีวาระ แล้วเมื่อวาระของกรรมการกลุ่มแรกๆ ที่ตั้งต้นหมดวาระ สหกรณ์ส่วนใหญ่ก็จะล่มสลายไปด้วย แต่ถ้าเป็นวิสาหกิจ ก็จะเป็นกิ่งเอกจนค่อนข้างที่จะมาก จะเหมาะกว่าในด้านของความต่อเนื่อง”

(วิสาหกิจชุมชน, สัมภาษณ์ 20 มีนาคม 2565)

เลี้ยงโครายย่อย ขุนโคจำนวนน้อย มีเงินทุนจำกัด มีพื้นที่จำกัด สำหรับปลูกพืชหญ้าอันเป็นแหล่งอาหารหายากที่สำคัญในการผลิตโคเนื้อที่ช่วยลดต้นทุนค่าอาหารให้กับเกษตรกรได้มาก ซึ่งเป็นมูลเหตุสำคัญให้สมาชิกส่วนมากตัดสินใจเข้ามาเป็นสมาชิกสหกรณ์ด้วยเหตุผลการเข้าถึงแหล่งสินเชื่อของสหกรณ์ นอกจากนี้สมาชิกจำนวนไม่น้อยตัดสินใจเข้ามาเป็นสมาชิกสหกรณ์ด้วยเหตุผลด้านการตลาด คือ ต้องการขุนโคขายให้กับสหกรณ์ เนื่องจากสหกรณ์มีการกำหนดราคาซื้อขายแน่นอน โดยที่สมาชิกไม่ได้เข้าใจในหลักการของสหกรณ์ และความเป็น

เจ้าของสหกรณ์ในฐานะผู้ถือหุ้นที่ควรต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและตัดสินใจในแผนดำเนินงานของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ผ่านการประชุมสามัญประจำปี อันเป็นส่วนสำคัญที่สหกรณ์หลายแห่งไม่มีความเข้มแข็ง

“...ถ้าขีดความสามารถในการแข่งขันของสหกรณ์มันอยู่ที่กรรมการมันอยู่ที่ผู้บริหาร แต่ถ้าสหกรณ์เอาเกษตรกรหรือเอาชาวบ้านที่องค์ความรู้เขาไม่มากพอมันจะแข่งขันกันได้อย่างไร”

(วิสาหกิจชุมชน, สัมภาษณ์ 20 มีนาคม 2565)

ในส่วนการดำเนินงานสหกรณ์ ผลการดำเนินงานขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารของประธานและกรรมการสหกรณ์เพื่อประโยชน์ของสหกรณ์ ซึ่งมักมีประเด็นเรื่องความเป็นอิสระจากการเมืองท้องถิ่นหรือความสัมพันธ์เครือญาติในการบริหารจัดการสหกรณ์มักเกิดปัญหาทุจริตในระบบการ

จัดซื้อจัดจ้างของสหกรณ์ ซึ่งหากผู้บริหารสหกรณ์ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของสหกรณ์น้อยกว่าผลประโยชน์ส่วนตัวมักมีปัญหาความขัดแย้งของผลประโยชน์ในระดับปัจเจกบุคคลและองค์กร นำไปสู่ความไม่เชื่อมั่นของเกษตรกรภายนอกที่มีต่อระบบสหกรณ์

“...พื้นที่ทุกที่ในสหกรณ์มันจะมีพื้นฐานของการเมืองท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้องในรูปของสหกรณ์เสมอ...เมื่อก่อนการเมืองท้องถิ่นเวลาเข้ามาบริหารสหกรณ์เขาก็ไม่ได้มองว่าเขามาเพื่อประโยชน์ของสหกรณ์ เข้ามาเพื่อมองเป็นฐานการเมือง...พอมีการเมืองเข้ามาสหกรณ์ก็ล่มสลาย...”

(ตัวแทนเอกชน, สัมภาษณ์ 20 มีนาคม 2565)

ในส่วนเจ้าหน้าที่สหกรณ์ กรณีสหกรณ์ขนาดใหญ่จะมีเจ้าหน้าที่สหกรณ์รับผิดชอบดูแลธุรกิจสหกรณ์แต่ละด้าน เช่น เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี เจ้าหน้าที่ส่งเสริม ฯลฯ แต่กรณีที่เป็นสหกรณ์ขนาดเล็ก จะมีจำนวนเจ้าหน้าที่สหกรณ์น้อย บางแห่งไม่มีเจ้าหน้าที่สหกรณ์เนื่องจากสหกรณ์ไม่มีเงินทุนพอใจการจ่ายค่าตอบแทนให้กับเจ้าหน้าที่ แม้แต่สหกรณ์ที่มีโรงเชือด

หรือโรงแปรรูปเป็นของตนเองก็ขาดบุคลากรที่มีความรู้/ทักษะในการตัดแต่งชิ้นส่วน (Bucher) จึงทำให้สหกรณ์เน้นขายโคขุนที่แปรรูปแบบยกซากในราคาขายส่ง นอกจากนี้ สหกรณ์ยังขาดแคลนสัตว์แพทย์ประจำสหกรณ์เพื่อสนับสนุนการดูแลสุขภาพสัตว์ให้กับสมาชิก ในการรักษาอาการจำป่วยจำเป็นต้องให้ความรู้ความเชี่ยวชาญของสัตว์แพทย์วิชาชีพ บางสหกรณ์ที่มีจำนวนประชากรโคของสมาชิกมากแก้ปัญหาด้วยการจ้างสัตวบาลประจำสหกรณ์เพื่อให้คำปรึกษาในการดูแลโคของสมาชิกในเบื้องต้น โดยอยู่ภายใต้การให้คำปรึกษาจากสัตว์แพทย์อีกทอดหนึ่ง และอีกจุดอ่อนสำคัญด้านบุคลากรอีกประการคือ สหกรณ์จำเป็นต้องทำตลาดเชิงรุกเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการตลาดนำการผลิตของกระทรวงเกษตรฯ หากแต่เจ้าหน้าที่สหกรณ์ไม่มีความเชี่ยวชาญด้านการตลาดและในการดำเนินธุรกิจตามข้อบังคับของสหกรณ์ในบางสถานการณ์ไม่เอื้อให้เกิดการแข่งขันในอุตสาหกรรมโคนเนื้อและเนื้อโคที่มีแนวโน้มการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้น

“...หากเป็นฟาร์ม GAP เราต้องจ้างสัตวแพทย์มาคุมฟาร์ม...ถ้าให้สัตวบาลคุมได้มันก็จะดี เพราะว่าฝั่งเราก็มีเยอะลูกหลานที่เรียนสัตวบาล แม้กระทั่งเจ้าหน้าที่เสริมเราก็สัตวบาลทั้งหมดที่จบมา ...”
(ตัวแทนสหกรณ์, สัมภาษณ์ 4 มีนาคม 2565)

ฟาร์มมาตรฐานของสมาชิกที่ได้รับรอง GAP มีน้อย ด้วยเหตุที่จำนวนสมาชิกเกือบทั้งหมดเป็นเกษตรกรรายเล็ก มีพื้นที่จำกัดตั้งที่กล่าวข้างต้น ในการปรับปรุงฟาร์มจึงมักทำได้เพียงเงื่อนไขตามมาตรฐาน GFM และเป็นไปได้ยากที่จะพัฒนาให้ได้ตามครบเงื่อนไขมาตรฐาน GAP ตามที่กรมปศุสัตว์กำหนด

เช่น มีสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์ม มีรั้วรอบขอบชิด มีการแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วน เงื่อนไขนี้ทำให้ฟาร์มมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมในการปรับปรุงฟาร์มให้ได้ตามมาตรฐาน GAP จุดอ่อนด้านกายภาพอีกประการคือ โรงแปรรูปของสหกรณ์มีน้อยแห่งและไม่ได้มาตรฐานส่งออก ซึ่งการลงทุนสร้างโรงแปรรูปใช้เงินทุนสูงมีความคุ้มค่าในการลงทุนต่ำ แม้สหกรณ์บางแห่งจะได้รับเงินช่วยเหลือในการลงทุนก่อสร้างแล้วเสร็จแบบดอกเบี้ยยต่ำหรือไม่มีดอกเบี้ย ซึ่งมีภาระทางบัญชีที่ต้องลงเป็นค่าเสื่อมในทางบัญชีเป็นนานหลายปีและทำให้ผลประกอบการมีโอกาสดีดล ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อภาพลักษณ์ของสหกรณ์ในมุมมองของกรรมการสหกรณ์ และเจ้าหน้าที่สหกรณ์ที่บริหารงานสหกรณ์ในช่วงนั้น

นอกจากนี้ ในการรับซื้อโคขุนจากสมาชิก สหกรณ์จะพิจารณาราคาจากคุณภาพซากโค แต่สหกรณ์ไม่มีการรับรองมาตรฐานคุณภาพซากที่เป็นหลักฐานทางวิทยาศาสตร์หรือมีคณะกรรมการในการพิจารณาคุณภาพซาก แม้ว่าจะมีการกำหนดมาตรฐานเนื้อโคโดย มกอช. แต่ในทางปฏิบัติยังเป็นการพิจารณาคุณภาพซากทางสายตาของเจ้าหน้าที่สหกรณ์เป็นหลักจึงถือเป็นอีกหนึ่งจุดอ่อนในทางการค้าเนื้อโคของสหกรณ์ในอนาคต

ตารางที่ 7 จุดแข็งและจุดอ่อนในการผลิตและการค้าโคเนื้อมีชีวิตของสหกรณ์โคเนื้อ

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
1) แหล่งผลิตแม่โคต้นน้ำสายพันธุ์ดี	1) สมาชิกมีเงินทุนจำกัด
2) สมาชิกมีประสบการณ์และความชำนาญในการขุนและผลิตโคเนื้อพันธุ์ดี	2) สมาชิกมีพื้นที่จำกัดทำให้พื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ไม่เพียงพอ
3) มีการสร้างเครือข่ายระหว่างสหกรณ์ฯ กลุ่มเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน ผ่านสมาชิกสมทบ	3) ผลการดำเนินงานขึ้นอยู่กับการบริหารของประธานกรรมการสหกรณ์
4) การแบ่งปันข้อมูลการเลี้ยงและการบริหารจัดการเพื่อผลิตโคเนื้อคุณภาพระหว่างสมาชิกและเครือข่าย	4) ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการตลาด
5) มีระบบการขึ้นทะเบียนโคเนื้อของสมาชิกที่สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้	5) สัตว์แพทย์มีไม่เพียงพอกับจำนวนประชากรโคเนื้อ
6) จำหน่ายปัจจัยการผลิต เช่น อาหารข้น ให้แก่สมาชิกในราคาทุนโดยไม่แสวงหากำไรได้	6) ฟาร์มสมาชิกได้มาตรฐานมาตรฐานการทำปุ๋ยสัตว์ ด้วยระบบป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม (GFM) และมาตรฐานการปฏิบัติการทางเกษตรที่ดีสำหรับปศุสัตว์ (GAP) น้อย
7) กำหนดราคาซื้อขายได้	7) บุคลากรที่มีความรู้/ทักษะตัดแต่งชิ้นส่วนไม่เพียงพอ
8) มีแหล่งเงินทุนสามารถให้สินเชื่อแก่สมาชิกได้	8) โรงฆ่ามาตรฐาน ห้องบ่มเนื้อ ศูนย์ตัดแต่ง ไม่เพียงพอ และใช้เงินลงทุนสูง
9) มีเงินปันผลให้กับสมาชิก	9) การรับรองมาตรฐานคุณภาพซากยังใช้การพิจารณาด้วยสายตา
10) สหกรณ์ได้รับสิทธิ์ยกเว้นภาษีและงบประมาณสนับสนุนจากรัฐ	

3) โอกาส (Opportunities)

จากตารางที่ 8 อธิบายโอกาสของการผลิตและการค้าโคเนื้อมีชีวิตของสหกรณ์โคเนื้อ ได้ดังนี้ ด้านอุปสงค์ เนื่องจากการเติบโตของร้านอาหารญี่ปุ่น ร้านอาหารระดับบนในกลุ่มประเภทปิ้งย่าง ชาบู และรวมถึงร้านอาหารประเภทอื่นๆ มีการเพิ่มเมนูเนื้อโคเข้าไปในรายการอาหารแนะนำ ทำให้การขยายตัวความต้องการใช้เนื้อโคคุณภาพในประเทศเพิ่มขึ้น ประกอบกับตัวผู้บริโภคนั้นก็มีการเติบโตของอุปสงค์เนื้อโคคุณภาพทั้งในและต่างประเทศโดยเฉพาะภูมิภาคเอเชีย ได้แก่ จีน เวียดนาม และกัมพูชา อันเนื่องจากความชื่นชอบเนื้อโคและกำลังซื้อที่เพิ่มขึ้นของผู้บริโภครายได้ปานกลางที่มีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้นส่งผลให้แนวโน้มความต้องการบริโภคเนื้อโคนุ่มและเนื้อโคไขมันแทรกเพิ่มมากขึ้น

นโยบายของภาครัฐที่เน้นเรื่องคุณภาพและมาตรฐานการผลิตอาหารเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภคและการแข่งขันทางการค้า จึงมีการสนับสนุนทั้งด้านเงินทุนและทรัพยากรต่าง ๆ ในอุตสาหกรรมผลิตโคเนื้อและแปรรูปโค โดยมีการผลักดันให้เป็นเจ้าภาพหลักในให้การสนับสนุนการผลิตโคขุนคุณภาพ การทำฟาร์มมาตรฐาน ภายใต้ต้นนโยบายการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อสำหรับเกษตรกรรายย่อย มีบริการนำเชื้อจากพ่อพันธุ์โคเนื้อคุณภาพ มีเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ให้บริการการผสมเทียมฟรี รวมถึงการ

จำหน่ายวัคซีนเช่น วัคซีนปากเท้าเปื่อย วัคซีนล้มปีสกินซึ่งมีราคาสูงกว่าท้องตลาด และโครงการสนับสนุน การปรับปรุงโรงแปรรูปสัปดาห์ให้ได้มาตรฐาน นอกจากนี้ในระดับจังหวัด หลายจังหวัดในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ ที่มีทำเลที่ตั้งได้เปรียบในการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานการ ส่งออกโคเนื้อไปยังตลาดประเทศเพื่อนบ้าน โดยภาคเอกชนได้ให้ความสนใจในการทำให้ประเทศไทยเป็น ศูนย์กลางฐานการผลิตโคเนื้อต้นน้ำและกลางน้ำใน CLMV เพื่อส่งออกผ่าน สปป.ลาว ไปยังประเทศจีน โดยทางจังหวัดมีนโยบายส่งเสริมการผลิตโคคุณภาพเช่นเดียวกันโดยอาศัยความร่วมมือของหน่วยงาน ภายในจังหวัด จัดสรรงบประมาณ และสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในท้องถิ่น ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ช่วย ยกระดับการผลิตโคเนื้อคุณภาพของไทย

4) อุปสรรค (Threats)

จากตารางที่ 8 สามารถสรุปอุปสรรคได้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพสัตว์ แนวโน้มของการเกิดโรค อุตุนิยมวิทยาเพิ่มสูงขึ้นซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการ เรียนรู้และศึกษาแนวทางการป้องกัน/ควบคุม/จำกัดการ ระบาดของโรค รวมถึงพัฒนาวัคซีนสำหรับโรคอุบัติใหม่

ด้านการค้าระหว่างประเทศ ภายใต้เขตการค้าเสรี (FTA) ส่งผลให้อัตราภาษีเนื้อโคนำเข้าเป็น 0 ส่งผลให้ราคาเนื้อนำเข้าถูกลงเมื่อเปรียบเทียบกับเนื้อโคขุนคุณภาพในประเทศ ประกอบกับประเทศไทยมี อุปสงค์การบริโภคเพิ่มขึ้น ราคาโคเนื้อมีชีวิตเพิ่มสูงขึ้น และมีภูมิประเทศที่เชื่อมต่อกับประเทศปลายทาง เป็นมูลเหตุจูงใจให้เกิดการลักลอบนำเข้าโคเนื้อจากประเทศเพื่อนบ้านเพิ่มมากขึ้น

ด้านเศรษฐกิจ ต้นทุนค่าขนส่งอาหารโคสำเร็จรูปสูงขึ้นเนื่องจากบางพื้นที่ไม่มีโรงงานผลิตอาหาร โคสำเร็จรูป สมาชิกต้องสั่งซื้ออาหารสัตว์จากนอกพื้นที่

ด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยสภาพภูมิอากาศแปรปรวน และสภาพดินบางพื้นที่ของเกษตรกรเป็นดินดาน น้ำกระด้าง หรือมีน้ำไม่เพียงพอส่งผลกระทบต่อการผลิตหญ้าอันเป็นแหล่งอาหารหายากที่สำคัญสำหรับ การผลิตโคเนื้อ

ด้านกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการบังคับใช้ไม่เอื้อต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ เช่น ประกาศนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่อง ความสัมพันธ์ของสมาชิกสมทบกับสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์ หรือ ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สำหรับฟาร์มโคเนื้อ ข้อ 4.2 บุคลากร: การจัดการฟาร์มมีสัตวแพทย์ที่มีใบอนุญาตเป็นสัตวแพทย์ผู้ควบคุม ฟาร์มโคเนื้อกำกับดูแลด้านสุขภาพโคเนื้อ โดยจะอธิบายรายละเอียดในหัวข้อถัดไป

ตารางที่ 8 โอกาสและอุปสรรคในการผลิตและการค้าโคเนื้อมีชีวิตของสหกรณ์โคเนื้อ

โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
1) กรมปศุสัตว์สนับสนุนด้านการผสมเทียมและให้บริการน้ำเชื้อโคเนื้อคุณภาพฟรี 2) นโยบายภาครัฐในการส่งเสริมการผลิตโคเนื้อ 3) การขยายตัวของอุปสงค์การบริโภคโคเนื้อคุณภาพทั้งในประเทศและต่างประเทศโดยเฉพาะภูมิภาคเอเชีย เช่น จีน กัมพูชา และเวียดนาม 4) ความร่วมมือกันเป็นฐานการผลิตในกลุ่มอาเซียนในเขตภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (CLMV) เพื่อส่งออกไปยังประเทศจีน 5) ข้อได้เปรียบของประเทศไทยในการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานการส่งออกโคเนื้อไปยังตลาดประเทศเพื่อนบ้าน	1) การระบาดของโรคอุบัติใหม่ 2) เขตการค้าเสรี (FTA) ส่งผลให้อัตราภาษีเนื้อโคนำเข้าเป็น 0% 3) การลักลอบนำเข้าโคเนื้อจากประเทศเพื่อนบ้าน 4) สภาพภูมิอากาศแปรปรวนส่งผลกระทบต่อการผลิตหญ้า 5) สภาพดินบางพื้นที่ของเกษตรกรเป็นดินดาน น้ำกระด้าง หรือมีน้ำไม่เพียงพอในการผลิตหญ้าสำหรับโค 6) ต้นทุนค่าขนส่งอาหารโคสำเร็จรูปสูงขึ้น 7) กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการบังคับใช้หลายฉบับไม่เอื้อต่อการดำเนินงานของสหกรณ์

5.2 เงื่อนไขและข้อจำกัดของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการปัจจุบันที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ โคเนื้อ

ผลการศึกษามาตรการทางกฎหมายพบช่องว่างของกฎหมายที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการทำงาน of สหกรณ์โคเนื้อ (ตารางที่ 4) แม้ว่าจะมีการพัฒนาปรับปรุง แก้ไขกฎหมายให้เป็นปัจจุบันขึ้น แต่ข้อกฎหมายหลายประการยังคงเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ เนื่องจากบทบาทสำคัญของสหกรณ์ฯ คือ ฝ่ายสนับสนุนผลิตโคเนื้อแก่สมาชิกที่ขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการผลิตโคเนื้อคุณภาพที่สำคัญของไทย โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อก็มีหลายฉบับที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวบาล พ.ศ. 2565 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 หรือพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ซึ่งกฎหมายแต่ละฉบับอยู่ภายใต้การบังคับใช้ของหลายหน่วยงาน งานวิจัยนี้จึงอาศัยผลการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของสหกรณ์ฯ สำหรับพิจารณาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ ในการสนับสนุนการผลิตและการค้าโคขุนมีชีวิตให้แก่สมาชิกและอุตสาหกรรมผลิตโคเนื้อไทย แล้วจึงวิเคราะห์เงื่อนไขและข้อจำกัดของกฎหมายแต่ละฉบับในมาตราที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ โดยวิเคราะห์ตามขั้นตอนการดำเนินงานสหกรณ์โคเนื้อ มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ต้องใช้กฎ ระเบียบ ข้อกฎหมาย ตั้งแต่โครงสร้างของสหกรณ์ กระบวนการจัดหาปัจจัยการผลิตโคเนื้อแก่สมาชิก กระบวนการสนับสนุนการผลิตโคเนื้อแก่

สมาชิก ซึ่งจากการสัมภาษณ์ ประชุมกลุ่มผู้ใช้กฎหมาย ผู้บังคับใช้กฎหมาย พบว่า กฎหมายก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.2.1 โครงสร้างสหกรณ์

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่ม พ.ศ. 2562 ลักษณะการบัญญัติกฎหมายสหกรณ์เห็นว่า สหกรณ์เป็นประเภทองค์กรที่มีหน่วยงานของรัฐเข้ามากำกับดูแลช่วยเหลือ เนื่องจากความต้องการเงินทุน รวมทั้งการขาดทักษะในช่วงแรก โดยในรายละเอียดของบทบัญญัติของกฎหมายจะให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายออกกฎ ระเบียบได้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐเป็นฝ่ายที่พัฒนาองค์กรเอกชน แต่ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของสหกรณ์ฯ มีบทบัญญัติกฎหมายบางข้อก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1) การรับสมัครสมาชิกสมทบ

สหกรณ์เป็นนิติบุคคลมหาชน การจัดตั้งและยุบเลิก นิติบุคคลมหาชนเกิดขึ้นจากการจัดตั้งโดยรัฐผ่านการตราพระราชบัญญัติหรือตรากฎหมายในลักษณะอื่นเพื่อจัดตั้งนิติบุคคลมหาชนขึ้น เช่นเดียวกับการยุบเลิกนิติบุคคลมหาชนซึ่งจะกระทำได้อีกโดยการที่รัฐออกกฎหมายเพื่อยุบเลิกนิติบุคคลมหาชนนั้น ๆ เท่านั้น ด้วยสาเหตุที่ว่านิติบุคคลมหาชนจัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินภารกิจอันเป็นประโยชน์สาธารณะ และโดยปกตินิติบุคคลมหาชนย่อมมีอำนาจมหาชนอันเป็นอำนาจของรัฐซึ่งเป็นอำนาจที่เหนือกว่าเอกชน รัฐจึงต้องเป็นผู้จัดตั้งนิติบุคคลมหาชนโดยตรง และการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของนิติบุคคลมหาชนนั้น เป็นไปโดยปริยายตามพฤติการณ์ของแต่ละคน และเป็นไปโดยผลของกฎหมาย ซึ่งโดยหลักแล้วไม่จำเป็นที่จะต้องอาศัยความสมัครใจของสมาชิก ในส่วนของการดำเนินงาน นิติบุคคลมหาชนมีภารกิจที่ต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะโดยสามารถใช้เอกสิทธิ์แห่งอำนาจมหาชนที่เหนือกว่าบังคับเอกชนได้โดยปราศจากความยินยอม

เมื่อนิติบุคคลมหาชนสามารถใช้อำนาจมหาชนอันเป็นอำนาจพิเศษที่กฎหมายให้ไว้ได้ การดำเนินการของนิติบุคคลมหาชนจึงต้องอยู่ภายใต้กฎหมายจัดตั้งที่ให้อำนาจนิติบุคคลมหาชนนั้น และการดำเนินการต้องเป็นไปตามหลักการและลำดับขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดอย่างเคร่งครัด ซึ่งจะแตกต่างกับนิติบุคคลเอกชนที่ไม่มีกฎหมายกำหนดหลักการและวิธีการดำเนินการ จึงสามารถดำเนินการได้คล่องตัวมากกว่า โดยมีข้อจำกัดเพียงนิติบุคคลเอกชนสามารถดำเนินการได้เท่าที่ไม่ละเมิดต่อกฎหมายเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้ สหกรณ์ตามมาตรา 33/1 อาจรับสมัครสมทบได้สมาชิกสมทบต้องเป็นบุคคลธรรมดาซึ่งบรรลุนิติภาวะ เว้นแต่สหกรณ์ตามมาตรา 33/1 (4) (6) หรือ (7) ที่ตั้งอยู่ในสถานศึกษาอาจรับผู้ศึกษาในสถานศึกษานั้นซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะเป็นสมาชิกสมทบได้ ซึ่งตามประกาศนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่องความสัมพันธ์ของสมาชิกสมทบกับสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์ กำหนดว่า สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคม สหกรณ์ประมง สหกรณ์บริการ และสหกรณ์ร้านค้า สมาชิกสมทบจะต้องมีความสัมพันธ์กับสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้ เป็นบิดา มารดา สามี ภรรยาหรือบุตรของสมาชิก

หรือเป็นเจ้าของหน้าที่ของสหกรณ์ที่ขาดคุณสมบัติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพหลักที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกตามข้อบังคับ

จากบทบัญญัติข้างต้นจึงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้สหกรณ์ที่มีศักยภาพไม่สามารถรับเกษตรกรที่อยู่นอกเขตแดนดำเนินงานเข้าเป็นสมาชิกสมทบได้ตามข้อบังคับที่มีอยู่เดิมของสหกรณ์เนื่องจากขัดกับประกาศของนายทะเบียนสหกรณ์ โดยเงื่อนไขข้อนี้จะส่งผลให้การเพิ่มกำลังการผลิตโคขุนคุณภาพได้อย่างจำกัด อีกประการที่สำคัญคือ สหกรณ์ที่เน้นธุรกิจโคเนื้อไม่ได้มีการจดทะเบียนทั่วทุกจังหวัด ปัจจุบันมีสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจโคเนื้อ มีเพียง 28 แห่ง (ตารางที่ 2 และภาพที่ 4) ซึ่งเงื่อนไขการกำหนดแดนดำเนินงานโดยยึดกับอาณาเขตจึงเป็นอุปสรรคสำคัญของสหกรณ์ในการขยายการผลิตและตลาดโคเนื้อ นอกจากนี้สหกรณ์ที่ทำธุรกิจโคขุนอาจเน้นสายพันธุ์ที่ไม่ตรงตามสายพันธุ์โคของเกษตรกรหรือการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ไม่สนใจเพียงพอให้เกษตรกรสมัครเข้าเป็นสมาชิก

หากเป็นสหกรณ์ที่มีขนาดใหญ่ จำนวนสมาชิกโดยมากจะเป็นสมาชิกสมทบซึ่งมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 50 ของสมาชิกรวมทั้งหมด เนื่องจากจำนวนเกษตรกรผู้ผลิตโคเนื้อในเขตแดนดำเนินงานของสหกรณ์แต่ละแห่งมีไม่มากนักด้วยลักษณะของการผลิตที่ใช้ระยะเวลายาวนาน 2.5-3.5 ปี ใช้เงินทุนสูง ด้วยเหตุนี้เกษตรกรที่จะเข้าเป็นสมาชิกสามัญจึงน้อยจึงส่งผลให้สัดส่วนสมาชิกสามัญน้อยกว่าสมาชิกสมทบ โดยแต่ละสหกรณ์จะมีเงื่อนไขสิทธิประโยชน์ตามข้อบังคับสหกรณ์ที่แตกต่างกันสำหรับสมาชิกสามัญและสมาชิกสมทบ

เนื่องด้วยเกษตรกรที่ผลิตโคขุนคุณภาพประสงค์ที่จะเข้าเป็นสมาชิกของสหกรณ์เพื่อวัตถุประสงค์ด้านการตลาด คือ ต้องการขายโคขุนให้กับสหกรณ์ ในการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ จึงมีการสร้างเครือข่ายกับวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกร ผ่านสมาชิกสมทบของสหกรณ์ในรูปแบบสมาชิกสมทบแบบรายบุคคลโดยตัวเกษตรกรเองก็เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มเกษตรกรที่อยู่นอกพื้นที่แดนดำเนินงาน ความร่วมมือในลักษณะเครือข่ายเช่นนี้สามารถเพิ่มศักยภาพการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ฯ ได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี วิสาหกิจชุมชนที่มีผลการดำเนินงานดีทุกแห่งที่ได้สัมภาษณ์ยังไม่มีแนวคิดที่จะเปลี่ยนไปเป็นสหกรณ์ด้วยเหตุผลสำคัญคือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสหกรณ์ของสมาชิก ดังความเห็น...

“...ทางกลุ่มมีแนวคิดว่าจะยังไม่เปลี่ยนรูปแบบกลุ่มเป็นสหกรณ์ แต่จะเปลี่ยนเป็นกลุ่มเกษตรกรมากขึ้นมาอีกระดับหนึ่งดีกว่า เพราะว่า...หนึ่ง สมาชิกเรามันไม่พร้อมที่จะแบบเป็นสหกรณ์ได้ เราอยากได้แต่ทำให้มันคงมากกว่านี้ จากกลุ่มวิสาหกิจเป็นกลุ่มเกษตรกรไป แต่คงยังไม่ถึง...ที่ศึกษามาคืออย่างกลุ่มเกษตรกร มันก็จะไม่แตกต่างจากสหกรณ์เลย จะมีทำบัญชี มีผู้สอบบัญชี มีทุกอย่างเหมือนกันหมดเลย แต่ทีนี้ว่าถ้าเราเข้าไปถึงสหกรณ์ บางทีสมาชิกเราอาจจะยังไม่เข้าใจถึงคำว่าสหกรณ์ ก็อาจจะตามระดับไปแบบนี้ดีกว่า...”

(ผู้แทนวิสาหกิจ, ประชุมกลุ่ม 23 กันยายน 2565)

การกำหนดเขตในการรับสมาชิกสมทบ ตามประกาศนายทะเบียนสหกรณ์เรื่องความสัมพันธ์ของสมาชิกสมทบกับสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์ดังกล่าว ขัดกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 40 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ” ดังความเห็น

“ข้อจำกัดอยู่ตรงนี้ ถ้ามองในมุมมองของนักธุรกิจดีไหมมันก็ดี แต่มันเป็นการปิดโอกาสของรายย่อยหมดเลย การที่จะเอาวิวไปจากเขตสาม สมมุติภาคอีสานเรามีวิวที่อยู่แล้วถูกไหมอย่างสมมุติที่ผ่านมาจะไปตลาดนัดตรงไหนก็ได้ท่านประธานสามารถชี้ได้หมดมีวิวจากร้อยเอ็ด สารคามเอ๋ย อะไรเอ๋ยมันสามารถส่งไปได้หมด แต่พอมีข้อจำกัดนี้จริงๆ ไม่สามารถทำได้แล้ว มันจะต้องมาผ่านกลุ่มแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้นถ้าเกิดเอาจริงๆ มันเกิดแค่นี้จริงๆ เพราะว่ามันไปต่อไม่ได้”

(ผู้แทนสหกรณ์, ประชุมกลุ่ม 23 กันยายน 2565)

อย่างไรก็ดี รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีข้อยกเว้นให้รัฐสามารถออกกฎหมายจำกัดเสรีภาพได้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตามมาตรา 40 วรรค 2 บัญญัติว่า การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของประเทศ การแข่งขันอย่างเป็นธรรม การป้องกันหรือขจัดการกีดกันหรือการผูกขาด การคุ้มครองผู้บริโภค การจัดระเบียบการประกอบอาชีพเพียงเท่าที่จำเป็น หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น

กล่าวได้ว่า ประกาศนายทะเบียนสหกรณ์เรื่องความสัมพันธ์ของสมาชิกสมทบกับสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์ จำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพของเกษตรกรผู้ผลิตโคเนื้อและเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการทางธุรกิจสหกรณ์โคเนื้อและส่งเสริมการผลิตและการค้าโคขุนคุณภาพของไทย ดังความเห็น....

“เกิดรับสมาชิกได้เฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดจะมีปัญหาในเรื่องของการตลาดในเรื่องของการค้าขายเนื้อโค เพราะพื้นที่แต่ละภูมิภาคจะไม่เหมือนกัน ความสมบูรณ์ของวัวในแต่ละพื้นที่ก็จะไม่เหมือนกัน ซึ่งก็จะเป็นเรื่องของการควบคุมได้ยาก ถ้าสมาชิกสมทบต้องอยู่ในพื้นที่ก็จะมีในเรื่องของกรณีเชื่อมโยงที่ยากลำบาก ก็จะลำบากในด้านของการดำเนินการธุรกิจ”

(ผู้แทนเจ้าหน้าที่สหกรณ์, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2565)

2) การกำหนดนิติบุคคลเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหกรณ์

กฎหมายว่าด้วยการสหกรณ์ ถือเป็นกฎหมายที่สามารถสะท้อนสภาพของเศรษฐกิจสังคม และสถานการณ์การเมืองได้เป็นอย่างดีซึ่งในสถานการณ์ของโลกในยุคปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าบทบาทของรัฐในระบบเศรษฐกิจภายในนั้น เป็นทิศทางที่มีบทบาทอย่างจำกัด กล่าวคือ รัฐมีหน้าที่

เพียงแต่การใช้อำนาจเพื่อสร้างกลไกตลาดที่ถูกต้อง กรอบของกฎหมายที่เหมาะสมและจะเป็นผู้ดำเนินการเองเฉพาะในกรณีที่เกิดตลาดไม่อาจกระทำการในเรื่องนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น

ปัญหาของระบบสหกรณ์ คือ เมื่อดำเนินการกับคู่ค้า ระบบสหกรณ์ไม่มีความคล่องตัว จัดตั้งบริษัทลูกเป็นนิติบุคคล เพราะสามารถตัดสินใจได้โดยเร็วในเรื่องของการตลาดและสหกรณ์ยังต้องดูแลในเรื่องของระบบการผลิต ควบคุมการผลิตเพื่อให้ได้คุณภาพ มาตรฐานและให้บริษัทลูกเป็นผู้จัดจำหน่ายมีการเจรจาทางการค้า เมื่อมีการเจรจากับคู่ต่างๆจะทำให้เกิดสภาพคล่องตัวมากขึ้น ดังความเห็น....

“ในต่างประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น มีธุรกิจการผลิตที่มีองค์กรธุรกิจเป็นผู้ถือหุ้น โดยให้สหกรณ์ โรงเชือด ผู้ผลิตอาหารสัตว์ต่างๆ เข้ามาร่วมจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจ แต่ไม่อนุญาตให้บุคคลธรรมดาเข้าไปถือหุ้น เช่น สหกรณ์เป็นผู้ถือหุ้น โรงเชือดเป็นผู้ถือหุ้น หรือผู้จัดจำหน่ายเป็นผู้ถือหุ้น และมีการแบ่งหุ้นตามสัดส่วน ถือเป็นธุรกิจในการผลิต การร่วมเครือข่ายในการผลิตสิ่งของ เพื่อป้อนบริษัทลูก”

(ผู้แทนเจ้าหน้าที่สหกรณ์, สัมภาษณ์ 2565)

เมื่อศึกษาเกี่ยวกับประเด็นการรับสมาชิกที่เป็นนิติบุคคลเข้ามาเป็นสมาชิก พบว่า ปัญหาการเปิดรับสมาชิกสหกรณ์เกิดขึ้น เนื่องจากพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ให้สหกรณ์สามารถเปิดรับสมาชิกสมทบได้ และให้อำนาจนายทะเบียนสหกรณ์ในการกำหนดประเภทสหกรณ์ที่สามารถเปิดรับสมาชิกสมทบ (มาตรา 41) ต่อมานายทะเบียนสหกรณ์ได้ออกประกาศนายทะเบียนสหกรณ์ ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2542 เรื่อง กำหนดประเภทของสหกรณ์ที่สามารถรับสมาชิกสมทบ กำหนดให้สหกรณ์ทุกประเภทสามารถรับสมาชิกสมทบได้ และให้สหกรณ์มีอิสระในการกำหนดคุณสมบัติ วิธีรับสมัครและการขาดสมาชิกภาพตลอดจนสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกสมทบให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ

ประกาศของนายทะเบียนสหกรณ์ดังกล่าว ทำให้สหกรณ์กำหนดในข้อบังคับให้สหกรณ์รับนิติบุคคลเข้าเป็นสมาชิกสมทบได้ ด้วยความไม่เข้าใจในหลักการสหกรณ์ที่ว่าสหกรณ์เป็นที่รวมคน การเปิดกว้างในการเปิดรับสมาชิกหมายถึง การไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ สีผิว เพศ ศาสนา มิได้รวมถึงนิติบุคคลด้วย เหตุผลที่ให้สหกรณ์กำหนดให้นิติบุคคลเป็นสมาชิกสมทบสหกรณ์ได้ เนื่องจากบางสหกรณ์มีปัญหาด้านเงินทุน จำเป็นต้องระดมทุน หรือเป็นสหกรณ์ที่จัดขึ้นในนิติบุคคลและสมาชิกสหกรณ์เป็นพนักงานของนิติบุคคลนั้น สหกรณ์ได้รับความช่วยเหลือด้านเงินทุนจากนิติบุคคลดังกล่าว จึงจำเป็นต้องให้นิติบุคคลนั้นเข้ามาเป็นสมาชิกสมทบ เพื่อร่วมทำธุรกรรมกับสหกรณ์โดยไม่เป็นการเพิ่มภาระภาษีให้กับนิติบุคคลนั้น ๆ เช่น การให้สหกรณ์กู้ยืมเงินแต่ทำนิติกรรมกับสหกรณ์ในรูปเงินฝาก เพื่อไม่ต้องเสียภาษีรายได้ดอกเบี้ยเงินให้ผู้ฝาก เมื่อมีแนวโน้มที่สหกรณ์จะเปิดให้นิติบุคคลเข้าเป็นสมาชิกสมทบในสหกรณ์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจ

ส่งผลกระทบต่อระบบสหกรณ์และเสียหายต่อระบบการจัดเก็บภาษีได้ เพื่อให้ปัญหานี้ยุติลงกรมส่งเสริมสหกรณ์จึงได้หารือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเพื่อวินิจฉัยปัญหาที่เกิดขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ให้ความเห็นว่า การกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกและสมาชิกสหกรณ์ ต้องคำนึงถึงลักษณะเป็นองค์ประกอบของสหกรณ์ตามกฎหมายกำหนด คือ เป็นบุคคลธรรมดาและบรรลุนิติภาวะ ดังนั้น สมาชิกสหกรณ์ที่กำหนดไว้ในข้อบังคับตามมาตรา 41 ต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 33 และเพื่อให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา นายทะเบียนสหกรณ์จึงได้มีคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ที่ 789/2552 สั่ง ณ วันที่ 16 ธันวาคม 2552 เรื่องการจดทะเบียนข้อบังคับสหกรณ์กำหนดคุณสมบัติสมาชิกสหกรณ์ตามมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 เพิกถอนคำสั่งจดทะเบียนข้อบังคับของสหกรณ์ทุกประเภทที่กำหนดคุณสมบัติสมาชิกสหกรณ์เป็นบุคคลธรรมดาไม่บรรลุนิติภาวะ หรือคณะบุคคล หรือนิติบุคคล การแก้ปัญหานายทะเบียนสหกรณ์ในกรณีนี้เห็นว่าสามารถยุติปัญหาในเรื่องนิติบุคคลจะใช้ช่องทางการเป็นสมาชิกสหกรณ์หลบเลี่ยงภาษีได้ เมื่อนายทะเบียนสหกรณ์มีคำสั่งไม่รับจดทะเบียนข้อบังคับที่ให้นิติบุคคลและบุคคลธรรมดาที่ไม่บรรลุนิติภาวะเป็นสมาชิกสหกรณ์ เป็นผลให้กลุ่มเกษตรกรซึ่งเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ไม่อาจเป็นสมาชิกสหกรณ์ได้

เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายสหกรณ์การเกษตรประเทศญี่ปุ่น ที่กำหนดให้กลุ่มเกษตรกรเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรได้ เนื่องจากแนวความคิดการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรเกิดจากการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่ยังไม่มีความพร้อมจะเป็นสหกรณ์จึงมีสถานะเสมือนเป็นกลุ่มเตรียมการสหกรณ์ ดังนั้น จึงเห็นว่ากฎหมายควรเปิดโอกาสให้กลุ่มเกษตรกรเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรได้เพื่อเปิดให้สหกรณ์ได้มีการเรียนรู้การบริหารงานภายใต้หลักและวิธีการสหกรณ์ เป็นการส่งเสริมหลักการสหกรณ์ให้กับกลุ่มเกษตรกรและเป็นการส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์ในอนาคตต่อไป รวมถึงกลุ่มบุคคล ที่จัดตั้งขึ้นโดยอาศัยหลักการสหกรณ์ รวมถึงกฎหมายในประเทศฟิลิปปินส์กำหนดให้สมาชิกเป็นได้ทั้งบุคคลธรรมดา และนิติบุคคล

สหกรณ์การเกษตรขาดการรวมตัวและเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างสหกรณ์ในแต่ละระดับ ส่งผลให้มีการทำธุรกรรมร่วมกันน้อย ขาดอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจระหว่างรัฐ แม้ว่าจะ มีสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยเป็นองค์การสูงสุดในขบวนการสหกรณ์ก็ตาม แต่บทบาทขององค์กรดังกล่าวเป็นการสนับสนุนสหกรณ์ทุกประเภท ไม่ใช่สหกรณ์การเกษตรโดยเฉพาะ แสดงให้เห็นว่า บทบาทของเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสหกรณ์ประเภทเดียวจะต้องมีความแตกต่างไปจากสหกรณ์ธรรมดาด้วย

ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 33 สหกรณ์จะตั้งขึ้นได้โดยการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้ และต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของบรรดาสมาชิกโดยวิธีช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักการสหกรณ์ และต้องมีสมาชิกเป็นบุคคล

ธรรมดาและบรรลุนิติภาวะ ตัวบทกฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าสมาชิกต้องเป็นบุคคลธรรมดา เป็นนิติบุคคลไม่ได้

หากกฎหมายอนุญาตให้นิติบุคคลเป็นสมาชิกสหกรณ์ อาจกำหนดให้เป็นเพียงสมาชิกสมทบ เนื่องจาก สมาชิกสมทบ เพื่อให้นิติบุคคลที่เป็นสมาชิกเข้ามาช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนในภาคธุรกิจของสหกรณ์ในการช่วยเหลือเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ ซึ่งสมาชิกสมทบ หมายถึง สมาชิกของสหกรณ์ที่ถูกจำกัดสิทธิ และหน้าที่บางประการ ทั้งนี้ มาตรา 41 ให้นายทะเบียนสหกรณ์ประกาศกำหนดประเภทของสหกรณ์ที่สามารถรับสมาชิกสมทบได้ โดยให้สหกรณ์กำหนดคุณสมบัติ วิธีรับสมัคร และการขาดจากสมาชิกภาพ ตลอดจนสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกสมทบไว้ในข้อบังคับ ทั้งนี้ กฎหมายยังห้ามมิให้สหกรณ์ให้สิทธิแก่สมาชิกสมทบในการนำชื่อของสมาชิกสมทบเข้าเป็นองค์ประชุมในการประชุมใหญ่ การออกเสียงในเรื่องใด ๆ หรือเป็นกรรมการดำเนินการสำหรับสหกรณ์ที่สามารถรับสมาชิกสมทบได้เป็นไปตามประกาศนายทะเบียนสหกรณ์

3) การประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์

สหกรณ์ที่มีสมาชิกจำนวนมากจะกำหนดให้มีกลุ่มสมาชิก ประกอบด้วย สมาชิกในพื้นที่ใกล้เคียงกันที่รู้จักกันดี (กรณีสหกรณ์การเกษตรที่มีใช้โคเนื้อหรือสหกรณ์เครดิตยูเนียน) เพื่อประโยชน์ในการติดต่อสื่อสารระหว่างสหกรณ์กับสมาชิก และในระหว่างสมาชิกด้วยกันเอง การประชุมสมาชิกในกลุ่มเดียวกันจึงกำหนด ขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการกำหนดแนวทางปฏิบัติของกลุ่ม เพื่อประโยชน์ของทุกคนเป็นส่วนรวม ตลอดจนรับทราบเรื่องราวต่าง ๆ ของสหกรณ์ การประชุมกลุ่มจะมีอย่างน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับความต้องการของกลุ่ม

มาตรา 50 พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่ม พ.ศ. 2562 ให้สหกรณ์มีคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ประกอบด้วย ประธานกรรมการหนึ่งคนและกรรมการอื่นอีกไม่เกินสิบสี่คนซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งจากสมาชิก

คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปีนับแต่วันเลือกตั้ง ในวาระเริ่มแรกเมื่อครบหนึ่งปีนับแต่วันเลือกตั้ง ให้กรรมการดำเนินการสหกรณ์ออกจากตำแหน่งเป็นจำนวนหนึ่งในสองของกรรมการดำเนินการสหกรณ์ทั้งหมดโดยวิธีจับฉลาก และให้ถือว่าเป็นการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ

การประชุมในสหกรณ์ ทำให้สมาชิกทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของตน และทราบถึงแนวทางการปฏิบัติร่วมกัน เกิดการประสานงานระหว่างสมาชิกกับสหกรณ์ เป็นโอกาสให้ผู้บริหารของสหกรณ์หรือตัวแทนกลุ่มได้พบกัน นำเอาปัญหาในทุกระดับมาหารือกันเพื่อหาแนวทางการปฏิบัติ จึงเป็นเวทีที่เกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และได้ประโยชน์จากการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจของสมาชิก ถือได้ว่าการประชุมในสหกรณ์เป็นกิจกรรมสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงหลักการพื้นฐานของสหกรณ์ที่ยึดถือ ความ

เป็นประชาธิปไตย ความเสมอภาค และความยุติธรรม ตามกฎหมาย ซึ่งกฎหมายสหกรณ์ได้บัญญัติรายการสำคัญที่ต้องกำหนดในข้อบังคับอย่างน้อยมี 10 รายการ รวมทั้งการเลือกตั้ง การดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งและการประชุมคณะกรรมการดำเนินการ ต้องกำหนดไว้ในข้อบังคับ ฉะนั้นสหกรณ์ที่มีการดำเนินกิจการที่ดีมีความสามารถในการผลิต การบริการ และมีความพร้อมในการแข่งขันในระยะยาว จักต้องมีการจัดการประชุมที่ดีมีคุณภาพ โดยเริ่มตั้งแต่การเตรียมการก่อนการประชุม การจัดการขณะการประชุม การดำเนินการหลังการประชุมและการติดตามผล

หากแต่ในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19; โควิด-19) เงื่อนไขของการประชุมใหญ่ตามกฎหมายสหกรณ์บางประการเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ โคนี้อ ดังความเห็น.....

“...กฎหมายในข้อสหกรณ์เกี่ยวกับการประชุมใหญ่ ผลกระทบชัดเจนเลยว่าการประชุมใหญ่ของสหกรณ์จะต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งหรือไม่ร้อยละ 100 คน ซึ่งพอมีเรื่องของโควิดมีผลกระทบในนครปฐมและหลายหลายจังหวัดเท่าที่ทราบมากที่สุดทำให้สหกรณ์ไม่สามารถประชุมใหญ่ได้ภายใน 150 วันตามที่กฎหมายกำหนดเพราะว่าเนื่องจากติดในเรื่องของการรวมกลุ่มรวมตัว ในบางครั้งรวมตัวกันไม่ได้เลย มันก็ทำให้ประชุมใหญ่ไม่ได้ สหกรณ์เองก็มีข้อบกพร่องในเรื่องของไม่สามารถจัดประชุมใหญ่ได้ ไม่สามารถที่จะทำให้สมาชิกรับรู้ในด้านของการดำเนินงานที่ผ่านมาในรอบปีว่ามีการเลือกตั้งของคณะกรรมการเพื่อทดแทนตำแหน่งที่ว่างตรงตามมาตรา 50...”

(ผู้แทนเจ้าหน้าที่สหกรณ์, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2565)

กฎหมายเกี่ยวกับการประชุมใหญ่ในปัจจุบันมีความล่าช้าต่อการดำเนินงานของสหกรณ์โคนี้อ ซึ่งในปัจจุบันได้มีการแก้ไขสถานการณ์โดยการออกระเบียบชั่วคราวเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าเพื่อให้สหกรณ์โคนี้อดำเนินงานไปได้เพียงชั่วคราวเท่านั้น

4) โครงสร้างของการบังคับใช้กฎหมายสำหรับสหกรณ์การเกษตรโคนี้อ

ปัญหาที่เกี่ยวกับเรื่องการบังคับใช้กฎหมายสำหรับสหกรณ์โคนี้อแบ่งออกเป็น 2 ประการ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง การให้อำนาจแก่นายทะเบียนสหกรณ์

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่ม พ.ศ. 2562 ให้กำหนดให้การใช้อำนาจของนายทะเบียนสหกรณ์ไว้ ซึ่งจุดประสงค์ของการที่กฎหมายให้อำนาจนายทะเบียนสหกรณ์ เพื่อแก้ไขปัญหาสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในฐานะเป็นนายทะเบียนสหกรณ์ตามกฎหมายมีอำนาจในการดูแลสหกรณ์และเกษตรกรให้เป็นไปตามกรอบของกฎหมาย ข้อบังคับและคำสั่งต่างๆ ที่ว่าด้วยการสหกรณ์ โดยเรื่องของ

การใช้อำนาจ การปฏิบัติตามข้อบังคับ การปฏิบัติตามระเบียบคำสั่งที่กรมออกมากำกับดูแลสหกรณ์และ
เกษตรกรเพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างถูกต้องและส่งผลกระทบต่อความเจริญรุ่งเรืองของสหกรณ์

เช่น มาตรา 41 สหกรณ์ตามมาตรา 33/1 อาจรับสมาชิกสมทบได้

สมาชิกสมทบต้องมีความสัมพันธ์กับสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์ตามหลักเกณฑ์ที่นายทะเบียน
สหกรณ์ประกาศกำหนด

คุณสมบัติอื่น วิธีรับสมัคร และการขาดจากสมาชิกภาพ ตลอดจนสิทธิและหน้าที่ของสมาชิก
สมทบ ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับโดยความเห็นชอบของนายทะเบียนสหกรณ์

ห้ามมิให้สหกรณ์ให้สิทธิแก่สมาชิกสมทบในการนับชื่อของสมาชิกสมทบเข้าเป็นองค์ประชุมในการ
ประชุมใหญ่ การออกเสียงในเรื่องใด ๆ การเป็นกรรมการดำเนินการ หรือกู้ยืมเงินเกินกว่าเงินฝากและทุน
เรือนหุ้นของตนเองจากสหกรณ์

ข้อความในมาตรา 41 หมายความว่า เป็นเครื่องมือที่ให้อำนาจแก่นายทะเบียนสหกรณ์ในการ
กำหนดการใช้อำนาจเกี่ยวกับการดำเนินการของสหกรณ์เกี่ยวกับการรับสมาชิก

ในกระบวนการทางกฎหมายที่ถูกกำหนดในมาตรา 41 เป็นตัวอย่างการใช้อำนาจตามกฎหมาย
ของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน
ระงับ หรือมีผล กระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว
เช่น การสั่งการ การอนุญาต การอนุมัติ การวินิจฉัยอุทธรณ์ การรับรอง และการรับจดทะเบียน จึงมี
ลักษณะการเป็นการออกคำสั่งทางปกครอง

ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มีอีกหลายมาตราที่กำหนดให้นายทะเบียนได้ใช้กฎหมาย
เป็นเครื่องมือในการใช้อำนาจแก้ไขปัญหาสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร กฎหมายได้มีการออกหลักเกณฑ์
เกี่ยวกับการจัดตั้งสหกรณ์ ปรากฏตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยการดำเนินการจดทะเบียน
จัดตั้งสหกรณ์ พ.ศ. 2552 และระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการจัดตั้งสหกรณ์ประเภทสหกรณ์
เครดิตยูเนียน พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นระเบียบซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 16 (8) แห่ง
พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 การออกระเบียบ คำสั่ง หรือประกาศ มีผลเป็นการบังคับใช้กับบุคคล
ทั่วไป ซึ่งอาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล จำต้องมีบทบัญญัติเฉพาะ ในกฎหมายเดียวกันรองรับ
อำนาจไว้อย่างชัดเจนจึงจะสามารถออกระเบียบ คำสั่ง หรือประกาศในเรื่องนั้นได้ เมื่อพิจารณาตาม
มาตรา 16(8) แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดว่าให้นายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจ
หน้าที่ดังต่อไปนี้...

(8) ออกระเบียบ หรือคำสั่ง เพื่อให้มีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ และเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจการของสหกรณ์ในการจัดตั้งและจดทะเบียนสหกรณ์ ได้รับการบัญญัติไว้ในหมวดที่ 3 ส่วนที่ 1 ตั้งแต่มาตรา 33 ถึงมาตรา 42/2 โดยมีเนื้อหาสำคัญกล่าวคือ สหกรณ์ที่จะตั้งขึ้นได้ในประเทศไทย ต้อง

ได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้และประเภทของสหกรณ์ที่นายทะเบียนจะรับจดทะเบียนได้ถูกกำหนดไว้โดยกฎกระทรวงซึ่งสหกรณ์ที่จะจัดตั้งนั้นต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของบรรดาสมาชิก โดยวิธีการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักการสหกรณ์และต้องมีการร่วมกันตามประเภทของสหกรณ์ที่ขอจดทะเบียน มีสมาชิกเป็นบุคคลธรรมดาและบรรลุนิติภาวะ มีทุนซึ่งแบ่งเป็นหุ้นมีมูลค่าเท่าๆ กันและสมาชิกแต่ละคนจะต้องถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้น แต่ไม่เกินหนึ่งในห้าของหุ้นที่ชำระแล้ว ทั้งหมดมีสมาชิกซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กำหนดในข้อบังคับภายใต้บทบัญญัติมาตรา 43 (7) ผู้ซึ่งประสงค์จะเป็นสมาชิกของสหกรณ์ที่จะขอจัดตั้งขึ้น ต้องประชุมกันเพื่อคัดเลือกผู้ที่มีอายุให้เป็นผู้จัดตั้งสหกรณ์จำนวนไม่น้อยกว่าสิบคน เพื่อดำเนินการจัดตั้งสหกรณ์ โดยให้คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ดำเนินการพิจารณาเลือกประเภทของสหกรณ์ที่จะจัดตั้งตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและพิจารณากำหนดวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ที่จะจัดตั้งนั้น และกำหนดแผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจหรือกิจกรรมของสหกรณ์ที่จะ จัดตั้งขึ้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่แต่ละคนกำหนด เมื่อจัดตั้งสหกรณ์แล้วทั้งนี้ตามมาตรา 39 เมื่อนายทะเบียนสหกรณ์รับจดทะเบียนสหกรณ์แล้ว ให้คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์มีอำนาจหน้าที่และสิทธิเช่นเดียวกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์นั้นจนกว่าจะมีการเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ตามมาตรา 40 โดยให้ผู้ซึ่งมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้จะเป็นสมาชิกตามมาตรา 34 (3) เป็นสมาชิกสหกรณ์ตั้งแต่วันที่นายทะเบียนสหกรณ์รับจดทะเบียนสหกรณ์และได้ชำระค่าหุ้นตามจำนวนที่จะถือครบถ้วนแล้ว ในกรณีที่มิใช่ผู้ขอเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ภายหลังจากที่นายทะเบียนสหกรณ์รับจดทะเบียนสหกรณ์ ให้ถือว่าเป็นสมาชิกเมื่อได้ชำระค่าหุ้นตามจำนวนที่จะถือครบถ้วนแล้ว ซึ่งในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 ไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติในมาตราใดที่ให้อำนาจในการออกระเบียบเกี่ยวกับการจัดตั้งสหกรณ์ไว้แต่อย่างใด

เมื่อศึกษาการใช้อำนาจของนายทะเบียน ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจในการออกประกาศ ที่ไม่เหมาะสมกับการดำเนินของสหกรณ์ฯ โคนือ ได้แก่

1. การใช้ดุลพินิจในการรับจดทะเบียนของนายทะเบียน
2. การกำหนดคุณสมบัติสมาชิกและสมาชิกสมทบ
3. รูปแบบการตรวจบัญชีของสหกรณ์

จากระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยการดำเนินการจดทะเบียนจัดตั้งสหกรณ์พ.ศ. 2552 ซึ่งบังคับใช้กับบุคคลโดยทั่วไปที่ประสงค์จะจัดตั้งสหกรณ์ และมีการกำหนดเงื่อนไขสร้างภาระให้กับประชาชนจากการศึกษาพบว่า ระเบียบดังกล่าว มีสภาพเป็น "กฎ" ดังที่บัญญัติไว้ในบทนิยามศัพท์ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ซึ่งกฎนั้นถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการกระทำทางปกครอง การออกกฎ เป็นการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารในการกำหนดกฎเกณฑ์ที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปเช่น พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ โดยกฎหมาย ไม่กระทบต่อบุคคลใดเป็นการเฉพาะ แต่จะมีลักษณะเป็นการทั่วไป

นายทะเบียนสหกรณ์จะใช้อำนาจตามมาตรา 16 (8) แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 การออกระเบียบ คำสั่ง หรือประกาศ มีผลบังคับใช้กับบุคคลทั่วไปซึ่งอาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพบุคคล จำต้องมีบทบัญญัติเฉพาะในกฎหมายเดียวกันรองรับอำนาจไว้อย่างชัดเจนจึงต้องออกระเบียบ คำสั่ง หรือประกาศในเรื่องนั้นได้ แต่หากการออกระเบียบ คำสั่งหรือประกาศเป็นการใช้อำนาจในทางบริหารเพื่อวางแนวทางปฏิบัติงานภายในหน่วยงาน หรือเป็นแนวทางการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อให้มีการดำเนินการในทิศทางเดียวกัน ในการออกระเบียบ คำสั่ง บางครั้งการออกกฎ ระเบียบ อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อเสรีภาพในการประกอบอาชีพของสหกรณ์ฯ ใดเนื้อ ซึ่งการออกประกาศของนายทะเบียนเป็นรูปแบบหนึ่งของการกระทำทางปกครองและมาตรการที่ฝ่ายปกครองจะออกมาบังคับต้องเป็นมาตรการที่เหมาะสมและจำเป็นในการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมาย โดยให้มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนน้อยที่สุด

แต่เมื่อพิจารณาด้วยบทกฎหมายเกี่ยวกับการใช้อำนาจของนายทะเบียนสหกรณ์ที่ออกประกาศแล้วก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานของสหกรณ์ บางฝ่ายอาจมีความเห็นว่า การออกประกาศของอาจต้องทำการประชาพิจารณ์ให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียทุกครั้ง ซึ่งการทำประชาพิจารณ์ก่อให้เกิดผลดี เนื่องจาก การออกเสียงประชามติ และการทำประชาพิจารณ์เป็นกระบวนการของการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชนที่มีความสำคัญมากเรื่องหนึ่งของหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากสามารถสะท้อนถึงเจตจำนง ความประสงค์ต้องการของกลุ่มสหกรณ์ แต่ปัญหา คือ การทำประชาพิจารณ์ต้องใช้ระยะเวลานาน หากจะออกประกาศแต่ละทำประชาพิจารณ์ทุกครั้งอาจส่งผลให้การดำเนินงานของสหกรณ์ล่าช้า อีกทั้งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่ม พ.ศ. 2562 ให้อำนาจแก่นายทะเบียนสามารถใช้อำนาจในการออกประกาศได้อย่างเต็มที่ เมื่อเป็นเช่นนี้ ส่งผลให้การดำเนินงานของสหกรณ์ไม่เกิดความเป็นอิสระ ไม่เหมาะกับการทำธุรกิจในยุคปัจจุบัน ทำให้ต้องมีการทบทวนอำนาจของนายทะเบียน โดยอาจนำหลักกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น หรือประเทศเยอรมัน มาเป็นแบบอย่างโดยบทบัญญัติของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 อาจต้องลดอำนาจของนายทะเบียนบางอย่างให้เกิด

ความสอดคล้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ ใดเนื้อ เพื่อให้สหกรณ์ฯ ใดเนื้อสามารถดำเนินงานตามลักษณะของสหกรณ์แต่ละประเภทที่มีรูปแบบการดำเนินงานที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะสหกรณ์การเกษตร แต่ในปัจจุบันระเบียบที่ประกาศออกมาถูกนำมาใช้กับสหกรณ์ทุกประเภท

หากพิจารณาตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่ม พ.ศ. 2562 บทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจแก่นายทะเบียนสหกรณ์มาก ส่งผลเกิดปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานของสหกรณ์ ดังนั้น หากเป็นการแก้ไขที่ส่งผลในระยะยาวจำเป็นต้องแก้ไขที่กฎหมายแม่บท คือ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่ม พ.ศ. 2562 โดยให้กฎหมายลดบทบาทบางอย่างของนายทะเบียน เพื่อลดปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ในอนาคต

ประการที่สอง การแบ่งแยกประเภทของสหกรณ์

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่ม พ.ศ. 2562 ในกฎหมายมีการแบ่งแยกประเภทสหกรณ์ไว้ในกฎหมาย มาตรา 33/1 สหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียนตามมาตรา 33 แบ่งประเภทได้ดังต่อไปนี้ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง สหกรณ์นิคม สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์เครดิตยูเนียน และสหกรณ์อื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ลักษณะของสหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียน วัตถุประสงค์ และขอบเขตแห่งการดำเนินกิจการที่จะพึงดำเนินการได้ของสหกรณ์แต่ละประเภทตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ตามมาตรา 33/1 กฎหมายแบ่งแยกประเภทไว้แต่การดำเนินการแต่ละสหกรณ์ใช้มาตรการเดียวกัน ซึ่งการดำเนินการสหกรณ์แต่ละประเภท โดยเฉพาะการดำเนินงานของสหกรณ์เกี่ยวกับการเกษตร เนื่องจากบริบทการดำเนินงานของภาคการเกษตรและภาคการเงินซึ่งมีความแตกต่างกัน การนำมาตรการทางกฎหมายมาบังคับใช้กับสหกรณ์ภาคเกษตร ก่อให้เกิดอุปสรรคในการดำเนินงานของสหกรณ์ใดเนื้อ เช่น กรณีนี้การรับสมาชิกสมทบ หรือ ในเรื่องเกี่ยวกับการบัญชี การทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรใดเนื้อ มีวิธีการทำบัญชีที่แตกต่างกัน เนื่องจากสมาชิกใช้ระยะเวลาอันเกินรอบปีบัญชีในการผลิตโคขุน

“ในส่วนของกฎหมายสหกรณ์ถ้ามองว่าแยกประเภทกันก็สมควรแยกขนาดสหกรณ์ด้วยก็ยิ่งดี ขนาดเล็กกลางและใหญ่”

(ผู้แทนเจ้าหน้าที่สหกรณ์, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2565)

กรณีสหกรณ์การเกษตรของญี่ปุ่น ใช้วิธีการดำเนินการแบบองค์กรธุรกิจ โดยผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด ตอบสนองผู้ผลิต และความต้องการสินเชื่อหรือเครดิตของเหล่าสมาชิกยิ่งไปกว่านั้น ปัจจัยต่อไปนี้เป็นช่วยส่งเสริมความสำเร็จของสหกรณ์การเกษตรในญี่ปุ่น ต้องถูกขับเคลื่อนโดยสมาชิก การบริหารงานต้องกระทำโดยผู้ที่มีประสบการณ์ และมีความเป็นมืออาชีพ ใช้

หลักการ “พร้อมรับผิดชอบต่อหน้าที่” และ “สามารถตอบคำถามได้” ยึดมั่นในแนวคิด “ร่วมด้วยกันแล้วใช้ประโยชน์” เจ้าหน้าที่ที่ได้รับเลือกตั้งต้องได้รับคำตอบแทนชัดเจนมีการบูรณาการรูปแบบการดำเนินการโดยคำนึงถึงความต้องการของสมาชิกเป็นหลัก ให้การสนับสนุนสหกรณ์ระดับล่างให้มีการบริการแก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น จัดให้มีการให้ความรู้แก่สมาชิกอย่างเข้มข้นค่านิยมในการดำเนินงาน คือ คัดเลือก เข้าถึง จ้างงานอย่างเหมาะสมและมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย ตั้งอยู่ได้และมีความเชื่อมโยงกับการวิจัยภายนอก ต้องยกระดับตนเองให้พึ่งพาตนเองได้ ต้องเป็นสถาบันที่เปิดกว้าง มีคุณธรรม เอาใจใส่และตระหนักถึงสังคมแวดล้อม

หากแต่สหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มีเพียงประเภทเดียว คือ สหกรณ์จำกัด นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดให้การกำหนดประเภทของสหกรณ์เป็นไปตามกฎกระทรวงแยกต่างหากออกไป รวมถึงไม่มีบทกฎหมายเฉพาะสำหรับใช้กับสหกรณ์ประเภทใดเป็นพิเศษ เพื่อให้มีการแก้ไขและอำนวยความสะดวกให้แก่ สหกรณ์โคเนื้อ อาจต้องแก้ไขโดยให้มีการแบ่งประเภทสหกรณ์การเกษตรไว้ต่างหาก แต่ยังคงไว้ในกฎหมายเดิม

5.2.2 กระบวนการตรวจสอบการบริหารจัดการฟาร์ม

ผลการศึกษาพบว่า ฟาร์มมาตรฐานของสมาชิกที่ได้รับรอง GAP มีน้อย ด้วยเหตุที่จำนวนสมาชิกเกือบทั้งหมดเป็นเกษตรกรรายเล็ก มีพื้นที่จำกัดดังที่กล่าวในหัวข้อ 5.1.3 ในการปรับปรุงฟาร์มให้ได้มาตรฐานจึงมักทำได้เพียงเงื่อนไขตามมาตรฐาน GFM และเป็นไปได้ยากที่จะพัฒนาให้ได้ตามครบเงื่อนไขมาตรฐาน GAP ตามที่กรมปศุสัตว์กำหนด เช่น มีสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์ม มีรั้วรอบขอบชิด มีการแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วน ซึ่งมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมในการปรับปรุงฟาร์มให้ได้ตามมาตรฐาน GAP จุดอ่อนด้านกายภาพอีกประการ คือ โรงแปรรูปของสหกรณ์มีน้อยแห่งและไม่ได้มาตรฐานส่งออก สอดคล้องกับความคิดเห็น...

“...การทำมาตรฐานฟาร์มที่มันยากเพราะเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่เป็นรายย่อย ในส่วนของเรื่องการลงทุนที่จะทำมาตรฐานฟาร์มจะต้องใช้เงินลงทุนเยอะในโครงสร้าง ในกฎของมาตรฐานฟาร์มจะมีกฎที่ระบุไว้ว่า เช่น จะต้องมีการรั้วรอบขอบชิด ระบบการฆ่าเชื้อ ระบบการจดบันทึก เนื่องจากการเป็นเกษตรกรรายย่อย การที่จะพัฒนาให้เข้าสู่มาตรฐานฟาร์มคิดว่า สำหรับรายย่อยยุ่งยาก... ซึ่งกรมปศุสัตว์ได้ผ่อนปรนกับเกษตรกรรายย่อยกำหนดให้ฟาร์มเล็กลงเป็น GFM ต้องใช้ความพยายามในการอธิบายเกษตรกรให้เข้าใจในสิ่งที่ทำจะต้องมีการลงทุนและจดบันทึกที่มากขึ้น แต่สิ่งที่จะได้คือ ระบบการป้องกันโรคที่ดี มีแรงจูงใจให้เกษตรกรเข้าสู่ระบบมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิต...”

(เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์, 10 มิถุนายน 2565)

จากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อจะทำฟาร์ม GAP เป็นสิ่งที่อยาก แม้แต่ฟาร์มขนาดเล็กถึง GFM ก็เช่นเดียวกัน แต่การได้รับมาตรฐาน GAP เป็นมาตรฐานที่ส่งผลให้เกษตรกรมีช่องทางในการตลาดมากยิ่งขึ้น ในเงื่อนไขของกฎหมาย

กรณีการบริหารจัดการฟาร์ม GAP มีการบัญญัติพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 และประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคเนื้อ โดยอาศัยมาตรา 5 มาตรา 15 และมาตรา 16 แห่ง พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 ในประกาศมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดทำโรงเรือนที่เลี้ยงโคเนื้อ อาหารที่เหมาะสมสำหรับโคเนื้อ บุคลากรที่เข้ามาควบคุมฟาร์ม กฎหมายกำหนดให้บุคลากร: การจัดการฟาร์มมีสัตวแพทย์ที่มีใบอนุญาตเป็นสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มโคเนื้อกำกับดูแลด้านสุขภาพโคเนื้อ เพื่อปรับปรุงระบบการเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทยให้เป็นรูปแบบมาตรฐานเดียวกันและมีคุณภาพ ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจากการของรับรองมาตรฐานฟาร์ม GAP มี 2 ประการ

ประการที่หนึ่ง บุคลากรที่เข้ามาควบคุมฟาร์ม

กฎหมายให้บุคลากรที่เข้ามาควบคุมฟาร์ม คือ สัตวแพทย์ เป็นไปตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 แต่การกำหนดเช่นนี้ก่อให้เกิดปัญหาแก่เกษตรกรและทางหน่วยงาน จากความเห็นที่ว่า

“...หากเป็นฟาร์ม GAP เราต้องจ้างสัตวแพทย์มาคุมฟาร์ม...ถ้าให้สัตว์บาลคุมได้มันก็จะดี เพราะว่าฝั่งเราก็มีเยอะลูกหลานที่เรียนสัตว์บาล แม้กระทั่งเจ้าหน้าที่เสริมเราก็สัตว์บาลทั้งหมดที่จบมา ...”

(เจ้าหน้าที่สหกรณ์, 4 มีนาคม 2565)

“...บุคลากรของปศุสัตว์เองก็ไม่เพียงพอ งานก็เยอะอยู่แล้ว ยิ่งช่วงหลังมีการจำกัดจำนวนด้วย การให้มีหน่วยงานอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยน่าจะดีเป็นต้นว่า องค์กรปกครองท้องถิ่นหรือหน่วยงานปกครอง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาปศุสัตว์ อยากรให้มีหลายภาคส่วนมีส่วนร่วมเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อให้การขับเคลื่อนมันง่ายขึ้นสะดวกขึ้น..”

(เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์, 10 มิถุนายน 2565)

จากความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์สหกรณ์ เกษตรกร แม้กระทั่งเจ้าหน้าที่รัฐก็มีความเห็นตรงกันว่า จำนวนสัตวแพทย์มีไม่เพียงพอต่อการให้บริการและดูแลจัดการฟาร์มมาตรฐาน GAP และมีความจำเป็นที่ต้องให้บุคลากรที่มีความสามารถและความเชี่ยวชาญในการดูแลจัดการดูแลโคเนื้อในฟาร์มได้ เพื่อไม่ให้กฎหมายก่อให้เกิดอุปสรรคในการปฏิบัติงานและส่งผลให้เกษตรกรหรือสมาชิกสหกรณ์สามารถดำเนินงานในรูปแบบฟาร์ม GAP ซึ่งการปฏิบัติงานบางกรณี เช่น การฉีดวัคซีน การดูแลสัตว์ในเบื้องต้น การผสมเทียม หากพิจารณาถึงบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสัตว์ มีบุคลากร คือ สัตวบาล ซึ่ง

ได้ศึกษาเรียนรู้วิชาอภิบาลปศุสัตว์ จัดเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่รวบรวมองค์ความรู้ในด้านการจัดการฟาร์ม การโภชนาศาสตร์สัตว์ (Animal nutrition) การปรับปรุงพันธุ์สัตว์ (Animal breeding) การพัฒนา เทคโนโลยีการผลิตสัตว์ (Animal technology) การแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์ (Food processing) และการอนุรักษ์ดำรงไว้ของสายพันธุ์สัตว์ นับว่าเป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญยิ่งในการผลิตสัตว์และเลี้ยงดูสัตว์ให้ เจริญเติบโต แข็งแรง ปราศจากโรคและทำให้สัตว์สามารถแพร่ขยายพันธุ์ได้มากพอกับความต้องการ บริโภค ควรอนุญาตให้สัตวบาลสามารถทำแทนสัตวแพทย์ได้ตามความเหมาะสมเพื่อการดูแลจัดการฟาร์ม

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 มาตรา 29 กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการดำเนินการภายใต้สัตวแพทย์ เช่น การผสมเทียม จะทำได้เมื่ออยู่ภายใต้สัตวแพทย์ ซึ่งต่อมาได้มีการ ตราพระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวบาล พ.ศ. 2565 มาตรา 3 ระบุหมายความว่า “วิชาชีพการสัตวบาล” ว่า วิชาชีพเกี่ยวกับการผลิตสัตว์เลี้ยง การปรับปรุงและบำรุงพันธุ์สัตว์เลี้ยง การจัดการอาหารสัตว์เลี้ยง การ จัดการสุขภาพสัตว์เลี้ยง ตลอดจนการจัดการผลิตผลและผลิตภัณฑ์จากสัตว์เลี้ยง เพื่อให้สัตว์ เลี้ยงมีสุขภาพแข็งแรง สมบูรณ์ และให้ผลิตผลและผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและมีความปลอดภัยแต่ไม่ รวมถึงการประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการสัตวแพทย์ ส่งผลให้การ ประกอบวิชาชีพสัตวบาลปฏิบัติหน้าที่ตามกรอบของกฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น วัตถุประสงค์ของการตรา พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวบาล พ.ศ. 2565 เพื่อต้องการให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานในการ ปฏิบัติงานของบุคคลด้านการสัตวบาลให้มีมาตรฐานเดียวกัน เพื่อประโยชน์ต่อการเลี้ยงและดูแลสัตว์เลี้ยง อีกทั้งเพื่อส่งเสริมการประกอบวิชาชีพการสัตวบาล ควบคุมและกำหนดมาตรฐานการประกอบวิชาชีพการ สัตวบาล และควบคุมมิให้มีการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากบุคคลซึ่งไม่มีความรู้ อันจะก่อให้เกิดความ เสียหายต่อการเลี้ยงและดูแลสัตว์เลี้ยงเพื่อการค้าและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่ง เจตนารมณ์ของกฎหมายต้องการให้ก่ให้เกิดผลดีต่อสัตว์ แต่ข้อจำกัดของกฎหมาย คือ สัตวบาลไม่สามารถ ทำหน้าที่ไปเข้าซ้อนกับหน้าที่ของสัตวแพทย์ได้ ด้วยเหตุนี้ ก่อให้เกิดปัญหาแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ อย่าง กรณีนี้เกิดโรคระบาดสัตวแพทย์ไม่เพียงพอที่เข้ามาช่วยในการฉีดวัคซีน จึงได้มีการอนุมัติให้เกษตรกรที่ ได้รับการอบรม สามารถฉีดวัคซีนแก่โคของตนเองได้ด้วยตนเอง

ด้วยความท้าทายในการผลิตอาหารปลอดภัย การผลิตโคขุนจึงต้องสอดคล้องกับการบริโภคเรื่อง มาตรฐานอาหารปลอดภัย และต้องผลิตให้ได้ตามมาตรฐานการค้าระหว่างประเทศเพื่อส่งออกเนื้อและ เนื้อโคนำรายได้เข้าประเทศจำเป็นต้องยกระดับฟาร์มโคเนื้อไทยให้มาตรฐาน GAP ขณะที่ตลาดในประเทศ มีความต้องการเพียงประเด็นด้านความปลอดภัยของอาหาร ดังนั้น การทำฟาร์ม GFM เพื่อขายในประเทศจึงมี ความเหมาะสมมากกว่าสำหรับกรมปศุสัตว์ที่ได้วางโครงสร้างสำหรับการกำกับดูแลทั้งในระดับจังหวัดและ ระดับท้องถิ่น โดยในระดับจังหวัดมีปศุสัตว์จังหวัด มีหัวหน้ากลุ่ม ปศุสัตว์อำเภอ ศูนย์และสถานีต่างๆที่ คอยขึ้นมาสนับสนุนเพื่อยกระดับการเลี้ยงของเกษตรกรให้เป็นระบบ GFM ซึ่งปัจจุบันได้ให้สัตวบาลเข้า

มามีส่วนในการควบคุมแล้วในทางปฏิบัติ หากแต่ยังขาดความชัดเจนในทางกฎหมายรองรับ ซึ่งสัตว์บาลที่จะมาควบคุมในฟาร์มในแต่ละฟาร์มก็จะต้องมีหัวหน้าทีมคือนายสัตวแพทย์ที่คุมฟาร์มเช่น ปศุสัตว์อำเภอ เพื่อให้คำปรึกษาและวินิจฉัยโรคสัตว์ต่างๆ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในฟาร์มและเรื่องการควบคุมและการป้องกันโรคได้

ประการที่สอง การขออนุญาตจัดตั้งโรงเรือนเพื่อทำฟาร์มมาตรฐาน

กระบวนการขออนุญาตในการจัดตั้งฟาร์มมาตรฐาน ในเบื้องต้นเกษตรกรผู้เลี้ยงโค ต้องขออนุญาตประกอบกิจการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสียก่อน เกษตรกรจึงทำการจัดตั้งฟาร์ม เนื่องจากมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับในเบื้องต้นก่อนมีการจัดตั้งฟาร์ม มีกฎหมายทั้งหมด 3 ฉบับ คือ

- 1) พระราชบัญญัติสภาพาบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 71 องค์การบริหารส่วนตำบลอาจออกข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อใช้บังคับในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมายเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล หรือเมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้องค์การบริหารส่วนตำบลออกข้อบัญญัติหรือให้มีอำนาจออกข้อบัญญัติ ในการนี้จะกำหนดค่าธรรมเนียมที่จะเรียกเก็บและกำหนดโทษปรับผู้ฝ่าฝืนด้วยก็ได้ แต่มิให้กำหนดโทษปรับเกินหนึ่งพันบาท เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น
- 2) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 31 ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดให้กิจการใดเป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และ มาตรา 32 เพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลการประกอบกิจการที่ประกาศตามมาตรา 31 ให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อบัญญัติท้องถิ่น โดยให้กำหนดประเภทของกิจการตามมาตรา 31 บางกิจการหรือทุกกิจการให้เป็นกิจการที่ต้องมีการควบคุมภายในท้องถิ่นนั้น
- 3) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ. 2558 ข้อ 3 กำหนดให้กิจการที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง (1) การเพาะพันธุ์ เลี้ยง และการอนุบาลสัตว์ทุกชนิด และ (2) การประกอบกิจการเลี้ยง รวบรวมสัตว์ หรือธุรกิจอื่นใดอันมีลักษณะทำนองเดียวกัน เพื่อให้ประชาชนเข้าชมหรือเพื่อประโยชน์ของกิจการนั้น ทั้งนี้ ไม่ว่าจะมีการเรียกเก็บค่าดูหรือค่าบริการในทางตรง หรือทางอ้อม หรือไม่ก็ตาม ให้กิจการดังต่อไปนี้เป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

เหตุผลที่กฎหมายต้องให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคต้องขออนุญาต เนื่องจากการเลี้ยงสัตว์เป็นเหตุอีกอย่างหนึ่งคือเหตุเดือดร้อนรำคาญ ซึ่งอาจมีการส่งกลิ่นเหม็นรบกวน ประเด็นปัญหา คือ แต่ละท้องถิ่นมีการกำหนดวิธีการยื่นขออนุญาตจัดตั้งฟาร์มแตกต่างกัน ทำให้เกษตรกรต่างพื้นที่ได้รับการปฏิบัติไม่เหมือนกัน เนื่องมาจากการออกข้อบัญญัติและเทศบัญญัติ กรมการส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่กำกับ ในขอบเขตของอำนาจของกฎหมายไม่ได้อำนาจกรมฯ ในการออกกฎ แต่อาศัยอำนาจอ้างอิงตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ส่งผลให้แต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งมีกฎหมายการยื่นขออนุญาตจัดตั้งฟาร์มแตกต่างกัน อีกทั้งการได้ใบอนุญาตขึ้นอยู่กับอำนาจดุลยพินิจของผู้บริหารท้องถิ่น มีความล่าช้าและบางครั้งมีค่าใช้จ่ายปรับปรุงฟาร์มเพิ่มเติมเกินความจำเป็น ก่อให้เกิดความเลื่อมล้ำในการประกอบอาชีพ ดังความคิดเห็น.....

“ความล่าช้าในการจัดตั้งฟาร์มมีส่วนหนึ่งที่พบข้อร้องเรียนจากทางเกษตรกร คือ การขอใบอนุญาตจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดตั้งโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ การจัดตั้งต้องขออนุญาตจากองค์การบริหารส่วนตำบลก่อน โดยในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดว่าผู้ใดประสงค์ขอใบอนุญาตประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพในแต่ละประเภทกิจการ ต้องยื่นขออนุญาตต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยยื่นคำขอตามแบบฟอร์มที่กฎหมายกำหนดพร้อมทั้งเอกสารประกอบการขออนุญาตตามข้อกำหนดของท้องถิ่น ซึ่งเอกสารที่ใช้ประกอบมากมาย กว่าจะผ่านขั้นตอนนี้ใช้เวลาานาน”

(เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์, 10 มิถุนายน 2565)

5.2.3 ระบบการขนย้ายโคเนื้อ

ปัจจุบันระบบการขนย้ายโคเนื้อตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลักๆ 2 ฉบับ ได้แก่ 1) พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พุทธศักราช 2482 และ 2) พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 กฎหมายทั้ง 2 ฉบับ มีความเชื่อมโยงและความสอดคล้องกันในการนำมาใช้เกี่ยวกับการขนย้ายโคเนื้อ ในเบื้องต้นบุคคลใดจะเลี้ยงโคเนื้อ ซึ่งถือว่าเป็นสัตว์พาหนะตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พุทธศักราช 2482 ต้องนำไปตัวรูปพรรณ มูลเหตุของการบัญญัติกฎหมายฉบับนี้เกิดจากในอดีตประเทศไทยเป็นประเทศกสิกรรม ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ทำมาหากินเลี้ยงชีพทางเกษตรกรรม สัตว์พาหนะจึงจัดว่าเป็นสิ่งหาทรัพย์อย่างหนึ่งที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตในอดีต ได้แก่ การทำมาหากิน เช่น ทำไร่ ไถนา ตลอดจนขนซี้และลากจูง กฎหมายจึงถือว่าเป็นทรัพย์ที่มีความสำคัญในทางเศรษฐกิจ และบัญญัติบังคับให้มีทะเบียนตัวรูปพรรณ เพื่อป้องกันมิให้มีการอ้างเป็นเจ้าของกันโดยไม่มีหลักฐาน ในการซื้อขายจำนองก็บัญญัติให้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย

หากแต่พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะกำหนดไว้ในปี 2482 และอยู่ภายใต้การบังคับใช้ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ซึ่งปัจจุบันการใช้ประโยชน์จากโคเนื้อมิได้ใช้ในลักษณะของสัตว์พาหนะ หากแต่เป็นการผลิตเพื่อการบริโภคเป็นสำคัญ อีกทั้งกฎหมายฉบับนี้มีลักษณะเป็นกฎหมายอาญา ก่อให้เกิดบทลงโทษแก่บุคคลที่ไม่ปฏิบัติตาม จึงไม่เหมาะสมกับการดำเนินธุรกิจโคเนื้อในปัจจุบัน จากความเห็น...

“...สัตว์พาหนะต้องมีลักษณะขึ้นทะเบียนกรมปศุสัตว์ ปัญหาเวลาซื้อขายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซื้อขายเป็นสัตว์พาหนะ ต้องทำหนังสือจดทะเบียน ปัจจุบันไม่มีความสำคัญอย่างนั้น แต่ว่าถ้าขายเป็นเข้าโรงฆ่าสัตว์ก็ไม่ต้องจดทะเบียน ถ้าหากว่ากฎหมายไม่มีผลบังคับใช้ได้ ก็ยกเลิกไป โดยคำนึงถึงมูลค่าทางเศรษฐกิจ ฟังชั้นในการบริหารมันอาจจะง่ายกว่าถ้ารวมเรื่องต่าง ๆ มาอยู่ในกฎหมายเดียวกันหมด ชาวบ้านจะได้ไม่ต้องแสวงหากฎหมายต่าง ๆ มาใช้ก่อให้เกิดเป็นประโยชน์...”

(ตัวแทนประชุมกลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมาย, 26 กันยายน 2565)

การขยายตัวของอุปสงค์การบริโภคเนื้อโคคุณภาพทั้งในประเทศและต่างประเทศโดยเฉพาะภูมิภาคเอเชีย เช่น จีน ฮ่องกง และเวียดนาม สหกรณ์ ส่งผลให้เกษตรกรมีโคเนื้อครอบครองในจำนวนมาก อีกทั้งลักษณะการดำเนินธุรกิจโคเนื้อ เกษตรกรไม่ได้ครอบครองโคเนื้อไว้นาน เมื่อครบระยะเวลาในการเลี้ยงจะมีการส่งต่อไปยังกลางน้ำ ปลายน้ำต่อไป และเหตุผลอีกประการ หากศึกษาในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 กฎหมายมีการควบคุมโรคระบาดในสัตว์ โดยโคเนื้อเป็นสัตว์ในประเภทที่ต้องถูกควบคุมโรคตามกฎหมาย และเพื่อให้การปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคระบาดสัตว์ที่เลี้ยงอยู่ในท้องที่ สัตว์ที่เคลื่อนย้ายไปยังท้องที่จังหวัดอื่น และสัตว์ที่นำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านราชอาณาจักร มีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบย้อนกลับไปยังตัวสัตว์ได้ ต้องปฏิบัติตามประกาศกรมปศุสัตว์ เรื่อง กำหนดท้องที่และชนิดสัตว์ที่ต้องทำเครื่องหมายประจำตัวและหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ พ.ศ. 2560 โดยการเคลื่อนย้ายโคเนื้อต้องมีเครื่องหมายประจำตัวสัตว์สำหรับโคเนื้อ แพะ และแกะ โดยกฎหมายฉบับนี้มีบทลงโทษเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 ก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการผลิตและการค้าโคเนื้อมีชีวิตของสหกรณ์โคเนื้อที่มีความล่าช้า เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและก่อกำเนิดประโยชน์แก่สังคม จำเป็นต้องยกเลิกให้ ‘โค’ เป็นสัตว์พาหนะตามพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482

ปัญหาประการต่อมา คือ การทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์สำหรับโคเนื้อ พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 กำหนดอายุของโคเนื้อที่ต้องมีเครื่องหมายประจำตัว ตามข้อ 4 ให้ท้องที่ที่มีการ

ประกาศเขตควบคุมโรคระบาดหรือเขตปลอดโรคระบาดชนิดปากและเท้าเปื่อย มีการทำเครื่องหมาย ประจำตัวสัตว์ในสัตว์ประเภทโคเนื้อ โคนม กระบือ แพะ และแกะ ที่มีอายุมากกว่า 4 เดือนทุกตัวที่เลี้ยง อยู่ในพื้นที่ เหตุผลที่ต้องกำหนดอายุเนื่องจาก กฎหมายเห็นว่า โคเนื้อที่เริ่มมีการเคลื่อนย้ายจะมีอายุช่วง 4 เดือน และเหตุผลที่ให้มีใบประจำตัวสัตว์เพื่อให้การปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคระบาดสัตว์ที่เลี้ยง อยู่ในท้องที่ สัตว์ที่เคลื่อนย้ายไปยังท้องที่จังหวัดอื่น และสัตว์ที่นำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านราชอาณาจักร มีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบย้อนกลับไปยังตัวสัตว์ได้ นอกจากการติดเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ มีประโยชน์การควบคุมโรคระบาดแล้ว ยังทำให้กรมปศุสัตว์ทราบปริมาณโคเนื้อที่มีอยู่ในประเทศ แต่การ กำหนดอายุสมควรกำหนดโคทุกตัวให้มีทะเบียนโดยจัดทำตั้งแต่โคแรกเกิด แต่ในปัจจุบันเกษตรกรยังไม่ได้ ขึ้นทะเบียนครบทุกคนหรือทุกคร้วเรือนและโคเนื้อยังไม่มีมีเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ครบทุกตัว จากความเห็น ว่า

“...ความจำเป็นในการขึ้นทะเบียนโคเนื้อทุกประเภท มีความจำเป็น เพราะจะทำให้รู้ว่าวัว ในประเทศมีจำนวนเท่าไร เพียงพอต่อความต้องการในการซื้อขายหรือไม่ เช่น อเมริกัน บาร์หมันมีใบ FPG รับรองสามารถตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับได้ แต่วัวเนื้อยังไม่มีมาตรฐาน เท่าที่ควร ไม่สามารถตรวจสอบรับรองได้ ถ้ามีการลงทะเบียนจะทำให้คัดสายพันธุ์ได้...”

(สัมภาษณ์สหกรณ์, 4 มีนาคม 2565)

กฎหมายกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีติดเครื่องหมายประจำตัวโคเนื้อ ตามข้อ 6 ให้ใช้เบอร์หุพลาสติกซึ่งมี 2 ส่วน ได้แก่ เบอร์หุตัวเมีย และเบอร์หุตัวผู้ เพื่อนำทั้งสองส่วนนั้นมาประกบติดกัน เมื่อนำไปติดที่ใบหู ของสัตว์ รายละเอียดของเบอร์หุและหมายเลขเบอร์หุเป็นไปตามที่กรมปศุสัตว์กำหนด สีของเบอร์หุ พลาสติกแบ่งเป็น 2 สี คือ (1) สีเหลือง ใช้สำหรับสัตว์ในพื้นที่ทั่วไป สัตว์ที่นำไปยังท้องที่จังหวัดอื่น และ สัตว์ที่นำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านราชอาณาจักร (2) สีเขียว ใช้สำหรับสัตว์ในพื้นที่เขตควบคุมโรคระบาด หรือเขตปลอดโรคระบาดชนิด ปากและเท้าเปื่อย

ข้อ 22 เครื่องหมายประจำตัวสัตว์ที่ได้นำมาใช้แล้วจะต้องไม่มีการนำมาใช้ซ้ำอีก

ข้อ 23 กรณีเครื่องหมายประจำตัวสัตว์หลุดหรือสูญหาย เจ้าของสัตว์จะต้องแจ้งและแสดง หลักฐานต่อปศุสัตว์อำเภอเพื่อพิจารณาทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ให้ใหม่ พร้อมลงข้อมูลในระบบ NID ทั้งนี้ จะต้องมียานหลักฐานว่าเป็นสัตว์ที่เคยได้รับการติดเครื่องหมายประจำตัวสัตว์มาแล้ว

ปัญหาที่พบคือ วัสดุที่กฎหมายกำหนด การใช้เบอร์หุพลาสติก คือ หลุดง่าย ไม่คงทน และ เมื่อหลุดไปแล้ว แต่จากการสัมภาษณ์ปัญหาของการลงทะเบียนโดยการฝังไมโครชิปไว้ที่วัว คือ ถ้าวัวมีการ เคลื่อนย้ายมากอาจทำให้ไมโครชิปหลุดออกจากวัวได้ ดังนั้น ยังจำเป็นต้องใช้วิธีการติดเบอร์หุเช่นเดิม แต่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการบันทึกข้อมูลในระบบการทำเครื่องหมายและขึ้นทะเบียนสัตว์แห่งชาติ (NID)

แต่ระบบการทำงานไม่มีประสิทธิภาพ เกิดการลักลอบนำเข้าโคเนื้อจากประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้เกิดโรคระบาดใหม่ขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลต่อผลกำไร และกระทบต่อเศรษฐกิจของสหกรณ์โคเนื้อ ซึ่งในข้อ 15 ให้กรมปศุสัตว์หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดให้มีเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ หน้าที่หลักคือ กรมปศุสัตว์ แท้จริงแล้วระบบการทำเครื่องหมาย หน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับเกษตรกร คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากความเห็นว่

“...กฎหมายควรบังคับการลงทะเบียนตั้งแต่วัวคลอดออกมา ในต่างประเทศถ้าวัวไม่ได้รับการลงทะเบียนจะไม่สามารถทำการเคลื่อนย้าย ไม่สามารถนำเข้าโรงเชือด หรือไม่สามารถซื้อขายกันได้เลย กรณีของตัวรูปพรรณ วัวถือเป็นสัตว์ชนิดหนึ่ง ที่สามารถซื้อ ขาย จำนอง จำนำได้ แต่ในปัจจุบันวัวโคเนื้อไม่ถือว่าเป็นสัตว์พาหนะ เพราะถูกมองว่าเป็นสัตว์เศรษฐกิจ จึงควรนำไปขึ้นทะเบียนกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบล) หรือพนักงานปศุสัตว์ปัญหาของการลงทะเบียนโดยการฝังไมโครชิพไว้ที่วัว คือ ถ้าวัวมีการเคลื่อนย้ายมากอาจทำให้ไมโครชิพหลุดออกจากวัวได้...”

(ตัวแทนสหกรณ์, 23 กันยายน 2565)

5.3 ข้อเสนอเชิงนโยบายในการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้จัดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ ของไทย มีรายละเอียดดังนี้

5.3.1 ด้านการผลิต

- 1) สานต่อนโยบายส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตโคเนื้อของกรมปศุสัตว์ให้มีความต่อเนื่อง

เนื่องจากกรมปศุสัตว์ได้ดำเนินการโครงการโคเนื้อสร้างอาชีพ ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2559-2566) โครงการโคเนื้อสร้างอาชีพ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2560-2567) และโครงการโคบาลบูรพา (พ.ศ.2560-2566) ซึ่งปัจจุบันสามารถเพิ่มกำลังการผลิตโคต้นน้ำคุณภาพได้จำนวนหนึ่ง โดยเฉพาะโครงการโคบาลบูรพาที่ได้ส่งมอบโคเนื้อแก่เกษตรกรโดยมีเงื่อนไขที่เกษตรกรต้องเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้น ได้แก่ สหกรณ์ปศุสัตว์โคบาลบูรพาอรัญประเทศ สหกรณ์ปศุสัตว์โคบาลบูรพาโคกสูง และสหกรณ์ปศุสัตว์โคบาลบูรพาวัฒนานคร นอกจากนี้ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ยังได้ส่งเสริมให้สมาชิกสหกรณ์ปฏิรูปที่ดินอำเภอโคกสูงสหกรณ์ปฏิรูปที่ดินอำเภออรัญประเทศ และสหกรณ์ปฏิรูปที่ดินอำเภอวัฒนานคร เลี้ยงแม่โคเนื้อเพื่อผลิตลูกภายในโครงการโคบาลบูรพาดูแลเช่นกัน ปัจจุบันได้ส่งมอบแม่โคเนื้อให้กับสมาชิกสหกรณ์แล้วจำนวน 30,000 ตัว มีสมาชิกสหกรณ์รับมอบจำนวน 6,000 ราย รายละ 5 ตัว ปัจจุบันสามารถผลิตลูกโคได้แล้วจำนวน 5,385 ตัว เป็นเพศผู้ 666 ตัว สามารถส่งคืนลูกโคได้แล้ว 2,075 ตัว

(สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565) ทั้งนี้ การจัดตั้งสหกรณ์ที่ตามเงื่อนไขของโครงการโคบาลบูรพา เป็นการจัดตั้งที่เกิดขึ้นตามนโยบายมิได้เกิดจากกลุ่มเกษตรกรที่ประสงค์จะก่อตั้งสหกรณ์เอง จึงทำให้การดำเนินงานของสหกรณ์ยังขาดความร่วมมือจากสมาชิกเป็นอย่างมาก เนื่องจากสมาชิกสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์เพราะต้องการได้แม่โคฟรีโดยไม่ได้เข้าใจหลักสหกรณ์อย่างแท้จริง ประกอบการกับเงื่อนไขของสหกรณ์ไม่สามารถคิดดอกเบี้ยจากการให้สินเชื่ออาหารโคกับสมาชิกได้ จึงส่งผลให้ผลการดำเนินงานของสหกรณ์โคบาลบูรพาฯ ไม่ดีนักเนื่องจากเงินหมุนเวียนไม่เพียงพอในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จึงไม่มีเงินทุนเพียงพอในการจ้างหน้าที่สหกรณ์ในการดำเนินงานเหมือนกับสหกรณ์อื่นๆ

เพื่อความต่อเนื่องและสอดคล้องประสานกับโครงการของกรมปศุสัตว์ที่ส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตโคเนื้อเพิ่มขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปรับปรุงโครงการและเงื่อนไขการดำเนินงานของโครงการเพื่อให้สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นสามารถขับเคลื่อนต่อไปได้ ได้แก่

- 1.1) เน้นการเพิ่มจำนวนแม่โคคุณภาพที่ได้รับการรับรองสายพันธุ์โดยสหกรณ์ฯ เนื่องจากความต้องการโคแม่พันธุ์ของโครงการมีมาก จึงทำให้เกิดการรวบรวมโคเนื้อเพศเมียที่ไม่มีคุณภาพมาให้สมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องตรวจสอบคุณภาพโคแม่พันธุ์ก่อนส่งมอบให้กับเกษตรกร ซึ่งสหกรณ์มีระบบการขึ้นทะเบียนโคที่สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้
- 1.2) แหล่งน้ำเชื้อหลักที่สมาชิกใช้ในการผสมเทียมคือ น้ำเชื้อจากกรมปศุสัตว์ ซึ่งปัจจุบันเป็นน้ำเชื้อพ่อพันธุ์สายพันธุ์ดีที่ไม่สามารถระบุเพศของลูกโคได้ จึงทำให้อัตราการส่งมอบคืนลูกโคเพศเมียไม่มากนัก จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการติดตามผลการผสมเทียมอย่างต่อเนื่อง แต่เนื่องจากกำลังเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์มีจำกัด กรมปศุสัตว์สามารถทำความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สหกรณ์เพื่อให้ทำหน้าที่อาสาปศุสัตว์คอยติดตามผลการผสมเทียมและจัดทำฐานข้อมูลโคได้
- 1.3) อนุญาตให้สหกรณ์ปศุสัตว์โคบาลบูรพาอรัญประเทศ สหกรณ์ปศุสัตว์โคบาลบูรพาโคกสูง และสหกรณ์ปศุสัตว์โคบาลบูรพาวัฒนานคร คิดดอกเบี้ยหรือค่าธรรมเนียมสำหรับธุรกิจ cow for cash ได้ในระดับที่เหมาะสมเพื่อให้สหกรณ์มีเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินธุรกิจสหกรณ์ ซึ่งเดิมที่สหกรณ์ให้สินเชื่อเป็นอาหารแก่สมาชิกที่มีลูกโคหย่านมแต่ไม่สามารถคิดดอกเบี้ยได้
- 1.4) เพิ่มอำนาจการต่อรองของสหกรณ์ในการรวบรวมโคต้นน้ำและโคกลางน้ำ รวมถึงลดต้นทุนในการบริหารจัดการของสหกรณ์ปศุสัตว์โคบาลบูรพาอรัญประเทศ สหกรณ์

ปศุสัตว์โคบาลบูรพาโคสูง และสหกรณ์ปศุสัตว์โคบาลบูรพาพัฒนานคร อาจรวมสหกรณ์ทั้ง 3 แห่งเป็นสหกรณ์ปศุสัตว์โคบาลบูรพาจังหวัดสระแก้ว ซึ่งจะช่วยลดภาระต้นทุนการบริหารจัดการและดำเนินงานสหกรณ์ได้ เช่น ลดจำนวนเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี โดยสหกรณ์สหกรณ์ปศุสัตว์โคบาลบูรพาจังหวัดสระแก้ว สามารถเพิ่มอำนาจการต่อรองในการจัดหาปัจจัยการผลิตในการซื้อปริมาณจำนวนมาก ต้นทุนต่อหน่วยของปัจจัยการผลิตลดลง และนำไปจำหน่ายให้กับสมาชิกได้ในราคาที่แข่งขันกับตลาดได้

2) เพิ่มศักยภาพการผลิตโคและระบบโลจิสติกส์ตลอดห่วงโซ่การผลิตโคขุนคุณภาพ

กรมปศุสัตว์เร่งขึ้นทะเบียน (NID) โคเนื้อมีชีวิตทุกตัวและปรับปรุงคุณภาพเบอร์หูให้มีความคงทน สะดวกต่อการใช้งาน ซึ่งปัจจุบันแต่ละสหกรณ์ฯ ได้มีระบบขึ้นทะเบียนโคของสมาชิกในรูปแบบเทคโนโลยี เดิม ซึ่งควรเชื่อมต่อกับระบบการขึ้นทะเบียนโคแบบดิจิทัล จะช่วยลดขั้นตอนด้านเอกสารในการเคลื่อนย้ายโคมีชีวิต ซึ่งช่วยลดภาระของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ท้องถิ่นทั้งด้านเวลาและกำลังคน

3) ส่งเสริมสมาชิกสหกรณ์ที่มีศักยภาพปรับปรุงคอกกลางให้ได้มาตรฐาน GAP

จุดเด่นของสหกรณ์มีจำนวนสมาชิกมากจึงเป็นฐานการผลิตโคต้นน้ำให้กับอุตสาหกรรมการผลิตโคเนื้อไทย แต่กระบวนการขุนโคปลายน้ำยังมีปัญหาเรื่องความนิ่งของคุณภาพเนื้อโค จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีคอกกลางเพื่อขุนโคปลายน้ำอย่างน้อย 3 เดือนก่อนจำหน่ายเข้าสู่โรงฆ่าสัตว์ โดยปัญหาสำคัญคือการทำคอกกลางจำเป็นต้องใช้พื้นที่และเงินทุนในการปรับปรุงฟาร์ม ภาครัฐควรมีนโยบายสนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำให้กับสมาชิกสหกรณ์ที่มีศักยภาพปรับปรุงคอกกลางให้ได้มาตรฐาน GAP เพื่อมุ่งผลิตโคปลายน้ำให้สามารถผลิตเนื้อโคที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานเดียวกัน

4) ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างสหกรณ์และวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตโคเนื้อ

สหกรณ์ฯ และวิสาหกิจชุมชนที่มีสมาชิกเป็นเกษตรกรรายย่อยและมีเงินทุนน้อยให้เน้นการผลิตโคต้นน้ำและโคกลางน้ำสายพันธุ์ที่ได้รับการรับรองพันธุ์ ซึ่งจะทำให้สมาชิกสามารถขายลูกโคและวัวโครงได้ในราคาสูงกว่าตลาด โดยส่งต่อให้กับสหกรณ์ที่เน้นการผลิตโคปลายน้ำและมีธุรกิจจำหน่ายเนื้อโค และควรให้วิสาหกิจชุมชนสามารถเป็นสมาชิกสหกรณ์เครือข่ายได้ในรูปแบบสมาชิกสมทบประเภทนิติบุคคล และมีการปันผลตามขนาดการดำเนินงานของธุรกิจ ซึ่งจะทำให้สหกรณ์และวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและเติบโตได้ในอนาคต อย่างไรก็ตามจำเป็นต้องแก้ไขประกาศนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่องความสัมพันธ์ของสมาชิกสมทบกับสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์

5.3.2 ด้านการค้า

1) ส่งเสริมการสร้างเอกลักษณ์การผลิตโคขุนคุณภาพภายใต้แบรนด์สหกรณ์ฯ

ด้วยคุณลักษณะของเนื้อโคที่มีความโดดเด่นตามสายพันธุ์โคเนื้อที่มีการปรับปรุงพันธุ์กับโคพื้นเมือง รวมถึงวิธีการเลี้ยงและการใช้สูตรอาหารโคที่แตกต่างกันความหลากหลายของพื้นที่การผลิตโคเนื้อ เป็นจุดเด่นที่ช่วยให้แต่ละสหกรณ์สามารถสร้างจุดขายให้กับโคขุนคุณภาพได้ ซึ่ง

“...ไม่ว่าวัวชนิดใด พันธุ์ใดก็ทำตลาดเฉพาะได้...”
(นักวิชาการ, สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2565)

“...เราต้องดู Generation ในช่วงอายุก่อน...เราจะขายตลาดเนื้ออ่อน จะมีปัจจัยในการขายหลายอย่าง 1.ช่วงเวลา อีสานใต้จะต้องเชือดแต่เช้าเพื่อที่จะให้ขายตอนเช้า แต่อีสานเหนือต้องเชือดกลางวันเพื่อให้เขากินเย็น พฤติกรรมการบริโภคแตกต่างกัน มี diversity ค่อนข้างเยอะ...”
(ผู้ประกอบการ, สัมภาษณ์ 20 มีนาคม 2565)

สหกรณ์ฯ แต่ละแห่งควรร่วมมือกับหอการค้าจังหวัดในพื้นที่ ส่งเสริมการใช้เนื้อโคจากโคขุนที่สมาชิกสหกรณ์ผลิตได้ และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รับรู้ของประชาชนเพื่อกระตุ้นการบริโภคเนื้อโคท้องถิ่น และควรมีการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในแต่ละพื้นที่เนื่องจากผู้บริโภคมีพฤติกรรมการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัย เช่น ช่วงวัย หรือวัฒนธรรมการบริโภคที่แตกต่างกันตามพื้นที่

2) เพิ่มศักยภาพการผลิตโคและระบบโลจิสติกส์ตลอดห่วงโซ่การผลิตโคขุนคุณภาพ

ด้วยเหตุที่อุปสงค์โคมีชีวิตของประเทศจีนมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โรคปากและเท้าเปื่อย ยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถส่งออกโคมีชีวิตไปยังประเทศจีนได้โดยตรง รัฐบาลควรสนับสนุนให้เกิด ‘คอมพาร์ทเมนต์’ ในฟาร์มโคเนื้อ โดยกรมปศุสัตว์ควรร่วมมือกับสหกรณ์ในจังหวัดหรือจังหวัดใกล้เคียงที่มีด่านชายแดนที่มีการนำเข้าและส่งออกโคเนื้อมีชีวิต ทำปรับปรุงฟาร์มให้ได้มาตรฐาน GAP และทำคอมพาร์ทเมนต์ที่เน้นระบบการจัดการความปลอดภัยต่อเชื้อโรค (Biosecurity) มีกระบวนการตรวจสอบรับรองที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลเพื่อกำหนดเขตปลอดโรคปากและเท้าเปื่อยและโรคสัตว์อื่นที่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขทางการค้าที่มีใช้ภาษี เพื่อควบคุม ป้องกัน และเฝ้าระวังโรคเป้าหมายในชายแดน ทั้งยังช่วยอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายโคมีชีวิต โดยเฉพาะการส่งออกโคมีชีวิตไปยังประเทศลาวเพื่อส่งออกไปยังประเทศจีน

3) ปรับปรุงโรงฆ่าของสหกรณ์ที่มีอยู่ให้ได้มาตรฐาน

เนื่องจากโรงฆ่าที่ได้มาตรฐาน GMP ของสหกรณ์มีน้อย สหกรณ์บางแห่งใช้โรงฆ่าและโรงแปรรูปของเอกชน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการปรับปรุงให้โรงฆ่าได้มาตรฐานการค้าที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลหากจะสนับสนุนให้มีการส่งออกเนื้อโคคุณภาพในอนาคต ซึ่งต้องอาศัยเงินทุนในการปรับปรุง แต่เนื่องจากการลงทุนโรงฆ่าและโรงแปรรูปใช้เงินทุนสูงและมีความคุ้มค่าในการลงทุนต่ำ เนื่องจากโคเนื้อเป็นสัตว์ขนาดใหญ่จำนวนตัวโคเข้าเชือดต่อวันไม่มากเหมือนสุกรและสัตว์ปีก ภาครัฐจึงจำเป็นต้องสนับสนุนเงินกู้ปลอดดอกเบี้ยและมีระยะเวลาผ่อนชำระคืนเพียงพอที่จะไม่เป็นภาระของสหกรณ์

“...ขั้นตอนการส่งออกเนื้อแช่แข็งไม่ได้ทำงานๆ ค่อนข้างจะซับซ้อน ปัญหาของมันคือ เรายังถูกตราหน้าว่าเป็นประเทศที่เป็นประเทศระบาดโรคปากและเท้าเปื่อยอยู่ ต้องแก้ไขเรื่องนี้ วิธีการก็คือจะต้องสร้างระบบเราจะต้องลงทุนในส่วนของโรงเชือดลงตัดแต่งที่ได้มาตรฐาน ฟาร์มต้องได้มาตรฐาน GAP และจะต้องสร้างโรงเชือดและลงตัดแต่งที่ได้มาตรฐาน GMP...”

(ผู้ประกอบการ, สัมภาษณ์ 20 มีนาคม 2565)

5.4 แนวทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และมาตรการเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ

ด้วยสถานการณ์การค้าระหว่างประเทศ อัตราภาษีของการนำเข้าเนื้อโคภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรี (FTA) เป็นร้อยละ 0 ราคาเนื้อโคนำเข้าลง ปริมาณความต้องการบริโภคภายในประเทศเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้มีการนำเข้าเนื้อโคจากประเทศคู่ค้าเพิ่มมากขึ้น แนวโน้มการแข่งขันของตลาดเนื้อโคในประเทศรุนแรงขึ้น ขณะที่ต้นทุนการผลิตโคขุนคุณภาพของไทยสูงกว่าประเทศคู่ค้า เพื่อสนับสนุนให้อุตสาหกรรมการผลิตโคขุนคุณภาพของไทยสามารถแข่งขันได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อเพิ่มผลิตภาพและประสิทธิภาพการผลิตโคขุนคุณภาพ การพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานสหกรณ์โคเนื้อ มีลักษณะเป็นการพัฒนากฎหมายในเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งความสำเร็จในการพัฒนาทางเศรษฐกิจดังกล่าว ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปกฎหมาย และใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการผลักดันและดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจ **มาตรการทางกฎหมายต้องมีทบัญญัติที่ยืดหยุ่น ไม่เคร่งครัดจนเกินไป และอาจต้องยกเลิกหลักการบางประการเพื่อให้เกิดมาตรการที่เหมาะสม** สำหรับการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ ซึ่งได้กระบวนการตรากฎหมายในแต่ละระดับค่อยข้างใช้เวลาในการตรากฎหมาย จึงได้แบ่งแยกสิ่งที่เป็นเร่งด่วนที่ต้องแก้ไขเพื่อไม่ให้เกิดจุดอ่อน หรือลดอุปสรรคในการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรโคเนื้อ และเกิดการส่งเสริมทางด้านเศรษฐกิจ

การแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต้องแก้ไขโดยคาน้ำรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดหลักการเกี่ยวกับการยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจนใน **มาตรา 77 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า**

“รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็นและยกเลิกหรือ ปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือ การประกอบอาชีพโดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่ประชาชน และดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมาย ต่าง ๆ ได้โดยสะดวกและสามารถเข้าใจกฎหมายได้ง่ายเพื่อปฏิบัติ ตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง”

ดังนั้น สิ่งใดที่สามารถดำเนินการได้โดยไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายก็ควรเลือกใช้วิธีนั้นก่อน เพราะ เมื่อตราเป็นกฎหมายแล้ว ย่อมจะต้องมีบทบังคับอย่างเข้มงวด และสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนขึ้น ในทันทีที่มีการตรากฎหมาย ผู้วิจัยจึงนำกฎหมายที่เป็นอุปสรรค และปัญหาที่เกิดจากการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการดำเนินงานสหกรณ์โคเนื้อ มาพิจารณาวางแนวทางในการปรับปรุงกฎหมาย และให้เกิดความ สอดคล้องกับหลักการมาตรา 77 ซึ่งมาตรการทางกฎหมายที่สามารถสนับสนุนการดำเนินงานของสหกรณ์ โคเนื้อ ในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคเนื้อ จึงต้องนำกฎหมายที่เกี่ยวข้องและเกิดความซ้ำซ้อนในการ ปฏิบัติรวมไว้ในกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่ง เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการประกอบธุรกิจและเพื่อให้ กฎหมายเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร(โคเนื้อ) เมื่อมีกฎหมายแล้ว รัฐจะต้อง ดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายได้ โดยสะดวก ซึ่งในยุคที่มีเทคโนโลยีสารสนเทศที่สะดวก และรวดเร็วเช่นปัจจุบัน ย่อมไม่เป็นการยากที่รัฐจะดำเนินการให้เกิดผลเช่นนั้น แต่ลำพังการจัดให้ ประชาชนสามารถเข้าถึงตัวบทกฎหมายไม่ได้ทำให้ประชาชนสามารถปฏิบัติตามกฎหมายนั้นได้อย่าง ถูกต้อง ซึ่งปัจจุบันกฎหมายเกี่ยวข้องกับการดำเนินการของสหกรณ์โคเนื้อ มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องจำนวน มาก และปรากฏอยู่ในหลายหน่วยงาน จึงสมควรให้หน่วยงานหลัก คือ กรมปศุสัตว์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่ หลักในการกำกับดูแลการผลิตโคเนื้อเป็นผู้รวบรวมกฎหมายโคเนื้อไว้

ผลที่ได้จากการศึกษาทางด้านเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า หากต้องการให้ประกาศที่ ออกตามพระราชบัญญัติเกิดประโยชน์แก่การดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ แนวทางที่เร็วและง่ายที่สุด คือ การแก้ไขกฎหมายที่เพิ่มเติม ยกเลิก ปรับปรุง ในส่วนของกฎหมายลำดับรองจากพระราชบัญญัติซึ่งเป็น กฎหมายแม่บท อันได้แก่

- (1) ประกาศนายทะเบียนสหกรณ์เรื่องความสัมพันธ์ของสมาชิกสมทบกับสหกรณ์หรือสมาชิก สหกรณ์
- (2) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร
- (3) ประกาศกรมปศุสัตว์ เรื่อง กำหนดท้องที่และชนิดสัตว์ที่ต้องทำเครื่องหมายประจำสัตว์และ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ พ.ศ. 2560

ทั้งนี้ การออกมาตรการในรูปแบบประกาศ แม้จะเป็นกฎหมายที่แก้ไขได้โดยง่าย เนื่องจากเป็นเพียงแต่การเพิ่มเติม ปรับปรุง แก้ไขในส่วนที่ต้องการปรับปรุง แต่การแก้ไขใด ๆ ต้องไม่ขัดกับกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ ซึ่งประกาศที่กล่าวมาข้างต้นไม่มีข้อความใดขัดกับกฎหมายแม่บท เนื่องจากกฎหมายแม่บทเขียนไว้กว้าง เช่น พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562 ให้อำนาจแก่นายทะเบียน ซึ่งเป็นอำนาจของบุคคลออกประกาศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในเรื่องนั้นๆ อย่างไรก็ตาม หากต้องการให้การดำเนินงานของสหกรณ์โคนม ใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสนับสนุนการผลิตโคนมคุณภาพที่ถาวรและสามารถแข่งขันในอุตสาหกรรมการผลิตโคนมได้ในอนาคต เห็นควรต้องแก้ไขกฎหมายแม่บท 5 ฉบับ ได้แก่

- (1) พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562
- (2) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535
- (3) พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558
- (4) พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545
- (5) พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482

ทั้งนี้ ในบทบัญญัติของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562 ต้องลดการให้อำนาจแก่นายทะเบียนสหกรณ์ในบางประการ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคนมของไทยได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาปัญหาและอุปสรรคมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อ เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงกฎระเบียบและมาตรการที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการแข่งขันการผลิตโคเนื้อและผลิตภัณฑ์เนื้อโคของสหกรณ์ฯ ให้สามารถดำเนินงานคล่องตัว สนับสนุนการผลิตโคเนื้อของสมาชิกอันก่อให้เกิดการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคเนื้อคุณภาพและยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของการผลิตโคเนื้อไทยให้สอดคล้องกับเป้าหมายการขับเคลื่อนประเทศได้ สรุปได้ดังนี้

6.1 สรุป

เพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมการผลิตโคเนื้อคุณภาพของไทย ควรสนับสนุนให้สหกรณ์โคเนื้อ มีความคล่องตัวในการดำเนินงาน อำนาจความสะดวกแก่สมาชิกผลิตโคเนื้อคุณภาพให้ได้มาตรฐาน สอดคล้องกับเป้าหมายการขับเคลื่อนประเทศได้ จำเป็นต้องปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายให้ สหกรณ์โคเนื้อ ปัจจุบันการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติสหกรณ์ 2542 ซึ่งมีการปรับปรุงบังคับใช้พระราชบัญญัติ สหกรณ์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2562 เมื่อเปรียบเทียบกฎหมายสหกรณ์ของแต่ละประเทศ พบว่า พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรการที่รัฐใช้อำนาจเหนือสหกรณ์สะท้อนให้เห็นผ่านการกำกับ และการส่งเสริมสหกรณ์ กฎหมายไทยมีการกำกับการดำเนินงานของสหกรณ์โดยองค์กรหรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดังกล่าวตามกฎหมาย ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ นายทะเบียน สหกรณ์ กองทุนพัฒนาสหกรณ์ ผู้ตรวจการสหกรณ์ ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ในส่วนของการส่งเสริม กฎหมายแต่ละประเทศมีแนวทางการส่งเสริมคล้ายกัน แต่อาจแตกต่างกันในวิธีการและองค์กร กรณีกฎหมายไทยคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติเป็นองค์กรหลักที่เกิดจากฝ่ายการเมือง ฝ่ายข้าราชการ ฝ่ายเอกชน และภาคสหกรณ์ทำหน้าที่ดังกล่าว ขณะที่กฎหมายสหกรณ์ต่างประเทศไม่มีการกำหนดชัดเจน มีเพียง สาธารณรัฐเกาหลีมีกฎหมายเพื่อส่งเสริมกิจการสหกรณ์ โดยเฉพาะผ่านการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา

สหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มีเพียงประเภทเดียว คือ ‘สหกรณ์จำกัด’ กำหนดประเภทของสหกรณ์เป็นไปตามกฎกระทรวงแยกต่างหากออกไป แต่ไม่มีบทกฎหมายเฉพาะสำหรับใช้กับสหกรณ์ประเภทใดเป็นพิเศษ (ไม่รวมถึงกลุ่มเกษตรกร) ซึ่งต่างจากกฎหมายสหกรณ์ต่างประเทศที่มีการแบ่งแยกประเภทสหกรณ์โดยจะแยกบทบัญญัติออกไปให้เป็นสัดส่วนหรือแยก

ออกไปเป็นกฎหมายเฉพาะเลยก็มี เช่น ประเทศญี่ปุ่น (Agricultural Cooperative Society Law) ที่มีเป้าหมายธุรกิจมุ่งเน้นในทางพัฒนาระบบสหกรณ์การเกษตรที่ให้บริการที่ดีที่สุดแก่สมาชิกโดยไม่แสวงหากำไร สำหรับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี นโยบายสำคัญของรัฐคือไม่เข้ามาแทรกแซงการดำเนินงานของสหกรณ์ และพยายามลดบทบาทในการควบคุมสหกรณ์ เพื่อให้สหกรณ์สามารถประกอบธุรกิจได้อย่างอิสระ รัฐจะมีการดูแลและให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษในส่วนของสหกรณ์ภาคเกษตรด้านใช้กฎหมายและแก้ไขกฎหมายเท่านั้น

ขณะที่กฎหมายสหกรณ์ไทยกำหนดเชิงเนื้อหาเพียงวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ตามมาตรา 33 ที่ให้มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของบรรดาสมาชิก โดยวิธีช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักการสหกรณ์ โดยภาครัฐเข้ามากำหนดนโยบายด้านการสหกรณ์ ผ่านการกำหนดให้มีคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ จึงกล่าวได้ว่า การพัฒนาการสหกรณ์ในประเทศไทยได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากภาครัฐ โดยทำหน้าที่ด้านการกำหนดนโยบายต่าง ๆ เกี่ยวกับสหกรณ์ อย่างไรก็ตาม กฎหมายไม่ได้กำหนดกรอบวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของการสหกรณ์ในประเทศไทยไว้อย่างชัดเจน โดยแต่ละสหกรณ์จะมีข้อบังคับสหกรณ์เป็นแนวทางในการดำเนินงานโดยอยู่ภายใต้การดูแลอย่างใกล้ชิดจากนายทะเบียนตามอำนาจของกฎหมายที่ให้ไว้

สภาพปัญหาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานสหกรณ์สรุปได้ว่า

1. พระราชบัญญัติสหกรณ์ มาตรา 33/1 กำหนดการคุณสมบัติสมาชิกสมทบไว้ว่า สมาชิกสมทบต้องเป็นบุคคลธรรมดาซึ่งบรรลุนิติภาวะ เว้นแต่สหกรณ์ตามมาตรา 33/1 (4) (6) หรือ (7) ที่ตั้งอยู่ในสถานศึกษาอาจรับผู้ศึกษาในสถานศึกษานั้นซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะเป็นสมาชิกสมทบได้ ซึ่งตามประกาศนายทะเบียนสหกรณ์เรื่องความสัมพันธ์ของสมาชิกสมทบกับสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์ กำหนดว่า สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคม สหกรณ์ประมง สหกรณ์บริการ และสหกรณ์ร้านค้า สมาชิกสมทบจะต้องมีความสัมพันธ์กับสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้ เป็นบิดามารดา สามี ภรรยาหรือบุตรของสมาชิก หรือเป็นเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ที่ขาดคุณสมบัติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพหลักที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกตามข้อบังคับ โดยบทบัญญัตินี้มีการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องจากปัญหาการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ แต่เนื่องจากกฎหมายสหกรณ์ของไทยเป็นกฎหมายรวม เงื่อนไขการรับสมาชิกสมทบที่แก้ไขกลายเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้สหกรณ์ที่มีศักยภาพไม่สามารถรับเกษตรกรที่อยู่นอกเขตแดนดำเนินงานเข้าเป็นสมาชิกสมทบได้ตามข้อบังคับที่มีอยู่เดิมของสหกรณ์ ประกอบกับสหกรณ์การเกษตรที่เน้นธุรกิจโคเนื้อมิได้มีการจดทะเบียนทั่วทุกจังหวัด ปัจจุบัน

มีเพียง 28 แห่ง (ตารางที่ 2 และภาพที่ 4) ส่งผลให้เงื่อนไขการกำหนดแดนดำเนินงานโดยยึดกับอาณาเขตจึงเป็นอุปสรรคสำคัญของสหกรณ์ในการดำเนินธุรกิจ นอกจากนี้สหกรณ์ที่ทำธุรกิจโคขุนอาจเน้นสายพันธุ์ที่ไม่ตรงตามสายพันธุ์โคของเกษตรกร หรือการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ไม่จูงใจเพียงพอให้เกษตรกรสมัครเข้าเป็นสมาชิก เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 40 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ”

2. กฎหมายเกี่ยวกับการประชุมใหญ่ในปัจจุบันมีความล่าช้าต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ ซึ่งในปัจจุบันได้มีการแก้ไขสถานการณ์โดยการออกระเบียบชั่วคราวเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าเพื่อให้สหกรณ์โคเนื้อดำเนินงานไปได้เพียงชั่วคราวเท่านั้น ควรมีปรับปรุงแก้ไขให้ทันสมัยและสอดคล้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ

3. พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562 ในกฎหมายมีการแบ่งแยกประเภทสหกรณ์ไว้ในกฎหมาย มาตรา 33 แบ่งประเภทสหกรณ์ไว้ 7 ประเภท ได้แก่ 1) สหกรณ์การเกษตร 2) สหกรณ์ประมง 3) สหกรณ์นิคม 4) สหกรณ์ร้านค้า 5) สหกรณ์บริการ 6) สหกรณ์ออมทรัพย์ และ 7) สหกรณ์เครดิตยูเนียน นอกจากนี้ยังมีสหกรณ์อื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยมีมาตรการเดียวกัน ในการดำเนินการ แต่ในทางปฏิบัติการดำเนินการสหกรณ์แต่ละประเภทจะมีความแตกต่างกันตามรูปแบบการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะบริบทการดำเนินงานของภาคการเกษตรและภาคการเงิน ก่อให้เกิดอุปสรรคในการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ เช่น กรณีนี้การรับสมัครสมาชิกสมทบ หรือในเรื่องเกี่ยวกับการบัญชี การทำบัญชีของสหกรณ์โคเนื้อ จะมีการทำบัญชีที่แตกต่างกันเนื่องจากสมาชิกระยะเวลาในการผลิตโคขุนนานเกินรอบปีบัญชีปกติ ซึ่งไม่มีคู่มือระบบบัญชีเฉพาะสำหรับสหกรณ์โคเนื้อ การดำเนินงานของสหกรณ์แต่ละแห่งจึงปรับรูปแบบใช้งานตามความรู้และความเข้าใจของแต่ละสหกรณ์ ทำให้มีความแตกต่างกัน ประกอบกับบุคลากรด้านบัญชีสำหรับภาคเกษตรยังขาดความรู้และประสบการณ์ทั้งการบัญชีและการคำนวณต้นทุนสินค้าประเภทโคเนื้อ และสินค้าแปรรูป

4. พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 และประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคเนื้อ โดยอาศัยมาตรา 5 มาตรา 15 และมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 ในประกาศมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดทำโรงเรือนที่เลี้ยงโคเนื้อ อาหารที่เหมาะสมสำหรับโคเนื้อ บุคลากรที่เข้ามาควบคุมฟาร์ม กฎหมายกำหนดให้บุคลากร: การจัดการฟาร์มมีสัตวแพทย์ที่มี

ใบอนุญาตเป็นสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มโคเนื้อกำกับดูแลด้านสุขภาพโคเนื้อ ตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 แต่อุปสรรคสำคัญคือ จำนวนสัตวแพทย์มีไม่เพียงพอต่อการให้บริการและดูแลจัดการฟาร์มมาตรฐาน GAP และมีความจำเป็นที่ต้องให้บุคลากรที่มีความสามารถและความเชี่ยวชาญในการดูแลจัดการดูแลโคเนื้อในฟาร์มได้

5. พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวบาล พ.ศ. 2565 ให้อำนาจแก่สัตวบาลวิชาชีพในการผลิตสัตว์เลี้ยงการปรับปรุงและบำรุงพันธุ์สัตว์เลี้ยง การจัดการอาหารสัตว์เลี้ยง การจัดการสุขาภิบาลต่อสัตว์เลี้ยง ตลอดจนการจัดการการผลิตผลและผลิตภัณฑ์จากสัตว์เลี้ยง เพื่อให้สัตว์เลี้ยงมีสุขภาพแข็งแรง สมบูรณ์ และให้ผลิตผลและผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและมีความปลอดภัยแต่ไม่รวมถึงการประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการสัตวแพทย์ แต่ยังมีได้มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ในกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคเนื้อในส่วนของบุคลากร ซึ่งควรกำหนดบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบระหว่างสองวิชาชีพให้ชัดเจน

6. กระบวนการขออนุญาตในการจัดตั้งฟาร์มโคเนื้อ มีกฎหมาย 3 ฉบับเหตุผลที่กฎหมายต้องให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคต้องขออนุญาตจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประเด็นปัญหาคือ คือ แต่ละท้องถิ่นมีการกำหนดวิธีการยื่นขออนุญาตจัดตั้งฟาร์มแตกต่างกัน เนื่องจากการออกข้อบัญญัติและเทศบัญญัติ กรมการส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่กำกับ แต่ไม่ได้มีอำนาจออกกฎ จึงอาศัยอำนาจอ้างอิงตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 การองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละมีกฎแตกต่างกัน อีกทั้งการออกใบอนุญาตขึ้นอยู่กับอำนาจดุลยพินิจของผู้บริหารท้องถิ่นก่อให้เกิดความเลื่อมล้ำในการประกอบอาชีพของสมาชิกสหกรณ์ฯ และเกษตรกร

7. พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 อยู่ภายใต้การบังคับใช้ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย กำหนดให้ “สัตว์พาหนะ” หมายความว่า ช้าง ม้า โค กระบือ ล่อ ลา ซึ่งได้ทำหรือต้องทำตัวรูปพรรณ แต่ปัจจุบันการใช้ประโยชน์จากโคเนื้อมิได้ใช้ในลักษณะของสัตว์พาหนะ หากแต่เป็นการผลิตเพื่อการบริโภคเป็นสำคัญ อีกทั้งกฎหมายฉบับนี้มีลักษณะเป็นกฎหมายอาญา ก่อให้เกิดบทลงโทษแก่บุคคลที่ไม่ปฏิบัติตาม จึงไม่เหมาะสมกับการดำเนินธุรกิจโคเนื้อในปัจจุบัน และก่อให้เกิดการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐได้

8. พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 กำหนดอายุของโคเนื้อที่ต้องมีเครื่องหมายประจำตัว ตามข้อ 4 ให้ท้องที่ที่มีการประกาศเขตควบคุมโรคระบาดหรือเขตปลอดโรคระบาดชนิดปากและเท้าเปื่อย มีการทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ในสัตว์ประเภทโคเนื้อ โคนม กระบือ แพะ และ

แกะ ที่มีอายุมากกว่า 4 เดือนทุกตัวที่เลี้ยงอยู่ในพื้นที่ แต่การทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการค้าโคเนื้อในปัจจุบัน ทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่รัฐในการปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคระบาดสัตว์ การติดตามโคเนื้อที่เคลื่อนย้ายไปยังท้องที่จังหวัดอื่น รวมถึงการนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านราชอาณาจักร ที่มีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบย้อนกลับไปยังตัวสัตว์ได้ ทำให้กรมปศุสัตว์ทราบปริมาณโคเนื้อที่มีอยู่ในประเทศ การกำหนดอายุโคเนื้อที่ต้องมีเครื่องหมายประจำตัวจึงสมควรกำหนดโคทุกตัวให้มีทะเบียนโดยจัดทำตั้งแต่โคแรกเกิด และในปัจจุบันยังมีโคเนื้อที่ไม่ได้ติดเครื่องหมายประจำตัวอีกจำนวนมาก อีกปัญหาสำคัญคือ วัสดุที่กฎหมายกำหนดให้ใช้ติดเบอร์หุพลาสติก หลุดง่าย ไม่คงทน และเมื่อหลุดไปแล้ว ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เพื่อขอเบอร์หุใหม่ ซึ่งข้อกำหนดให้เครื่องหมายประจำตัวสัตว์ที่ได้นำมาใช้แล้วจะต้องไม่มีการนำมาใช้ซ้ำ จึงทำให้หลายครั้งที่มีการเคลื่อนย้ายโคเนื้อ เกษตรกรต้องแจ้งขึ้นทะเบียนอีกรอบ ทำให้เกิดข้อมูลจำนวนโคซ้ำซ้อน สะท้อนถึงระบบการขึ้นทะเบียนในปัจจุบันไม่มีประสิทธิภาพ

6.2 ข้อเสนอแนะ

6.2.1 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ

1) ด้านการผลิต

1.1) สานต่อนโยบายส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตโคเนื้อของกรมปศุสัตว์ให้มีความต่อเนื่อง โดยเน้นการเพิ่มจำนวนแม่โคคุณภาพที่ได้รับการรับรองสายพันธุ์โดยสหกรณ์ฯ โดยกรมปศุสัตว์สามารถทำความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สหกรณ์เพื่อให้ทำหน้าที่อาสาปศุสัตว์คอยติดตามผลการผสมเทียมและจัดทำฐานข้อมูลโคได้

1.2) พัฒนาระบบตรวจสอบย้อนกลับตลอดห่วงโซ่การผลิตโคขุนคุณภาพ โดยกรมปศุสัตว์ต้องเร่งขึ้นทะเบียน (NID) โคเนื้อมีชีวิตทุกตัวและปรับปรุงคุณภาพเบอร์หุให้มีความคงทนสะดวกต่อการใช้งาน ซึ่งปัจจุบันแต่ละสหกรณ์ฯ ได้มีระบบขึ้นทะเบียนโคของสมาชิกในรูปแบบเทคโนโลยีเดิม ซึ่งควรเชื่อมต่อกับระบบการขึ้นทะเบียนโคแบบดิจิทัล จะช่วยลดขั้นตอนด้านเอกสารในการเคลื่อนย้ายโคมีชีวิต ซึ่งช่วยลดภาระของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ท้องถิ่นทั้งด้านเวลาและกำลังคน และกรมปศุสัตว์ควรร่วมมือกับสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) และมหาวิทยาลัย พัฒนาและส่งเสริมให้มีการใช้ระบบ IoT มาใช้ในการจัดการฟาร์มเพื่อให้กระบวนการตรวจสอบย้อนกลับมีความรวดเร็ว ซึ่งกรมปศุสัตว์ควรได้รับการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอในการพัฒนาระบบและดูแลระบบเพื่อให้การบริการมีความต่อเนื่อง

1.3) เพื่อให้ได้เนื้อโคที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานจำเป็นต้องผลิตโคปลายน้ำให้ได้คุณภาพหนึ่ง และมาตรฐานเดียวกัน รัฐบาลควรส่งเสริมสมาชิกสหกรณ์ที่มีศักยภาพปรับปรุงคอกกลางให้ได้ มาตรฐาน GAP โดยสนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำและระยะพักชำระเงินต้นในช่วงปีแรก เพื่อให้เกิด สภาพคล่องในการบริหารจัดการฟาร์มใน

1.4) การจัดทำมาตรฐาน GAP และ GFM สำหรับฟาร์มโคเนื้อ ควรพิจารณาตามขนาดฟาร์ม ตามจำนวนโคขุน และเป้าหมายในการดำเนินงาน เช่น ฟาร์มโคเนื้อขนาดใหญ่และฟาร์มโคเนื้อที่ ส่งออกควรบังคับให้ขอรับรองมาตรฐานฟาร์ม GAP เป็นต้น

1.5) ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างสหกรณ์และวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตโคเนื้อ เพื่อให้ สมาชิกที่เป็นเกษตรกรรายย่อยและมีเงินทุนน้อยเน้นการผลิตโคต้นน้ำและโคกลางน้ำสายพันธุ์ที่ดี ที่ได้รับการรับรองพันธุ์ ส่งต่อให้กับสมาชิกสหกรณ์หรือวิสาหกิจชุมชนที่เน้นการผลิตโคปลายน้ำและมี ธุรกิจจำหน่ายเนื้อโค โดยปรับแก้กฎหมายให้วิสาหกิจชุมชนสามารถเป็นสมาชิกสหกรณ์เครือข่ายได้ ในรูปแบบสมาชิกสมทบประเภทนิติบุคคล และมีการปันผลตามขนาดการดำเนินงานของธุรกิจ ซึ่งจะ ทำให้สหกรณ์และวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและเติบโตได้ในอนาคต

2) ด้านการค้า

2.1) ส่งเสริมการสร้างเอกลักษณ์การผลิตโคขุนคุณภาพภายใต้แบรนด์สหกรณ์ฯ โดยเป็น นโยบายระดับจังหวัดสนับสนุนให้สหกรณ์ฯ ร่วมมือกับหอการค้าจังหวัดในพื้นที่ส่งเสริมการใช้เนื้อโค จากโคขุนที่สมาชิกสหกรณ์ผลิตได้ และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รับรู้ของประชาชนเพื่อกระตุ้น การบริโภคเนื้อโคที่ผลิตในจังหวัด

2.2) เพิ่มศักยภาพการผลิตโคและระบบโลจิสติกส์ตลอดห่วงโซ่การผลิตโคขุนคุณภาพ และ ควบคุม ป้องกัน และเฝ้าระวังโรคเป้าหมายในชายแดน ทั้งยังช่วยอำนวยความสะดวกในการ เคลื่อนย้ายโคมีชีวิต ซึ่งปัจจุบันสถานะของประเทศไทยยังไม่ประกาศเขตปลอดโรคปากและเท้าเปื่อย ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถส่งออกโคมีชีวิตไปยังประเทศจีนได้โดยตรง รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการทำ ‘คอมพาร์ทเมนต์’ โคเนื้อ ซึ่งกรมปศุสัตว์สามารถร่วมมือกับ สหกรณ์ในจังหวัดหรือจังหวัดใกล้เคียงที่มีด่านชายแดนที่มีการนำเข้าและส่งออกเนื้อโคมีชีวิต มี กระบวนการตรวจสอบรับรองที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลเพื่อกำหนดเขตปลอดโรคปากและเท้า เปื่อยและโรคสัตว์อื่นที่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขทางการค้าที่มีใช้ภายใน

2.3) เนื่องจากโรงฆ่าที่ได้มาตรฐาน GMP ของสหกรณ์มีน้อย จำเป็นต้องปรับปรุงโรงฆ่าของสหกรณ์ที่มีอยู่ให้ได้มาตรฐาน ภาครัฐจำเป็นต้องสนับสนุนเงินทุนหรือจัดหาสินเชื่อปลอดดอกเบี้ยและมีระยะเวลาผ่อนชำระคืนเพียงพอที่จะไม่เป็นภาระของสหกรณ์

3) ด้านการบริหารจัดการสหกรณ์

3.1) กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และ สหกรณ์โคนม ร่วมจัดทำคู่มือระบบบัญชีเฉพาะสำหรับสหกรณ์โคนม เพื่อให้การตรวจสอบบัญชีสหกรณ์โคนมเป็นมาตรฐานเดียวกัน มีความเข้าใจตรงกันทั้งผู้ตรวจสอบบัญชีและผู้จัดทำบัญชีสหกรณ์ แล้วถ่ายทอดให้กับบุคลากรของสหกรณ์ผ่านอบรมการทำบัญชี การคำนวณต้นทุนสินค้าประเภทโคนม และผลิตภัณฑ์แปรรูปเนื้อโคอย่างต่อเนื่อง

3.2) เนื่องจากจำนวนประชากรโคนมและผู้เลี้ยงโคนมมีจำนวนไม่มากนักและมักเป็นเกษตรกรรายย่อย สหกรณ์ขนาดใหญ่ที่มีจำนวนสมาชิกมากจึงมีความได้เปรียบในการบริหารจัดการในรูปแบบของสหกรณ์ได้ดีกว่าสหกรณ์ขนาดเล็ก แนวทางหนึ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของสหกรณ์ คือ รวมสหกรณ์ย่อยเป็นสหกรณ์ใหญ่ อาจปรับเป็นสหกรณ์ระดับภูมิภาค หรือระดับชาติ จะช่วยลดต้นทุนการบริหารจัดการของสหกรณ์ สร้างความร่วมมือระหว่างสมาชิกสหกรณ์ได้ดีกว่าการแข่งขันกันระหว่างสหกรณ์ จะช่วยเพิ่มโอกาสในการแข่งขันทางธุรกิจทั้งภายในและต่างประเทศได้

6.2.2 ข้อเสนอปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และมาตรการ ในการการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคนมมีชีวิตในประเทศไทย

1) การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับโครงสร้างสหกรณ์การเกษตร

1.1) แก้ไขข้อความประกาศนายทะเบียนสหกรณ์เรื่องความสัมพันธ์ของสมาชิกสมทบกับสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์ โดยยกเลิกสหกรณ์การเกษตรไม่ให้อยู่ภายใต้ประกาศฉบับนี้

ความเดิม สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคม สหกรณ์ประมง สหกรณ์บริการ และสหกรณ์ร้านค้าสมาชิกสมทบจะต้องมีความสัมพันธ์กับสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

- เป็นบิดา มารดา สามี ภรรยาหรือบุตรของสมาชิก หรือ

- เป็นเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ที่ขาดคุณสมบัติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพหลักที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกตามข้อบังคับ

แก้ไขใหม่ สหกรณ์นิคม สหกรณ์ประมง สหกรณ์บริการ และสหกรณ์ร้านค้า สมาชิกสมทบจะต้องมีความสัมพันธ์กับสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

- เป็นบิดา มารดา สามี ภรรยาหรือบุตรของสมาชิก หรือ

- เป็นเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ที่ขาดคุณสมบัติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพหลักที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกตามข้อบังคับ

1.2) เพิ่มเติมข้อความในมาตรา 41 พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่ม พ.ศ. 2562

ความเดิม มาตรา 41 สหกรณ์ตามมาตรา 33/1 อาจรับสมาชิกสมทบได้

สมาชิกสมทบต้องเป็นบุคคลธรรมดาซึ่งบรรลุนิติภาวะ เว้นแต่สหกรณ์ตามมาตรา 33/1 (4) (6) หรือ (7) ที่ตั้งอยู่ในสถานศึกษาอาจรับผู้ศึกษาในสถานศึกษานั้นซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะเป็นสมาชิกสมทบได้

สมาชิกสมทบต้องมีความสัมพันธ์กับสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์ตามหลักเกณฑ์ที่นายทะเบียนสหกรณ์ประกาศกำหนด

แก้ไขใหม่ มาตรา 41 สหกรณ์ตามมาตรา 33/1 อาจรับสมาชิกสมทบได้

สมาชิกสมทบต้องเป็นบุคคลธรรมดาซึ่งบรรลุนิติภาวะ เว้นแต่สหกรณ์ตามมาตรา 33/1 (4) (6) หรือ (7) ที่ตั้งอยู่ในสถานศึกษาอาจรับผู้ศึกษาในสถานศึกษานั้นซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะเป็นสมาชิกสมทบได้

สมาชิกสมทบเป็นนิติบุคคล ต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อเข้ามามีส่วนช่วยเหลือทางด้านการตลาด ระดมทุน เพื่อร่วมทำธุรกรรมกับสหกรณ์ โดยให้นิติบุคคลที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกสมทบเสียภาษีตามกฎหมายกำหนด

สมาชิกสมทบต้องมีความสัมพันธ์กับสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์ตามหลักเกณฑ์ที่นายทะเบียนสหกรณ์ประกาศกำหนด

1.3) แก้ไขมาตรา 33/1 พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่ม พ.ศ. 2562

ความเดิม มาตรา 33/1 สหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียนตามมาตรา 33 แบ่งประเภทได้ดังต่อไปนี้

- (1) สหกรณ์การเกษตร
- (2) สหกรณ์ประมง
- (3) สหกรณ์นิคม
- (4) สหกรณ์ร้านค้า
- (5) สหกรณ์บริการ
- (6) สหกรณ์ออมทรัพย์
- (7) สหกรณ์เครดิตยูเนียน
- (8) สหกรณ์อื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ลักษณะของสหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียน วัตถุประสงค์ และขอบเขตแห่งการดำเนินกิจการที่จะพึงดำเนินการได้ของสหกรณ์แต่ละประเภทตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

แก้ไขใหม่ มาตรา 33/1 สหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียนตามมาตรา 33 แบ่งประเภทได้ดังต่อไปนี้

- (1) สหกรณ์การเกษตร
- (2) สหกรณ์ประมง
- (3) สหกรณ์นิคม
- (4) สหกรณ์ร้านค้า
- (5) สหกรณ์บริการ
- (6) สหกรณ์ออมทรัพย์
- (7) สหกรณ์เครดิตยูเนียน
- (8) สหกรณ์อื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ลักษณะของสหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียน วัตถุประสงค์ และขอบเขตแห่งการดำเนินกิจการที่จะพึงดำเนินการได้ของสหกรณ์แต่ละประเภทตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่ การกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสหกรณ์การเกษตร ให้มีการตราประกาศเพื่อให้เหมาะสมกับการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรเป็นการเฉพาะ

1.4) เพิ่มเติมข้อความในมาตรา 58 เกี่ยวกับการประชุมใหญ่พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่ม พ.ศ. 2562

ความเดิม มาตรา 58 ในการประชุมใหญ่ของสหกรณ์ ถ้าสมาชิกหรือผู้แทนสมาชิก แล้วแต่กรณี มาประชุมไม่ครบองค์ประชุม ให้นัดประชุมใหญ่อีกครั้งหนึ่งภายในสิบสี่วันนับแต่วันที่นัดประชุมใหญ่ครั้งแรก ในการประชุมครั้งหลังนี้ ถ้ามิใช่การประชุมใหญ่วิสามัญที่สมาชิกหรือผู้แทนสมาชิกร้องขอให้เรียกประชุมแล้ว เมื่อมีสมาชิกหรือผู้แทนสมาชิก แล้วแต่กรณี มาประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกหรือผู้แทนสมาชิกทั้งหมดหรือไม่น้อยกว่าสามสิบคน ก็ให้ถือว่าเป็นองค์ประชุม

แก้ไขใหม่ มาตรา 58 ในการประชุมใหญ่ของสหกรณ์ ถ้าสมาชิกหรือผู้แทนสมาชิก แล้วแต่กรณี มาประชุมไม่ครบองค์ประชุม ให้นัดประชุมใหญ่อีกครั้งหนึ่งภายในสิบสี่วันนับแต่วันที่นัดประชุมใหญ่ครั้งแรก ในการประชุมครั้งหลังนี้ ถ้ามิใช่การประชุมใหญ่วิสามัญที่สมาชิกหรือผู้แทนสมาชิกร้องขอให้เรียกประชุมแล้ว เมื่อมีสมาชิกหรือผู้แทนสมาชิก แล้วแต่กรณี มาประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกหรือผู้แทนสมาชิกทั้งหมดหรือไม่น้อยกว่าสามสิบคน ก็ให้ถือว่าเป็นองค์ประชุม

หากมีเหตุอันสมควรที่ไม่สามารถเรียกให้สมาชิกหรือผู้แทนประชุมใหญ่ เข้าร่วมประชุมในสถานที่กำหนดได้ อาจจัดให้มีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ โดยกระบวนการจัดประชุมให้เป็นไปตามที่ประกาศกำหนด

2) กระบวนการตรวจสอบการบริหารจัดการฟาร์ม

ควรเพิ่มข้อกำหนดเกี่ยวกับระยะเวลา และค่าธรรมเนียมในการขออนุญาตสร้างโรงเรือนในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

ความเดิม มาตรา 32 เพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลการประกอบกิจการที่ประกาศตามมาตรา 31 ให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อบัญญัติท้องถิ่นดังต่อไปนี้

(1) กำหนดประเภทของกิจการตามมาตรา 31 บางกิจการหรือทุกกิจการให้เป็นกิจการที่ต้องมีการควบคุมภายในท้องถิ่นนั้น

(2) กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขทั่วไปสำหรับผู้ดำเนินกิจการตาม (1) ปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพหรือสุขลักษณะของสถานที่ที่ใช้ดำเนินกิจการและมาตรการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพ

แก้ไขใหม่ มาตรา 32 เพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลการประกอบกิจการที่ประกาศตาม มาตรา 31 ให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อบัญญัติท้องถิ่นดังต่อไปนี้

(1) กำหนดประเภทของกิจการตามมาตรา 31 บางกิจการหรือทุกกิจการให้เป็น กิจการที่ต้องมีการควบคุมภายในท้องถิ่นนั้น

(2) กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขทั่วไปสำหรับผู้ดำเนินกิจการตาม (1) ปฏิบัติ เกี่ยวกับการดูแลสภาพหรือสัญลักษณ์ของสถานที่ที่ใช้ดำเนินกิจการและมาตรการป้องกันอันตรายต่อ สุขภาพ

(3) กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 1 เดือน สำหรับ โรงเรือนที่ทำการเกษตรให้ยกเว้นค่าธรรมเนียม

3) ระบบการขนย้ายโคเนื้อ

3.1) แก้ไขคำนิยามศัพท์ มาตรา 4 พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 โดยยกเลิกโค และกระบือ ออกจากคำจำกัดความ

ความเดิม มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

สัตว์พาหนะ” หมายความว่า ช้าง ม้า โค กระบือ ล่อ ลา ซึ่งได้ทำหรือต้องทำตัว รูปพรรณตามพระราชบัญญัตินี้

แก้ไขใหม่ มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

สัตว์พาหนะ” หมายความว่า ช้าง ม้า ล่อ ลา ซึ่งได้ทำหรือต้องทำตัวรูปพรรณตาม พระราชบัญญัตินี้

3.2) แก้ไขอายุของโค ในการทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ **ประกาศกรมปศุสัตว์ เรื่อง กำหนดท้องที่ และชนิดสัตว์ที่ต้องทำเครื่องหมายประจำตัวและหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ พ.ศ. 2560**

ความเดิม ข้อ 5 ให้ท้องที่ทั่วประเทศมีการทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ในสัตว์ประเภทโค เนื้อ โคนม กระบือ แพะ และแกะ ที่มีอายุมากกว่า ๔ เดือนที่นำไปยังท้องที่จังหวัดอื่น และที่นำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านราชอาณาจักร

แก้ไขใหม่ ข้อ 5 ให้ท้องที่ทั่วประเทศมีการทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ในสัตว์ประเภทโคเนื้อ โคนม กระบือ แพะ และแกะ ตั้งแต่แรกเกิด เพื่อที่นำไปยังท้องที่จังหวัดอื่น และที่นำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านราชอาณาจักร

อย่างไรก็ดี นอกเหนือจากการปรับปรุงกฎหมายแล้ว ในการบังคับใช้กฎหมาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรต้องมีการทำความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่รัฐผู้มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายให้ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎระเบียบและมาตรการทางกฎหมาย กำหนดบทลงโทษที่ยุติธรรม ทั้งในส่วนของผู้ประกอบการและผู้ผลิตและเจ้าหน้าที่ที่ไม่ปฏิบัติตามที่หรือปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่ยุติธรรม เพื่อลดปัญหาทุจริตที่อาจเกิดขึ้นทั้งภายในสหกรณ์และหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง และควรมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ และแนวทางการบังคับใช้กฎหมายให้เข้าใจตรงกันเพื่อลดปัญหาด้านความรู้และความเข้าใจกฎหมายที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ผลิต สมาชิก สหกรณ์ ผู้เกี่ยวข้อง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ

6.2.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. การวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตของการศึกษาเฉพาะเงื่อนไขและข้อจำกัดที่เกิดจากจากการบังคับใช้กฎระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเพื่อการผลิตและการค้าโคเนื้อที่มีชีวิตของสหกรณ์โคเนื้อ โดยมุ่งเน้นการผลิตและการค้าภายในประเทศเป็นหลัก ซึ่งในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการแข่งขันทางการค้าโคมีชีวิตและเนื้อโคคุณภาพที่มากขึ้น จากการเติบโตของอุปสงค์การบริโภคเนื้อโคของประเทศจีนและประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวข้องโดยแปรเปลี่ยนไปตามนโยบายการค้าของประเทศคู่ค้า และสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อปรับปรุงกฎหมายฉบับอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการค้าโคและสัตว์เศรษฐกิจในตลาดต่างประเทศ (เช่น จีน ซาอุดีอาระเบีย ลาว เวียดนาม ฯลฯ) และช่วยให้การจัดเตรียมพิธีสารหรือข้อตกลงการค้าโคและสัตว์เศรษฐกิจ เพื่อลดอุปสรรคต่อค้าเนื้อโคระหว่างประเทศไทยกับตลาดโลก

2. ด้วยพระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวบาล พ.ศ. 2565 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2565 เพื่อควบคุมการประกอบวิชาชีพการสัตวบาลให้มีมาตรฐานเดียวกัน และป้องกันมิให้มีการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากผู้ซึ่งไม่ได้ประกอบวิชาชีพ กล่าวได้ว่ากฎหมายฉบับนี้มีผลอย่างยิ่งต่อบทบาทของสัตวบาลต่อการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ และอุตสาหกรรมการผลิตโคเนื้อคุณภาพของไทย หากแต่กฎหมายเดิมตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 และประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: การปฏิบัติทาง

การเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคเนื้อ โดยอาศัยมาตรา 5 มาตรา 15 และมาตรา 16 แห่ง พระราชบัญญัติ มาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 กำหนดเพียงสัตวแพทย์ที่มีใบอนุญาตทำหน้าที่เป็นสัตวแพทย์ผู้ ควบคุมฟาร์มโคเนื้อกำกับดูแลด้านสุขภาพโคเนื้อเท่านั้น ซึ่งในทางปฏิบัติสัตวบาลมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ในการดูแลสุขภาพโคเนื้อ เพื่อให้การปรับปรุงระบบการเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทยให้เป็นรูปแบบ มาตรฐานเดียวกันและมีคุณภาพ มีความจำเป็นที่ต้องปรับปรุงประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคเนื้อ ให้รองรับ หน้าที่และอำนาจของวิชาชีพการสัตวบาล ซึ่งควรมีการศึกษาวิจัยถึงขอบเขตและหน้าที่ในการกำกับ ดูแลระหว่างสัตวแพทย์และสัตวบาลให้ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ และผู้มีส่วน เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมการผลิตโคเนื้อสามารถดำเนินธุรกิจภายใต้ขอบเขตของกฎหมายได้อย่าง เหมาะสม

3. จากปัญหาจำนวนโรงแปรรูป (โรงฆ่าสัตว์) โคเนื้อที่ได้มาตรฐาน GMP มีจำนวนน้อย และมีความคุ้มค่าในการลงทุนต่ำ ทำให้ต้นทุนในการขนส่งโคมีชีวิตเข้าโรงฆ่าสัตว์สูงซึ่งเป็นต้นทุนหนึ่ง ของสหกรณ์ ซึ่งในประเทศออสเตรเลียแก้ปัญหานี้โดยอนุญาตให้มีโรงฆ่าสัตว์เคลื่อนที่เพื่ออำนวยความสะดวก แก่เกษตรกรและผู้ประกอบการที่ประสงค์จะแปรรูปโคมีชีวิต ซึ่งตามพระราชบัญญัติควบคุม การฆ่าสัตว์เพื่อการจำหน่ายเนื้อสัตว์ ยังไม่มีการอนุญาตให้มีการประกอบกิจการฆ่าสัตว์เคลื่อนที่ งานวิจัยในอนาคตควรศึกษาความเป็นไปได้ทั้งทางเศรษฐศาสตร์และทางกฎหมายในการปรับปรุงการ ประกอบกิจการฆ่าสัตว์เคลื่อนที่เพื่อแก้ปัญหานี้ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความปลอดภัยให้กับผู้บริโภคและ ส่งเสริมธุรกิจโคเนื้อคุณภาพได้ในอนาคต

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมปศุสัตว์. 2561. ยุทธศาสตร์โคเนื้อ 5 ปี พ.ศ. 2561 – 2565.

กรมปศุสัตว์. 2563. ข่าวสารประชาสัมพันธ์ เรื่อง ประชุมคณะกรรมการอำนวยการโครงการฟาร์มโคเนื้อสร้างอาชีพ ครั้งที่ 1/2563 ออนไลน์ : -
<https://secretary.dld.go.th/webnew/index.php/th/news-menu/headnews-menu/6371-1-2589>. เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2566.

กลุ่มข้อมูลวิเคราะห์ทางการเงิน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. 2562. ข้อมูลขนาดสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร 62 ทั่วประเทศ. ออนไลน์ : -
<https://www.cad.go.th/ewtadmin/ewt/statistic/main.php?filename=size> เข้าถึงเมื่อ 15 มิถุนายน 2564.

จันทร์พร เจ้าทรัพย์, ภัทรพงศ์ จันทร์เจริญ, วิเชษฐุ์ ยาทองไทย, มาลัย จงเจริญ, กัญญา ตันตวิสุทติกุล และสุขสถิตพิ์ พิสิษฐ์ส์ัญญา, 2562. ระบบการบริหารจัดการโซ่อุปทานเนื้อโคขุนโพนอย่างค่าเพื่อความสามารถในการแข่งขัน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

โชค โสร้จกุล, ขรรค์ชัย ตันเมฆ, สมชาติ ธนะ, พยงค์ศักดิ์ อินตะวิชา, ฑีฆา โยธาภักดี, ดุจดาว คนยัง, นลินี คงสุบรรณ, อารีภมล ต.ไชยสุวรรณ, จารุพันธ์ ไชยนาม, ชยุต ดงปาลีธรรม, มานิต อินตะสาร, และบัณฑิต กิรติการกุล. 2561. รายงานวิจัย การจัดการกระบวนการผลิตโคเนื้อเชิงระบบเพื่อมุ่งเป้าสู่สูงการตลาดในเขตภาคเหนือและขยายโอกาสสู่ระดับอาเซียน ของสหกรณ์โคขุนดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ชาติรี คดีวรเวช. 2564. โครงการประเมินและการกำหนดแนวทางการจัดสรรทุนงานวิจัยโคเนื้อในประเทศไทย. สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์กรมมหาชน) (สวก.)

ทศพล มุลมณี. 2562. การศึกษาระบบตลาดและโซ่อุปทานเพื่อพัฒนาการผลิตและจำหน่ายโคเนื้อขุนคุณภาพสูง: กรณีศึกษา เชียงใหม่ พะเยา แพร่. คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จ้ารง เมฆโหรา และคณะ. 2551. ระบบการผลิตและการตลาดโคเนื้อ จังหวัดตาก. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ยอดชาย ทองไทยนนท์, 2563. การปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อเชิงปฏิบัติ. กรมปศุสัตว์.

ราชกิจจานุเบกษา. (2557, พฤษภาคม 16). คำน้หาราชกิจจานุเบกษา. Retrieved กุมภาพันธ์ 2565, from
ประกาศนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดแผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจหรือ
กิจกรรมของสหกรณ์ที่จะจัดตั้ง:

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/RKJ/announce/search_result.jsp?SID=031FE2FDDC43542A5F747F124216E922.

ศิริพร กิริติการกุล สิทธิพร บุณรัฐ สุขสถิตพิ พิสิษฐ์สัชญา และชี่มา โยธากักดี. 2559. รายงานฉบับ
สมบูรณ์ การเปลี่ยนผ่านจากเกษตรสู่อุตสาหกรรมบริการของประเทศไทย: นวัตกรรมการสร้างมูลค่า
และการสร้างงานด้วยรูปแบบธุรกิจใหม่ในโซ่อุปทานเนื้อโค. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
(สกว.) กรุงเทพฯ.

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดอำนาจเจริญ. 2559. รายงานฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาการ
เกษตรและสหกรณ์ รายสินค้าจังหวัดอำนาจเจริญ ปี 2559 “โคเนื้อ”.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2561. เอกสารการวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร เลขที่ 110 เรื่อง การศึกษา
ศักยภาพเศรษฐกิจสินค้าเกษตรเพื่อรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กรณีศึกษา : สินค้า
โคเนื้อ.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2564ก. สถิติการเกษตรประเทศไทย 2563. ISSN 0857-6610.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2564ข. สารสนเทศเศรษฐกิจการเกษตรรายสินค้า ปี 2563.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2565ก. สถานการณ์สินค้าเกษตรและแนวโน้ม ปี 2566.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2565ข. สศก.ลงพื้นที่ช้ยนาท หารีอร่วมบริษัท พรีเมียม ปีฟ จำกัด
เกาะติดโครงการพัฒนาศักยภาพการผลิตและการตลาดโคเนื้อรองรับ FTA. ออนไลน์
<https://www.oae.go.th/view/1/รายละเอียดข่าว/ข่าว%20สศก./38968/TH-TH>

สุวรรณา สายรวมญาติ, ธนาภรณ์ อธิปัญญากุล และสุภาวดี ขุนทองจันทร์. 2564. กลไกขับเคลื่อน
การเกษตรในภาคกลางสู่เกษตรสมัยใหม่ของประเทศไทย : กรณีศึกษา โคเนื้อ. สำนักงาน
คณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม (สกว.).

Bunmee, T., Chaiwang, N. Kaewkot, C. and Jaturasitha, S. 2018. Current Stituation and
Future prospects for Beef Production in Thailand – A Review. Asian-Australasian
Journal of Animal Sciences, 31(7): 968 – 975.

Cooper, M. C., Lambert, D. M. & Pagh, J. D. 1997. Supply Chain Management: More Than a New Name for Logistics. *The International Journal of Logistic Management*, 8(1), 1-14.

Osothongs, M., Khemsawat, J. Sarakul, M., Jattawa, D. Suwannasopee, T. and Koonawootrittriton, S. Current Situation of Beef Industry in Thailand. *Proceeding of International Symposium: "Dairy Cattle Beef Up Beef Industry in Asia: Improving Productivity and Environmental Sustainability"* 19 August 2016, Swissotel Le Concorde, Bangkok, Thailand, pp. 5-8.

ภาคผนวก

BRU-HR-2

**ใบอนุญาตจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์**

ข้อเสนอการวิจัย เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและยินยอมข้อเสนอ
การวิจัยของ...นางสาวสุวรรณา สายรวมญาติ.....

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายการแสดงด้านล่างได้รับการพิจารณาจาก
คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์แล้ว คณะกรรมการฯ ได้มีความเห็นว่า
ข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจน กฎหมาย ข้อบังคับและ
ข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อข้อเสนอการวิจัย : เรื่อง แนวทางการปรับปรุงกฎระเบียบและมาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการ
ดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคเนื้อในประเทศไทย (Direction of
Improving The Legal Measurement Supporting Agricultural Cooperative in Driving The Live Beef
Industry in Thailand)

รหัสข้อเสนอการวิจัย (ถ้ามี) :.....

สถาบันที่สังกัด : ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้วิจัยหลัก : นางสาวสุวรรณา สายรวมญาติ

เอกสารที่พิจารณาพบทวน

- ไม่มี

(อาจารย์ ดร.เชาวลิต ลิ้มสวาย)

เลขานุการคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

หมายเลขใบอนุญาต : 08/2565

วันที่ให้การอนุญาต : 9 พฤษภาคม 2565

วันหมดอายุใบอนุญาต : 8 พฤศจิกายน 2565

แบบสัมภาษณ์

โครงการวิจัย เรื่อง แนวทางการปรับปรุงกระบวนการและมาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคเนื้อในประเทศไทย

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ใช้สำหรับสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกร ผู้ประกอบการธุรกิจโคเนื้อมีชีวิต สหกรณ์โคเนื้อ สมาชิกสหกรณ์ พรรคการเมือง ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลประกอบการทำงานวิจัยเพื่อหาแนวทางในการวางนโยบาย รวมทั้งข้อกฎหมายอันก่อให้เกิดการส่งเสริมการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือจากท่านกรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ตรงตามความเป็นจริง ตามรายละเอียดของแต่ละคำถามที่ปรากฏในแบบสัมภาษณ์ ในระหว่างการสัมภาษณ์ทางคณะผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกการสัมภาษณ์เพื่อนำไปถอดคำให้สัมภาษณ์โดยไม่มีการระบุชื่อและหน่วยงานที่สังกัดของผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อปกป้องความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล โดยคณะผู้วิจัยจะใช้เป็นรหัสเป็นตัวแทนของผู้ให้ข้อมูลและหน่วยงานที่สังกัดในรายงานผลการวิจัย โดยทีมวิจัยจะทำการวิเคราะห์ผลการศึกษาในภาพรวม และใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่ได้นำไปแสวงหากำไรหรือผลประโยชน์ทางการค้าใด ๆ ซึ่งท่านสามารถปฏิเสธในการให้ข้อมูลในส่วนที่ท่านไม่ต้องการเปิดเผยรายละเอียด และมีอิสระที่จะถอนตัวออกจากโครงการวิจัยเมื่อใดก็ได้

หากท่านมีข้อสงสัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานวิจัยนี้ กรุณาติดต่อผู้วิจัย (ตามรายละเอียดที่ระบุด้านล่าง) เมื่อท่านเสร็จสิ้นการกรอกแบบสอบถาม ผู้วิจัยถือว่าท่านยินยอมว่า ท่านเข้าใจเงื่อนไขต่าง ๆ และอนุญาตให้ใช้ข้อมูลของท่านเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความร่วมมือจากผู้ตอบแบบสอบถาม ในการตอบคำถามตามความเป็นจริง

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านที่กรุณาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์สำหรับการวิจัยครั้งนี้

ดร.สุวรรณา สายธรรมญาติ

ผศ.ดร.ศุภวิช ศรีวิพัฒน์

ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราช

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภัฏบุรีรัมย์

Email: suwanna.s@ku.th

Email: suphatut@gmail.com

ส่วนสำหรับ ผู้ถูกสัมภาษณ์.....

ข้าพเจ้าได้อ่านข้อความข้างต้นแล้ว และมีความเข้าใจดีทุกประการ

(.....) ข้าพเจ้ายินยอมให้สัมภาษณ์และใช้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ด้วยความเต็มใจ

(.....) ข้าพเจ้าไม่ยินยอมให้สัมภาษณ์และใช้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

ลงนาม: วันที่ให้สัมภาษณ์:/...../ 2565

..... ส่วนสำหรับ ผู้สัมภาษณ์.....

ผู้สัมภาษณ์ วันที่สัมภาษณ์/...../ 2565

รหัสผู้ให้ข้อมูล วันที่บันทึกข้อมูล/...../ 2565

รหัสหน่วยงาน

***หมายเหตุ:** เมื่อท่านลงนามยินยอมแล้วผู้สัมภาษณ์เก็บข้อมูลส่วนนี้ไว้เป็นความลับ และจะทำลายทิ้งหลังจากสิ้นสุด

โครงการ

รหัสผู้ตอบแบบสัมภาษณ์.....

วัน/เดือน/ปีสัมภาษณ์.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

รายละเอียดการสัมภาษณ์ : แบบสัมภาษณ์แบ่งรายละเอียดการสัมภาษณ์เป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 โครงสร้างสหกรณ์การเกษตร

1. แนวคิดและวัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มสมาชิกผู้เลี้ยงโคเนื้อ/เงื่อนไขในการเป็นสมาชิกกลุ่ม
2. การดำเนินงานของกลุ่ม/สหกรณ์มีอะไรบ้าง
3. ท่านคิดเห็นอย่างไรในกรณีที่กฎหมายกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของบรรดาสมาชิกโดยวิธีช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกัน
4. กฎหมายกำหนดจำนวนการเป็นสมาชิกส่งผลต่อการจัดตั้งสหกรณ์โคเนื้อหรือไม่ อย่างไร
5. การจัดทำบัญชีของสหกรณ์มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง
6. กฎหมายกำหนดให้ผู้สอบบัญชีเป็นนายทะเบียนสหกรณ์ส่งผลต่อการเงินของสหกรณ์อย่างไร
7. หากต้องการให้ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายสหกรณ์การเกษตรเพื่อผลิตโคเนื้อคุณภาพควรต้องปรับปรุงเงื่อนไขทางกฎหมายในประเด็นใด และควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร
8. เงื่อนไขการดำเนินการต้องได้รับมติที่ประชุมใหญ่วิสามัญมีข้อดีและข้อเสียต่อการดำเนินงานบริหารธุรกิจของสหกรณ์อย่างไร
9. สาเหตุใดบ้างที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจเข้าหรือไม่เข้ามาเป็นสมาชิกของสหกรณ์
10. หากกฎหมายอนุญาตให้นิติบุคคลสามารถขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกนิติบุคคลเพื่อร่วมส่งเสริมการตลาดให้กับสหกรณ์ ท่านคิดว่าจะมีข้อดีและข้อเสียอย่างไรบ้าง และมีแนวทางในการจัดสรรผลประโยชน์อย่างไรระหว่างสมาชิกรายบุคคลและสมาชิกนิติบุคคล

ตอนที่ 2 กระบวนการจัดหาปัจจัยการผลิตโคเนื้อแก่สมาชิก

1. การดำเนินงานของกลุ่มมีอะไรบ้าง (ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ) มีปัญหาและอุปสรรคใดบ้าง (พันธุ์โค การผสมพันธุ์ น้ำเชื้อ อาหารข้น อาหารหยาบ การขุน รูปแบบการซื้อขาย)
2. ทางกลุ่ม/สหกรณ์มีแนวทางในการควบคุมคุณภาพโคเนื้อของสมาชิกอย่างไร
3. บุคลากรภาครัฐที่เข้ามาควบคุมบริหารจัดการฟาร์มมีใครบ้าง
4. ท่านคิดเห็นอย่างไรในกรณีที่กฎหมายการตรวจสอบระบบฟาร์มต้องมีสัตวแพทย์ที่มีใบอนุญาตเป็นสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มโคเนื้อกำกับดูแลด้านสุขภาพโคเนื้อ
5. ท่านคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับกระบวนการขนย้ายโคเนื้อ
6. ท่านคิดว่ากฎหมายกำหนดขั้นตอนขนย้ายสัตว์ที่ไม่เป็นโรคระบาด โดยใช้เงื่อนไขเดียวกับโคเนื้อที่เป็นโรคระบาดเหมาะสมหรือไม่เพราะเหตุใด
7. ท่านคิดว่าการกำหนดให้โคเนื้อจำเป็นต้องมีตัวรูปพรรณเหมาะสมหรือไม่

8. ท่านคิดว่ากฎหมายกำหนดให้โคเนื้อต้องมีตัวรูปพรรณก่อให้เกิดผลดีในการประกอบธุรกิจโคเนื้อหรือไม่ อย่างไร

9. การขึ้นทะเบียนโคเนื้อ ID หากมีการบังคับใช้ควรมีแนวทางอย่างไรที่เอื้อการดำเนินการขึ้นทะเบียนสามารถเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและควรมีการเก็บข้อมูลอะไรบ้าง

ตอนที่ 3 กระบวนการสนับสนุนด้านการเงินเพื่อการผลิตโคเนื้อแก่สมาชิก

1. ท่านคิดเห็นอย่างไรกับการปล่อยสินเชื่อของสหกรณ์ที่ใช้รูปแบบการปล่อยสินเชื่อเฉพาะสมาชิก

แบบฟอร์มสรุปผลงานวิจัย/โครงการวิจัย

(สำหรับประชาสัมพันธ์)

- ชื่อผลงาน/
โครงการ** แนวทางการปรับปรุงกฎระเบียบและมาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคเนื้อในประเทศไทย
Direction of Improving the Legal Measurement Supporting Agricultural Cooperative in Driving the Beef Cattle Industry in Thailand
- ชื่อ-นามสกุล** หัวหน้าโครงการ: ผศ.ดร.สุวรรณา สายรวมญาติ
Asst. Prof. Dr. Suwanna Sayruamyat
ที่อยู่ติดต่อได้ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ 0-2942-8649-51 ต่อ 109
E-mail: suwanna.s@ku.th
ชื่อหน่วยงาน ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ชื่อ-นามสกุล** ผู้ร่วมวิจัย: ผศ.ดร.ศุภัตถ์ ศรีวิพัฒน์
Asst. Prof. Dr. Suphatut Srivipatana
ที่อยู่ติดต่อได้ สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
439 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ต.ในเมือง อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์ 31000
E-mail: suphatut.s@hotmail.co.th
ชื่อหน่วยงาน สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- ปี พ.ศ. ที่ดำเนินการเสร็จ** 2566
- คำค้น** กฎหมาย, สหกรณ์, อุตสาหกรรมโคเนื้อ
Legal Measurement, Cooperative, Beef Cattle Industry
- อ้างอิง** <https://are.eco.ku.ac.th/2019/wp-content/uploads/2023/01/White-Minimalist-Values-and-Goals-A3-Poster-2.png>
- รูปภาพ หรือภาพเคลื่อนไหว** หน้า 156

ความสำคัญของการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาปัญหาและอุปสรรคมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อ เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงกฎระเบียบและมาตรการที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการแข่งขันการผลิตโคเนื้อและผลิตภัณฑ์เนื้อโคของสหกรณ์ฯ ให้สามารถดำเนินงานคล่องตัว สนับสนุนการผลิตโคเนื้อของสมาชิกอันก่อให้เกิดการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคเนื้อคุณภาพและยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของการผลิตโคเนื้อไทยให้สอดคล้องกับเป้าหมายการขับเคลื่อนประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อจำกัดการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการค้าโคเนื้อมีชีวิต
2. เพื่อวิเคราะห์เงื่อนไขและข้อจำกัดของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการปัจจุบันที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและการค้าโคเนื้อมีชีวิต
3. เพื่อเสนอนโยบายในการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการ ในการการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคเนื้อมีชีวิตในประเทศไทย

วิธีการดำเนินงาน

การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการภายใต้ 1) พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562 2) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 3) พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 4) พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 และ 5) พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 6) พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 เพื่อการผลิตโคเนื้อคุณภาพตลอดห่วงโซ่อุปทาน โดยศึกษาเงื่อนไขและข้อจำกัดที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการที่มีต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ จากนั้นทำการเก็บข้อมูลจากสัมภาษณ์เชิงลึก เกษตรกร สมาชิกสหกรณ์ เจ้าหน้าที่และกรรมการสหกรณ์ และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าจากบุคคลที่เกี่ยวข้องที่ต่างกันจากทั้งภาครัฐ และเอกชน ร่วมกับการสังเกต แล้ววิเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงกฎหมายและนโยบายส่งเสริมการผลิตและการค้าโคเนื้อ จากนั้นจัดประชุมกลุ่มผู้ใช้กฎหมายและกลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมกันอภิปรายข้อเสนอแนวทางการปรับปรุงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ แล้วสรุปเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในการการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคเนื้อมีชีวิตในประเทศไทย

ผลการดำเนินงาน

ผลการวิจัยพบว่า กฎหมายหลายฉบับก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ ซึ่งควรต้องมีการปรับแก้ไขมาตรการทางกฎหมายให้ทันสมัยมีความยืดหยุ่น ไม่เคร่งครัดจนเกินไป และอาจต้องยกเลิกหลักการบางประการเพื่อให้เกิดมาตรการที่เหมาะสม โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดหลักการเกี่ยวกับการยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจนใน มาตรา 77 วรรคหนึ่ง และเพื่อลดความซับซ้อนในการปฏิบัติเห็นควรให้รวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องไว้ในกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่ง และเมื่อมีกฎหมายแล้ว รัฐจะต้องดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายได้โดยสะดวก โดยมีกรมปศุสัตว์เป็นผู้รวบรวมกฎหมายโคเนื้อไว้

โดยแนวทางปรับปรุงแก้ไขมี 2 กรณีคือ กรณีที่ 1 ปรับปรุงประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัติเกิดประโยชน์แก่การดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ อย่างรวดเร็วและง่ายที่สุด โดยแก้ไขกฎหมายที่เพิ่มเติมยกเลิก ปรับปรุง ในส่วนของกฎหมายลำดับรองจากพระราชบัญญัติซึ่งเป็นกฎหมายแม่บท อันได้แก่ (1) ประกาศนายทะเบียนสหกรณ์เรื่องความสัมพันธ์ของสมาชิกสมทบกับสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์ (2) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร ประกาศกรมปศุสัตว์ เรื่อง กำหนดท้องที่และชนิดสัตว์ที่ต้องทำเครื่องหมายประจำสัตว์และหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ พ.ศ. 2560 ทั้งนี้ การออกมาตรการในรูปแบบประกาศเป็นกฎหมายที่แก้ไขได้โดยง่าย เพียงแต่การเพิ่มเติม ปรับปรุง แก้ไขใด ๆ ต้องไม่ขัดกับกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ กรณีที่ 2 แก้ไขกฎหมายแม่บท 6 ฉบับ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ ในการผลิตโคเนื้อคุณภาพที่ถาวรและสามารถแข่งขันในอุตสาหกรรมการผลิตโคเนื้อได้ในอนาคต ได้แก่ (1) พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562 (2) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 (3) พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 (4) พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 (5) พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวบาล พ.ศ. 2565 และ (6) พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482

ประโยชน์ของผลงานวิจัย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนงานดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ เพื่อเพิ่มผลิตภาพและประสิทธิภาพในการผลิตโคขุนคุณภาพของไทยพร้อมสำหรับการแข่งขันในอุตสาหกรรมโคเนื้อที่มีความรุนแรงขึ้นในอนาคต

แบบฟอร์มสรุปผลงานวิจัย/โครงการวิจัย 5 บรรทัด

(สำหรับเผยแพร่ในระบบ EXPLORE ผ่านทางเว็บไซต์ www.thai-explore.net)

- ชื่อผลงาน/
โครงการ** แนวทางการปรับปรุงกฎระเบียบและมาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคเนื้อในประเทศไทย
Direction of Improving the Legal Measurement Supporting Agricultural Cooperative in Driving the Beef Cattle Industry in Thailand
- ชื่อ-นามสกุล** หัวหน้าโครงการ: ผศ.ดร.สุวรรณา สายรวมญาติ
Asst.Prof.Dr.Suwanna Sayruamyat
ที่อยู่ติดต่อได้ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ 0-2942-8649-51 ต่อ 109
E-mail: suwanna.s@ku.th
ชื่อหน่วยงาน ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ชื่อ-นามสกุล** ผู้ร่วมวิจัย: ผศ.ดร.ศุภัตถ์ ศรีวิพัฒน์
Asst.Prof.Dr.Suphatut Srivipatana
ที่อยู่ติดต่อได้ สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
439 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ต.ในเมือง อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์ 31000
E-mail: suphatut.s@hotmail.co.th
ชื่อหน่วยงาน สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- ปี พ.ศ. ที่ดำเนินการเสร็จ** 2566
- คำค้น** กฎหมาย, สหกรณ์, อุตสาหกรรมโคเนื้อ
Legal Measurement, Cooperative, Beef Cattle Industry
- อ้างอิง** <https://are.eco.ku.ac.th/2019/wp-content/uploads/2023/01/White-Minimalist-Values-and-Goals-A3-Poster-2.png>
- รูปภาพ หรือภาพเคลื่อนไหว** หน้า 156
- คำอธิบาย 5 บรรทัด (Font Tahoma ขนาด 10 แบบ Regular)**

เพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมการผลิตโคเนื้อคุณภาพของไทย ควรสนับสนุนให้สหกรณ์โคเนื้อ มีความคล่องตัวในการดำเนินงาน อำนวยความสะดวกแก่สมาชิกผลิตโคเนื้อคุณภาพให้ได้มาตรฐานสอดคล้องกับเป้าหมายการขับเคลื่อนประเทศได้ จำเป็นต้องปรับปรุงมาตรการทางการกฎหมายให้สหกรณ์โคเนื้อเช่น เจือนไขสมาชิกสมทบเพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการผลิตโคขุนคุณภาพระหว่างสหกรณ์ วิชาชีพชุมชน และกลุ่มเกษตรกร เพิ่มผลผลิตภาพและประสิทธิภาพการผลิตโคขุนคุณภาพในโซ่อุปทานการผลิต

รูปภาพประชาสัมพันธ์

โครงการวิจัย เรื่อง แนวทางการปรับปรุงกระบวบและมาตรการทางกฎหมาย เพื่อส่งเสริมการค้าเนื้อมันของสหกรณ์เกษตรกรในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคเนื้อในประเทศไทย

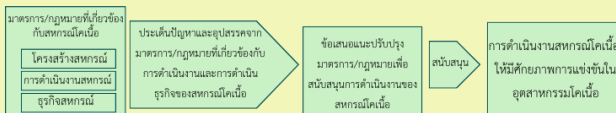
ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากอุปสงค์การบริโภคเนื้อโคคุณภาพของผู้บริโภคในประเทศที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่กำลังการผลิตโคขุนคุณภาพภายในประเทศไม่สามารถตอบสนองได้ทัน ประเทศไทยจึงต้องนำเข้าโคมีชีวิต เนื้อโคและผลิตภัณฑ์ไม่น้อยกว่าพันล้านบาทต่อปี ภาครัฐจึงส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงโคขุนเพื่อเป็นอาชีพหลักด้วยการสนับสนุนการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายผู้ผลิตและผู้ค้าโคขุนคุณภาพ เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงการผลิตและการตลาดในอุตสาหกรรมโคเนื้อไทย โดยมีสหกรณ์โคเนื้อ เป็นกลไกสำคัญหนึ่งในการขับเคลื่อนการผลิตและการตลาดในอุตสาหกรรมโคขุนคุณภาพของประเทศไทยให้ได้มาตรฐานและคุณภาพเป็นที่ยอมรับ หากแต่ในการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อประสบปัญหาและอุปสรรคจากมาตรการทางกฎหมายหลายฉบับที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการแข่งขันการผลิตโคเนื้อและผลิตภัณฑ์เนื้อโค จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาและหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงข้อกฎหมายเหล่านั้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อจำกัดการค้าเนื้อมันของสหกรณ์โคเนื้อที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการค้าโคเนื้อมีชีวิต
2. เพื่อวิเคราะห์เงื่อนไขและข้อจำกัดของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการปัจจุบันที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและการค้าโคเนื้อมีชีวิต
3. เพื่อเสนอนโยบายในการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อ
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และมาตรการ ในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคเนื้อมีชีวิตในประเทศไทย

กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีการวิจัย

1. รวบรวมเอกสารเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์ โคเนื้อ
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากสัมภาษณ์เชิงลึก เกษตรกร สหกรณ์โคเนื้อ และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์
3. ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า จากบุคคลที่เกี่ยวข้องที่ต่างกันจากทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมกับการสังเกตเพื่อได้ข้อมูลที่สมเหตุสมผลและถูกต้อง
4. วิเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงกฎหมายและนโยบายส่งเสริมการผลิตและการค้าในอุตสาหกรรมโคเนื้อมีชีวิต
5. จัดประชุมกลุ่ม เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมกันอภิปรายข้อเสนอแนะทางการปรับปรุงกฎหมาย
6. เสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อสนับสนุนการค้าเนื้อมันของสหกรณ์ โคเนื้อ ในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโคเนื้อมีชีวิตในประเทศไทย

ขอบเขตการวิจัย

ภาพที่ 1 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้จะพิจารณากฎหมายภายใต้ 1) พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562 2) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 3) พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 4) พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 และ 5) พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 6) พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์คือ เกษตรกร ผู้ประกอบการธุรกิจโคเนื้อ วิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่จังหวัดสำหรับการปฏิบัติงานของหน่วยงานรัฐโดยสำนักนายกรัฐมนตรี (คำสั่งที่ 10/2551) จำนวน 3 เขตพื้นที่ ได้แก่ เขตตรวจราชการที่ 4: กาญจนบุรี นครปฐม ราชบุรี สุพรรณบุรี เขตตรวจราชการที่ 11: นครพนม มุกดาหาร สกลนคร และเขตตรวจราชการที่ 14: สุรินทร์ นครราชสีมา บุรีรัมย์ ชัยภูมิ

ผลการศึกษา

บทบาทของสหกรณ์โคเนื้อทำหน้าที่เป็นฝ่ายสนับสนุนทั้งด้านการผลิตและการตลาดให้แก่สมาชิกผู้ผลิตโคเนื้อ โดยจัดหา/จำหน่ายปัจจัยการผลิต ให้การช่วยเหลือด้านเงินทุนหมุนเวียนให้แก่สมาชิก และรวบรวมโคมีชีวิต บางสหกรณ์โคเนื้อขยายธุรกิจรวมรวมโคมีชีวิตปศุสัตว์จากสมาชิกแล้วจำหน่ายให้กับคู่ค้าทางธุรกิจซึ่งมีทั้งสหกรณ์และเอกชนที่รับซื้อโคมีชีวิต มีธุรกิจโรงแปรรูปเนื้อโคและเนื้อโคแช่แข็งแล้วจำหน่ายเนื้อโคสด ขณะที่บางสหกรณ์ทำธุรกิจครบวงจรตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำโดยเพิ่มธุรกิจด้านการตลาดเพื่อจำหน่ายเนื้อโคในรูปแบบต่างๆ ทั้งแบบ B2C และ B2B และมีธุรกิจบริการร้านอาหาร ซึ่งจากผลการวิจัยพบเงื่อนไขและข้อจำกัดของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการปัจจุบันที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อดังกล่าว

ปัจจัยการผลิต	การผลิตโคเนื้อ	ผลผลิต	รวบรวม	แปรรูป	ตลาด
- จัดทำทะเบียนซื้อขายการผลิตโคเนื้อ เช่น อาราชบุรี นครปฐม อุตรดิตถ์ - ช่วยเหลือเงินทุนหมุนเวียนแก่สมาชิกแบบเงินสด	- การดูแลสุขภาพโคทั้งตัว สหกรณ์มีการจ้างตัวงานประจำ สหกรณ์ที่เลี้ยงโคเนื้อและทำการผลิตโคเนื้อของสมาชิก	- รวมรวม/ศึกษาข้อมูลก่อนขายโคเนื้อ - ขายโคเนื้อสด/แช่แข็ง/แช่เย็น	- มีสื่อโซเชียลมีเดียประชาสัมพันธ์โดย กษัตริย์โคเนื้อและมีเกษตรกรรายย่อยมาติดต่อ	- ขายโคเนื้อสด/แช่แข็ง/แช่เย็น - เนื้อโค	- ตลาด: เย็น/ร้อน เนื้อ เป็น ปุณภูมิการชาย *B2C - ขายโคเนื้อแช่แข็ง *B2B - ปรุงเนื้อสด (IQEM)
สหกรณ์ ก	สหกรณ์ ข	สหกรณ์ ค	สหกรณ์ ง		

ภาพที่ 2 การดำเนินงานของสหกรณ์โคเนื้อและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะทางการแก้ไขกฎหมาย

- กฎหมายหลายฉบับก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ โคเนื้อ ซึ่งควรต้องมีการปรับปรุงแก้ไขมาตรการทางกฎหมายให้ทันสมัย โดยกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พุทธศักราช 2560 เพื่อลดความซับซ้อนในการปฏิบัติรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องไว้ในกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่ง โดยมีกรมปศุสัตว์เป็นผู้รวบรวมกฎหมายโคเนื้อไว้
- ข้อเสนอแนะทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อสนับสนุนการค้าเนื้อมันของสหกรณ์ โคเนื้อ มี 2 แนวทาง
- แนวทาง 1** ปรับปรุงประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัติเกิดประโยชน์แก่การค้าเนื้อมันของสหกรณ์ โคเนื้อ 3 ฉบับคือ
- 1) ประกาศนายทะเบียนสหกรณ์เรื่องความสัมพันธ์ของสมาชิกสหกรณ์กับสหกรณ์หรือสมาชิกสหกรณ์
 - 2) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร
 - 3) ประกาศกรมปศุสัตว์ เรื่อง กำหนดท้องที่และชนิดสัตว์ที่ต้องทำเครื่องหมายประจำตัวและหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์

- แนวทาง 2** แก้ไขกฎหมายแม่บท 6 ฉบับ ได้แก่
- 1) พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562
 - 2) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535
 - 3) พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558
 - 4) พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545
 - 5) พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482
- ทั้งนี้ แนวทางที่ 2 จะมีการบวนการหลายขั้นตอนและใช้ระยะเวลาในการแก้ไข

หัวหน้าโครงการ

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย): นางสาวสุวรรณา สายรวมญาติ

ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ): Miss Suwanna Sayruamyat

ตำแหน่งปัจจุบัน (ทางวิชาการ/ราชการ): ผู้ช่วยศาสตราจารย์

สถานที่ติดต่อ (ที่ทำงาน): ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ที่อยู่ (หน่วยงาน) : 50 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

โทรศัพท์ 0-2942-8649-51 ต่อ 109 โทรสาร 0-2942-8047

E-mail: suwanna.s@ku.th

ผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ - สกุล (ภาษาไทย): นายสุภวัช ศรีวิพัฒน์

ชื่อ - สกุล (ภาษาอังกฤษ): Mr. Suphatut Srivipatana

ตำแหน่งปัจจุบัน (ทางวิชาการ/ราชการ): ผู้ช่วยศาสตราจารย์

สถานที่ติดต่อ (ที่ทำงาน): สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

หน่วยงาน : 439 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ต.ในเมือง อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์ 31000

E-mail: suphatut.s@hotmail.co.th